

تاملی در بنیان تاریخ ایران

جلد « ۱ »

اثر استاد ناصر پورپیرار

W3.naria.ir

Ketabton.com

info@karangbooks.com

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱

به ملاحظه معده‌های ضعیف و ثقیل و زخمی شده، ناشی از تناول مداوم دروغ، تاکنون معمول و روال نبوده است که انبوه یافته‌های هول آور تاریخی و فرهنگی تازه به دست آمده را، یکجا عرضه کنم. چرا که می‌دانم بسیار کسان نه فقط تحمل هضم این خوراک فراوان را ندارند، بل چنان که آشکار می‌شود، جلا و درخشندگی ظاهر این حقایق نیز، چشم‌هایی را خیره، چهره‌هایی را درهم و خشن و اخلاق‌هایی را چاله میدانی کرده است. به این نشان باید بر این دست نظر داران متفرعن و نادان، نور را روزن به روزن بتابانم، داروی تلخ این دانسته‌ها را قطره قطره به کام شان بچکانم و مائده آگاهی را ذره ذره به حلق شان بریزم تا بلع آن را از عهده برآیند و امید را به آینده‌ای بیندم که شکوفه‌های هوشیاری کنونی بار دهد، مدخل‌ها و دعوت‌های سرنوشت ساز مجموعه «تاملی در بنیان تاریخ ایران» و تذکرات مندرج در یادداشت‌های «اسلام و شمشیر» و نیز این سلسله یادداشت‌های جدید، مردم ممتاز و در زیر آوار دورغ مانده‌ی شرق میانه‌ی جاوید را به خود آورد.

اینک حلقه مفقوده‌ی تاریخ منطقه‌ی خود و بل سراسر جهان باستان را یافته ایم: **نسل کشی کامل پوریم**، که لااقل یهودیان، به تایید تورات، تا درجه‌ای وقوع و اقدام به آن را تایید می‌کنند و چندی است، پس از قرن‌ها پنهان کاری، سرانجام خردمندان و مترصدان دریافت حقیقت نیز با خبرند که به سبب ناکامی داریوش در استیلا بر مردم این نخستین مرکز و محور دانایی، یعنی شرق میانه نام دار، یهودیان با همکاری بازوی نظامی خود، که با نام هخامنشیان به تاریخ معرفی کرده‌اند، به زمان خشایارشا و در قتل عامی به نام پوریم، این منطقه را ویران کرده، به آتش خشم و ترس سوزانده و به سکوت و خاموشی فرو برده‌اند، چندان که حیات و هستی مردم ممتاز این خطه خردخیز، با تمام نشانه‌های رشد پنج هزار ساله، از مقطع آن نسل کشی وسیع و عظیم، چنان که منظر عمومی اکتشافات باستان شناسی و بقایا و مانده‌ها در سایت‌های کهن نشان می‌دهد، به کومه‌هایی از خرابه‌های بی‌ترمیم و توده‌هایی از اجساد پراکنده نا مدفون و مجموعه‌ای از ثروت‌های بی‌صاحب بدل شده است. برای اثبات قطعی این رویداد و فاجعه بزرگ، در مسیر تمدن آدمی و تعیین محدوده و میزان عوارض ناشی از آن، سلسله مباحثی را می‌گشایم تا به عیان معلوم شود از پس آن ماجرای پر هراس، نه فقط سرزمین ایران به درازای ۱۲ قرن به کلی از سکنه‌ی بومی خالی ماند، بل ترمیم و تدارک تجمع و تولید و تمدنی جدید، بر آن ویرانه‌های خاموش، و بازآفرینی ده‌ها زیرساخت و ظواهر مادی مورد نیاز اجتماع، محتاج کوشش مستمر هزار ساله و همه سویه، پس از طلوع اسلام بوده، تا بار دیگر شاهد تولد هویت تازه‌ای از ترکیب آدمیان و تدارکات بومی و محلی و منطقه‌ای، در روزگار به اصطلاح صفوی در قرن دهم هجری شویم!

می خواهیم در این یادداشتهای جدید معلوم کنیم که رخ داد پلید پوریم، نه فقط ۵۰۰۰ سال سعی بومیان کهن سرزمین ما را در عبور موفق و مرحله‌ای به سوی رشد بر باد داد و متوقف کرد، بل وسعت بی‌نهایت آن قتل عام و ویرانی به حدی بود، که تا ۲۲ قرن پس از آن کشتار هولناک، هنوز از برقراری معمول‌ترین روابط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در میان اقوام تازه پدیدار و متشکل ایران ردی نمی‌یابیم، که بر مبنای گفتار مستقل دیگر، خود حاصل مهاجرت گروه‌های بی‌شکلی از حاشیه نشینان مجاور ایران بوده‌اند.

این بررسی مشغول به این است تا معلوم کند تمام مبانی زندگی در ایران پس از اسلام، از نقطه صفر و بر زمینه‌ای مطلقاً تهی آغاز شده و در برهوتی کامل و بی‌کران، تدریجاً به مدد نعمت و نم اسلام رویده است. در عین حال مورخ مناسب می‌بیند برای ایجاد ارتباط موضوعی بین مراتبی که در این یادداشت‌ها عرضه خواهد شد، خلاصه‌ای از آن بررسی پیشین درباره شکل‌گیری دوباره‌ی تجمع کلنی نشین‌های مهاجر، در حواشی مرزهای چهار سو و محدوده‌ی مرکز ایران کنونی را، بار دیگر به عنوان بابی برای ورود به پهنه‌ی این داده‌های جدید بگشاید اکنون در هر محفل و مرکز آکادمیک می‌توان با قدرت تمام اثبات کرد که حتی واژه‌ای از داشته‌ها و دانسته‌ها و مفروضات کنونی، در باب تمدن ماقبل و قرون اولیه‌ی اسلامی، در زمینه‌ی مسائل قومی و فرهنگی و سیاسی ایرانیان، صحت ندارد و برابر با واقعیت نیست. آن‌چه را به یقین می‌توان مدعی شد و به حجت رساند این که سرزمین ایران تا قرون متمادی پس از اسلام، به علت غریبگی گسترده میان مهاجر نشینان نوپای شرق و غرب و شمال و جنوب، فاقد بافت ملی و یا حتی قوم‌یووده است. از منظر کلاسیک و به دلیل روشن اعتراضات متعدد و مکرر قومی، که دامنه‌ی آن به امروز هم کشیده‌می‌شود، هنوز هم مردم ایران، به این بافت دست نیافته‌اند و هیچ ارتباط ارگانیک تاریخی، فرهنگی و سیاسی بین چهار حوزه‌ی مهاجرتی، که در ۴۰۰ سال نخست پس از اسلام در ایران نطفه بسته، وجود ندارد.

هم‌اینک در شرق ایران مجموعه‌ی زیستی مستقلی را شاهدیم که در تمام اجزاء و شاکله، مهاجر نشین و اختلاطی از فرهنگ و زبان هندیان و قبایل مختلف افغان و ترکان خراسان بزرگ است. آن‌ها از تیپولوژی، زبان، آداب و رسوم، لباس، خوراک، رقص، آواز و باورهای ویژه‌ای سود می‌برند، که عمق قبول آن بیش از دویست کیلومتر به داخل ایران نیست. به محض عبور از شهری که یهودیان حیل‌گرانه نیشابور معروف کرده‌اند، به سمت غرب، حوزه‌ی فرهنگ شرق ایران در تمام زمینه‌ها بسته و حیطة اقتدار فرهنگ مستقل دیگری پدیدار می‌شود که کم‌ترین ارتباطی با نمودارهای تجمع شرقی ایران ندارد. در نوار زیستی شرق ایران، مظاهر اصلی حیات، در وجه عمده به ترکان و مغولان و تاتارها متعلق است و کنجکاوای‌های کاوشگرانه‌ی تاکنون، اثری از هیچ تجمع کهن، در فاصله‌ی حادثه‌ی پلید پوریم تا طلوع اسلام، در اجتماع و عناصر غیر بومی و مهاجرانه‌ی شرق ایران، معرفی نکرده است.

همین پروسه را، در غرب ایران نیز شاهدیم. در این جا آمیزه‌ای از فرهنگ مهاجرانی از روم شرقی، سواحل شرقی مدیترانه و فرهنگ سامی و عربی حاکم است، که کم‌ترین شباهت و هم‌آهنگی، از هیچ بابت، اعم از مردم‌شناسی، چهره‌نگاری، استخوان‌بندی و بلوک آدمی، آداب و رسوم و زبان و

هنر و غذا و لباس و موسیقی و رقص با تجمع شرقی ایران ندارد. در غرب ایران در عین حال که موجودیت و حضور و فرهنگ مستقل اعراب کاملاً قابل رد گیری است، اما در عین حال بیشترین شکل التقاط میان نژاد عرب و رومیان گریخته به شرق را در سیمای اقوام لر و کرد و عشایر متعدد پراکنده در منطقه شاهدیم، مردم توانای بالا بلندی که نشان از بین‌النهرین کهن دارند، اما در اثر اختلاط با رومیان، غالباً با چشم‌های رنگی، پوست سفید و موهای غیر مجعد دیده می‌شوند. عمق اقتدار و تاثیر گذاری این نوار نیز بیش از دویست کیلومتر نیست و از همدان که به شرق برویم، نشانه‌های فرهنگ و رسوم و دیگر مشخصات مردم شناسانه‌ی تجمع غرب ایران کم رنگ و کم رنگ تر می‌شود. شناسایی کاوشگرانه‌ی هیچ اثری از هستی انسانی، در فاصله‌ی حادثه‌ی پلید پوریم تا طلوع اسلام، در نوار تجمع غیر بومی و مهاجرانه غرب ایران نیز هنوز میسر نشده است همین روند در شمال ایران نیز قابل تعقیب است، تجمع مردمی که باز هم در تمام مظاهر زیستی مستقل اند و از زبان تا آداب و رسوم و غذا و لباس و ریخت شناسی و موسیقی و رقص و غیره، به کلی با مردم شرق و غرب ایران متفاوت و نا مرتبط اند. غیر بومی بودن تشکل و تجمع انسانی در شمال ایران چندان واضح است که حتی تیپولوژی آنان را با جغرافیای محیط منطبق نمی‌بینیم و مردمی که به طور معمول و به سبب زندگی در شرایط دشوار جنگل و کوه و رود و دریا، باید فیزیکی ورزیده و مناسب شکار و تبرکشی داشته باشند، غالباً با اندام درهم فرو رفته و ضعیف جلگه نشینان دیده می‌شوند. در این باب باید با دقت بسیار تاریخ پس از اسلام نواحی جنوبی دریای خزر را بررسی کنیم تا معلوم شود به جز اسلاوهای جلگه‌های پایین دست روسیه، مهاجرین ساکن نواحی جنوبی دریای خزر از کدام ناحیه کوچ کرده‌اند. در این باره نمی‌توان وسعت حضور کلنی‌های یهود در شمال ایران، تا حدی که بخش بزرگی از آن جغرافیا را، «استرآباد» خوانده‌اند، ندیده گرفت. به هر حال میان مردم ساکن در حاشیه‌ی جنوبی دریای مازندران و تجمع‌های شرقی و غربی این سرزمین نیز کم رنگ‌ترین خط ارتباط ملی و تاریخی دیده نمی‌شود. عمق حضور و تسلط مظاهر زیستی مردم شمال ایران، با دشواری و مسامحه، به صدکیلومتر می‌رسد و هنوز در میان بلندی‌های البرز مرکزی قرار داریم که آثار حضور فرهنگ گیلکی و مازندرانی و طبری محو می‌شود. در این نوار تجمع غیر بومی و مهاجرانه‌ی شمال ایران هم، شناسایی اثری از هستی انسانی، در فاصله‌ی حادثه‌ی پلید پوریم تا طلوع اسلام، ممکن نبوده و معرفی نشده است.

به چهارمین نوار تجمع انسانی و باز هم مهاجرانه، در جنوب ایران بر می‌خوریم، مردمی با فیزیک و فرهنگ عمدتاً آفریقایی، یمنی و اعراب جنوبی، که در تمام ابواب و به خصوص زبان و فیزیک و مراسم و غذا و موسیقی و باور و رقص، تحت تاثیر مردم شرق آفریقا قرار دارند، با استیلای فرهنگی باز هم به عمقی کم از دویست کیلومتر، که پس از شیراز به سمت مرکز، اندک اندک بی رنگ و محو می‌شود. فاصله میان چهار نوار تجمع در چهار سوی ایران، که چون قاب و چهارچوبی در اطراف این سرزمین کشیده شده، چندان عمیق و وسیع و غیر قابل اختلاط و مستقل می‌نماید که خود به خود بودن روابط تاریخی میان مردم ساکن در این نوارها را اثبات می‌کند. زیرا اگر بخواهیم عمق حیات تاریخی و ارتباطات ملی مردم ساکن این نوارها را، برابر آثار تمدنی اثبات شده‌ی ایران پیش از پوریم، هفت هزاره بیانگاریم، به طور قطع در طول این هزاره‌های دراز و به مدد اختلاط‌های طبیعی فرهنگی و

تولیدی و تجاری و خانوادگی، هماهنگی های عمومی و ملی در تمام مظاهر اجتماعی در درون این نوارها بروز می کرد و بدین ترتیب می توان پا برجایی جدایی اولیه و ماهوی میان ساکنان این نوارها را، ناشی از کوتاهی عمر تاریخی و طی نشدن فرصت استراتژیک لازم دانست. بی شک اقدامات اخیر و هشتاد ساله ای، که از زمان رضا شاه، الحاق و اتصال تاریخی مردم ساکن در این چهار نوار و ایجاد یک واحد ملی و سراسری را، در اعزام سپاهیان و سرداران مافوق احمق و جانی ارتش و تبلیغ اجباری زبان و نشانه های من در آوردی به اصطلاح قوم فارس دانسته است، به کلی ناکام و ناتوان از کار درآمده و جز ایجاد جدایی و دشمنی و نفرت، در جای بی خبری و بی اعتنایی قبل، میان مردم این چهار نوار، حاصل دیگری به بار نیاورده است. بدین ترتیب تشخیص این مطلب دشوار نیست که واحد های زیستی و تمدنی موجود در ایران، از هیچ مرکز معین و مقتدر ملی تغذیه نشده و تعیین تکلیف نکرده و به جز دین کبیر اسلام و اکثریت گرویده به مذهب تشیع، در حال حاضر هم، از هیچ پیوند ارگانیک و بنیادین و کم ترین همگونی سنتی و بومی، ناشی از دیرماندگی تاریخی، که به طور طبیعی موجب تشکیل و تشکل ملی است، پیروی نمی کند. اینک می توان اثبات کرد که خلاف تلقینات پریشان بافانه ی باستان پرستان، فرهنگ جاری در چهارچوب اصلی ایران کنونی، از مبداء طلوع اسلام، بیش تر حاشیه ای بر فرهنگ و تمدن جوامع بیرونی و منطقه ای است و هیچ نشانی از توانایی های بومیان ساکن ایران کهن، به سبب امحاء کامل آنان در ماجرای پلید پوریم، بر خود ندارد. بر این چهارچوب اصلی باید صورت بندی کلنی های رسمی و غیر رسمی عرب را، در دهه ها و سده های نخستین اسلامی افزود، که قصد تبلیغ این دین مبارک، در میان مهاجرین و جانشینان جدید مردم ایران کهن را داشته اند، کلنی هایی که همه جا آثار ویژه ی خود را بر جای گذاشته و پذیرش مشهود و سراسری اسلام، در چهار چوب اصلی ساکنان جدید ایران و نیز قبول زبان عرب در میان نخبگان فرهنگی، پس از گذشت زمان لازم، به عنوان روش و جهشی در برداشت های عالمانه از زبان فخیم قرآن، حضور به میزان نیاز این کلنی ها را گواهی می دهد. بی شک برای شکل گیری و سپس حاکمیت فاضلانه ی فرهنگ ممتاز قرآن و ظهور صاحب نظران دینی و سیاسی و اجتماعی و علمی، به گذشت سده های متوالی نیاز بوده، که با ادعاهای یهودیان در کتاب هایی از قماش الفهرست ابن ندیم، در تضاد مطلق قرار می گیرد که ایران خالی مانده از سکنه، به سبب وقوع پوریم را، درست با هدف پوشاندن رد پای آن فاجعه، از نخستین روزهای طلوع اسلام، مملو از اساتید و نام آوران عالی مقام در تمام رده های علوم و فنون و ادبیات و اخلاق تبلیغ می کند. در عین حال این نکته ی اصلی و بسیار مهم را نباید ندیده گرفت که سعی یهودیان در ساخت و پرداخت تاریخ و فرهنگ افسانه گون، برای دوران پیش از این مهاجرت ها، و به قصد انکار پوریم، به این دلیل ساده موفقیت آمیز بوده است که هیچ یک از این گروه های مهاجر، آگاهی و حساسیت و تعصبی نسبت به درست و یا نادرست بودن روایت هایی از عمق تاریخ ایران نداشته اند و همین مطلب تلقین هر ناممکنی در میان آنان را سهل و میسر کرده است، چنان که رسوخ و قدمت آموزه های بومی و سنتی، نزد هر گروه از این مهاجران شرقی و غربی و شمالی و جنوبی، و نیز فعالیت فوق معمول یهودیان، به خصوص در تدارک و تبلیغ زبان در اصطلاح فارسی، استیلاي مطلق زبان عرب را ناممکن و دشوار کرد. و ده ها نکته ی ناگفته و شگفت انگیز دیگر که ذکر پاره ای از آن ها را در ادامه ی این یادداشت های جدید خواهم آورد و برای دریافت عمومی از آن ها باید که انتظار انتشار ادامه ی مجموعه ی «تاملی در بنیان تاریخ ایران» را کشید.

بدین ترتیب به دنبال تحولات ناشی از طلوع خورشید اسلام در شرق میانه، سرزمین خالی، در سکوت مانده و پوریم زده ی ایران، اندک اندک پذیرای مهاجرینی از اطراف شد که چهارچوب نخستین و مستقل شکل گیری و نیز موقعیت تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی آنان را، اجمالا شناسایی کردیم. اینک به تغییرات پس از اسلام، در مربع عظیم و پهناور و باز هم خالی از زندگی، در درون این چهارچوب، با اضلاعی به طول ۸۰۰ کیلومتر بیردازم، که با برداشت های کنونی، ایران مرکزی خوانده می شود. مربعی که علی رغم گستردگی غول آسا، مورد عنایت طبیعت نبوده و نیست، نزدیک به تمامی آن لم یزرع است و جز زاینده رود، نهر بزرگ دیگری در آن جریان ندارد. در واقع موقعیت این مربع کویری پهناور، نه فقط جذابیت طبیعی فراخوانی مهاجرین به درون خویش را نداشته، بل خود اصلی ترین علت جدایی و انزوای تجمع های تازه تشکیل شده ی پس از اسلام، در چهار چوب مرزهایی بوده است، که اینک ایران نامیده می شود. زیرا نبود ایستگاه های متوالی، در درون این مربع، به صورت شهرهای بزرگی که داد و ستد فرهنگی و سیاسی و اقتصادی، ایجاد راه های ارتباطی و در نتیجه درهم آمیزی اقوام را ضرور و سهل کند، دور افتادگی و انفراد جوامع مهاجر نشین نخستین را موجب بود و بدین ترتیب نقاط قابل تجمع، در این مربع را، که پاسخ گوی نیاز جمعیتی در اندازه ی اطلاق نام شهر باشد، از دیر باز تاکنون، جز در چند حوزه مختصر نیافته ایم که به نسبت پهناوری مربع، بسیار ناچیز می نماید: حوزه ی ری، حوزه ی کاشان و قم، حوزه ی اصفهان و حوزه ی یزد. نبود نشانه ی مستقل و محکم هویت شناسانه، از آن دست که در تجمع های مهاجر نشین اطراف ایران می شناسیم و نیز فقدان فرهنگ و نشانه های هنری و سنتی و باورهای دیرینه و لباس و به ویژه موسیقی و درهم آمیزی تیپولوژی انسانی در این مربع، معلوم می کند که برآمدن شهرهای مختصر و معین، در محدوده ی مرکزی ایران، یک اتفاق ثانوی و متعاقب بسته شدن پروسه ی تجمع های دیگر در چهار چوب اطراف ایران است و هویت بومی کهن و حتی مهاجرانه ی پس از اسلام ندارد. درک و دریافت از موقعیت تمدنی این مربع مرکزی، در سده های آغازین اسلامی، چندان دشوار نیست، که در همین یادداشت ها به آن خواهیم رسید. بدین ترتیب کاملاً مسلم می شود که باز ساخت ایران پس از اسلام، به مدد امواج مهاجرین و همسایگان میسر شده و بازیافت کم ترین نشان از بومیان کهن این خطه، پس از قتل عام پوریم، جز مانده هایی از لوازم زندگی و اجساد پراکنده، در بقایایی سوخته و ویران شده، به دست نیاورده ایم.

اینک به قصد بستن مدخل و پس از نصب فهرستی از اینیه ی مساجد کهن و تاریخ بنای آن ها، به موضوعی اشاره می کنم که یکی از ناب ترین و ناگفته ترین و درعین حال شیرین ترین مباحث هویت شناسی در ایران پس از طلوع اسلام است و آن این که پیش از قرن پنجم در سراسر ایران، نشانی از مسجد شهر، که به طور معمول مسجد جامع می گفته اند، نیافته ایم. مطلب روشنگری که نخست معلوم می کند که جز اعراب غربی هیچ لایه دیگری از مهاجرین به ایران از نخست مسلمان نبوده اند و گرنه ساخت مساجد کلان، که مکان تجمع و عبادت مردم شهری باشد تا این حد عقب نمی ماند و از آن قابل اعتنا تر این که هیچ شهری در ایران، تا پیش از قرن پنجم، هنوز به ارقام و ارتفاعی از جمعیت، که نیازمند مکان معین و مناسبی برای تجمع های دینی باشد، نرسیده بوده است :

مسجد جامع شوشتر، از قرن سوم هجری. مسجد جامع نایین، قرن چهارم. مسجد جامع تربت حیدریه، قرن پنجم. مسجد جامع اصفهان، قرن پنجم. مسجد جامع اردستان، قرن ششم. مسجد جامع ارومیه، قرن هفتم. مسجد جامع دزفول، قرن هفتم. مسجد جامع زواره، قرن ششم. مسجد جامع قزوین، قرن ششم. مسجد جامع بروجرد، قرن هفتم. مسجد جامع کاشان، قرن هفتم. مسجد جامع بسطام، قرن هشتم. مسجد جامع کرمان، قرن هشتم. مسجد جامع شیراز، قرن هشتم. مسجد جامع دماوند، قرن هشتم. مسجد جامع ابرقو، قرن هشتم. مسجد جامع قائن، قرن هشتم. مسجد جامع کاج اصفهان، قرن هشتم. مسجد جامع ورامین، قرن نهم. مسجد جامع نطنز، قرن نهم. مسجد جامع سمنان، قرن نهم. **مسجد جامع نیشاپور، قرن دهم. مسجد جامع گرگان، قرن یازدهم.**

دریافت از بحث جامع بالا، برای هرکس که در یکی از جهات اربعه ایران سفری ساده و به قصد تفریح کرده باشد، بسیار آسان است و حاصل آن را می توان در چند سرفصل مختصر، که باز هم انقلابی در ادراک مسائل ایران، پس از طلوع اسلام است، خلاصه کرد:

۱. از آن جا که وسعت نسل کشی یهودیان، در ماجرای پلید پوریم، سرزمین ایران را کاملاً از سکنه خالی کرده بود، پس از ظهور اسلام، این سرزمین با ورود مهاجرینی از تمام همسایگان و از همه سو، به تدریج دارای کلنی های کوچک انسانی شد که کم ترین پیوند بومی با ایران کهن نداشتند و از مراتب و مناسک و فرهنگ و زبان و پوشش و باورهای پیشین سرزمین های اصلی خویش پیروی کرده اند. در این جا عمده ترین سئوال هویت شناسانه می پرسد کدام یک از مجموعه های زیستی پراکنده در سراسر ایران، در موقعیت های نخستین و کنونی و به چه دلیل و نشانه و تشابه، دنباله ی بومیان ایران کهن اند و چه همخوانی ماهوی در تولید و فرهنگ، میان ساکنان پس از اسلام و اقوام ماقبل پوریم وجود دارد؟

۲. رشد کمی و کیفی این مهاجر نشینان، تا حدودی که با شرایط و فرامین و فرمول های شهر نشینی منطبق شوند و زیر بنای ضرور برای تجمع در مقیاس تولد یک شهر را در جغرافیای متنوع هر منطقه فراهم آورند، لاقلاً نیازمند چند قرن زمان بوده است. اثبات تعلق این کلنی نشینان به دین اسلام، از آن که جز در خوزستان در هیچ حوزه ی دیگری مساجد اولیه و ابتدایی و خشتی را نیافته ایم، مستندات لازم را ندارد و منطقاً نیز پذیرفتنی نیست، زیرا طبیعتاً کلنی های تبلیغی مسلمین، برای انتقال مفاهیم قرآن به این همه تجمع غیر همگون و با زبان ها و دیگر ظرایف گونه گون، زمان زیادی را صرف کرده اند. مورخ می پرسد در حوزه هایی که یک مسجد کوچک محلی نیافته ایم، ظهور و وجود این همه مفسر و مورخ و فتوح و سیره نویس مسلط به فرهنگ اسلامی و انبوهی کارشناس آگاه از همه چیز ایران پیش از اسلام، که این ندیم بر می شمارد، چه گونه قابل پذیرش است؟

۳. از آن که قدیم ترین مسجد جامع بنا شده در حوزه ی جغرافیایی کنونی ایران، متعلق به قرن پنجم هجری است، پس با در نظر گرفتن زمان لازم برای بنای مسجدی بزرگ، اثبات وجود یک شهر مسلمان نشین، که در حد نیاز به مسجد جامع رشد کرده باشد، پیش از آغاز قرن چهارم ممکن نیست، چنان که بقایای یک بنای اشرافی غیر حکومتی و غیر مذهبی را، که نشان از تورم و انباشت ثروت و پدید آمدن

قشر برگزیده ای که تظاهر به تمول کند، تا حوالی صفویه، یعنی قرن دهم و یازدهم هجری، در سراسر ایران نیافته ایم. مورخ می پرسد اگر ایران دوران نخست اسلامی را بازساخته ی پس از برش ویرانگر و بنیان بر افکن پوریم نیانگاریم، آن گاه چه عاملی، اقوامی هفت هزار ساله را، از معرفی حتی یک خانواده ثروتمند که بقایایی از علاقه مندی های خود باقی گذارده باشد، عاجز کرده است؟

۴. و مهم تر از همه این که اگر زبان رسمی و اجباری کنونی، موسوم به فارسی، از الفبای عرب بهره می برد، که رسوخ فرهنگ و توانایی نگارش آن، چنان که نمونه های به جا مانده القا می کند، از قرن چهارم به بعد محرز و مسلم است و نمی تواند نمونه ی پیش از اسلام داشته باشد، پس زبانی می شود فاقد بنیان های تاریخی بومی و کهن، زیرا پیوند تمام اجزاء آن، با توانایی های زبان عرب، در لغت و دستور بیان و حرف نگاری، خود تدارک پس از اسلام و پس از قرن چهارمی آن را غیر قابل مجامله می کند. پرسش بزرگ در این ورودیه چنین طرح می شود که مهاجران به نوارهای تجمع اطراف ایران، پیش از آشنایی با زبان عرب، در حد استنساخ و استخراج لغوی و نگارشی از آن، هر یک با چه زبانی سخن می گفته و با چه خطی می نوشته اند؟

بررسی عالمانه و فارغ از تعصب این چهار مدخل کاملاً نوبنیان و بیان، ما را با مظاهر و مدارکی از دلایل متعدد وقوع پوریم و تبعات ضد تمدنی آن و نیز حصه ای از مقدمات و فضای ظهور صفویه آشنا می کند. مطالبی که کارگزاران فرهنگی دولت مکتبی، به دلیلی که بیان نمی کنند و بر خردمندان پنهان نموده، انتشار آن را بلوکه کرده اند و ناگزیر شمه ای از آن را به تدریج به این وبلاگ منتقل خواهم کرد.

نوشته شده در شنبه، ۲۷ آبان ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۶:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲

« طاهریان: ۲۵۹-۲۰۶ هجری قمری

۱- **طاهر بن حسین، ۲۰۶-۲۰۷ هجری قمری** . مامون همین که به یاری طاهر و یاران او به خلافت رسید، در سال ۲۰۵ هجری طاهر را به پاس خدماتش به حکومت خراسان منصوب کرد. طاهر یک سال بعد نام مامون را از خطبه انداخت و دعوی استقلال کرد. در سال ۲۰۷ هجری طاهر در مرو درگذشت. چنین مشهور است که مرگ او در شب همان روزی روی داد که دستور داده بود خطبه به نام خلیفه خوانده نشود

۲- **طلحه بن طاهر ۲۰۷ - ۲۱۲ هجری قمری** . بعد از درگذشت طاهر فرزندش طلحه جانشین او شد. رویداد مهم دوران امارت او جنگ هایی است که با خوارج سیستان کرد و بر آن ها غالب شد .

۳- **عبدالله بن طاهر ۲۱۲ - ۲۲۰ هجری قمری** . عبدالله بعد از مرگ برادرش به امارت رسید. ابتدا خوارج را سرکوب کرد، سپس در سال ۲۲۷ هجری به فرمان معتصم رهسپار جنگ با مازیاربن قارن شد و بر او غلبه کرد .

۴- **طاهر بن عبدالله ۲۲۰ - ۲۲۸ هجری قمری** بعد از مرگ عبدالله فرزندش طاهر جانشین پدر شد. دوران زمامداری وی جز پاره ای زد و خوردهای محلی رویداد مهم دیگری دربر ندارد .

۵- **محمد بن طاهر ۲۲۸ - ۲۵۹ هجری قمری** . محمد آخرین فرد امرای طاهری است که به دلیل ضعف نفس و بی کفایتی، عمالش در ولایات با مردم در نهایت ظلم و ستم رفتار می کردند و در همین زمان دو حریف نیرومند، یکی داعی کبیر و دیگری یعقوب لیث صفاری موجودیت حکومت محمد را به خطر انداخته بودند. در سال ۲۵۰ هجری داعی کبیر سلیمان عامل محمد را از طبرستان راند و در سال ۲۵۹ هجری یعقوب لیث پس از تصرف هرات و نیشابور به حکومت طاهریان پایان داد.»

(عزیزالله بیات، کلیات تاریخ تطبیقی ایران، ص ۱۲۵)

این نخستین تصویر تاریخی، پس از قصه های شاهنامه است، که با دو قرن فاصله، در باره ی حوادث سیاسی ایران، از آغاز قرن سوم هجری تا دهه ی ششم آن، تدارک دیده اند. سبک و سیاق این بررسی نیز با نگاه فردوسی همآهنگ است، در آن با نام های بی نشانی آشنا می شویم که در روایتی نامعین و بی بنیان و غیرممکن و افسانه وار و غالباً حماسی، به یکدیگر پیوند خورده اند و به حوادثی بر می خوریم که در واقع امر، وقوع هر یک از آن ها به پیش زمینه های مفصلی از مقدمات

تاریخی نیازمند است؛ مقدماتی که کم‌ترین نشان و اشاره‌ای از آن در متن فوق‌نمی‌بینیم، جملاتی فاقد سند و صورت‌بندی معقول است که ظاهراً طلوع و غروب و سرنوشت و سیر یک سلسله‌شصت‌ساله را در اوان ظهور دوباره‌ی تحرک تاریخی، در نوار شرقی ایران تعیین می‌کند، نواری که فقط با حضور بی‌اقتدار مهاجران نو پای غیر بومی، در آن آشناییم. می‌توانید به آسانی داده‌های کنونی درباره‌ی طاهریان را معکوس و یا جا به جا و از زمان خود و حتی به کلی از تاریخ بیرون کنید، آب از آب تکان نخواهد خورد، کم‌ترین خلاء اطلاعات تاریخی پدیدار نخواهد شد، شهر و شخص و بنا و مقبره و بازار بی‌صاحبی معترض نمی‌شود و بدون صاحب نمی‌ماند!!! در این نوع تاریخ‌سازی‌های نخستین، حتی به توضیحی در باب گودال دو‌بیست‌ساله و خالی مانده‌ی تاریخی، از ابتدای اسلام تا آغاز قرن سوم هجری بر نمی‌خوریم و تلویحاً چنین گمان می‌کنیم که در اثر هجوم بی‌رحمانه‌ی اعراب مسلمان، بومیان کهن ایران تا دو قرن حیرت‌زده و بدون تحرک تاریخی مانده‌اند. اما اگر از این مورخین بی‌پروا در دروغ بافی بخواهیم حضور هراس‌آور آن عرب متجاوز را، با نشانه‌ای معین، مثلاً بنای یک مسجد قرن دوم اثبات کنید، این بار نوبت اینان است که حاج و واج و ساکت و درمانده به مقابل خود خیره شوند! بدین سان و از این طریق است که در چهار سطر، تکلیف دو شاه مقتدر، یکی با نام «طاهر بن عبدالله» و دیگری «عبدالله بن طاهر» را تعیین می‌کنند! اگر کسی مایل باشد می‌تواند در میان و یا پس از آنان شاه دیگری با نام «طاهر بن عبدالله بن طاهر» قرار دهد و دوران اقتدار طاهریان را بیست‌ساله به عقب برد، بدانید که اتفاقی نخواهد افتاد، معارضی نخواهد داشت و شاید هم به مذاق کسانی گوارا تر بیاید و دل‌نشین‌تر شود !!!

نادرستی این تصاویر همان در طبیعت تاریخ سرزمینی مصور است که ساکنین نوارهای تجمع چهار سوی آن، پیشینه‌ی بومی، تاریخ محلی و حتی نشانه‌های مشخص ضبط شده در زمان مورد ادعای حضور طاهریان در خراسان و سیستان و غیره ندارند، میان شمال و جنوب و شرق و غرب آن، هشتصد کیلومتر بیابان قفر است و ساخت حکایت‌هایی در باب اقتدار و ادعای حکومت‌های محلی در حد لشکرکشی‌های پیاپی، در طول و عرض هزار کیلومتر و درافتادن با خلیفگان وقت، که نمی‌دانیم چه گونه به خراسان رسیده‌اند و به نوبه‌ی خود مظاهر معمول تاریخی در مکان مورد نظر مدعیان ندارند، در جای هذیان می‌نشینند، چنان‌که بر جای ماندگی یک زمام‌دار، در حد تثبیت نامی در دفتر تاریخ را، به صرف ذکر در چند بیت شعر، قیدی دربرگ‌های کتاب، نمایش چند سکه در اندازه‌ها و اجناس مختلف و حتی نقر کتیبه‌ای بر سینه‌ی سنگ، نمی‌توان اثبات کرد .

تاریخ و نشانه‌های حضور هیچ ملت و اقلیمی، چنان‌که در باب تاریخ ایران باب کرده‌اند، با آرایه و زیور فرهنگی آغاز نمی‌شود و به همان‌ها پایان نمی‌گیرد. اگر سراسر هستی تاریخی ایران پس از اسلام تا زمان صفویه را، چنان‌که در اجزاء بررسی خواهیم کرد، به ذکر در دیوان شعرا، مندرجات کتاب‌ها، چند تابلوی مینیاتور و تعدادی سکه و ظرف در اندازه و جنس‌های مختلف، موکول و متکی می‌کنیم، که همگی در زمره‌ی عوارض فرهنگی قدرت‌اند، نه علایم سیاسی و دلیلی بر حضور عینی آن، پس در اصلت این اسناد موکدا تردید کنید، زیرا که مراکز قدرت سیاسی در سرزمین و حوزه‌ای، پیش از این

تظاهرات فرهنگی، به معرفی آبخور گذران اجتماعی و تظاهرات اقتصادی و تولیدی نیازمندان که مجمل و سرریسته ترین سر فصل های آن، با چنین شروح و شروطی پیوند می خورد :

۱- مراکز تولید و تهیه ی لوازم مورد نیاز حکومت و مردم، از کارگاه های سازنده ی تازیانه و شمشیر، تا آهنگری که برای اسب و الاغ آدمیان نعل هلالی می خماند، سفالگری که ظرفی برای شام و نهار اهالی می پزد و زرگری که ظواهر پیوند زناشویی آماده و عرضه می کند .

۲- مجموعه ابنیه ی مخروبه، اما بر جای مانده ی حکومتی، که حاکم و سلطانی در آن ساکن بوده و قبه و بارگاهی بر سقف، جای جداگانه برای نشست و خورد و خواب خدم، طویله ای برای اسب و حشم، باغی برای تفرج بزرگان و سالن و سرسراییی برای بار عام، به ضمیمه داشته باشد .

۳- مسجد و مناره ای که وسعت آن بیانگر جمعیت شهر و استحکام و اسلوب آن نماینده و معرف مرتبه ی مدنیت شود و نوع ایمان مردمی را اعلام کند .

۴- بازار و سرایی که چیزی به عمده و جمله در آن بفروشند، با سراچه هایی تو در تو که کالا در آن انبار کنند، حجره هایی که محل رجوع دلال و مشتری و مظنه گیر و ربا خوار شود تا بررسی بقایای آن، طول و عرض و وسعت تولید، میزان گرفت و داد و حوزه ی امکانات شهری را به آیندگان بنمایاند .

۵- آثاری از راه های رسیدگی شده ی ارتباط، که در آن کاروان ها بگذرند، شهرهایی به هم متصل و ابزاری برای امتزاج آدمیان و اقوام شود .

۶- کاروان سراهایی که به شکل پلکانی در یک مسیر و در مواضع معین، امکان باراندازی و استراحت ساریان و استر و حمل را میسر کند، آب و نان و علوفه ای به از راه رسیدگان بفروشد، در نا به سامانی جوی، امکان اسکان چند روزه را عرضه کند و معماری، وسعت و تعداد حجره های آن، به تاریخ بگوید چه میزان رفت و آمد کالایی و در چه حوزه ی جغرافیایی، به زمان ساخت آن کاروان سراها برقرار بوده است.

۷- ضمایم زندگی شهری، گورستان، گرمابه، گلستان، می و مطرب خانه، جایی برای قبول مهمان و اهل عبور، تعبیه داشته باشد .

۸- و بالاخره ظواهر اثبات حضور و وجود طبقات اجتماعی، به صورت لوازم کاربردی زندگی معمول یا ممتاز، خانه های اشرافی بهره برده از حداکثر استحکام و مهارت سازندگان و مصالح مصطلح روزگار خود، تا معلوم شود که وزراء و صاحبان دیوان و کسب و کار و حجرات و سازندگان و استاد کاران دست اول نیز، بنا بر توان و نیاز خود، عرض اندامی کرده و اثری در محیط خویش به جای گذارده اند .

اگر جامعه ای نتواند لاقط بخش هایی از این مجموعه علایم و امکانات را، به عنوان پایگاه حضور قدرت و مکتب نشان دهد، چنان که در یونان و روم و چین و مصر و بین النهرین عهد سلوکیه قابل دیدار است، پس ادعای وجود سلطان و حاکم و لشکرکشی و عیاشی شبانه و شاعران قصیده گوی صله گیر و

هنرمندان و مغنیان و رقصدگان و خواجهگان و عمله جات سیاست و سربری و میل کشی چشمان و از این دست قمیژها، جز خیال پردازی نخواهد بود و تنها در متن مینیاتورها واقعیت می گیرد .

زیرا نخست باید زمینه هایی برای تولید ثروت فراهم باشد، تا حاکمی سهم خود از آن بطلبد، سپس با آن ذخیره مطرب و شاعر و نقاش و سپاهی و طبیب و فالگیر و معمار و معبر را به بارگاه خویش بخواند و به خدمت بگردد. بدون این مقدمات هیچ صاحب مقامی، که قدر ماندگاری تاریخی بیارزد، حتی اگر درصد کتاب نام او را برده باشند، صد خمره سکه به نام او بیابند و صد بیت شعر در اوصاف قهر و لطف او سروده باشند، در طشتک تاریخ ظهور نخواهد کرد، زیرا که شعر و کتاب و سکه را می توان در هر زمان و با هر متنی در فضای کوچک اتاقی به دل خواه این و آن آماده کرد، چنان که در متن زیر درباره ی طاهریان، بدون نمایش سجده گاه و سراپرده ای از آنان، آماده کرده اند :

« **طاهریان** : طاهر بن حسین از سرداران بزرگ مامون بود که او را در رسیدن به قدرت و خلافت یاری نمود. او امین برادر مامون را شکست داده، مقتول ساخت و خلافت را از آن مامون کرد. در دوره خلافت مامون، طاهر امیر خراسان شد. طاهر ایرانی بود و قصد داشت برای خود حکومتی مستقل تشکیل دهد. به همین جهت، به محض آن که فرصت را مناسب یافت، نام مامون را از خطبه حذف کرد و بدین ترتیب اولین حکومت مستقل ایرانی در دوره اسلامی تشکیل شد. این حکومت به نام طاهر، موسس آن، به طاهریان معروف شد. طاهریان پس از آن که به طور کامل حکومت خراسان را در دست گرفتند، نیشابور را به پایتختی برگزیدند، سپس به جنگ خوارج مشغول شدند و آنان را شکست دادند، طاهریان توانستند علاوه بر خراسان، سرزمین های دیگری، مانند سیستان و قسمتی از ماوراء النهر را به تصرف خود درآورند، آن ها به عمران و آبادی و حمایت از کشاورزان علاقه بسیار داشتند. طلحه، پسر طاهر در سال ۲۰۷ هجری به جای پدر حاکم خراسان شد. قلمرو او تا حدود ری را شامل می شد. سپس برادرش، عبدالله و بالاخره طاهر بن عبدالله و محمد فرزند او قریب نیم قرن حکومت کردند. این سلسله به دست یعقوب لیث صفاری منقرض گردید. در کتب تاریخ شروع حکومت طاهر را ۲۰۵ هجری نوشته اند، اما براساس بررسی سکه های او که در سال های ۲۰۰ و ۲۰۱ هجری ضرب شده، معلوم می گردد که قبل از تاریخ مذکور حاکم خراسان بوده است، همچنین قبل از رسیدن به حکومت خراسان از طرف مامون اجازه ضرب سکه داشته است. درهمی که سال ۱۹۵ هجری در محمدیه (ری) ضرب شده، از هر حیث شبیه سایر سکه های مامون است، اما نام طاهر در زیر نام خلیفه نوشته شده است. سکه های طاهریان در شهرهای هرات، سمرقند، بخارا، نیشابور، زرنج، بست و محمدیه ضرب شده است. **مسکوکات طاهریان کاملاً شبیه سکه های عباسی است** و به جز سکه هایی که در اواخر حکومت طاهر ذوالیمینین ضرب شده، در سکه سایر جانشینان او نام خلیفه عباسی با نام حاکم طاهری همراه است.»

(علی اکبر سرفراز، فریدون آور زمانی، سکه های ایران، ص ۱۷۹)

آیا متوجه شدید؟ نشان تمام این بگیر و بندها و رفت و آمدهای تاریخی، که سلسله ی طاهریان نام داده اند، فقط بر صفحات کاغذ و در کتاب های بی صاحبی از قبیل تاریخ سیستان ثبت است و در

سکه هایی که اصل آن ها از کس دیگری است، اما اگر ذره ای از آن علایم حیات مقدر و مقدر و برشمرده ی قدرت ها را بخواهید، که تنها علت و محور حضور هر تجمع تاریخی در سراسر عالم شناخته می شود، همچنان دست خالی خواهید ماند و قصه خواهید شنید .

نوشته شده در دوشنبه، ۲۹ آبان ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۳:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب ، ۲

(کاروانسرا ها)

اگر در پایان این گروه یادداشت های جدید، که ناگزیر و به سبب وسعت نظر موجود و مخصوص در مراکز تصمیم گیری فرهنگی این جمهوری، از جمله و به خصوص در وزارت ارشاد اسلامی آن، علی البدل ادامه ی انتشار مجموعه کتاب های «تاملی در بنیان تاریخ ایران» قرار داده ام، هنوز در صف تردید باقی مانده و نپذیرفته بودید که سطر و برگی از آگاهی های کنونی ما در باب تاریخ ایران، از مبداء پوریم تا ظهور صفویه و در باب قاجار و انقلاب مشروطه و دوران رضا خان و حوادث ماجرای نفت و غیره، منطبق با حقایق و همسان با واقع امور نیست، پس بدانید که در زمینه و زمره ی مشتاقان دریافت حقیقت نیستید، بدون دروغ های موجود بی مایه می مانید و جرات نگرستن به خویش در آینه ی بی غبار تاریخ را ندارید. اما اگر قانع شدید که مرکز بزرگ کنیسه و کلیسا، از جمله و به خصوص در تدارک و تعریف تاریخی مملو از مجعولات، ما را بازپچه ی امیال خویش، به قصد ایجاد غروری کاذب قرار داده اند، که منبع جدایی از دیگر همسایگان مسلمان و موجب تصورات شلم شوربای شاه نامه ای شده است، پس به جنبشی بییونید که به مدد الهی، آتش آشنایی با حقایق تاریخ ایران را در جان های مشتاق بسیاری شعله ور کرده و نزدیک ترین راه ستیز با اورشلیم و اذنا ب و ابواب اش را، مقابله با دروغ های آنان در موضوع تاریخ شرق میانه می دانند. توطئه ای که پنجه های عالی رتبه ترین مراکز و مسئولان در دانشگاه های غربی و نواله خواران داخلی آخور آنان، تا بالای مرفق، به خون این فریب کاری فرهنگی و گردن زنی حقایق مربوط به هستی و هویت ایرانیان، آلوده است .

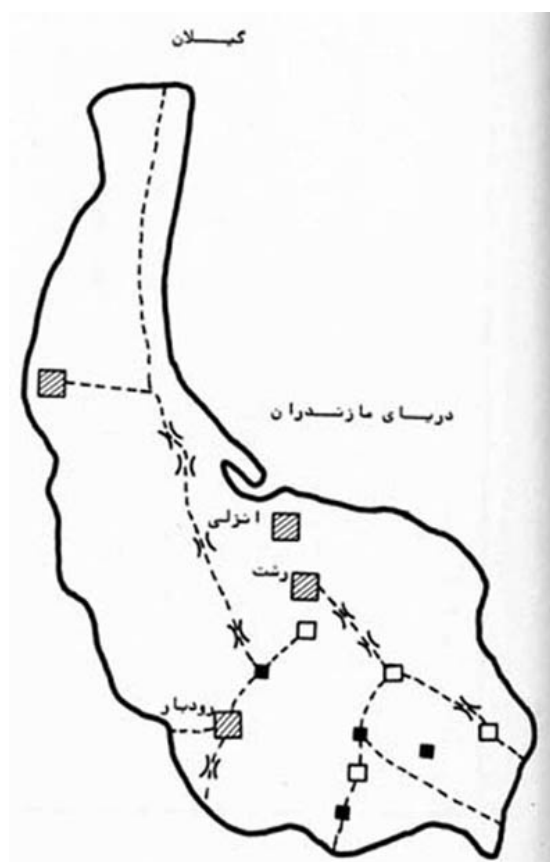
یادداشت موجود، به خصوص اعلام و اعلامیه و مانیفستی در باب هستی پس از اسلام ایرانیان است، تا اندازه گیری عمق فاجعه ای که تاریخ ایران سازان یهود به بار آورده اند، تا حدودی میسر شود و معلوم کنم که باز ساخت دوباره ی این سرزمین و پل زدن بر بخشی از توانایی و هستی بومیان و اقوام کهن ایران زمین، در فراغت و امنیتی که طلوع اسلام میسر کرد، گرچه به همت مهاجران جدیدی انجام گرفت که کم ترین پیوندی با نابود شدگان در ماجرای پلید پوریم نداشته اند، اما سخت کوشی همین مهاجران نفوذ کرده به داخل ایران، برای تبدیل سرزمینی خالی مانده و بی استعداد و بدون امکانات

رشد و توسعه، که از سخاوت جغرافیای وفور محروم بود و ۱۲ قرن فقدان حضور انسان و برقراری سکوت کامل در آن، زیر بناهای لازم برای آغاز مدنیت، از جمله راه های ارتباطی و زه کشی آب و ایجاد قنات و تسطیح زمین و غیره را به کلی متروک و نابود کرده بود، به هزار سال تلاش در حوزه هایی معین و با مردمی کم تعداد و تنگ دست نیاز داشت، تا سرانجام از اواخر دوران ایلخانیان و به ویژه از آغاز صفویه، بروز نخستین علائم هستی بومی و قومی و به صورتی کم رنگ تر، ارتباطات ملی و تولیدات مانوفاکتوری را شاهد شویم. این بررسی بر منابع و مدارکی استوار است که جای اندک تجاهل و انکاری باقی نمی گذارد و در اولین قدم و مقدمات بر اسنادی قرار داده ام که کتاب قطور و پرکار، اما شتاب زده فراهم آمده ی «کاروان سراهای ایران»، اثر محمد یوسف کیانی و ولفرایم کلایس در باب کاروان سراهای موجود در ایران عرضه می کند. کتابی که با وجود نقائص نه چندان اندک خود، به ترین و کامل و امین ترین منبع آشنایی با موضوع ساخت کاروان سرا در ایران شمرده می شود.

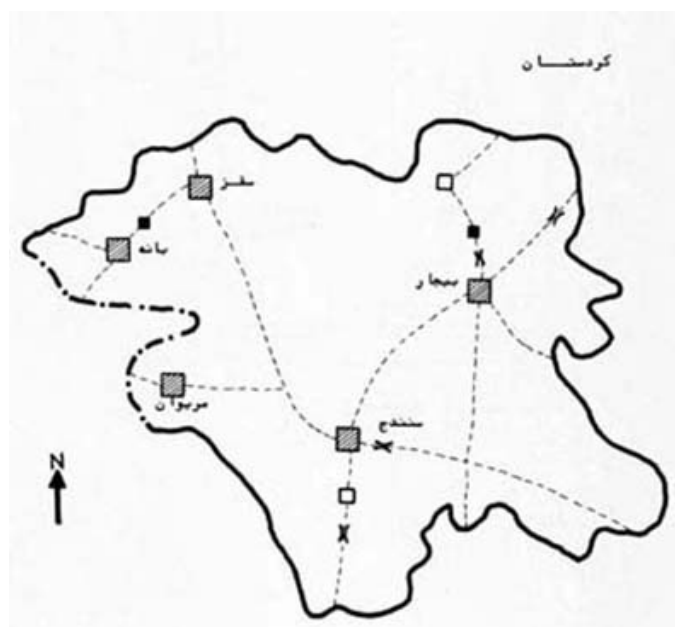

نقشه بالا را از همان کتاب برداشته ام، که بقایای قریب ۸۵۰ کاروان سرای موجود در جغرافیای ایران را، همراه توضیحات مختصری شامل نام و موقعیت استقرار و قدمت و مصالح ساختمانی اغلب آن ها و تعدادی نقشه ی بنا ارائه می دهد. این نقشه ها و اطلاعات همراه آن، گرچه ناقص است، اما و در عین حال کامل و سالم ترین برگ های تاریخ نخستین هزاره ی ایران پس از اسلام را عرضه می کند. معماری قریب یک چهارم این ۸۵۰ کاروان سرا، که در نقشه به صورت مربع های تو خالی نمایش داده شده، بررسی کامل نشده و غالباً فاقد نقشه و توضیحات ضمیمه است، مطلبی که از ارزش کتاب اندکی می کاهد و نشان می دهد که شناخت دقیق کاروان سراهای ایران، که برگ زرین و سند قاطعی برای رسوا کردن مورخین بیگانه و مغرض و بدطینتی است که برای ما تاریخ ایران پیش و پس از اسلام نوشته اند، هنوز به کوشش فراوانی نیازمند است. برای ورود به توضیح و تفسیر و برداشت های تاریخی از داده های این کتاب و برای ترمیم ذهن خالی مانده ی علاقه مندان به حقایق تاریخ ایران و نا

آشنایان با ارزش و اهمیت شناخت کاروان سراها در روشن شدن ماجراهای تاریخ و دریافت درست از پروسه رشد ملی، لازم است مقدمات کم تر بیان شده ای در باب پیشینه و ملزومات کاروان سرا سازی در ایران را بیان کنم .

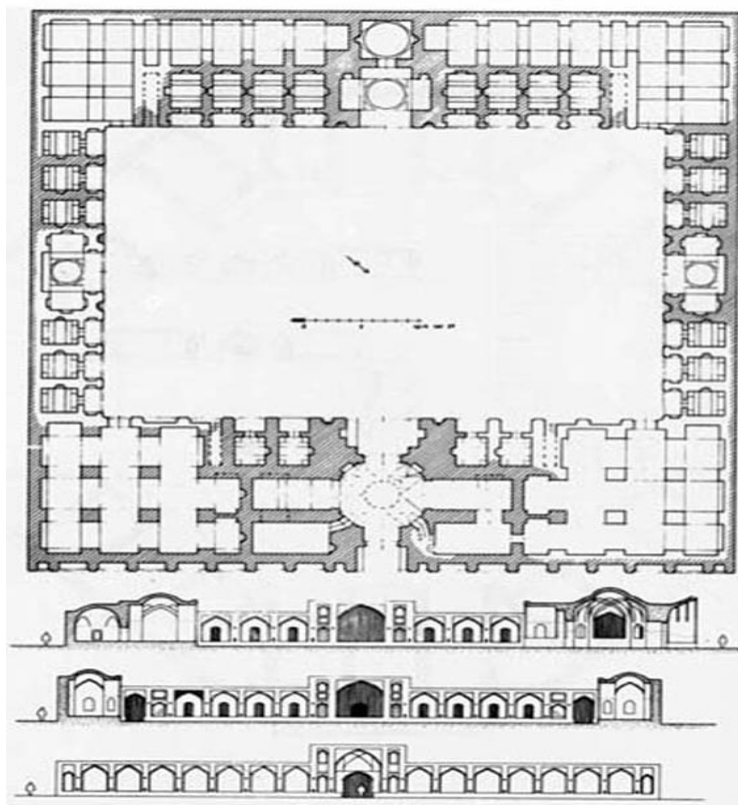

کاروان سراها مجموعه ابنیه ی مسلسلی است که میان دو شهر، در فاصله ای که به طور معمول با قدرت عبور آرام شتری بار برداشته در هشت ساعت روز، یعنی ۳۵ کیلومتر برابر است، ساخته شده اند. ضرورت بنای این کاروان سراها در اقلیمی همانند ایران، که فواصل میان اغلب شهرهای آن، تا چهارصد کیلومتر بیابان فاقد امکانات لازم برای رفع معمولی ترین نیازهای آدمی و قفر مطلق است، در زمره ی لوازمی است که نساختن آن، با فقدان ارتباط محلی و ملی، نبود مطلق داد و ستد فرا بومی و به بیان دیگر نداشتن قدرت تولید انبوه و تجارت و توزیع، یکسان می شود. این مطلبی است که در جغرافیای وفور، که فواصل شهرها اندک است و در مسیر می توان برای تامین آب و خوراک، با چراندن آزاد و بدون نیاز به علوفه ی دواب، برداشت از رودخانه ها و چشمه ها و نیز از راه شکار، طبیعت خام و بدون خدمه را به خدمت گرفت، مصداق ندارد، چنان که در بخش های بزرگی از جغرافیای سخاوتمند شمال ایران، آن طور که نقشه ی بالا نشان می دهد، به علت عدم نیاز به خدمات، هرگز کاروان سرا نساخته اند، در حالی که وفور منطقی کالاهای کشاورزی و چوب و میوه جات جنگلی و گوشت شکار، احتمال نبود داد و ستد محلی در منطقه را منتفی می کند. مساحت و مراکز خدمات این کاروان سراها بسته به آمد و شد مسافر و کالا در جاده ها، تغییر می کرده، ولی در یک مسیر واحد، مثلا میان اصفهان و شیراز تمام نمونه ها با اسلوب و اندازه ی یکسان ساخته شده اند .

در این نقشه ی از کردستان نیز، که از همان کتاب برداشته ام، با فقدان کاروان سرا در مسیر میان شهرها مواجهیم. با این تفاوت که در این جا استحکام روابط بسته ی قبیله ای، تمایل به جدا سری درون قومی، عدم مبادله تجارب تولیدی و اصرار در انحصار باورها و دست آوردها و نیز صعوبت شرایط اقلیمی و شمایل جغرافیایی و تمایل سران قبایل به حفظ و حفاظت هویت بومی و قومی از دستبرد اختلاط، که دولت ها و قدرت مرکزی و مسلط را از دسترسی به منطقه و مشارکت دادن مردم آن در برنامه ریزی های عمومی باز می داشت، عمده ترین دلیل عدم نیاز به کاروان سرا، فقدان بازار و توزیع درونی و بیرونی در این خطه گرفت. شرایطی که هنوز هم به نحوی کردستان را در انزوای بدون توضیحی در پروسه ی گریز ناپذیر رشد قرار داده و بی اعتمادی و هراسی دو سویه و چند سویه را، نه تنها بادولت مرکزی که با سایر اقوام ایجاد کرده است .

پلان کاروان سرای باجگاه، شرق شیراز، قاجار، برگرفته از صفحه ی ۲۰۵ منبع

نقشه ی بالا در بررسی موقعیت و مقدار کاروان سراها، احکام دیگری را به ما تفهیم می کند. این پلان که نمونه و یونیفورمی میانه حال از بنای کاروان سراهای موجود در ایران و با وسعت تقریبی ۴۵۰۰ متر مربع است، آن گاه که در یک مسیر پانصد کیلومتری، در فاصله ی اصفهان و شیراز، به نمونه های متعددی از آن بر می خوریم، با توجه به معماری بسیار محکم و ماندنی و استادانه و مصالح و نقشه ی اجرایی مافوق عالی و نیز عدم دسترسی به مصالح لازم در محل ساخت، که مستلزم انتقال آجر و آهک و گچ و سنگ و گروه مجریان از فواصل بسیار دور است، کاملاً اعلام می کند که تدارک ساخت کاروان سراها از قدرت و ثروت و امکانات مردم عادی و به تعبیر امروز، بخش خصوصی بیرون و نیازمند سرمایه گذاری و برنامه ریزی مفصل و پر هزینه ی دولت ها بوده است و از آن که بی شک ارائه ی خدمات و خوراک و آب و علوفه و انبار و مکان خواب و استحمام و غیره، در این کاروان سراها، بدون دریافت وجوهات و هزینه ها از صاحبان کالا و ساریان ها انجام نمی شده، پس وجود این کاروان سراها، خود به خود چند تصویر اجتماعی - اقتصادی تاریخ ساز را پیش چشم ما می گشاید. نخست این که ظهور این کاروان سراها معلوم می کند که رشد تولید، اعم از کشاورزی و صنعت مانوفاکتوری و رفت و آمد بین شهری، به درجه ای از وسعت رسیده بود که ضرورت انتقال محصولات و دست ساخت ها به بازارهای منطقه ای و محلی و ملی، دولت را نه فقط به سرمایه گذاری برای ایجاد این تسهیلات لازم ناگزیر کرده باشد، بل فراوانی رفت و آمد و کاربرد، بتواند بازگشت این سرمایه گذاری کلان دولتی را تضمین کند، مطلبی که به مورخ عالی ترین کمک را برای دریافت درست از مراحل رشد ملی ارائه می دهد، زیرا که روی دیگر این سکه نیز گواه اعتبار دیگری در مناسبات اقتصادی و میزان رشد و پیشرفت بومی و ملی و محلی است: حجم و میزان و ارزش و تنوع تولید و قدرت خرید عمومی و گردش پول و نیروی کار و نیاز مصرف جامعه و کثرت جمعیت به میزان و مبلغی رسیده بوده است که

تولید کننده و تاجر را در پرداخت حقوق بار اندازی در این همه کاروان سرا، مثلا در مسیر کرمان تا تبریز، راضی و حرفه‌ی او را با صرفه‌نگهدارد.

اما نکته‌ی بس حیرت آور این که ساخت تقریبا تمام این کاروان سراها به دوران صفویه و پس از آن متعلق است و از میان ۸۵۰ کاروان سرای موجود، سازندگان و مولفین کتاب «کاروان سراهای ایران» فقط ۲۵ کاروان سرا را عمدتا به سبب کاربرد مصالح متفاوت، متعلق به دوران پیش از صفویه دانسته اند! نگاه دقیق تری به این کاروان سراها، که ساخت آن را به دوران پیش از صفویه نسبت می دهند، مورخ را قانع می کند که به دلایل زیر، غالب این ۲۵ کاروان سرا نیز، یا متعلق به اواخر ایلخانی و اوائل صفویه اند که به علت نبود الگو و پیشینه، هنوز هنر و معماری کاروان سازی به پختگی لازم از نظر طرح و مصالح و وسعت و نحوه‌ی اجرا نرسیده بود، یا این که تعدادی از این ابنیه را به طور اصولی نمی توان کاروان سرا شناخت.

از جمله دلایل روشنی که در رد قدیم شناختن این ۲۵ بنا، نسبت به اواخر ایلخانی و اوایل دوران صفویه می آورم، این که نمی توان یک واحد منفرد در میان و مسیر یک سلسله کاروان سرا، مثلا کاروان سرای «رباط قمصر» در مسیر اصفهان و کاشان را، که دیگر نمونه های زنجیره‌ی آن را صفوی تشخیص داده و تعیین کرده اند، متعلق به صدر اسلام شناخت، زیرا اصولا یک بنای مجرد، میان دو شهر، که قریب دویست و پنجاه کیلومتر فاصله دارد، نمی تواند کاربرد کاروان سرا داشته و به قصد بار انداز ساخته شده باشد، زیرا میان بارانداز و مبدا بیش از صد کیلومتر فاصله می افتد که دور از عقل و امکان و مسخره است. وانگهی وسعت این ابنیه و تطابق آن ها با دیگر نمونه های مسیر، از نظر گستره‌ی زیر بنا و نه مصالح، لزوم ساخت و نیاز به آن را در فاصله‌ی زمانی چنین دور، که هنوز مقدمات اجتماعی - اقتصادی لازم برقرار نیست، منتفی می کند. علت وجود برخی تفاوت ها در کاربرد مصالح، در این الگوها را هم می توان وفور طبیعی آن مصالح، مثلا قلوه سنگ و یا خاک مناسب برای تولید خشت خام مقاوم در محل دانست. بدین ترتیب با تابش عظیمی از سرچشمه‌ی نور حقیقت در باب تاریخ ایران پس از اسلام مواجه می شویم: **بنا بر نمایشی که از بقایای علائم و آثار رشد، در زمینه های مختلف تاکنون ارائه داده ام، تا همین جا می دانیم که تا قرن پنجم در ایران مسجد و تا قرن دهم کاروان سرا نبوده است** و پیش از این که به فقدان دیگر مظاهر مورد نیاز تاریخ ادعایی موجود، در ده قرن نخست اسلامی بپردازم، فعلا تاریخ نوشته های کنونی در باب طاهریان و صفاریان و سامانیان و آل زیار و آل بویه و غزنویان و سلجوقیان و اتابکان و خوارزم شاهیان و مغولان و ایلخانیان و تیموریان و آق قویونلوها و قره قویونلوها را، که از قصه های غریب در باب توانایی سلاطین و رشد اقتصادی و سیاسی و نظامی آن ها سرشار است، به دور بریزید تا به زمان خود به واقعیت ها درباره‌ی آن ها رجوع دهم. زیرا در سرزمین و دورانی که کاروان سرا نمی یابیم، به طور منطقی جیب دولت و حاکم آن، حتی در اندازه‌ی تامین نان شب خویش هم، به علت نداشتن منبع درآمد، خالی خواهد بود، چه رسد به لشکرکشی های مکرر و با سپاهیان چند صد هزار نفری، مثلا از سیستان به خوزستان، که تامین آب آنان نیز در بیابان های تفته‌ی سرزمینی پهناور و بدون شهرهای نزدیک و کاروان سرا از توان هرکسی خارج است. و پیش از این بیان کردم که تاریخ را نمی توان بدون ارائه‌ی ظواهر مادی، از درون اوراق کتابی بی هویت، متن سکه ای کارشناسی نشده، یا از میان رنگ های

تابلوی مینیاتوری بدون امضا و زمان، معرفی و مسجل کرد، چنان که به تک تک آن‌ها خواهیم رسید تا معلوم شود اگر در همان روابط نوبنیان و مختصر منطقه ای و ملی، در عهد صفوی، لزوم و نیاز به ساخت صدها کاروان سرا سر بلند می‌کند، پس دورانی که هیچ کاروان سرایی در این سرزمین نساخته‌اند، از نظر محتوای اقتصادی و اجتماعی و مفاهیم قومی و ملی، هزاران فرسنگ از صفویه عقب می‌ماند. مطلبی که با محتوای برگ نوشته‌های تاریخی موجود به کلی در منازعه و مغایرت است. و اگر برای ایجاد زمینه‌ی تفریح از مدافعان مهملات ردیف شده درباره‌ی تاریخ ایران باستان سؤال کنم که بر سر کاروان سراهای عهد هخامنشیان و اشکانیان و ساسانیان شما چه آمده، بلافاصله و با صدا و سیمایی طلب کارانه و سوزناک، جواب خواهند داد که تمامی آن‌ها را اعراب خراب کرده‌اند و اگر دوباره بپرسم آن بقایا و خرابه‌ها کجاست، احتمالا و بنا بر سنتی که از سوزاندن کتاب‌های ایران در حمام‌های قاهره به یاد دارند، جواب می‌دهند که اعراب بقایای کاروان سراهای عهد باستان را هم به مصر برده و با آن اهرام ساخته‌اند!!!

نوشته شده در چهارشنبه، ۰۱ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۲:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۴

(کاروانسرا‌ها-۲)

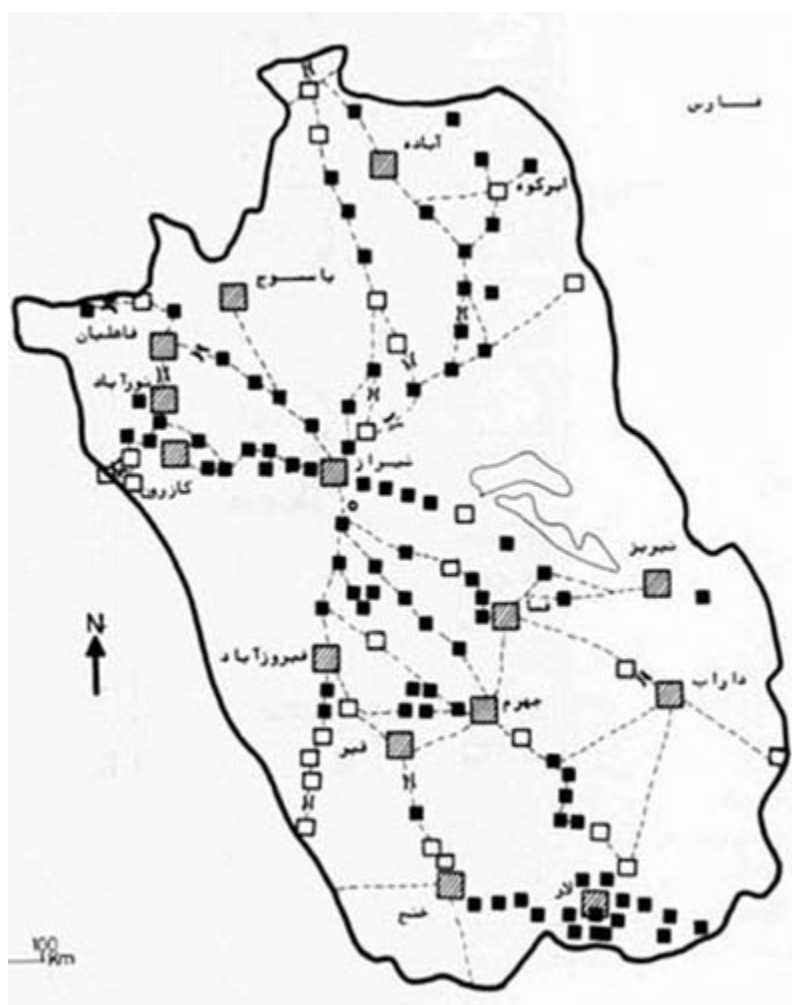
اینک که فرصتی فراهم است، تفسیر بیش تری بر شمای کاروان سراهای موجود در ایران بگذارم و نگاه کاونده‌ی تیزتری بر آن‌ها بیاندازم، که قریب به تمامی را، در عهد صفویه و قاجار ساخته‌اند. اکنون و در بحث موجود نمی‌خواهم به آن جان مایه‌ی صفویه وارد شوم و بگویم بر اساس چه تحول و تدبیر و تمهید و توسل، سرزمینی که بر اثر وسعت نسل کشی پوریم، بیش از دو هزاره خاموش بود، ناگهان به این همه راه و کاروان سرا و مراکز تولید و توجه به هنر و ساخت مساجد و خانه و باغ‌های با شکوه و غیره و غیره رسید، که یافتن خوشه و خشتی از آن‌ها، در ماقبل صفویه، در مواردی به دشواری و ندرت بسیار هم ممکن نیست. اما بدانید برای بیان این تحول به ظاهر ناگهانی دلایل روشن تاریخی در دست است، که زمان طرح آن نیز، اگر اراده خداوند بر آن باشد، فراخواهد رسید. قابل ذکر در مدخل باز و قابل عبور و اثبات کنونی، این که از بقایای آن صد کاروان سرای به دست آمده در مسیر راه‌های استان اصفهان، شاید نتوان ساخت یکی را هم، با ادله‌ی درست، به پیش از صفویه منتقل کرد! زیرا با مراجعه به نام و مکان آن پنج کاروان سرایی که در منبع ما و در محدوده‌ی استان اصفهان با عنوان مجرد و نامعین اسلامی و نه صفوی قید شده، یعنی کاروان سراهای: چاه قاده ۳، در مسیر جاده‌ی کاشان به قهرود. رباط قمصر، در مسیر جاده‌ی اصفهان به کاشان. شاه نشین، در مسیر جاده‌ی اصفهان به ابرقو. مقصود بیگ، در مسیر جاده شهرضا به امین آباد و بالاخره کاروان سرای نطنز، در

مردم علیه او شورش کردند، همه را قتل عام کرد. و به امر او با **هفتاد هزار** سر بریده مردم مناره و هرم ساختند. بعد به دست سلطان سلیمان عثمانی افتاد.»

(دایرة المعارف مصاحب، ذیل اصفهان، تلخیص شده)

خدا را سپاس گزار باشید که برای معرفی افسانه های اصفهان به همین نقل مختصر و مفرح مصاحب اکتفا کردم و گرنه اگر وادار می شدید منقولات دائرة المعارف بزرگ اسلامی را هم در موضوع اصفهان بشنوید، به ۵۰ برگ بلند پر از مطلب و مطایبه بر می خوردید که اصفهان را، حتی پیش از ظهور صفویه، از قول اصطخری و بلاذری و یاقوت و ابوالفدا و غیره، که از پیش با آنان آشناییم، تا حد مرکز جهان متورم کرده اند و کسی نیست بپرسد آثار آن ابنیه ی بیلاقی هخامنشی و یا بقایای آن قصری که شب ها ملک شاه سلجوقی را در خود می پذیرفت، کجای اصفهان دیده می شود و یا این سیاحان و جغرافی دانان بزرگ صدر اسلام، مثلاً در گذر از ری به اصفهان، شب را کجا بیتوته می کرده و چه می خورده اند آن گاه که تا پیش از صفویه، مختصر چهار دیوار هم برای حفاظت و مراقبت و پرستاری از مسافر و کاروان به راه ها و کم بها ترین بنای اشرافی در شهر اصفهان نبوده است؟!

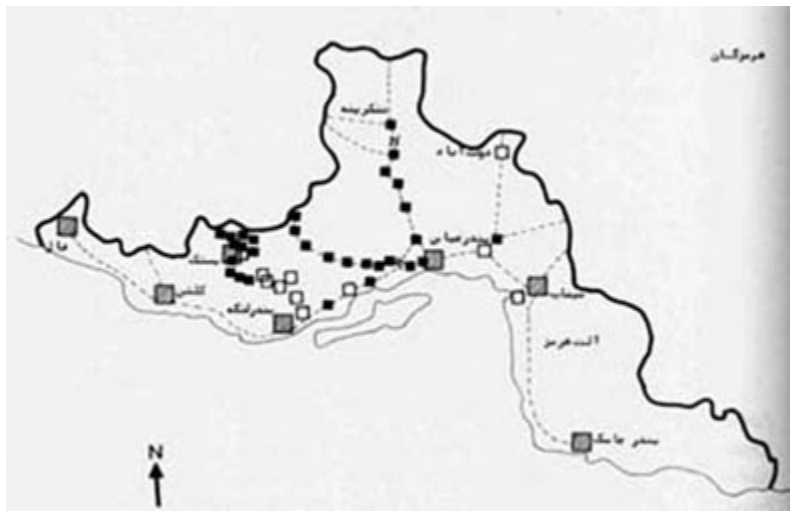
نشانه های بقایای ابنیه ی کاروان سرایی موجود در استان فارس به نقل از صفحه ی ۱۹۶ منبع

بقایای کاروان سراهای یافت شده در استان فارس به سبب وسعت بیش تر خاک و راه، از استان اصفهان افزون تر است و به ۱۲۶ کاروان سرا می رسد که محققین کتاب کاروان سراهای ایران، شش بنا از میان آن ها را دورتر از صفویه و با عنوان کلی اسلامی و احتمالاً بدان سبب که کلامی از فارس نمی تواند و نباید بدون ذکر از ساسانیان بگذرد، حتی ساسانی شناخته اند: کاروان سراهای تپه کوشک، در مسیر جاده شیراز به کازرون. آب گرم، در مسیر جاده ی لار به خنج. پاتوه، که محل آن تعیین نشده. تل کشک، در مسیر جاده ی شیراز به بیشابور. تنگ زنجیران، در مسیر جاده ی شیراز به فیروز آباد. دروازه گچ، در همان مسیر. مقصود بیگ، در مسیر جاده ی شیراز به امین آباد و بالاخره یک کاروان سرای بی نام که نوشته اند ساسانی است و در مسیر جاده ی نور آباد به بیشابور قرار دارد و صلاح می بینم شما را به تماشای تصویر این کاروان سرای ساسانی در صفحه ی ۲۶۶ منبع رجوع دهم تا با پلان یک چهار دیوار کوچک پنج در پنج متر مواجه شوید که اگر آن را کاروان سرای عهد ساسانی قبول کنیم، پس باید کاروان های آن امپراتوری را مرکب از یک کاروان سالار و یک شتر بدانیم! بدین ترتیب می ماند که نزدیک به تمام ۱۲۶ کاروان سرای زنجیره ای را که بقایای آن در مسیر راه ها و فاصله ی میان شهرهای فارس ساخته اند، از معجزات زمان صفویه شناخت. آن گاه مورخ می خواهد پرسد این همه کاروان که شیخ علیه الرحمه، سعدی بزرگ از شیراز بیرون فرستاده و یا بدان وارد کرده، از چه مسیر به آن شهر می رسیده و یا عازم کجا بوده اند، که به اطرافگاه های میان راه محتاج نمی شده اند؟!

«از آثار مشهور پارس می توان به پاسارگاد و تخت جمشید و نقش رستم اشاره کرد. فارس در عهد ساسانیان به پنج ناحیه ی ارجان و اردشیر خره و دارابجرد و شاپور خره تقسیم شده بود. مسلمانان نخستین بار در دوره ی خلافت عمر اقدام به تسخیر فارس کردند. سپس احنف بن قیس، عثمان بن ابی العاص و ابو موسی اشعری به فارس لشکر کشیدند و با وجود مقاومت ایرانیان عاقبت شهرهای توج و استخر و دارابجرد و فسا و شیراز به تصرف مسلمانان درآمد و ظاهراً با تصرف فیروز آباد در ۲۸ هجری تمامی فارس تحت استیلای مسلمانان درآمد. خراج این ایالت در ابتدا سی و سه میلیون درهم و در خلافت متوکل سی و پنج میلیون درهم تعیین شد...»

(دائرة المعارف مصاحب، ذیل فارس)

اجازه دهید این گردونه ی بی لگام و اختیار دروغ را همین جا متوقف کنم و دنباله ی تاریخ فارس در منابع موجود را نگیرم که سر به رسوایی های عظیم می زند. زیرا کافی است از تدوین کنندگان این توهمات بپرسیم این همه سردار و لشکر عمر و عرب، که فارس را در آغاز قرن اول هجری تصرف کرده اند، به کدام دلیل به خیال شان نرسیده برای سرزمینی که یک کاروان سرا ندارد، اما معلوم نیست از چه منبعی قادر بوده است سی و پنج میلیون درهم خراج بپردازد، از محل همان کوه درهم های خراج، لاقلاً مسجد جامعی به پا کنند؟! کسی به من حضوراً پاسخ داد که اعراب و مسلمین نخستین، عامداً در ایران مسجد نساخته اند تا مردم کم تری مسلمان شوند تا خراج و جزیه ی بیش تری بستانند!!! نبوغ را ملاحظه می فرمایید؟ به او گفتم چنین سیاست و شیوه ی پول سازی را، چرا در سرزمین های غربی اسلام اجرا نکرده و ادامه نداده اند؟ چشم های اش را دراند و خاموش ماند.

نشانه های بقایای ابنیه ی کاروان سرایی موجود در استان هرمزگان به نقل از صفحه ی ۳۰۹ منبع

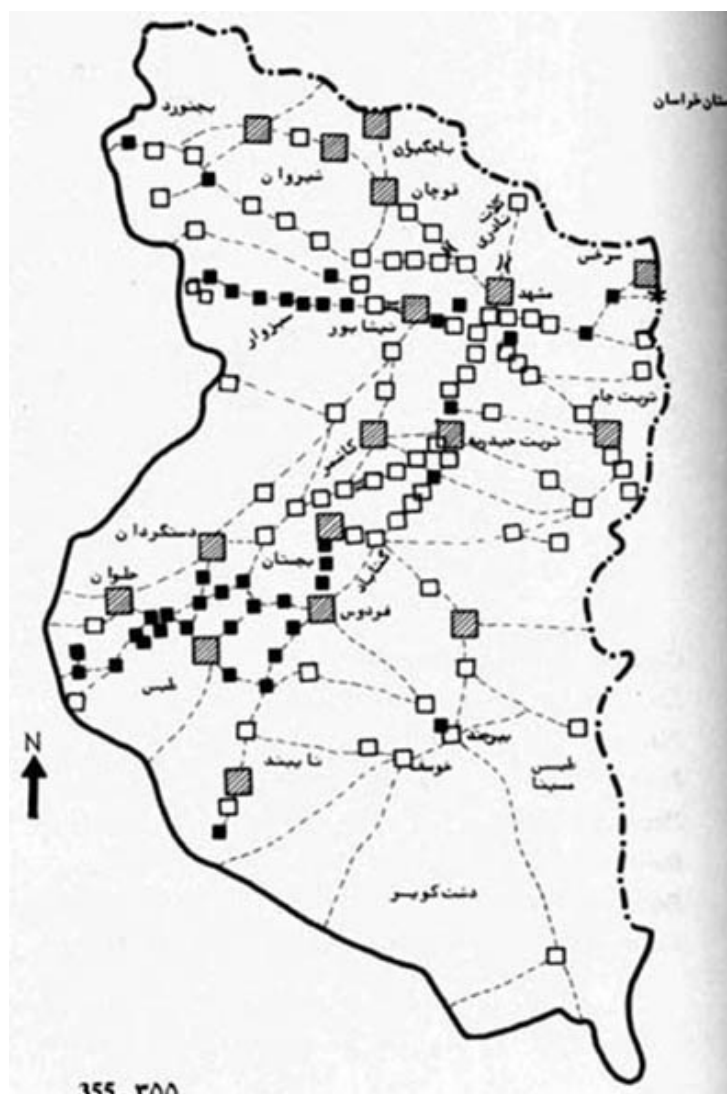
حالا به بقایای ابنیه ی بین راهی استان هرمزگان سری بکشم که خرابه های ۴۸ کاروان سرای یافت شده در آن را، تماما صفوی شناخته اند و رجوع به موقعیت استقرار آن ها توضیح می دهد که حتی در عهد صفوی نیز بنادر جاسک و میناب و لنگه فعال نبوده و مهم ترین بندر شناخته شده و قدیمی خلیج پیوسته و همیشه و دائما و بدون غیبت فارس! یعنی بندر عباس هم، که اثبات بندر بودن آن در ادوار کهن ناممکن است، پیش از صفویه، هرگز به جایی کالا نفرستاده، کاروانی از آن گذر نکرده و مورد اعتنا نبوده است و آن گاه که در نقشه از هیچ نقطه ی کناره ی این خلیج راهی به شهر و منطقه ای گشوده نمی بینیم که در مسیر آن کاروان سرایی برای عرضه ی خدمات به کاروانی ساخته باشند، پس کاملا عیان است که کناره های این خلیج تا پیش از صفویه مورد استفاده ی تجاری نبوده و هیچ کشتی و کالایی در کنار آن پهلو نمی گرفته که جنسی را از جای دیگر جهان و یا از اقالیم همسایگان، به دربار و بازاری در ایران برساند و به همین دلیل از آن احمقی که کشتی در عمق ۷۰ متری خلیج را اشکانی شناسایی می کند، بپرسیم که این کشتی قرار بوده است بار سفال خود را کجا و در چه بندری تخلیه کند و از چه راه و با چه کاروان هایی مثلا به شیراز برساند و این کاروان های حامل سفال شب را کجا بیتوته می کرده و چه گونه آب و آذوقه به دست می آورده اند؟ و سرانجام اضافه کنم که بررسی کاروان سراها در استان های خراسان و یزد به چنان نقاط باریک و تاریکی ختم می شود که یا از بیان آن در می گذرم و یا به فرصتی دیگر موکول خواهم کرد .

نوشته شده در پنجشنبه، ۰۲ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۳:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۵

(مساجد خراسان)

نشانه های بقایای ابنیه ی کاروان سرایی موجود در استان خراسان، به نقل از صفحه ی ۳۵۵ منبع

این نقشه ی استان خراسان، همراه نشانه ی کاروان سراها، پیش از تقسیم بندی های جدید است. ۱۳۰ کاروان سرا در مسیرهای مختلف و در نظم منطقی قرار دارد، که از آن میان تنها ساخت سه کاروان سرا را به پیش از صفویه برده اند: رباط سپنج، رباط شرف و ماهی رباط چاهه، که باز هم یا کاروان سرا و یا قدیم تر از صفوی نیستند، زیرا در زنجیره ی کاروان سراهای میان شهری، وجود تک ساختمانی کهن، بدون نمونه های دیگری در فواصل منظم، کاروان سرا شمرده نمی شود. این اوضاع ارتباطات در اقلیمی است که نمود اسلام در ایران را از آن آغاز می کنند، چنان که نمایه ی تجمع های ضد اسلامی را نیز در اوهم موجود، باز هم از خراسان می گیرند و منطقه ای فاقد اطراقگاه و بار انداز بین شهری را، در تاریخ نوشته های موجود، کانون تجدید استقلال سیاسی ایران پس از به اصطلاح هجوم عرب می گویند، سیاه جامگان و سپاهیان بی شمار عباسی را از آن جا به تختگاه بنی امیه می

فرستند، می گویند زبان فارسی در آن سرزمین زاده و بالیده، شاعران و حماسه سرایان بزرگ: رودکی، فردوسی، سنایی، عنصری و خیام از آن سر بر آورده و خواجه نصیرالدین طوسی، خوارزمی، بلخی، ابوریحان و مولوی در آن جا ظهور کرده اند، مرکز استیلای هارون الرشید و امین و مامون می شمارند و داستان های مفصل فرقی دیگر که بی وقفه درباره ی این اقلیم زمزمه می کنند. اما چنین سرزمینی، چنان که در همین یادداشت بررسی خواهیم کرد، تا قرن ها پس از طلوع اسلام، نه فقط جاده و کاروان سرا ندارد، که نشان از مسجد و سجده گاهی برای مسلمانان، در آن نیافته ایم .

«لشکر کشی اعراب به خراسان در سال ۳۱ هجری به فرماندهی **احنف ابن قیس**، مامور **ابن عامر** صورت گرفت. **احنف** طخارستان را گرفت و مردم بلخ تسلیم وی شدند. **مردم خراسان به سرعت اسلام را پذیرفتند ولی به سبب نخوت و گردن کشی اغلب سر به شورش بر می داشتند**. خراسان محل قیام ابومسلم خراسانی و نشر دعوت عباسیان بود که منجر به سقوط خلافت امویان گردید. نصر ابن سیار فرمان روای عرب خراسان در سال ۱۰ هجری **در کوچه های مرو** از لشکریان ابومسلم شکست خورد و گریخت. و کمی بعد تمام خراسان مسخر طرف داران عباسیان شد. با تاسیس سلسله ی طاهریان در سال ۲۰۵ هجری به دست طاهر ذوالیمینین که از طرف مامون بر خراسان حکومت داشت، خراسان استقلال یافت. در ۲۸۳ هجری عمرولیت صفاری خراسان را ضمیمه ی متصرفات خود در سیستان کرد و سپس در ۲۸۷ هجری اسماعیل سامانی آن را ضمیمه ی امارات ماوراء النهر نمود. در سال ۳۸۴ هجری محمود غزنوی آن را تصرف کرد. در ۴۲۹ هجری طغرل بیک سلجوقی نیشابور را گرفت ولی در ۴۳۰ هجری که سلطان مسعود غزنوی خراسان را باز ستاند مردم نیشابور بر سلجوقیان شوریدند، اما سال بعد سلطان غزنوی از طغرل بیک شکست قطعی خورد. پس از وفات سلطان سنجر به سال ۵۵۲ هجری ترکان غز بر خراسان تاختند و آن جا را ویران کردند. پس از آن، هرج و مرج فراوان راه را برای حملات خوارزم شاهیان و غوریان باز کرد و بالاخره خراسان به تصرف خوارزم شاه درآمد. با فتوحات چنگیز خان در سال ۶۱۷ هجری استقلال خراسان به کلی از میان رفت. در ۷۸۳ هجری امیر تیمور بر خراسان حمله برد و سپس این ناحیه مرکز دولت فرزند او شاهرخ تیموری گردید».

(**دائرة المعارف مصاحب، ذیل واژه ی خراسان، مختصر شده**)

این هیاهوی تاریخی و این همه آمد و رفت سرداران شمشیر دار و حکما و علما و مجاهدین ملی و مذهبی و خواب و خیال های تمام نشدنی شبانه روزی و بدون مهلت و مکث، آیا بر روی زمین نشانه ای همزمان، در اندازه ی خوابگاهی برای زندگی و یا مرگ سلطان محمود و طغرل سلجوقی یا نمازخانه ای کهن، برای این همه زعیم بزرگوار و خلفای غدار و تابعین عباس و پیروان ابومسلم و طاهریان و غوریان و غزنویان و خوارزم شاهیان و این و آن، به جای مانده است؟ مسلم بدانید که خیر. این همه مطلب را چنان که گفتم و در اجزاء باز خواهیم گفت و نشان خواهیم داد، یا در کتاب ها نوشته اند، یا در ابیات شعر و دیوانی سروده اند، یا چند سکه ای با نام آن ها در کیسه و کوزه ای یافته اند و یا در پرده ی رنگین و پر از غمزه ی مینیاتوری نقش کرده اند! کاری که نه فقط اجرای آن در هر زمان و مکان و به

اراده و امکان و اهداف و امیال هرکسی میسر است، بل در زمره ی عوارض و آثار فرهنگی نام برده می شود، که پیشاپیش و برای اثبات صحت و سلامت خویش، به معرفی مظاهر و زمینه های اقتصادی و سیاسی لازم و کافی و منطبق نیازمند است، که در مورد خراسان، تا زمانی معین، بازمانده ای در اندازه ی دکمه و دستگاهی نمی بینیم.

باری، از آن که نبود و بود مسجد را لااقل در اقلیم خراسان، نمی توان سرسری گرفت و هر یک از آن اجزاء تاریخی، که در منقولات مفصل کنونی دنبال هم قرار داده اند، حتی اگر ادعای نطقی از زبان ابومسلم، یا اعلام شکست و پیروزی این یکی بر آن دیگری باشد، باز هم در عرف زمان، در قدم نخست به منبر و شبستانی برای ادای خطبه به نام تازه وارد دارد، و باز از آن که سینمای رخ داده هایی که خواندید، در قرون نخست هجری می گذرد، پس اگر نتوانیم در مشهد و سرخس و طوس و آن حوالی، پایه های برجها یا ویرانه ی مسجد کهنی را نشان دهیم، به تر است معرکه ی چنین تاریخ نویسی را برچینیم و به دنبال معرکه گردانی بگردیم که بساط اش را به معبر اسلام و مسیر مسلمانان گشوده و خود به اورشلیم گریخته است!

«**مسجد جامع افین**». این بنا در آبادی افین، از توابع شهرستان بیرجند، در جنوب استان خراسان واقع گردیده و از آثار دوران تیموری است. بنای مسجد مشتمل بر یک ایوان اصلی در وسط و دو شبستان در طرفین و شبستانی دیگر در پشت آن است.

مسجد جامع بجستان. در ۵۱ کیلو متری شمال غربی گناباد در جنوب استان خراسان واقع گردیده و بنای اولیه ی آن بر اساس مدارک موجود مربوط به دوره ی تیموری است.

مسجد جامع بیدخت گناباد. این بنا در روستای بیدخت گناباد در جنوب استان خراسان واقع و در اواخر قرن دوازدهم هجری، به هزینه حاجی عبدالباقی بیدختی ساخته شده است.

مسجد جامع پایین قلعه ی مزینان. این بنا در حاشیه ی غربی روستای مزینان، از توابع داورزن، در ۵۰۰ متری رباط شاه عباسی واقع شده و از بناهای دوره ی صفوی است.

مسجد جامع جاجرم. این بنا در جنوب شرقی تپه قلعه، در محدوده ی شهر قدیم، داخل دروازه شرقی و جنوبی شهر جاجرم، از توابع بجنورد، واقع شده... بر پیشانی ایوان جنوبی، سه عدد کاشی قدیمی نصب کرده اند که بر روی یکی از آن ها تاریخ ۵۷۷ هجری خوانده می شود... با توجه به سبک ساختمانی، خاصه چهار تاقی، میتوان بنای اصلی مسجد را مربوط به قرن پنجم و ششم هجری دانست.

مسجد جامع جویمند. این بنا در روستای جویمند در شهرستان گناباد و جنوب استان خراسان واقع شده و بنای اولیه ی آن بر اساس سنگ نوشته ی سر در سال ۱۰۴۰ هجری توسط شاه حسین منجم و به سعی خواجه محمد قاسم محولاتی بنا شده است.

مسجد جامع چشم. این بنا در روستای چشم، از توابع داور زن سبزوار واقع شده و مربوط به دوره ی صفویه و دارای صحن و ایوان و دو شبستان است.

مسجد جامع خواف. این بنا در خواف، از توابع تایباد، در استان خراسان واقع است... در پشت یک اسپر منبت منبر، کتیبه ای است که بر اساس آن منبر را در سال ۹۰۸ هجری ساخته اند... با توجه به ویژگی های معماری مسجد به نظر می رسد که بنای گنبد خانه را در زمان مغول ساخته و ایوان و تالار را در زمان تیموری به آن افزوده اند.

مسجد جامع رشتخوار. این بنا در خارج شهر رشتخوار از توابع تربت حیدریه به صورت نیمه ویرانی از قرن هفتم هجری باقی مانده است.

مسجد جامع رقه. این بنا در روستای رقه، در ۱۸ کیلومتری بخش بشرویه شهرستان فردوس در جنوب استان خراسان واقع گردیده و از معدود آثار قرن هفتم هجری است.

مسجد جامع سبزوار. این بنا در ضلع جنوبی خیابان بیهق، رو به روی امام زاده یحیی واقع است... بر اساس روایت های غیر مستند بنای اولیه مسجد در دوره ی سربه داران در قرن هشتم هجری ساخته شده است.

مسجد جامع طبس. این بنا در شهرستان طبس در خراسان واقع شده و از آثار دوره ی قاجار است، که در اوایل قرن سیزدهم هجری توسط میر حسن خان شیپانی حاکم وقت ساخته شده است.

مسجد جامع عتیق تربت جام. این بنا در شهرستان تربت جام واقع است... از نظر سبک متعلق به ثلث اول قرن هشتم هجری، و از نظر مطالعه ی تطبیقی مشابه آن را می توان در بسطام و سلطانیه و اشترجان یافت.

مسجد جامع فردوس. این بنا در میانه ی شهر فردوس در جنوب استان خراسان و از آثار ارزشمند قرن هفتم هجری است.

مسجد جامع قائن. این بنا در مرکز شهر قائن در ۱۰ کیلومتری شمال بیرجند واقع است و بر اساس کتیبه ی تاریخی موجود از آثار دوره ی تیموری است.

مسجد جامع قوچان. این بنا متشکل از مسجد جامع و مدرسه ی عوضیه در سال ۱۱۱۱ هجری توسط حاج عوض وردی فرزند حاج محمد علی خوبشانی بنا شده است.

مسجد جامع کاخک. این بنا در کاخک گناباد در جنوب استان خراسان واقع شده... بنای مزبور توسط شاه زاده سلطان خانم، خواهر شاه طهماسب صفوی، ساخته شده است.

مسجد جامع کاشمر. این بنا در فلکه ی مرکزی شهر واقع شده است. در حدود سال ۱۲۱۳ و در سلطنت فتح علی شاه قاجار ساخته شده است.

مسجد جامع گناباد. این بنا در جنوب استان خراسان و در شهر گناباد واقع شده و از بناهای ارزشمند **قرن هفتم** در ایران است.

مسجد جامع گوهر شاد مشهد. این بنا در مجموعه ی آرامگاهی آستان قدس رضوی و جنوب حرم مطهر واقع شده و به سبب ویژگی های ساختمانی و دارا بودن تزیینات غنی کاشی و کتیبه از برجسته ترین بناهای تاریخی ایران است. ساخت این مسجد به همت گوهر شاد همسر شاهرخ تیموری و در **سال ۸۲۱ هجری** انجام شده است.

مسجد جامع نیشابور. این بنا در شهر نیشابور واقع شده و بر اساس کتیبه ی تاریخی آن در **سال ۸۹۹ هجری** توسط پهلوان علی بایزید، معاصر سلطان حسین بایقرا، ساخته شده است.

مسجد جامع هندوالان. این بنا در روستای هندوالان، حدود هفتاد کیلومتری شرق بیرجند، واقع شده است... تاریخ این بنا با توجه فیلپوش ها و کادر بندی های زیر گنبد، مربوط به دوره ی تیموری، **قرن نهم هجری** است.

مسجد رباط زیارت. این بنا در رباط زیارت در ۴۴ کیلومتری مغرب خواف از توابع تربت حیدریه در جنوب استان خراسان از **قرن پنجم هجری** و بقایای ویرانه ی آن در کشفیات باستان شناسی به دست آمده است.

مسجد شاه، آرامگاه امیر غیاث الدین ملک شاه، مشهد. این بنا در ناحیه ی سرشور و در نزدیکی حرم مطهر واقع و به مسجد هفتاد و دو تن مشهور است. با توجه به کشف قبور، فقدان محراب و عدم تطابق صحیح جهت بنا با قبله، آن را آرامگاهی از عهد تیموریان، **قرن نهم هجری** دانسته اند.

مسجد شیخ زین الدین نشتیفان. این بنا در مرکز قصبه قدیمی نشتیفان واقع شده است. بنای کوچک زیبایی است که توسط شیخ زین الدین خوافی **متوفی ۸۲۸ هجری** بنا شده است.

مسجد کبود گنبد. این بنا در شهرستان کبود گنبد در شمال مشهد و نزدیک مرز واقع شده و از بناهای **عهد نادر شاه افشار** است.

مسجد کرمانی. این بنا در کنار بنای ایوان و گنبد آرامگاه تربت شیخ جام در شهرستان تربت حیدریه واقع شده و از ساخته های **اواخر قرن هشتم هجری** است.

مسجد کوشک. این بنا در روستای کوشک در شمال شرقی شهرستان فردوس و جنوب استان خراسان واقع شده است... در داخل محراب و روی دیوار گچ بری به سبک واحد و **تاریخ ۵۵۴ هجری** دارد.

مسجد گنبد. این بنا در سگان خواف در جنوب استان خراسان واقع است. شیوه ی نگارش کتیبه قابل مقایسه با کتیبه های تاریخ دار قرن ششم است. ظاهرا در گذشته کتیبه ای **مورخ ۵۲۵ هجری** در سمت چپ محراب داشته است.

مسجد ملک زوزن. این بنا در روستای زوزن در ۶۶ کیلو متری جنوب غربی شهرستان خواف در جنوب استان خراسان واقع شده است. و در پایان کتیبه ایبا محتوای مدارس حنفی سوریه تاریخ ۶۱۶ هجری دیده می شود.

مسجد مولانا، تاپباد. این بنا در ابتدای جاده ی تاپباد به خواف در جنوب استان خراسان واقع گردیده و از آثار ارزشمند معماری تیموری است که به **سال ۸۴۸ هجری** توسط پیر احمد خوافی وزیر شاهرخ تیموری در جوار آرامگاه شیخ زین الدین ابوبکر تاپبادی عارف معروف قرن هشتم هجری بنا شده است.

مسجد نو، تربت جام. این بنا در شرق مزار شیخ احمد جامی در شهرستان تربت جام واقع شده و در **سال ۸۴۶ هجری** توسط جلال الدین فیروز شاه ساخته شده است.

(پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، دائرة المعارف بناهای تاریخی ایران در دوره ی اسلامی، شماره ی ۲، مساجد، مساجد خراسان، ص ۱۲۳)

همین ۳۲ مسجد را، به ۱۴ قرن حیات اسلام، در استان بزرگ خراسان یافته ایم. هیچ یک کهن تر از قرن پنجم هجری نیست، آغاز نهضت ساخت مساجد در خراسان را از قرن هفتم هجری می بینیم، در مشهد فقط یک مسجد و آن هم از ضنائم بارگاه امام رضا و از آثار قرن هشتم برپاست که خود می رساند اگر با صرف نظر کردن از نشانه های مورد نیاز، مشهد را در قرون نخست اسلامی، در وسعت شهری بیانگاریم، پس جذبه ی روحانی آرامگاه، به تنهایی، انبوه ملتسمان دعا و عابدان و مومنان را در تمام ادوار کفایت کرده و نیازی به بنای مسجد در محلات ندیده اند، هرچند سندی نداریم تا به ضرس قاطع و استحکام لازم، زمان بنای اولیه ی آرامگاه امام رضا را، جز آن چه درباره ی «بقعه ی هارونیه» در قرن سوم هجری به عنوان مقبره ای مشترک نگاشته اند، عرضه کند. در این باره نیز، آثار استقلال و استحکام اسناد آن بقعه و بارگاه متبرک، از قرن پنجم هجری پدیدار می شود. به علاوه ساخت غالب مساجد خراسان را در جنوب استان و به روستاهای کم نشان می بینیم تا به سهولت برخواستار حقیقت معلوم شود که بافت اجتماعی خراسان، حتی در قرون میانی اسلامی، آن گسترش اقتصادی و اجتماعی و سیاسی و تجمع و تظاهرات شهر نشینی را نداشته است تا این همه سلطان و سلسله و گرفت و گیر و جنگ و ستیز را در خود جای دهد، چنان که نبود کاروان سراها بر همین برداشت صحه می گذارد و آن چه در یادداشت های بعد عرضه خواهم کرد، به روشنی و بر همگان می فهماند که پس از نسل کشی کامل پوریم، بارقه های تجمع در ایران اسلامی هم، تا به شعله ی بلند و آشکار و روشنی بخش برسد و زیر بنای بومی و هویت قومی و تاسیسات عمومی مستحده بخواند، لاقلاً ۹۰۰ سال علاوه بر سکوت ۱۲ قرنه ی پیش از اسلام، زمان و کار برده است. و اضافه کنم شرح یک مسجد را از فهرست فوق حذف کرده ام که اعتبار ارائه نداشت.

«**مسجد جامع نیشابور.** این بنا که در حال حاضر **هیچ اثری از آن در دست نیست**، در آغاز سده ی سوم هجری توسط ابومسلم خراسانی در نیشابور ساخته شده و **تاریخ نگاران از آن یاد کرده اند.**» (همان، ص ۱۲۳)

زیرا نمی توان وجود مسجدی را، که هیچ اثری از آن در دست نیست، به صرف یاد کتبی تاریخ نگاری قبول کرد که تضمین و تایید و عینی در باب صحت بیان و وجود و حضور شخص او هم نداریم و آب جعل از گفتارش سرازیر است که عرق ریزان و عامدانه، برای جان دادن به مرده ای تاریخی، به نام ابومسلم خراسانی، مشغول بنای مسجدی در خیال و ناپیدا در صحنه ی زمین، برای اوست. نقل فوق تنها به کار استحکام بیش تر حجت این نظر می خورد که از نخست گفته ام ثبت های مجرد فرهنگی را نمی توان دلیل صحت رخ داد ها و تایید حضور این و آن در برگه دان تاریخ گرفت، و این شگفتی دیگر، که ابومسلم مثله شده به حيله ی منصور، در میانه ی قرن دوم هجری، چه گونه در آغاز سده ی سوم هجری، به نیشابور مسجد ساخته است!!! به راستی که چه می شد اگر دروغ خناق بود؟

نوشته شده در یکشنبه، ۰۵ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۰:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۶

(مستحدثات عمومی-۱)

مطالب این وبلاگ برای تحریک تفکر است و نه ابراز تعجب! اگر کسانی هنوز افسانه های شاهنامه و هرودت و مطالب کتاب های سیره را می پسندند و بدین دل خوش اند که گرچه بر شانه های ضحاک دو مار مغز آدمی خوار می زیسته، ولی او هزار سال سلطنت کرده، یا بوی شتران سپاه کورش اسبان کرزوس را رمانده، یا زخمی کردن گاو مقدس آپیس در مصر کمبوجیه را به دیوانگی کشانده و یا شیبه ی اسب، داریوش را به سلطنت رسانده، پس در همین قصه ها و دیگر ردیف های موازی آن باقی بمانند، زیرا ظاهرا این گروه برای تعیین تکلیف با تاریخ، زبان حیوانات تاریخ ساز را به تر درک می کنند و کوشش آدمی در تبلیغ و تبیین حقیقت به آنان بی حاصل است!

سعی این یادداشت های جدید مصروف این است که از ساده ترین مسیر، یعنی نمایش زمان و مکان ایجاد مستحدثات عمومی - که تدارکات و مقدمات اجرای آن، جز با پیدایی دولت مقتدر و آینده نگر و رشد نفوس و ظهور مراتبی از دانش و تراکم میزان تولید میسر نیست - اثبات کند که دوران درازی از تاریخ ۲۵۰۰ ساله اخیر ایران، یعنی از بروز فاجعه ی پلید پوریم تا استقرار دولت صفویه، به درازای ۲۰۰۰ سال، هستی این سرزمین در خاموشی مطلق و یا نسبی گذشته و هر گفتاری در باب تظاهرات اقتصادی و سیاسی و نظامی و فرهنگی در این دوران دراز سکوت، مجعولاتی به قصد پوشاندن رد پای مجریان و مجرمان پوریم، یعنی یهودیان است. آن ها با پرده بازی های دوره گردانه و سرگرم کننده و احمق فریب و عرضه ی انواع نمایشات تاریخی رنگ و روغنی شاه نامه سان، سعی ملتی را برای شناخت هویت و هستی پیشین خود به انحراف کشانده و به طنازی های کودکانه و افاده فروشی های نژاد و قوم پرستانه و گمان های گیج و گنگ ارجحیت فرهنگی و مدنی، منحصر و محدود کرده اند. امری که کم ترین آسیب آن ایجاد دشمنی و طلب کاری و عناد میان مردم سرزمین هایی است که صدها دلیل برای بستن خود به محکم ترین رسن اتحاد دینی و منطقه ای دارند.

این بررسی مصروف بیان این حقیقت مطلق و مهم است که سرزمین ایران، از پس بروز فاجعه ی پوریم تا صفویه، به سبب فقر کامل و فقدان سرمایه و ثروت و زیر بناهای لازم برای رشد و نیز طبیعت ناسازگار آن، کمترین محرک و انگیزه ای به مهاجمان برای دست اندازی عرضه نمی کرده و درست برعکس تلقینات بی ارزش و سند کنونی، تحرک دوباره ی تاریخی و تولیدی و فرهنگی و سیاسی، در این سرزمین، با حضور اعراب و طلوع اسلام آغاز و در ظهور مهاجرانه ی مغول کامل می شود. این تحقیق سرانجام و به شرط بقای محقق آن، خواهد گفت که محدوده ی بزرگی از شرق میانه ی کهن و به خصوص ایران، در تاریخ سراسر ادبار خود، تنها با دو هجوم بنیان برانداز مواجه بوده است: نخست هجوم یهودیان و بازوی نظامی خون ریز آنان، یعنی هخامنشیان، که سرانجام و در پایان حکومت مشترک داریوش اول و خشایارشا، به اجرای پروژه ی پلید پوریم دست زدند و دوم هجوم دامنه دار و همه جانبه ی سیاسیون و سفیران و جاسوسان و جهان گردان و اسلام و ایران و شرق شناسان و نمایندگان کاسب نمای کمپانی های غربی، از میانه ی عهد صفوی، که هنوز ادامه دارد و جز این دو هجوم، دیگر تعزیه گردانی ها در باب جنگ های ایران و روم و حمله ی اعراب و مغول و غیره، که درباره ی تاریخ ایران ساخته اند، نه فقط جز اطوارهای مضحک و بی نشان تاریخی نیست، که به سعی مراکز دانشگاهی کنیسه و کلیسای غرب و سلسله زنجیری از بی مایگان روشن فکر نمای دشمن اسلام و حیره خواران مستقیم و بی آبروی یهود، با ساز و آواز و سرود و انواع مطربی و دلقکی، به کام ملتی ریخته اند، بل این مسخرگی های بی بنیان را، از آن که سازمان دهندگان هر دو تجاوز کهن و جدید یهودیان اند، جای گزین حقایق عریان آن دو هجوم کرده اند تا سر در گمی کنونی را در تمام اجزاء اندیشه ی ملتی ابدی کنند.

پیش از این، نشانه های روشن توقف رشد، از مبدا پوریم تا طلوع اسلام و نادرستی ادعاهای عظیم هخامنشی و اشکانی و ساسانی را، علی رغم این همه قصه های دل نشین، بیان کردم و شمه ای از ادامه ی همان توقف رشد در ایران اسلامی را، با اثبات نبود مراکز تجمع و تولید و حتی مکان های عبادت و آموزش اسلامی، تا قرون میانی پس از هجرت، باز گفتم و معلوم کردم که تاریخ ساخت مساجد در ایران به قبل از قرن پنجم هجری نمی رود و قریب تمامی ۸۵۰ کاروان سرایی که در پهنه ایران، در حوزه ارتباطات اجتماعی و اقتصادی کاربرد داشته، به پایان دوران حضور مغول و به ویژه آغاز رسمی تسلط سراسری و حاکمانه ی ترکان، یعنی دولت صفوی بر می گردد و اینک به متمم اثبات کننده ی دیگری رو می کنم تا به وجه ممتازی بدانیم که داشته ها و داده ها و دانایی های کنونی در باب موقعیت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی ایران، پیش از مغول و صفویه، تا چه حد نادرست و مجعول است و آن هم بررسی زمان ساخت و محل احداث پل هایی است که بقایای آن در پهنه ی جغرافیای ایران پراکنده است و بیان آن را با توضیحات فنی مبسوطی شروع می کنم که چون چراغ نوری بر سراسر اشارات این فصل از یادداشت ها می تاباند.

بر مبنای منطق و عقل، پل ها و کاروان سراها، به واقع امر، اجزاء یک اقدام اند. سرزمین قدیم بدون کاروان سرا، زنجیره ی پل های متصل و ممکن کننده ی رفت و آمد انبوه را ندارد و جاده های بدون سلسله پل های ارتباطی امکان استفاده از کاروان سراها را معطل می گذارد. پس طبیعی است که زمان برآمدن آن ها را توأم بگیریم، چنان که بررسی ما هم ظهور آن ها را توأم می بیند. پل ها، از آن که

در دشوارترین شرایط استقرار، یعنی در مسیر ساینده و کاهنده و نفوذ های مخرب آب و سیلابه های پر قدرت فصلی و به قصد تحمل سلسله زنجیری از ثقل مبادلات کالایی و کاروان های اسب و استر و حمل ساخته می شوند، چنان که نمونه های موجود قدیم و جدید آن ها اعلام می کند، از نظر معماری و مصالح و محاسبات و رعایت ضرورت های پا بر جایی و تحمل و دیرپایی، از زبده ترین شاه کارهای معماری بشری در تمام دوران ها و سرزمین ها حساب می شوند و به همین سبب باور این مطلب که پلی در هر فصل از حیات تمدن بشری و در هر گوشه ی عالم، بر آب گذری اصلی و مهم بسته شده و امروز به کلی بی بقایا و آثار ظهور مانده باشد، بسی دشوار است. بنا بر این شناسایی زمان ساخت پل ها، نه فقط با ابزارهای متعدد سبک و مصالح و بررسی ممکنات هر زمان و مکان، به دقت لازم میسر است، بل پل ها نیز همانند کاروان سراها حیاتی زنجیره ای و مسلسل دارند. یعنی یا راهی میان دو شهر در هیچ بعدی برای عبور منظم گشوده نیست و یا اگر قرار بر گذر کاروانی در مسیری پر رفت و آمد باشد، پس باید که بر تمام حفره ها و بریدگی ها و دیگر عوارض طبیعی زمین، چون دره های عمیق و شکاف های عریض و آب راهه ها و رود های بزرگ و کوچک، پل هایی به خوردند و نیاز ببندند و سخن از وجود یک پل مجرد و بی پیوند با قرینه های پیش و پس از خود، در مسیری پرت افتاده و بدون تسلسل جاده ای، تنها سعی کوچکی برای ایجاد ارتباط محلی میان دو ایل و ده و قبیله و یا ایجاد سهولت در جا به جایی های فصلی - عشیرتی را بیان می کند که در اغلب موارد از مصالح و شیوه ی ساخت و طول عمر مناسبی بهره نمی برند. اما درست خلاف این گونه موارد، پل های دراز عمر و عظیم و دهانه بندی شده بر مبنای حد اقل و حد اکثر عبور آب، چنان که این بررسی اثبات خواهد کرد، در خط زنجیر یک راه تجاری و ارتباطی فعال قرار دارند و بدون شک محصول کار و برنامه ریزی معین و معلوم دولتی، در دوره ی مشخصی از نیازهای اقتصادی و اجتماعی اند .

چنین است که در پایان این رسیدگی به وضوح معلوم می شود همان طور که نزدیک به تمامی کاروان سراها و بار اندازهای میان راهی و درون شهری، حاصل کوشش های صفوی در ایجاد تسهیلات و تدارکات برای پاسخ به نیاز تازه ی بازار منطقه ای و ملی بود، پل ها نیز درست با همان میزان و ابعاد، بخش دیگری از تلاش های دولت صفوی برای برقراری ارتباط عمومی و کالایی از طریق ایجاد راه های اصلی و فرعی و بر طرف کردن موانع عبور را بیان می کند تا استری حامل بار گندم و نمک و پوست و نخ، مجبور به غوطه زدن در آب، در عبور از آب گذری میان راه نباشد. نو پدیدی این پل ها در زمان دولت صفوی، بدون هیچ مجامله، اثبات می کند که در ایران پیش از صفویه، هنوز تجمع و تولید و توزیع صورت ملی و حتی منطقه ای نداشته و در اندازه ی روابط بومی و بازارهای مصرف محلی محدود بوده است. مورخ می داند که در چنین شرایط و در سرزمینی که جاده و کاروان سرا و پل نیست، بحث درباره ی عبور و هجوم پیاپی مثلا محمود غزنوی به هند، شوخی یخ کرده ای است که با قبول معجزه نیز ممکن نیست. زیرا نخست باید وجود غزنویان و سپس محمود را با نشانه های مادی و نه فرهنگی، ذکری در شعر شاعرکی یا نقش و نامی بر سکه ای اثبات کرد، آن گاه او را رستم در تعصبات اسلامی در ایران شناخت، گرچه هنوز نمی دانیم محمود غزنوی ترک نژاد، که از اقلیم دیگری برخاسته، در صورت اثبات تاریخی هم، به کدام دلیل ایرانی شناخته می شود و چرا به سرودن شاه نامه علاقه داشته است؟! بدین ترتیب و بر مبنای بررسی ها معلوم می شود که از مجموع ۲۰۰ پل هنوز قابل

ملاحظه کنید اصالت و دقت و صحت و سلامت این دیاگرام اقتصادی از ایران عهد صفوی را: در گیلان پر آب، گرچه به دلایل پیش گفته، کاروان سرایی نساخته اند، اما پل های فراوانی در سلسله زنجیر جاده ها ترسیم است که تمامی آن ها مانده هایی از دوران صفوی و به ندرت، قاجار است: پل انبوه، پل پونل، پل تجن گوگه، پل تمیجان رانکوه، پل حاجی یحیی پردسر، پل دیم آبی، پل سیم رود، پل شاه عباسی بلاردکان، پل کسما، پل کیسم، پل گاز رودبار، پل گوگه، پل لاله دشت، پل لنگرود، پل لوشان، پل یشاوندان (قاجار)، پل مدیریه، پل مناره بازار، پل منجیل، پل میرزا (قاجار)، پل نیاکو و پل ویرانه. اما در کردستان پر آب، باز هم به دلایل پیش گفته، از آن که کالایی برای عرضه به بازار ندارد، نه کاروان سرا و نه پل ساخته اند، چنان که در راه های آذربایجان پر برکت، به سلسله زنجیری از تسهیلات عبور کالایی و ارتباطی، به صورت ردیف پل ها و کاروان سراها بر می خوریم، که باز هم تمامی آن ها را مانده هایی از دوران صفویان می شناسیم: پل آذرشهر، پل جلفا، پل چیکان مراغه، پل دختران ملکان، پل سنگی مراغه (قاجار)، پل شهر چای میانه، پل غرب تبریز، پل گردنه ی شبیی (قاجار)، پل لیلان چای، پل مزرعه، پل وینار تبریز (قاجار)، پل های خدا آفرین بر رود ارس (مغول)، پل ارمنی پل دشت، پل مار اندوز (قاجار)، پل چشمه ماکو، پل چنقرالو (قاجار)، پل خاتون خوی، پل ساروق تکاب، پل سرخ مهاباد، پل سیاه ماکو، پل قلعه جوق ماکو، پل میرزا رسول میاندوآب (قاجار)، پل میمند (قاجار)، پل ابراهیم آباد اردبیل، پل الماس، پل بالاچای (قاجار)، پل ججین، پل سامیان، پل سید آباد اردبیل، پل قره سو یا زاغالان اردبیل، پل کلخوزان، پل نیر و پل یعقوبیه .

مورخ می پرسد اگر در دوران نه چندان دراز صفوی ۸۵۰ کاروان سرا و صدها پل و حمام و بازار و بند و سد ساخته اند، پس سراغ بقایای این گونه مستحذات عمومی را، که باید از عهد هخامنشی تا صفویه ساخته باشند، کجا باید گرفت؟ دنبال کردن این سوال نه به کم کاری این سلسله ها و قدرت ها، که به حذف امپراتوری هخامنشیان و اشکانیان و ساسانیان و طاهریان و صفاریان و غزنویان و سلجوقیان و ردیف دیگری از قدرت های ماقبل صفوی خواهد کشید.

نوشته شده در دوشنبه، ۰۶ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۰:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، V

(مستحذات عمومی-۲)

باز سازی ویرانه های دو هزار ساله ی ایران، به دست و همت صفویان، که پوریم یهودیان به بار آورده بود، آبیاری زمین خشکی به قطره های باران مدیریتی ملی اندیش بود. این که ابرهای این ریزش از کجا می رسید، بحثی است که به خواست خداوند و به استمهال اجل، در پی این همه خواهد آمد و خواهیم گفت که ظهور مغول و ایلخانی و تیموری در ایران، چه مضمون و محتوایی داشت و موجبات کدام دگرگونی بنیانی را فراهم کرد. انقلابی که حاصل شجاعت ذاتی و بی بدیل آنان در باور نکردن نفرین و نفرتی بود که همسایگان متوجه ی سرزمین پوریم زده ی ایران می دیدند و نظیر پابرجاتر همان استقلال عملی بود که دل بستگان به قدرت خدایان هلنیستی را، ماقبل اسلام، چنان که توضیح آن در بررسی دوران به اصطلاح «اشکانیان» آمد، برای ورود و اقامت دراز مدت در گورستان ایران دچار تردید نکرد. در انتهای یادداشت های این مبحث جدید، که به مدد الهی پر شمار خواهد شد، بدون کم ترین ابهام، بر قبول همگان افزوده خواهد شد که وسعت خرابی بار آمده در پوریم و این که جنبنده ای در آن ویرانه های وسیع در حرکت نبود، تا زبان توضیحی بر فقدان حیات در آن کومه ها بگشاید، در آن فرهنگ اوهام ساز دیرین، اختصاص خطه ی ایران به ارواح را، تا به حدی در خیال مبتدی و مستعد مردم اطراف جدی می نمود که به درازای دوازده قرن، تا ظهور اسلام، برابر پرده ای که در برابر دیدگان خواهان آن خواهم گشود، تاریخ صاحب شهامتی آماده ی ورود و سکونت در این پهنه ی بی صاحب مملو از مخروبه و بی نصیب از جغرافیای بخشنده و طبیعت وسوسه گر، معرفی نکرده است.

آن‌ها که ممکن است این دیدگاه را تراوش ذهن بدانند، با خبر باشند که در انتهای این رسیدگی، چندان در قبول خالی بودن این خاک از حضور بومیان، در پی رخ داد پلید پوریم، به یقین خواهند رسید، که برای نبود دراز مدت انسان و خاموشی مطلق آن، جز توسل به همین به ظاهر ذهنیات در توضیح تهی ماندن این سرزمین، در دوره ای چنین دراز، چاره ای ندارند و بدانید که تشریح اعمال و امیال و آثار مردمان کهن، با مقیاس و مقبول‌های آدم امروز، هر چیز را به کاریکاتوری از نمونه‌های واقعی آن بدل خواهد کرد و ناگزیرم مثالی بیاورم که دوستی در مراجعه به نظری برای این گونه مقولات بیان می‌کرد و می‌گفت: از دیدگاه یک مهندس معمار، که از تاریخ مصر کهن بی‌خبر مانده باشد، اهرام قاهره، که در مقابر داخلی آن سنگ‌های یکپارچه‌ی فراتر از ۶۰ تن در ارتفاع غیر معمول نصب شده، شاهکاری مستحق ستودن است، ولی اگر بگویید این شاهکار را آدمیانی در بیش از ۳۵۰۰ سال پیش عمل آورده‌اند، با پوزخند و سیمای حق به جانب متخصصین می‌پرسد: مگر در آن دوران جرثقیل ۱۰۰ تنی داشته‌اند؟ و نخواهید توانست او را قانع کنید که آن سنگ را مردمی در ۳۵ قرن پیش، بی‌مدد جرثقیلی که در ذهن اوست، به ارتفاع مورد نیاز بالا کشیده‌اند. با این همه انکار مدرن او، واقعیت در پیش چشم، یعنی اهرام ایستاده در حوالی قاهره، با تمام عجایب معماری و فنی، و هستی و حضور تاریخی سازندگان آن را معیوب نمی‌کند که ممکن است در برابر صدای انفجار صاعقه هم با ترس و فریاد می‌گریخته‌اند! پس، از دیدگاه مورخی که دنیای قدیم را می‌کاود، اثبات روی داد‌ها کفایت می‌کند و جست و جوی بیش‌تر در موضوع و کشف چه‌گونگی اجرا و نحوه‌ی عملیات آن را از خود ساقط می‌داند و تنها این‌گونه دریافت‌ها را، بی‌اعتنا به بهت کارشناسان، فرصتی می‌شمارد تا غموض گذشته را بشکافیم، زیرا انکار و تمرد و تمسخر، اهرام را از پیش چشم بر نمی‌دارد، چنان‌که گورستان وسیع پس از پوریم ایران، با حاشای فنی، از جوشش حیات و تمدن پیش از آن پر نمی‌شود. پس چنان‌که بیان شد وظیفه‌ی این بررسی و تحقیق فقط اثبات وقوع و نیز تعیین انگیزه و گستره و حاصل قتل عامی است که یهودیان در ۲۵۰۰ سال پیش، در شرق میانه و در پروژه‌ی پوریم مرتکب شده‌اند، که منجر به انهدام کامل حضور انسان و قطع تولید مثل و دیگر تظاهرات حضور شد، نه تشریح نحوه و مدت زمان این قتل عام، زیرا که مشاور نظامی رابی‌های یهودی اقدام‌کننده نبوده‌ام و خود به تحقیق مستقل دیگری نیازمند است.

اینک هم، چنان‌که بقایای بناها و مستحذات عام‌المنفعه در ایران نشان می‌دهد، ترتیب و ترکیب ظهور ارتباطات محلی و شبه‌ملی می‌گوید که کاروان‌ها، برای نخستین بار، پس از ۲۰۰۰ سال توقف، بر راه‌هایی رفته‌اند که پل‌های عهد صفوی گذر از آن‌ها را آسان کرده بود، در کاروان‌سراهایی توقف کرده‌اند که صفویان ساخته‌بوده‌اند و کالاهای شان را به بازارهایی رسانده‌اند که برابر بررسی زیر، باز هم صفویان بر پا کرده‌اند و چون از چنین تپش منظم نبض حیات اجتماعی و اقتصادی و تکاپوی مشخص و مرتبط و منضبط انسانی، در ایران پیش از صفوی علامتی ثبت نیست و مراتب معینی از چنین روابطی در آن ادوار دیده نمی‌شود، پس مورخ توجه می‌دهد که در میان این **هیچ** عظیم تاریخی، امکان ظهور این همه شاعر و مورخ و پزشک و هنرمند و مفسر قرآن و مترجم زبان‌های پهلوی و یونانی و عربی و سریانی و سیره و فتوح نویس وجود ندارد! زیرا چنین ادعاهای

فرهنگی، بدون نمایش زیر بنای استقرار اجتماعی و روابط اقتصادی، تنها به شایعه پراکنی شبیه می شود .

با این همه حتی در عهد صفوی هم بازارها چندان پر تعداد نیستند: ۳۵ نام در سراسر ایران، که گواه نو پدیدی و ندرت جوامع کلان شهری در این سرزمین، حتی به دوران صفوی است. با این تذکر غریب که در خراسان و قم، یعنی دو شهر زیارتی بزرگ ایران، تا اواخر قاجار و اوائل پهلوی، بازاری نساخته اند و در نقاط آبادی چون گیلان و مازندران و طبرستان هم، نه فقط بازار کهن که از زمان صفوی نیز بازار ندیده ایم تا در مجموع عدم پیوند تاریخی جوامع پراکنده ی ما، تا همین اواخر آشکار تر شود. اگر آمار بازارهای برآمده در دوران صفوی را بازبینی کنیم، راهی جز این نمی ماند که بگوییم هیچ بازار فعالی در ایران، پیش از ظهور دولت صفوی نبوده است و طبیعت ادواری که در آن پل و کاروان سرا هم نساخته اند، جز نبود بازار نیست. مثلا بازارهای سراسر آذربایجان، در اهر و تبریز و ارومیه و خوی و اردبیل، تماما برآمده در دوران صفوی و پس از آن است، بازارهای اصفهان نیز با اندک نشانه های نامعین و غیرمطمئن از اواخر ایلخانی، یکسره صفوی است. بنای بازار زنجان و سمنان و شاهرود از عصر قاجار، بازار کازرون صفوی و در شیراز بازارها یا صفوی یا زندی و یا قاجار است. بازار قزوین را در دوران صفوی ساخته اند، بازار قم برآمده ی پایان روزگار قاجار است. بازار سنندج و بیجار و بم و بروجرد و اراک و نراق و ملایر و همدان هم مانده هایی از زمان قاجار و بازار کرمان و ساوه و تویسرکان صفوی است. چنین مراکز داد و ستد کلی و جزیی، برابر نقشه ای که در یادداشت های پیش عرضه شد، در انتهای شبکه ای از راه ها و کاروان سراها قرار دارد، که عملا بازارها را به یکدیگر و با مرکزیت اصفهان وصل کرده اند. جست و جوی من نه فقط برای یافتن عین و بقایایی از بازارهای پیش از اسلام، بل قید و ذکری مکتوب و ادعایی موجود از مراکز داد و ستد عهد ساسانی و پیش از آن، در همین اسناد پریشان و بی پرنسیب و مجهول و بی صاحب کنونی، در هر قسمت و گوشه جغرافیای کنونی ایران، ناکام ماند و معلوم شد که بر اثر آن مرگ مغزی ممتد اقتصادی - اجتماعی، که از پوریم آغاز می شود، تا پیش از مغول و صفویه، کم ترین شعله و شوری از حیات سیاسی و اقتصادی در پیکره ی این سرزمین دیده نمی شود تا شاهد زایمان تمایلات فرهنگی از درون آن باشیم. پس چه گونه بپذیریم در خراسان و طوس که حتی در صفوی هم هنوز برای آن بازار نساخته اند و تمرکز صنفی نمی بینیم، شاعری به نام فردوسی، با کتابی همانند شاه نامه، در سوت و کوری همه جانبه و کامل قرن چهارم هجری، با اشعار و ابیاتی به زبان فارسی امروز، ظهور کرده است؟!

اینک به مبحث و موضوع تمام کننده ی دیگری رجوع دهم که هرچند مدتی است صاحبان پیشین این گونه آراء تاریخی سخیف و بی بنیان از تکرار علنی این اراجیف ساخت یهود طفره می روند، اما تکلیف یاهو پردازان ضد اسلام را در طرح مسئله ی ویرانگری های مسلمین در ورود به ایران معلوم و زبان های نیمه بریده شان را به کلی کوتاه می کند و آن هم شناسایی بقایای حمام های کهن، در شهرهای مختلف ایران است. حمام، از ارکان زندگی و گذران جوامع شهر نشین اسلامی است و با تاکید به طهارت مستمر، که در دین اسلام عمده است، هیچ مسلمانی از رجوع مکرر به آن بی نیاز نیست. یاد آوری این قید که با رجوع به نمونه های بازمانده ی کنونی، که یقینا به دید مستقیم بسیاری از خوانندگان این وبلاگ هم رسیده، معلوم است که حمام ها، از نظر استحکام و دوام و کاربرد مصالح

ویژه، حتی از پل ها و کاروان سراها نیز نخبه تر است و همانند آنان در ردیف بقایای معماری نابود ناشدنی قرار دارد و نمی توان ادعای امحاء کامل آن ها را، حتی اگر ساخت شان از هزاره ای هم فراتر رود، قبول کرد. چنان که بسیاری از قدیم ترین حمام های محلی، در شهرهای توریستی کنونی، هنوز هم، گرچه نه به عنوان حمام، اما با جلای نخستین، مهمان پذیرزینتی برجایی است که تلاش سازندگان نخستین آن را در تدارک محیط دل چسبی برای طهارت و رغبت رجوع مکرر موفق جلوه می دهد و از آن که تا روزگار نزدیک به ما، نبود حمام های خانگی، مگر در زیر سقف منزلگاه حاکم، عام و خاص را، ناگزیر به گرمابه های عمومی می کشاند، پس کنجاوی در موقع و محل و مقدار حمام های بر جای مانده، خود وسیله ای برای به دست آوردن تعداد شهرهای بزرگ و جمعیت ساکن در آن ها است .

این بررسی ویژه باز هم به این نقطه و نکته ختم می شود که از قریب صد حمام یافت شده در شهرهای سراسر کشور، نزدیک به تمامی آن ها صفوی و یا ساخته هایی پس از صفوی است و این خود گواهی است که در پیش از صفویه شهر بزرگی، که به تعبیه و تدارک معمول و مصطلح ترین نمودار خدمات عمومی، یعنی حمام هم بیارزد، وجود نداشته است. و بالاخره این یاد آوری که گرچه بنای حمام ها به سرمایه گذاری کلان دولتی، از آن دست که در ساخت کاروان سرا و پل لازم است، نیاز ندارد و بازگشت سرمایه گذاری معمول در ساخت آن تضمین شده است، باز هم غالب حمام های عمومی را حتی به زمان صفوی و قاجار برساخته ی مشخصی از سوی اشراف غیر حکومتی نمی بینیم که خود از فقدان نازک ترین لایه ی اشراف ملی حکایت می کند و اگر با همین نگاه به دور تر از صفویه چشم بدوزیم پس تا پوریم نمونه ای از اشراف برای نمایش در موزه نیز نمی یابیم، مطلبی که در جزییات به آن خواهیم رسید .

باری، پرس و جوی مکرر مرا به این جواب رساند که معیار ساخت حمام در هر محله، یک باب در برابر هر ۲۰۰ خانوار و یا ۱۰۰۰ نفر و نفوس بوده است و با این قیاس، پس از رسیدگی به ۱۰۰ حمام یافت شده در پهنه ی ایران، که غالبا مانده هایی از دوران صفوی است، آمار شهرنشینان کشور را، در آن عهد به صد تا دویست هزار می رساند. و با این برداشت پس به بازخوانی فهرست حمام های قدیم برویم:

حمام روستای ترک در میانه، از عهد قاجار. حکام کردشت اهر، از عهد صفوی. حمام لیوارجان مرند، از عهد صفوی. حمام ایل و حمام محمد بیگ خوی، از عهد قاجار. حمام کهنه ی میاندوآب، از زمان قاجار. حمام قراچه ی ارومیه، از عهد صفوی. حمام لج مهاباد، از عهد صفوی. حمام اوچ دکان و حمام پیر و حمام زرگر اردبیل، از عهد قاجار. حمام حاج شیخ و حمام حاج محسن و حمام قره دکنک و حمام کهنه و حمام میرزا حبیب اردبیل، از عهد صفوی. حمام افوشته و حمام بیگدلی و حمام جارچی و حمام خان و حمام خسرو خان و حمام دردشت و حمام ذوالفقاری و حمام ساروتقی و حمام شاه و حمام شاه زاده و حمام شیخ بهایی و حمام علی قلی آقا و حمام کاروان سرای مادر شاه و حمام وزیر اصفهان، همگی از زمان صفوی است. در اصفهان یک حمام را با نام شاه علی قدیم تر از دوران صفوی و ظاهرا سلجوقی خوانده اند که در صورت قبول باز

هم می رساند که اصفهان زمان سلجوقی تنها دهکی تک حمامه بوده است! حمام میرعماد و حمام ملا قطب و حمام فین و حمام عبدالرزاق وکاشان از عهد صفوی و حمام سربازار و حمام سلطان میر احمد و حمام طاهر و منصور کاشان از دوره ی قاجار است. تنها حمام مشهد اردهال صفوی است. حمام خواجه و حمام کوچه فاره ی نطنز قاجار است و بالاخره تنها حمام ناپین با نام حمام کلوان احتمالاً ایلخانی است. هر سه حمام حاج عبدالله و حمام خان و حمام درب امام زاده در چهار محال صفوی و قاجار است. حمام حضرت و حمام سرسوق و حمام شاه و حمام شاه وردی خان مشهد صفوی و حمام چهار درخت بیرجند قاجار است. حمام کهنه و حمام رخت شوی خانه ی زنجان قاجاری است. حمام پهنه و حمام قلی و حمام ناسار سمنان صفوی و حمام و حمام نخست همان شهر قاجاری است. حمام امیریه و حمام بازار و حمام بید آباد و حمام حاج تقی و حمام خوریای شاهرود قاجاری و حمام چهار سوق آن شهر صفوی است. در شیراز به جز حمام های داخل خانه های اشرافی، تنها یک حمام عمومی از دوره ی زند با نام حمام وکیل یافت شده است! آیا سعدی و حافظ و خواجهی کرمانی و وصاف و صاحب مزارات شیراز حمام عمومی نمی رفته اند؟! حمام فجر قزوین صفوی و حمام صفای همان شهر قاجاری است. حمام شاه عباسی تاکستان صفوی است. حمام ابراهیم خان و حمام وکیل کرمان قاجار و حمام گنج علی خان آن شهر صفوی است. حمام نگار کرمان را بدون عرضه ی دلیل سلجوقی گفته اند که در صورت قبول باز هم کرمان عهد سلجوقی از صورت شهر خارج می شود. حمام انصاری و حمام سید عباس بم قاجار است. در کرمانشاه حمام قدیم یافت نشده، اما حمام حاج اصغر خان و حمام حسن خان و حمام قلعه ی کنگاور قاجاری است. حمام پیرسرا و حمام حاجی محمد جعفر رشت و حمام پنج شنبه و حمام شاه و حمام علی اف بندر انزلی و حمام رستم آباد رود بار قاجاری و تنها حمام قدیم لاهیجان با نام حمام گلشن صفوی است. حمام اشرف سلطان آمل صفوی و حمام میرزا یوسف بابل قاجار است. حمام چهار فصل اراک قاجار و حمام کلبعلی خان ساوه از زمان زندیه است. تنها حمام قدیم بندر عباس با نام گله داری قاجاری است و همدان حمام قدیم ندارد! حمام خان و حمام نوعقدای یزد صفوی و حمام خرم شاه همان شهر قاجاری و حمام مسجد جامع یزد را ایلخانی گفته اند.

بدین ترتیب می توان با یقین کامل مدعی شد که تا اواخر ایلخانیان و حتی زمان تیموریان، شهر بزرگی که به بنای حمامی برای عموم محتاج شود، در سراسر ایران نبوده است! آیا یهودیان در ماجرای پوریم چه میزان کشتار کرده اند که تا ۲۰۰۰ سال بعد، کسی در این سرزمین در تدارک و اندیشه ی ساخت حمامی برای جماعت شهر نشین نبوده و آیا ناصر خسرو چه گونه در هر شهر و دهکی به محض ورود به حمام رفته است؟ آیا حمام های این حقه باز نخبه ی ساخت یهودیان نیز همانند ۲۰۰ صرافی و ۵۰ کاروان سرایی است که در اصفهان قرن پنجم، یعنی اصفهانی یافته است که تا ۵۰۰ سال بعد از آن هم هنوز حمام ندارد؟!!!!

«اصفهان شهری است بر هامون نهاده و آب و هوایی خوش دارد و هر جا که ده گز چاه فروبرند آبی سرد خوش بیرون آید و شهر دیواری حصین بلند دارد و دروازه ها و جنگ گاه ها ساخته و بر همه بارو و کنگره ساخته و در شهر جوی های آب، روان و بناهای نیکو و مرتفع و در میان شهر مسجد آدینه ی نیکو و باروی شهر را گفته اند سه فرسنگ و نیم است و اندرون شهر همه آبادان که هیچ از وی خراب ندیدم و بازارهای بسیار. و بازاری دیدم از آن صرافان که اندر او دویست مرد صراف بود و هر بازاری را دربندی و دروازه ای و همه محل ها و کوچه ها را همچین دربندها و دروازه های محکم و کاروان سرای پاکیزه بود و کوچه ای بود که آن را کوطرز می گفتند و در آن کوچه پنجاه کاروان سرای نیکو و در هر یک بیاعان و حجره داران بسیار نشستند و این کاروان که ما با ایشان همراه بودیم، یک هزار و سیصد خروار بار داشتند، که در آن شهر رفتیم، هیچ بازدید نیامد که چه گونه فرود آمدند، که هیچ جا تنگی موضع نبود و نه تعذر مقام و علوفه».

(ناصر خسرو، سفرنامه، ص ۱۶۵)

با چنین ادبیاتی سروکار داریم که این یکی را می گویند داعی دروغین اسماعیلیه، ناصر خسروی قبادیانی به جای گذارده که فقط در یک کوچه ی اصفهان قرن پنجم، پنجاه کاروان سرا و در شهری که تا زمان صفویه حمام ندارد، بازارهای بسیار، مسجد آدینه ی آباد و ۲۰۰ صرافی و کاروان هایی با نیم میلیون کیلو بار آدرس می دهد و کم مانده است از میدان نقش جهان و عمارت چهل ستون بگوید، و عجیب است که این سیاح بزرگ جهان اسلام که کار او ساخت بر کاغذ کشور آبادی با نام ایران فارس زبان در قرن پنجم هجری است، به اصفهان رودخانه ی پهناور زاینده رود را ندیده است!!!

نوشته شده در سه شنبه، ۰۷ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۲۳:۴۵ توسط ناصر پورپیراز

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۸

(ناصر خسروی دروغین)

«سفر نامه ای را که هم اکنون در دست همگان قرار گرفته و چندین بار تجدید چاپ شده، مبتنی بر دو نسخه خطی است که در کتاب خانه ملی پاریس نگهداری می شود. خاور شناس نامی، شارل اوگوست شفر، نخستین بار در سال ۱۸۸۱ میلادی آن را چاپ کرد. تاریخ تحریر نسخه های خطی مورد استفاده ی شفر سال های ۱۸۷۴ و ۱۸۷۷ است و نشان می دهد که این هر دو نسخه در هند قلمی شده و از رسم الخط غلط و املاهای نادرست کلمات و قرآینی دیگر این گمان حاصل می شود که نویسندگان نسخ مزبور از فارغ التحصیلان موسسات آموزشی کمپانی هند شرقی بوده اند.»

(فیروز منصوری، نگاهی نو به سفرنامه ناصر خسرو، صفحه ی ۴)

سه سالی قبل از انتشار کتاب من، در نقد زندگی نامه ی متعارف سعدی، با نام «مگر این پنج روزه»، استاد و محقق ممتاز، فیروز منصوری، نقد کتاب سفر نامه ی ناصر خسرو را منتشر کرده بودند که در نوع خود پیش تاز شمرده می شوند. آقای منصوری، به شرحی که می آورم، در تدوین کتاب با ارزش خود بسیار محتاط عمل کرده و صراحت دارند که منظورشان از عرضه ی نقد، تنها رد انتساب تالیف سفرنامه بوده است، نه تردید در موجودیت و مقام ناصر خسرو:

«چون نوشته های سفرنامه ی منسوب به ناصر خسرو در تمام شاخه های ادب و فرهنگ ایرانی در ابعادی بس گسترده نفوذ یافته و اثر گذاشته، و این اثر از مآخذ مهم تاریخ، جغرافیای تاریخی و مردم شناسی به شمار است، نقد و بررسی عمیق و تفصیلی آن از جهات گوناگون فوایدی در بر دارد... از این پس، هر جا که نام ناصر خسرو برده می شود اشاره به سفر نامه است نه حکیم و شاعر ارحمند قبادیان و نویسنده ی زاد المسافرین و جامع الحکمتین.»

(همان، ص ۳۴)

در این جا منصوری و به تصریح، قصد خود بیان کرده اند که حکیم و شاعر ارحمند قبادیان را، که خدا می داند کجای جهان است، طرف خطاب ندارند و تنها ادعا می کنند که با سوء استفاده از نام آن حکیم و بر مبنای دو نسخه ی خطی نوساز، که مرجع کهن استنساخ ندارند و در اواخر قرن نوزدهم در هند تولید شده اند، کتابی به مثلاً گنجینه فرهنگ ایرانیان افزوده اند، که فقط ده سال پس از یافتن آن دو نسخه خطی ساخت هندوستان، شارل اوگوست شفر نامی، آن را در اروپا چاپ کرده و چیزی نگذشته است که این سفرنامه ی در قرن نوزدهم نوشته شده، به اعتراف منصوری، «در تمام شاخه های ادب و فرهنگ ایرانی در ابعادی بس گسترده نفوذ یافته و اثر گذاشته» است. صاحبان عقل سلیم، بر مبنای دنبال کردن خط سیر جعل، تنها در همین مورد سفر نامه ی ناصر خسرو، از نگارش دست نویسی در

هند بر مبنای باد هوا، تا ترجمه ی عجولانه ی آن به زبان های اروپا و باز گرداندن مکرر و بی انکار آن، به زبان فارس ها، با شعبه ی کوچکی از آن مراکز فرهنگ سازی مجعول برای ایرانیان در دو سده اخیر آشنا می شوند که گنگ و گروه های مسلسل دار مافیا، در برابر این حضرات اتو کرده ی قلم به دست مزدور کنیسه و کلیسا، تنها معصومینی مستحق و در خور پرستش حساب می شوند!

«با کسب آگاهی از پیشینه ی افسانه سازی در شرح حال ناصر خسرو، سزاوار است به این نکات توجه شود که **سفر نامه ی چاپ شفر کم تر از ده سال با نگارش نسخه های مورد استفاده فاصله ی زمانی دارد و نسخه ی خطی قدیم تر تاکنون پیدا نشده و نسخه ای که اساس چاپ شفر بوده است مشهور نیست و در تذکره ها و مراجع نیز یادی از سفر نامه ی حاضر دیده نمی شود**». (همان، ص ۶)

استنتاجات منصوری در باب بی اعتبار و مجعول و نوساز بودن سفر نامه ی ناصر خسرو، که به مقدار خود و نیز از آن بابت که فتح بابی بر حکمت نقد بی تعارف کتاب های کهن شمرده می شود، بسیار قابل ستایش و به میزان کافی مستحکم است و به خصوص ورود ایشان به مقوله ی رد تاییدیه های بعدی سفر نامه، وسعت اقداماتی را می رساند که مافیای قاچاق مخدر تاریخ و فرهنگ قلابی برای ایرانیان، قادر به انجام آن بوده و اعمال کرده اند.

«جای تعجب است که کتاب های یاد شده در آخرین اثر ناصر خسرو، جامع الحکمتین، مفقود است، ولی نخستین کتاب ناصر خسرو، یعنی سفر نامه، در عین این که در هیچ یک از آثار وی معرفی نشده، موجود است. **نه تنها خود ناصر خسرو از سفر نامه نامی نبرده، بل در هیچ یک از تذکره ها و سفینه ها و مراجع دیگر قرن پنجم و قرون بعدی نیز از چنین کتاب و عنوانی یاد نشده است**. ممکن است که خوانندگان گرامی و اهل مطالعه، بر این سخن نگارنده خرده بگیرند و **مقدمه ی شاهنامه ی بایسنقری را پیش بکشند** که از سفر نامه ی ناصر خسرو یاد کرده و مطالبی هم درباره ی فردوسی نوشته است، یا این که جغرافیا و مجمع التواریخ سلطانی ی **حافظ ابرو**، بخش خلفای علویه ی مغرب و مصر، را در نظر بگیرند که از سفر نامه ی ناصر خسرو یاد کرده است. ضمنا تاریخ اسمعیلیه، بخشی از **زبدة التواریخ ابوالقاسم کاشانی**، نیز ممکن است طرف توجه قرار گیرد که صفحات متعددی از سفر نامه ی ناصر خسرو در آن نقل شده است. در کتاب حاضر، قسمت هایی از مندرجات جغرافیای حافظ ابرو و زبدة التواریخ نقل خواهد شد. **آن گاه که اصل سفر نامه، بر اثر تحقیق و بررسی، بی اساس از آب درآمد، الحاقی بودن این گونه نوشته های منسوب به قلم حافظ ابرو و ابوالقاسم کاشانی نیز خود به خود ثابت خواهد شد**». (همان، ص ۱۱)

در کودکی بازی دل چسبی به کوچه های تهران ما جاری و معمول بود، که اینک با امکانات نو در جهان مشتاق بسیار یافته است: با حوصله و زحمت، آجرها را با فاصله ای معین، به دنبال هم و با پیچ و خم های متعدد می چیدیم، آن گاه آجر نخست را با ضربه ی کوچک نوک پا بر روی آجر دوم هل می دادیم، در اندک زمان، تمام آجرها، هر یک با ضربه ی آجر ماقبل خود، بر روی هم خراب می شدند. نمی دانم در آن از پای در آمدن های پیاپی و خود کار و کوتاه مدت آجرها، چه لذتی بود که ساعت ها با

حوصله و دقت تمام، به شکل گروهی، برای دنبال چیدن آن‌ها زحمت می کشیدیم، تا سقوط سهل و سریع بعدی شان را ناظر شویم! چه قدر مفاهیم پنهان در این بازی کودکانه ی دوران ما به کل امورات بی خبران جهان شبیه است! اینک همین رفتار را با همان نتیجه می توان با مکتوبات تاریخ و فرهنگ قلابی ایران کرد: کافی است یکی را به روی دومی هل دهید، تا ناظرانهدام پیاپی و تا پایان این سلسله مجعولات شوید و ببینید برای تذکره ها و سفینه ها و فهارس چیزی جز مشتکی الفاظ بدون عین و یا با هستی از عقل و استدلال و امکان بی بهره، باقی نمانده که مهجور و منتفی ماندن آن‌ها، بار دوش ملتی دل خوش به آن موهومات را سبک خواهد کرد.

«دعوی رساله ی حاضر این است که **ناصر خسرو مصنف سفر نامه ی موجود نیست**. با این دعوی طبعاً چنین سئوالی پیش کشیده خواهد شد که مولف سفر نامه چه کسی بوده و چه هدف و منظوری از این تالیف داشته است؟ پاسخ این پرسش را به آن موکول می کنم که **دعوی نگارنده در پیشگاه اهل نظر مقبول افتد یا دست کم سزاوار توجه شناخته شود**». (همان، ص ۳۴)

دعوی و ادعای به قدر کافی محکم منصوری، چنان که انتظارش بود، در پیشگاه به قول او «اهل نظر» مورد قبول قرار نگرفت و سزاوار توجه شمرده نشد. منصوری در چنبره ی روابط معمول و نامعقول میان روشن فکری بی بنیان این زمان فشرده شد، از وفای به وعده ی خود باز ماند و دیگر در این باب که چه کسان، با چه هدف و به قصد چه بهره ای به نام ناصر خسرو، در قرن هیجدهم میلادی و به هندوستان سفر نامه نوشته اند، مطلبی نخواندیم و به اصطلاح اهل تمثیل، قلم اش را غلاف کرد. اما موضوع دعوی من دیگر است. می گویم چنان که تاریخ و دانسته های موجود در باب امتداد هخامنشیان پس از داریوش اول و خشایارشا، امپراتوری اشکانیان و ساسانیان، زردشت و اوستا، مزدک و مانی و سلمان و کوله بارهای دیگری از کودهای بدبوی موجود، از دوران باستان، مطلقاً جعل یهودیان و برای پر کردن چاله ی سکوت کامل ناشی از پوریم بوده، آن چه را هم در باب فرهنگ و سیاست و اقتصاد ایرانیان، تا سده های میانی طلوع اسلام، به هم بافته اند و ناصر خسرو و محمود غزنوی و فردوسی و ابن ندیم و بیهقی و بیرونی و ابن اثیر، فقط چند نام کوچک و هنوز کم آوازه در آن فهرست طویل است، جز مجعولاتی به هم پیوسته نیستند و همانند همان بازی که مثال زدم و نیز برابر آن چه منصوری در موضوع حافظ ابرو و کاشانی و مقدمه ی شاه نامه ی بایسنغری بیان کرد، با ضربه ی کوچک نوک پا، یکی یکی بر هم آوار خواهند شد و بر همان سیاق و بنا بر مثال، اگر ممکن شود که تدوین شاه نامه را به دوران پس از صفوی بکشانم، که در آن تردید ندارم و به قدر کافی برای اثبات آن مستند و مطلب فراهم آورده ام، پس به همراه این جا به جایی زمان نگارش شاه نامه، صدها سند و سخن تایید کننده ی شاهنامه ی سلطان محمودی محکوم و مسخره خواهد شد، چنان که اثبات نیمه تمام بودن ابنیه ی تخت جمشید، طویله بزرگی از مورخین قلابی یونان را، که مصیبت نامه ی آتش زده شدن تخت جمشید به دست اسکندر را قرائت می کردند، تخلیه کرد و مبلغین آن‌ها را به بازار بی آبرویان برد.

باید برای بازبینی بسیاری از مفاهیم آماده شویم و در نظر بیاوریم که این مجموعه بنای در حال احداث تاریخ و فرهنگ نوین شرق میانه، که به قصد تعیین تکلیف و ستیز با مهاجمین بر هویت مردم ممتاز این خطه تدوین می شود، با دست های تنهایی بالا می رود که خلاف این و آن، به زیر سنگی نبرده ام، ترسی از بنده ای ندارم، از بازو و اندیشه ی خود به دشواری و قناعت نان می خورم، بی تعارف جماعت مدعی موجود را به چیزی نمی گیرم، شکل لب ورچیدن و متن وراجی های آنان مرا می خندانند و ذره ای تردید ندارم که درست همانند پیش از اسلام و تاریخ ایران باستان، اگر خدا بخواهد، از به باد دادن گاه بی مغز دانه ی تاریخ و فرهنگ قلابی پس از اسلام خودمان، لااقل تا قرن هشتم هجری، به مدد ادله و اسناد بی تردید و مسلم، باز نخواهم ماند، زیرا که بنیان اندیشی به آدمی این قبول را تکلیف می کند که انتظار برپایی دربارها و درگیری جنگ ها و مظاهر هنرها و سرودن دیوان ها و ظهور مورخ و مفسر و شیمیست و طبیب بلند پایه و صوفی و صورتگرها، از همان قرون نخست پس از هجرت، چنان که در حواشی و حاشاهای موجود قلمی شده، آن هم در سرزمینی که ۱۲ قرن متوالی در سکوت محض به سر برده، سایه ی کار انسان منفردی بر عرصه ی آن تاثیر نگذاشته، از کم ترین اثر زیر بنای ضرور برای تجمع، در اندازه زه کشی جوی آبی بهره نداشته، به معجزه هجرت معدودی از همسایگان و در سایه سلامت اسلام، تجدید حیات پس از سکوت دراز مدت حاصل پوریم را آغاز کرده و تا ۹۰۰ سال پس از اسلام، عملاً کاروان سرا و پل و بازار و حمام و آب انبار نساخته، دل خوش کردن و دل سپردن به اوهام غیر ممکن است و بس!

«رئیس موبالدین مظفر بعد از املاک و ظرایف و حمل ها که به الموت فرستاده بود، **سی و شش هزار هزار دینار** (سی و شش میلیون) بر دعوت نزاریه خرج کرده بود و دوازده هزار دینار نقد به الموت فرستاده بود، و دوازده هزار دینار در خرج سرای عمارت کرد و دوازده هزار دینار خرج دو چاه صرف کرد. به غیر از بهای الموت که داده بود».

(ابن اثیر و نیز قلاع اسمعیلیه، به نقل از همان، ص ۱۵۴).

«چون از طبس دوازده فرسنگ بیامدم **قصه ای بود** که آن را رقه می گویند. **آب های روان و زرع و باغ و درخت و بارو و مسجد آدینه و مزارع تمام دارد.** نهم ربیع الآخر از رقه برفتیم و دوازدهم ماه به شهر تون رسیدیم. میان رقه و تون بیست فرسنگ است. **بر صحرایی نهاده و آب روان و کاریز دارد.** و بر جانب شرقی باغ های بسیار بود و حصار محکم داشت. گفتند **در این شهر چهارصد کارگاه بوده که زیلو بافتندی.**» *(ناصر خسرو، سفرنامه، ص ۱۷۰)*

نیک که بنگریم وظیفه ی نخست نوشته های منسوب به قرون چهارم هجری به بعد و نیز آن چه را که از قرن اول و دوم و سوم شمرده اند، انتقال همان اقتدار موهوم و نایافته ی سرکردگان و امپراتوران پیش از اسلام، به خانان و دربارهای بی نشان تر پس از اسلام است. این جا یک لاقبایی مفقود، در ده کوره ای ناشناس، سی و شش میلیون سکه ی طلا، که به تسعیر امروز ۶۰۰ میلیارد تومان برآورد می شود، نذر فرقه ای بی اثر با نام نزاریه می کند، چنان که زرین کوب در پستوی تیسفون و از پس دست درباریان در حال گریز ساسانی، چهار میلیارد سکه ی نقره یافته بود و ناصر خسرو به قصه ای در بیابانی بی آب و علف، رودخانه به راه می اندازد، مسجد آدینه می سازد و در شهرچه ای که به یقین

در آن زمان کم از هزار نفوس داشته، چهارصد کارگاه زیلو بافی علم می کند و من یکصد قرینه در مقام های مختلف می دانم که اثبات کند ساخت و سامان جدید تاریخ بیهقی و سفرنامه ی ناصر خسرو به کار و قلم و اقدام دست مزد بگیری واحد صورت گرفته است!!! می پرسم اگر سرزمین ایران، در واقع امر، تا قرون میانی اسلامی، هنوز در اندازه ی فقدان مسجدی بی تحرک نبود، محتاج این دروغ های وهمناک و این آبادانی های در خیال و این ثروت های بی حساب، در سطور کتاب ها می شدیم؟ و بپرسم چه کسان و به چه نیاز این همه سرمایه برسر اشاعه ی این اوهام کرده اند؟ خردمند را این اندک اشاره برای قبول طاعون زدگی فرهنگی موجود کفایت است و اکنون بررسی های خویش دنبال کنم .

نوشته شده در پنجشنبه، ۰۹ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۲۲:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۹

(آب انبارها)

ذخیره کردن آب مورد نیاز شرب و شست و شو، تقریباً در تمام سطوح جغرافیای مرکز و جنوب و شرق ایران، بخش عمده ای از نخستین تدارکات مورد نیاز برای سامان و سازمان دادن تجمع های شهری، رفع احتیاجات بین راهی، امورات درونی کاروان سراها، باراندازها، منازل مسکونی، معابد، مساجد، کارگاه های تولیدی و نیز آبیاری محیط گیاهی منضم به آن ها است و ساختمان آب انبارها در زمره ی نخستین مستحدثات عمومی و خصوصی قرار می گیرد که در صورت قبول یک تجمع و تشکل شهرنشین، ضرورت احداث آن ها، حتی بر بنای پل ها، کاروان سراها و بازارها، مقدم می شود. زیرا نخستین جوامع، پیش از ورود به جریان تولید و تبادل و توزیع، برای گذران معمول ترین امور روزمره و از جمله نیازهای تولیدی و ساختمانی خود، در اقلیم های خشک ایران، به ذخیره ی آب، محتاج و مجبور بوده اند .

معماری این منابع آب و آب انبارها، همانند حمام ها و پل ها، به دلیل برخورد دائم با عامل نفوذ کننده و مخرب آب، نیازمند مصالح و طرح و اجرای ویژه ای در دیواره و پی بندی است که در عین حال بقای دراز مدت کهن ترین نمونه های آن را تضمین کرده است. بدین جهت اگر وجود شهرها و مراکز تجمع در ایران را موضوعی قدیم بیانگاریم، باید که صدها و صدها نمونه ی آب انبار عمومی و کارگاهی و مسکونی و بین راهی را، به صورت باقی مانده هایی از قرون اسلامی و سده های متوالی پیش از اسلام بیابیم.

ورودی آب انبار حاج کاظم در قزوین، بنایی از دوره ی قاجار

آب انبارهای درون شهری، به طور معمول، و بسته به حجم و میزان سرمایه و کار، از پس طلوع اسلام، غالباً به عنوان اقدامی نیکوکارانه، در جوار حسینیه ها و بازارها و مساجد، به همت شخص، خانواده و یا سرمایه گذاری گروهی و محلی، احداث می شده است. اما ساخت منابع ذخیره آب در خارج از شهرها و آب انبارهایی که میان دو کاروان سرا ساخته شده، از آن که به سرمایه گذاری و نظارت اجرایی ویژه نیاز داشته، غالباً مستحدثاتی از سوی دولت ها بوده است.

با این همه، گرچه در اکتشافات محیط های کهن ایران پیش از پوریم، از جمله در شوش، وجود آثاری از مخازن آب مسلم است، اما میان پوریم و طلوع اسلام، که به دوران ایران باستان شهرت داده اند، آب انباری در سراسر ایران نیافته ایم، که خود بدون مجامله نبود مراکز تجمع انسانی، روابط تجاری و برقراری سکوت کامل، در ایران پیش از اسلام را اثبات می کند. قدیم ترین آب انبار شناخته شده ی دوران اسلامی، که در یزد است، بنا بر متن کتیبه ی سر در، به سال های آخر قرن نهم هجری، یعنی عهد تیموریان و با فاصله ی اندکی پیش از استقرار دولت صفوی بنا شده و از قریب یکصد آب انبار موجود، که برخی هنوز مورد استفاده است و تعدادی دیگر بقایا و آثار واضح و کامل و قابل شناخت و گاه مستعد تعمیر به جای دارند، **همگی در زمره ی تدارکات عمومی عهد صفوی و پس از آن دوره اند.**

پس با قبول این اصل غیر قابل تردید، که بدون منابع و مکان های ذخیره آب شرب و شست و شو، ادامه ی حیات عمومی و معمول، در بخش های بزرگی از این سرزمین ممکن نبوده و نیست و همچنین با اطمینان از این مطلب که نمی توان از دوران پیش از صفوی، آب انبارهای عمومی، اعم از شهری یا بین راهی معرفی کرد، پس بدون تردید و چنان که به زودی و به خواست خدا نشانه های قاطع تاریخی آن را عرضه خواهیم کرد، معتقدم که رسم شهرنشینی و ورود به مقدمات و ضمائم تولید و توزیع و مبادله ی کالا و داد و ستد و کاسبی و حجره داری بازار، و نمایشات گوناگون رو بنایی و فرهنگی، تا دوران صفویه و یا اواخر تیموریان برقرار نبوده و همین جا به کم حوصلگانی که ممکن است دچار سرگیجه شوند و به پرسش های پریشان رو کنند، توصیه دارم به جای اظهار نظرهای عجولانه، تا پایان یادداشت

های این بررسی صبور باشند، زیرا عمده و اصلی ترین مسائل مربوط به این فصل نوین، از مدخل ایران شناسی بدون دروغ را، که می تواند اصلی ترین ابهام ها را مرتفع کند، هنوز نگشوده ام.

کاهل اندیشانی که برای همکاری با یهودیان، در امحاء رد پای آدم کشی بی منتهای پوریم، از جمله معتقدات حیرت آوری درباره ی رعایت احترام و قبول قداست آب و پرستش الهه ی مفقود الاثری با نام آناهیتا از سوی ایرانیان پیش از طلوع اسلام را، بنا بر توصیه ی دانشگاه های کنیسه و کلیسایی غرب و صاحب نظران مضحک و جاعل و مطلقاً بی سواد آن ها، تنها با ارائه ی مجسمه ای یونانی از زنی و گاوی، پذیرفته اند؛ بد نیست به دنبال آثار حضور این الهه، در خشک ترین بخش های جغرافیایی این سرزمین، یعنی سراسر مشرق و جنوب و مرکز تشنه مانده ی ایران، لااقل به صورت احداث یک آب انبار کهن وقف شده بر این الهه، بگردند و اگر نیافتند برای برقراری میان اوضاع و موضوع، لااقل نام این خدای فرتوت شان را به الهه ی بی آبی تغییر دهند!

اینک و پیش از معرفی عمده ترین آب انبارهای موجود در پهنه ی ایران، بد نیست از این نکته ی پنهان مانده و پر مایه نیز باخبر شوید که گرچه کتاب های به ظاهر کهنه ی مانده از قرون نخست و میانی اسلامی، خلاف صحنه و صحن زمین قابل باز بینی، مملو از نمایش کاروان سرا و پل و بازار و مساجد کهن است، اما تا آن جا که به اختیارم بود، جایی ندیدم که ذکری از آب انباری به موضعی در کتاب کهنه ای رفته باشد و گواه حاضر آن مدخل آب انبار در دائرة المعارف بزرگ اسلامی است، که رجوع به منبع کهنه ندارد و هنگامی که این فقدان را حتی در کتاب تاریخ یزد جعفر بن محمد جعفری نیز یافتم که تدوین آن به قرن نهم هجری است و به انفراد، در عرضه ی دروغ های شاخ دار پر غمزه و فریب، از مجموع جعلیات قدیم سبقت می گیرد، لاجرم و از این طریق بر من قاطعانه مسلم شد که خوراک ساز و صحنه پرداز تمامی این فرهنگ مکتوب و منتسب به قرون نخست و میانی اسلامی، طباحی واحد و تک نمایش نامه نویسی نه چندان ماهر در دوران اخیر داشته است و گویی تمامی این گونه مکتوبات و تالیفات به ظاهر کهن اسلامی، اجرای دستور العمل واحدی را دنبال کرده اند، که احتمالاً به سهو، تبلیغ آب انبارها را، در الگوی اقدام آن ها نیاورده اند و گرنه چه گونه ممکن است که این همه کتاب، همآوا و همسان، چنین با آب و تاب و به دروغ، از کاروان سرا و حمام و قبور و خانه و باغ و وفور ناموجود در قرون اولیه و میانی اسلامی بنویسند، اما هیچ کدام، از آب انبارهای باز هم ناموجود تا قرن نهم هجری، چیزی نگویند؟! مسلم است که چنین هارمونی و هماهنگی در تدوین دروغ، بدون رهبر ارکستر میسر نیست.

«در این کتاب مطالب و اطلاعات دست اول راجع به تمام دوره ها به دست داده می شود. اطلاعاتی که راجع به مدرسه ها و مسجد ها و باغ ها و قنات ها و دیگر آثار یزد در این کتاب هست، همه مفید و تازه و در حد خود دقیق است.»

نسخه های متن: سه نسخه از تاریخ یزد در تصحیح این متن مورد استفاده قرار گرفته است. برای من مایه ی دریغ است که با تجسس بسیار نسخه های دیگری که کهن باشد، به دست نیامد، در فهرست های چاپ شده نسخ خطی فارسی کتاب خانه های ایران و خارج از ایران، نشانی از نسخه های این کتاب نیست و متأسفانه کتابت این هر سه نسخه که

من دیده ام، تازه است... و متأسفانه در هر سه نسخه اغلاط و اشتباهات و افتادگی های بسیار هست. البته به حد امکان و مقدور در تصحیح کوشیده ام، اما تا کجا توفیق اصلاح و تصحیح نصیب شده باشد بر نکته سنجان است که نیک و بد را بنمایانند. **چه بسا که عیب های نادیده و نقص های پنهان مانده و نکته های آسان گرفته در آن بسیار باشد.** ناگفته نگذارم که **من برای به دست آوردن نسخه ای قدیمی از این کتاب در تهران و یزد تجسس به اندازه کردم ولی توفیق رفیق نشد و نسخه ی نسبتاً قدیمی هم به دست نیامد.**

(جعفر بن محمد جعفری، تاریخ یزد، صفحه ی ۱۱، مقدمه ایرج افشار)

همان بوی تعفنی را استشمام نمی کنید که از دست نویس های جعل شده در هند، برای به اصطلاح سفرنامه ی ناصر خسرو بلند بود؟ آدمی در انگیزه ی این همه تلاش می ماند که گرفتار و پر کاری چون ایرج افشار را به تصحیح کتابی وا می دارد، که خود می گوید هیچ نسخه و منبع و مدرکی از آن، جز سه نسخه ی تازه نوشته ی مغلوط و معیوب نمی شناسد؟!!! به راستی چه حکمتی در این مدخل فرهنگ و تاریخ اسلامی - ایرانی ما خفته است که تقریباً تمام مدارک ارائه شده ی کنونی آن، در فاصله ی قرن اول تا نهم هجری، نسخه ی اصل ندارد؟! و آن گاه در همان چند سطر نخستین متن تاریخ یزد رمز و چرایی این تلاش بر ما گشوده می شود:

«و صدها هزار صلوٰة و صلوات نثار بارگاه معلای آن خوار کننده ی لات و عزی و آن ویران کننده ی قصر قیصر و کسری، ماهی که از فروغ طلعت او و نور شرع انور او «**نار موقده**» ی **مجوس** منطقی شد، شاهی که از آبروی رسالت او دریای ساوه از خاک تیره مختلفی گشت.

آن شب که ز مادر او جدا شد، عالم همه از بلا رها شد

هم آب بحیر ساوه برده، هم **آتش تیز فارس** مرده

آن غنی که با وجود گنج دنی در آستین دم از فقر زد که «**الفقر فخری**». (همان، ص ۱۷)

شش سطر است و چهار حکم مطابق میل و مورد نیاز باستان پرستان و صوفیان را از قول احادیث ساختگی رسول گرامی، هم از آغاز کتاب، تایید کرده است: زندگی کسری را، دین مجوس را، آتشکده ی آن دین را، و بالاخره اتصال پیامبر گرامی به فرقه ای از متصوفه را!!! آیا نباید چنین کتابی را، اگر دست خطی از ده روز پیش هم فراهم داشته باشد، برای کسب فیوضات نیازمندی که ماهیت آنان را می شناسیم، به سرعت و بی معطلی تصحیح کرد؟! و اگر زیاده می خواهید، پس به قسم هشتم کتاب جعفری در صفحه ی ۹۴ رجوع کنید که در این موضوعات است: «مساجد جمعه ی شهر یزد در خارج و داخل و مدارس و مزارات سادات و علما و مشایخ و مقابر مسلمین از قدیم و جدید و بانیان و تاریخ هریک بر طبق اجمال». و ببینید به عیان که یزد، گرچه تا پیش از صفویه هنوز آب انبار ندارد و کاروانی به راه اش نمی رود، اما در کتاب جعفری به بیش از ده مسجد جمعه و پنجاه مدرسه و مزار متبرکه و شفا خانه و بازار و حمام و کاروان سرا و عمارت اشرافی و مقابر عالی مقامان مفقود و محشر

کبرای تمامی بر می خوریم، با چنین قول و قبول ها که گرچه ربطی به تاریخ شهری ندارد، اما سرگرم کننده و سودا ساز است:

«در زمانی که محمد بن مظفر باروی نو کشید و حفر خندق می کرد در بیرون شهر همه مقابر بود، قطعه ای زمین نبش کرد. قبری ظاهر شد و شخصی به غایت مهیب در آن قبر بود، همچنان درست نپوسیده و کفن تازه و مصحفی بر سینه نهاده. این خبر به محمد بن مظفر بردند. بفرمود که او را نبش نکنند و در آن مقام بگذارند و فصیل (دیوار) گرد قبر او بسازند و او در همان مقام مدفون است. آورده اند شبی زنی و مردی بد کار در آن مقام رفتند و به فعل فواحش مشغول شدند. در زمان آتش به هر دو افتاد و بسوختند. یک موزه از زن و یکی گیوه از مرد آن جا بماند». (همان ص ۱۵۴)

باری، بگذرم از این فعل فواحش در قبرستان، که زن و مردی سخت در تنگنا و با جگر شیر می طلبید، بگویم که در آذربایجان شرقی و غربی، که وفور آب است، آب انباری هم نساخته اند، اما در یزد ۴۲ آب انبار یافته ایم تا بدانیم مظاهر اصلی تجمع، برحسب تجمل و افاده نیست و در پی هر نشانه و یا بی نشانگی حضور انسان، پرده ای من باب تعقل اهل نظر پنهان است. در استان اصفهان بقایای ۱۲ آب انبار ویرانه و یا به کار می یابیم، که تنها یک نمونه ی آن را در شهر اصفهان، که زاینده رود و سهم منظم آب محلات دارد، از عهد صفوی، با نام آب انبار مادرشاه یافته ایم. شش نمونه از ۹ آب انبار یافت شده در کاشان، با نام های آب انبار کوی کوشک صفی، آب انبار بقعه ی چهل تن، آب انبار مسجد سر پله، آب انبار مسجد وزیر، آب انبار مسجد و مدرسه ی میان چال و آب انبار میر سید علی، مانده هایی از عهد صفوی است، دو نمونه دیگر، آب انبار حاجی سید حسین صباح و آب انبار گذر نو، قاجاری است و آب انبار عبدالرزاق خان را مانده از دوره ی زندیه گفته اند. در تهران جدید التاسیس نیز که شهر قنات ها و دارای سیستم منظم تقسیم آب در محلات بوده است، غالب آب انبارها خانگی است و جز دو آب انبار عمومی: آب انبار سید اسماعیل و آب انبار امام زاده یحیی دیده نشده است. در خراسان بقایای ۷ آب انبار دیده می شود که آب انبار بازار نوی نیشابور قاجاری، آب انبار تربت شیخ جام، صفوی، آب انبار حاج ملک بیرجند، قاجاری، آب انبار کاروان سرای زعفرانیه ی سبزوار، قاجاری، آب انبار لنگ تربت جام، تیموری، آب انبار قریه خشت کلات، صفوی و آب انبارهای مشهد نیز صفوی است. در استان سمنان ۹ آب انبار یافت شده که آب انبارهای امام زاده علوی، آب انبار کهنه دژ و آب انبار ناسار سمنان و آب انبار علی آباد گرمسار قاجاری و آب انبار سرخه و آب انبار قلی در سمنان، و آب انبار بیابانک صفوی است. در استان فارس هم ۹ آب انبار قدیم یافت شده که چهار آب انبار آن، با نام های آب انبار آقا، آب انبار بام بلند، آب انبار سید جعفر و آب انبار گراش، در لار، آب انبار سبزهکوه و آب انبار شاه عباس بنارویه و آب انبار اوز، همگی از عهد صفوی مانده اند، آب انبار وکیل شیراز زندی و آب انبار حاجی آقا جانی شیراز قاجاری است. در قزوین هر سه آب انبار حاج کاظم، اب انبار حکیم و آب انبار سردار، قاجاری است. تنها آب انبار مدرسه ی دارالشفای قم صفوی است. آب انبار گنج علی خان کرمان و آب انبار قلعه سنگ سیرجان صفوی و آب انبار حاج علی آقای کرمان قاجار است. آب انبار بلور تفرش و آب انبار حاج مهدی نراقی در نراق و آب انبار حاج میرزا حسین در ساوه قاجاری است. آب انبار قلعه در جزیره ی هرمز و آب انبار شیخ علی خان در اسدآباد همدان صفوی است و ۲۹ باب از مجموع ۴۲ آب انبار در استان همیشه تشنه ی یزد، با نام های آب انبار باغ گندم یزد، برسه در تفت، ابوالمعالی در یزد، پای

برج در یزد، توده در رکن آباد، جنک در یزد، چهارسوق در یزد، خانقاه در فیروزآباد، خلف باغ در یزد، خواجه در یزد، خورمبند بالا در مهریز، دروازه شاهی در یزد، دروازه مال میر در یزد، دروازه مهر یزد، زیر آب در خرانق، شاه ابوالقاسم در یزد، شاه علی در تفت، شاه ولی در تفت، فهادان در یزد، کلار در میبد، کوشک نو در یزد، محله بالا در فیروزآباد، مصلاهی عتیق بزرگ در یزد، مصلاهی عتیق کوچک در یزد، مسجد سرحوض در عزآباد، ملاحسین در فیروزآباد، آب انبار ساعت یزد، همگی از دوران صفوی و دو آب انبار میرچخماق و وزیر در یزد، تیموری شناسایی شده است. آب انبارهای تخت استاد یزد، جوهر هر یزد، حاج حسین عطار یزد، حاج سید حسین یزد، حاج کریم وهاباد، حاجی یادگار فیروزآباد، حمام گودک یزد، شش باد گیر یزد، شهدای فهرج، صفا باغاده عقدا، نصرآباد یزد را قاجار و یک نمونه ی دیگر از آب انبارهای یزد، با نام رستم گیو را، ساخت دوران پهلوی می دانند .

نوشته شده در یکشنبه، ۱۲ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۶:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۰

(مصّلی ها)

تضاد پدید آمده میان نو داده های این یادداشت های جدید و تصورات تاریخی - اجتماعی پیشین، در هر زمینه، سیمای آشکار و عبوسی به خود گرفته است. این جا صحنه ی جدال دانایی و تعصب و دو راهی تصمیم است و اگر خدا بخواهد به جایی کشیده خواهد شد که ندیده انگاری در باب این داده ها بر هیچ کس، که در مسیر آگاهی از آن قرار گیرد، میسر نباشد. به زودی به مقطعی خواهیم رسید که خواننده ی این سطور را به صف بندی معینی می برد: دنبال کننده ی دروغ یا دوست دار درستی، و در میانه جایی نخواهد بود تا فرصت طلبی در پس آن پنهان شود و سنگر بگیرد . **فماذا بعد الحق الاالضلال.**

اینک به تدریج بر همگان آشکارتر می شود که ادبیات پیشین در موضوع تاریخ و هستی و هویت ایرانیان، حیلۀ گرانه و با توسل به وسیع ترین صورت بی پروای جعل، در کار تلقین آن ساختار تاریخی - اجتماعی و ادبی بوده است که توالی مقتدرانه و موجودیت مستحکم اقتصادی و سیاسی و فرهنگی را در چهارچوب ایران کنونی، از مقطع پیدایی سلسله ی پلید هخامنشی تبلیغ کند و با اطوارهایی غریب جار بزند که گرچه رومیان و اعراب و یونانیان و مغولان به دفعات کوشیده اند تا خللی در بنیان تمدن ایران وارد کنند، اما فره ی ایزدی و فرمان شاهنشاهی و پشتیبانی اهورایی، مانع انهدام این هستی ممتاز تاریخی، که گویا آگاهی و علم و مسالمت را در جهان پایه ریخته و بنیان گذارده، شده است! این یادداشت ها که با توجه به نمودارهای مادی موجود تنظیم شده، و تصویر و توضیحی درست نقطه مقابل آن ادبیات ارائه می دهد، به نظر می رسد که اندک اندک زمینه ای برای غلبه بر اوهام

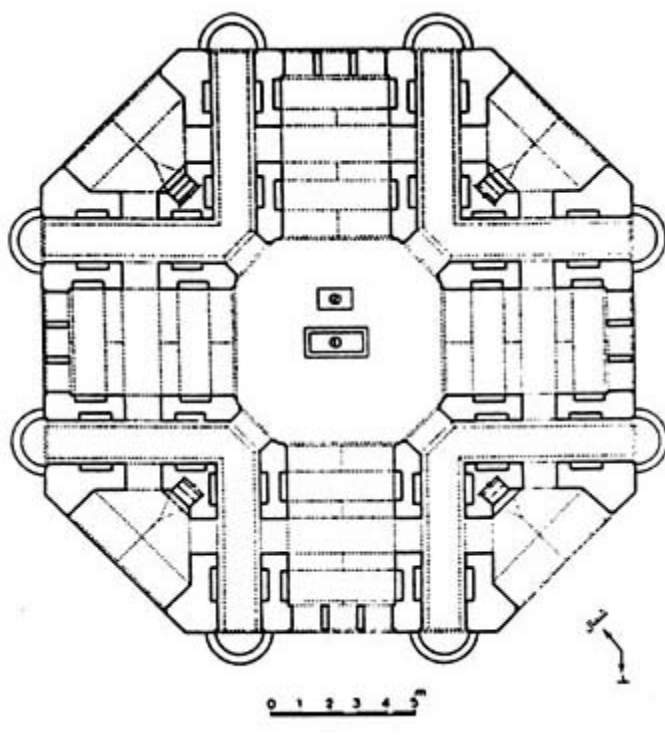
قبلی آماده می سازد، غنچه هایی از واقع اندیشی را در لایه ی نازکی از صاحبان خرد می شکوفاند و در مراتبی این سئوال صورت عمومی می گیرد که راستی چه کسانی و برای کسب چه منفعتی، در این همه اوراق مجعول و مجهول، از ایران پر از ویرانه، سرزمینی سرزنده و مملو از شور حیات، در فاصله اتمام اقدام پوریم تا پیدایی دوران صفویه ساخته اند؟

باید هنوز هم به جزئیات بیش تر و ظریف تری رو کنیم و اطمینان دهم که در دو سه مبحث آتی، که به زودی و به خواست خداوند خواهم گشود، پردگانی را به تمامی از برابر دیدگانی برخوادم داشت، که هنوز نبود شیوه ی شهر نشینی در ایران پیش از صفویه را باور ندارند و به غلط ابطال فهرستی از اسامی و القابی در زمره ی سیاست مداران پر اقتدار و صاحبان کتاب و سخن والا مقدار را، موجب سقوط سربلندی و تهی کیسه گی تاریخی خود گمان می کنند و از یاد می برند که حقیقت مسئول مواظبت از اوهام و اذهان نیست و به سهولت یا دشواری، سرانجام احکام خود را بر خواننده ی آن دیکته خواهد کرد، زیرا شناخت دوستان و دشمنان تاریخی، بسیار سودمند تر از داشتن و نداشتن فلان غزل و قصیده سرا و آن شمشیر بر کمر قلابی دیگر و از این قبیل مترسکان است.

پس باز هم به شناخت و شناسایی بیش تر مانده هایی از ابنیه ی عمومی، که معرف زیر بنای اجتماعی گذشته است مشغول شوم، که با توجه به عمده ترین ویژگی ظهور دولت صفوی، یعنی استقرار مذهب شیعه، در مجموع و به صورتی معقول، ادعای وجود تکیه و حسینیه را، پیش از سلطنت صفویان، نا به جا و غیر ضرور می کند، چنان که بنای تقریباً تمام ۵۵ تکیه و حسینیه موجود در سراسر ایران را، با معدودی استثنای منتسب به عهد صفوی، که نادرست است، از عهد قاجار گفته اند. پس به بقایای دیگری رجوع کنم که بر آن ها نام مصلا گذارده و با حیرت تمام، علی رغم پاره ای گمانه ها، ساخت حتی نمونه ای از آن را، به زمان صفویه نیز نیافته ایم! اگر این زلزله های حقیقت هنوز علامتی در اذهان منجمد و غریزی شده ی کسانی ثبت نمی کند، پس با خبر باشید که تکان های دیگری با قدرتی که کند ترین و از کار افتاده ترین دستگاه های حقیقت سنج را به نوسان وادارد، در راه است.

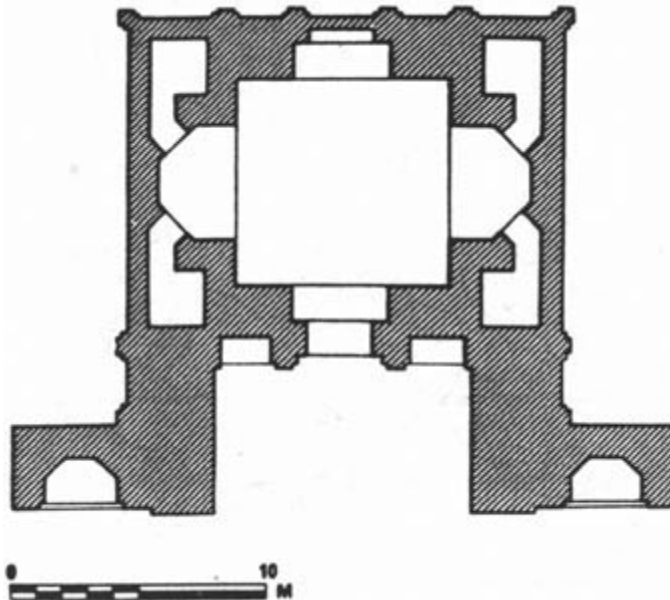
بر اساس و قاعده ی مسما، مصلا محوطه ای باز و با آرایش و آرایش کم تر است که فضایی مناسب و به میزان لازم را، برای جنبش و جوشش عمومی ادای نمازهای عیدین و برگزاری فریضه ی جمعه در اختیار اهالی شهری می گذارد و زمانی که به نشانه هایی واضح، تا زمان قاجار هم هنوز مصلائی نساخته اند، پس بدانید که اثبات وجود شهرهای پرجمعیتی در ایران، که نیازمند مسطحی مجهز با نام و کاربرد مصلا باشد، بسیار دیر انجام شده، که پیام تاریخی همه جانبه ی واضحی عرضه می کند. در منابع موجود از هفت مصلائی قدیم به شرح زیر نام برده اند، که علت الصاق چنین برچسبی بر مانده های قدیم ترین آن ها، چنان که نقشه ها گواهی می دهد، لااقل برای من روشن نیست: **مصلائی طرق**، در خراسان که بنایی از میانه ی قرن نهم و نزدیک به ظهور صفویه می دانند. **مصلائی ناین** که بنایی از عهد قاجار شناسایی کرده اند. **مصلائی سبزوار و مشهد** که می گویند از عهد صفوی است. **مصلائی شاهرود و شیراز** که باز هم مانده هایی از عهد قاجار گفته اند و بالاخره **مصلائی یزد** که بدون شناسایی مانده و با توجه به مباحث پیش در باب آب انبارهای یزد، بدون تردید دورتر از عهد قاجار نیست. این تمام بضاعت موجود از مصلاهای قابل ذکر در سرزمین ایران است! اما بینیم آن بخش از

این ابنیه که سابق بر قاجار می شناسانند و یا حتی همان را که به عهد قاجار منتسب می کنند، واقعا
مصلی بوده است؟

پلان مصلاي نايين

این پلان مصلاي نايين است که بر مبنای مقیاس ترسیم شده، در مجموع و با تمام حواشی و زوایای آن ۳۵۰ متر بنا، به وسعت یک آپارتمان بزرگ امروزی است که محوطه ی باز آن، اگر فضای اختصاص داده به مقبره و زاویه هارا از آن کسر کنیم، ۲۰ متر مربع، یعنی جمع و جورتر از نشیمن یک خانه ی متوسط و حد اکثر مناسب صف بندی برای ۳۰ نماز گزار است. آیا نايين در زمان قاجار چند نفر ساکن داشته، که چنین فضایی برای برگزاری مثلا نماز عيد فطر، برای مومنین آن کفایت می کرده است؟ وانگهی کدام حساب دان و زاویه سنجی می تواند بگوید که اگر این بنا اختصاص به مصلا دارد، پس قبله در این محوطه ی میانی و باز، آن گاه که زاویه های بنا به ۴ سمت کامل و بدون شکستگی قبله باز می شود، در کدام جهت و اساس بوده و محراب پیش نماز در کجاست؟ پس این بنا هرچند که برآمده ای از دوران قاجار است، اما در ماهیت خود معماری و مساحت مناسب یک مصلی را ندارد و نمی تواند محلی برای برگزاری نمازهای عمومی باشد .

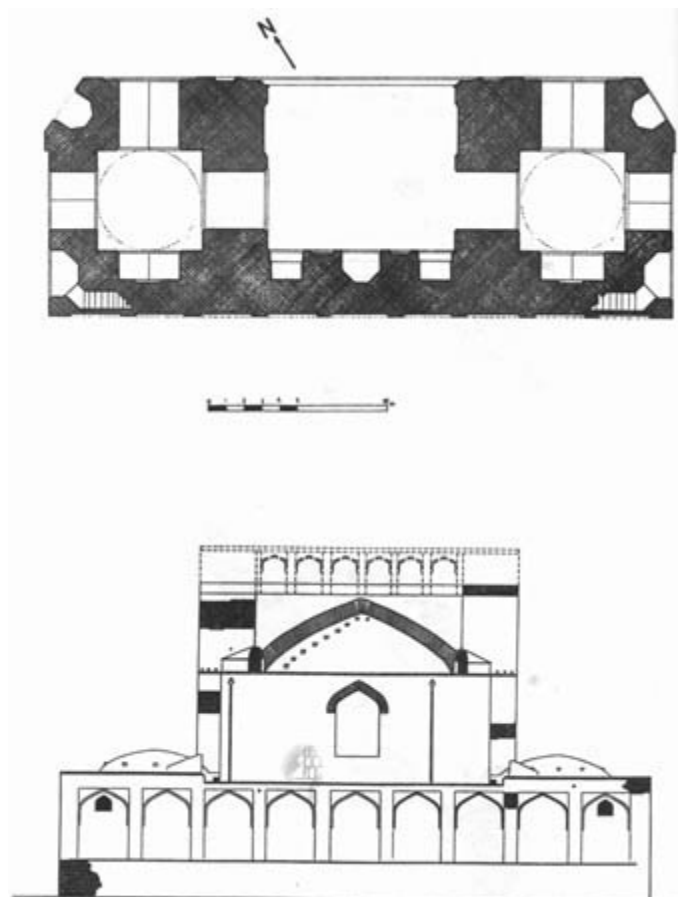
پلان مصلاى طرق

در این پلان از مصلاى طرق هم، گرچه فضا باز تر و بدون عارضه تر است، اما بیش از ۶۰ مترمساحت ندارد و بیش از ۶۰ نماز گزار را در خود جای نمی دهد و از آن که نقشه، شمای جهت نما ندارد، تعیین محراب در آن ممکن نیست و به قرائتی از آن که در پلان حوض مرکزی نمی بینیم و در طرق هم، چنان که پیش تر خواندیم، نشانی از آب انبار نبود، که به ترین مکان احداث آن باید در کنار همین مصلا باشد، پس مصلا خواندن این بنا نیز دچار اشکال می شود. به ویژه این که بدانیم این بنا را در میان بیابان و با فاصله ای زیاد از طرق یافته اند!

«**مصلاى طرق** : این بنا در ۱۴ کیلومتری جنوب غربی مشهد، کنار جاده ی مشهد - نیشابور و در وسط دشتی واقع گردیده و از آثار دوره ی تیموری سال ۸۳۷ هجری قمری به شمار می رود. **با توجه به دوری بنا از مراکز جمعیتی** و همچنین وجود قبوری در مجاورت آن، تعدادی از محققان احتمال داده اند، که مصلاى طرق بنای آرامگاه است. لیکن با توجه به شباهت معماری و **شهرت آن به مصلا** نمی توان این نظر را پذیرفت.»

(دائرة المعارف بناهای تاریخی ایران در دوره ی اسلامی، شماره ی ۵، ص ۱۱۲)

بدین ترتیب گویا مصلا نباید دارای فضای کافی و در خور جمعیت و صاحب آبریز گاه و محل وضو و نزدیک به محل تجمع مردم باشد، بل برای مصلا خواندن یک مجموعه ی کوچک میان بیابان، که هیچ تدارکاتی برای نماز گزاران فراهم ندارد، اشتهاور و نام گذاری آن به مصلا کافی است!!!

پلان مصلاى مشهد

در این جا نیز قضیه از همان قرار است: کم تر از ۵۰۰ متر بنا در خارج شهر و با فاصله ی نسبتاً زیاد از تجمع مردم، با ۱۰۰ متر محیط باز، که جواب گوی ۱۰۰ نماز گزار است و بنای آن را به عهد صفوی گفته اند. این جا نیز تعیین مکان قبله میسر نیست و آثاری از محراب در اطراف محوطه ی باز بنا دیده نمی شود، که بی تامل ساخت اختصاصی آن برای مصلا را منتفی می کند و اعتماد السلطنه در صفحه ی ۳۳۴ مطلع الشمس در توصیف آن آورده: «در خارج شهر مشهد، تنها بنایی که دیده می شود مصلاست که در هزار و هشتاد و هفت در عهد شاه سلیمان ساخته شده». چنان که در باب مصلاى شاهرود نیز می آورد:

«در بیرون شهر شاهرود مصلائی است عبارت از چهار دیوار و محرابی و آن بنا با وجود سادگی ظریف و با روح است کتیبه و تاریخی ندارد که بانی آن معلوم شود ولی پیداست که از بنای آن بیش از پنجاه سال گذشته است. این بود ابنیه ی معتبره ی شاهرود که هیچ یک قدمتی نداشت... در سفح جبل غربی شاهرود بعضی از قبور است که به گورستان جهودان معروف می باشد و از این فقره و اسامی اسراییل و ارمیا و غیره معلوم می شود که عیسوی و یهود تا خیلی وقت در اصقاع مملکت بوده اند».

(اعتماد السلطنه، مطلع الشمس، ص ۱۰۴۴)

پنجاه سال پیش از سفر اعتماد السلطنه به خراسان، میانه ی برقراری قدرت قاجار است و بر این مبنا تنها دو موج مصلا سازی مسلم، آن هم به تعداد اندک، در ایران دیده می شود: از میانه ی قاجار و نیز به دولت جمهوری اسلامی موجود. مورخ براساس یافته های تاکنون و نیز آن چه در پی خواهد آمد، وسوسه می شود تا سؤال کند: آیا اسلام به ایران، به صورت عام، در زمان ترکان صفوی و با مذهب شیعه وارد شده است؟! اگر آری، پس این همه افسانه شمشیر کشی عرب به عهد عمر را چه کسان و بر سبیل چه قرائنی ساخته اند و اگر نه، پس نمایشی از حضور وسیع مسلمین و مسلمانان ایرانیان و اصولاً نشانه های استقرار متمدنانه و مجتمع های مناسب برآمدن نمایندگان قدرت سیاسی و عناصر فرهنگی را، پیش از عهد صفوی، در کجای این سرزمین و با کدام علائم و آرایه ها بیابیم؟ اما پیش از رجوع به پاسخ های ممکن، به تر این که هنوز به اسناد رسیدگی کنم .

نوشته شده در سه شنبه، ۱۴ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۱:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

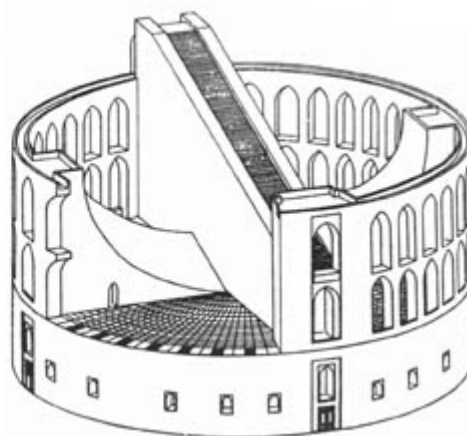
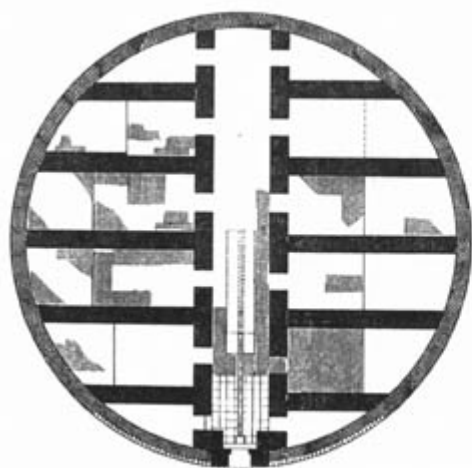
مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۱

(رصد خانه)

در تجسس های بنیانی، از عمده حرکت می کنند، بنا را بر اصلی اثبات شده می گذارند و تناقض های مزاحم و معدود را مانع نمی شمردند. مثلاً اگر قبول کرده ایم که هرکس به طور ژنتیک نقش سرانگشت ویژه ای دارد، بر فرض یافت شدن دو اثر همسان، اصل ابطال نمی شود، بل در بروز این استثنا یا باید به دنبال کشف حقه بازی تازه ای بود و یا علت این رخ داد ژنتیکی غیر معمول را جست و جو کرد. چنان که انسان با فیزیک معینی به دنیا می آید و در موارد معدودی نیز با فیزیک غیرمعین و نامانوس.

درباره بررسی های نوین تاریخ ایران، از مبدا پوریم تا ظهور دولت تیموری و صفوی نیز، اصل بر انهدام کامل هستی شرق میانه در آن نسل کشی پلید و بی پایان است و این مباحث نو، که دنباله و داده های مختلف و متنوع و مطولی خواهد داشت، می کوشد از طرق گوناگون صحت بروز آن رویداد، گستره و توابع و پی آمد های آن را، در مقداری که طرح کرده ام، اثبات کند و نشان دهد که نه فقط در قرون متوالی پیش از اسلام، اندک نشانه ای از حضور انسان درخطه ی پوریم زده ی ایران دیده نمی شود، بل در طلوع اسلام نیز که چتر سلامت بر اقلیم شرق میانه گشوده شد، هنوز برای بازسازی اولیه ی این نجد، در مقیاس نمایشی از روابط میان دولت و ملت، به نصد سال زمان و تلاش نیاز داشته ایم تا آثار و ابعاد تخریب پوریم و تخلیه ی دراز مدت ایران از حضور آدمی، اندک اندک ترمیم شود. این مباحث نو می گوید در سرزمینی که اثری از روابط اقتصادی و سیاسی پدیدار نیست و در شیراز و اصفهان و مشهد نیز، تا دوران صفوی، خدمات عمومی در اندازه ی احداث حمام و بازار و آب انبار و پل و راه و

کاروان سرا و اطراقگاه عرضه نشده، سخن از بنای فلان مدرسه و آن صاحب معرفت عالی مقام دیگر، که دو صد کتاب در موضوع عرفان، ادب، سلوک، تاریخ، تفسیر، مذهب و دین نوشته باشد، یا وجود شاعران شیرین سخن و مراکزی با چند صد هزار جلد کتاب و ظهور معجزه وار وزیران اعظم همه چیز دان، همگی تراشیدن سرگرمی برای اندیشه های آبکی و ساختن بازیچه برای کودکان بزرگ سالی است که از شنیدن چنین سخنان بوق دار و پر زرق و برق ذوق زده می شوند! چنان که از محوطه ای در تپه های فراز بیشه غربی مراغه، که تنها به آغل گوسفندان می ماند، به سعی کسانی چون ورجاوند، رصد خانه ای بین المللی توأم با سخنان و توصیفات ساختند، نظیر آن چه در خرابه های موسوم به پاسارگاد، سرپرست امثال ورجاوند، یعنی آستروناخ یهودی، در کشتزارهای چغندر دشت مرغاب ساخت .

پلان اولیه و باز سازی جدید آن با نام رصد خانه ی مراغه!!!

مثلا با نمایش رسامی بالا می خواهند قبول کنیم که در قرن هفتم هجری هلاکو خان مغول در تپه های غرب مراغه رصد خانه ساخته است. این که ناگزیرند از سویی هلاکو را مغولی خون ریز بخوانند و از سوی دیگر دارایی های ظاهرا ملی مورد افتخار و ورم خویش، از قماش این رصد خانه را به او ببخشند، به ترین گواه است که پوریم حضور بومی هیچ قومی را در ایران باقی نگذارد تا از پس اسلام اظهار وجود مستقل کنند و به دلیل همین فقدان آدمی و آثار تمدنی او در پیش و پس اسلام است، که به دعوت این همه مهاجم مجبور شده اند تا گناه این خلاء را به گردن آنان بگذارند و دائما تبلیغ کنند که اسکندر و اعراب و یونانیان و رومیان و ترکان و مغولان و افغان ها و این و آن به سرزمین ما تاخته و مردم ایران را غارت و قتل عام کرده اند! اما اگر از آن ها پرسیم که آن غارت و قتل شدگان از کدام قوم بوده اند، احتمالا و با مسخرگی پاسخ می دهند که از پارسیان!!! حالا پارسیان مثلا در نیشابور و مراغه چه می کرده و در لوا و زیر نام چه حکومتی با مغول و غیره جنگیده اند، هیچ یک جوابی ندارند.

«آثار باقی مانده از رصد خانه ی مراغه، منحصر به شالوده و پی بناست و بر این اساس در خصوص جزئیات معماری و تزیینات آن نمی توان مطلب زیادی بیان داشت با این حال و با توجه به همین آثار اندک مکشوفه و مقایسه بنا با نمونه های دیگر و خصوصیات معماری همزمان با آن، می توان به نتایج کلی دست یافت.»

(دائرة المعارف بناهای تاریخی ایران، جلد پنجم، ص ۴۲)

باید خدا را سپاس گزارد که بر اساس بقایای موجود از این به اصطلاح رصد خانه ی قلابی نمی توانسته اند چیز زیادی بیان کنند و گرنه نمی دانیم که درباره ی این مجموعه ی سر هم بندی شده، که ناگهان و بی هیچ نشانه واقعی و مادی و ظاهری بر کاغذ سبز و رسم کرده اند، بیش از تعارفات زیر چه می گفتند؟!!

«کار ساختمان رصدخانه مراغه، که به روزگار آبادانی یکی از بزرگ ترین و معتبرترین مراکز علمی جهان، به ویژه در زمینه نجوم بود و سرآمدترین دانشمندان جهان اسلام در آن به کار و پژوهش اشتغال داشتند، در سال ۶۵۷ هجری به پیشنهاد و تشویق و سرپرستی دانشمند شهیر، خواجه نصیر طوسی و به دستور و هزینه ی هولاکوخان مغول آغاز شده و ظاهراً حدود یک دهه به طول کشیده است. در متون تاریخی معمار اصلی بنا را «فخرالدین احمد بن عثمان امین مراغی» نوشته اند ولی همین منابع تأکید دارند که وظیفه ساخت مسجد رصدخانه، کوشک محل اقامت هولاکو و آلات و ابزار نجومی رصدخانه بر عهده مهندس و دانشمند معروف «مؤید الدین عُرُضی» بوده است. خواجه نصیرالدین طوسی که سرپرستی رصدخانه و کارهای علمی آن را بر عهده داشته است، یکی از دانشمندان بزرگ تمدن اسلامی است که در زمینه های مختلف علمی، از جمله ریاضی، نجوم و هیئت و رمل، اخلاق، تفسیر، معدن شناسی، تاریخ، فقه، جغرافیا، طب، شعر، منطق، کلام، فلسفه و حکمت تبحر داشت. او به ویژه در زمینه ی نجوم و رصد، سرآمد تمام دانشمندان زمان خود بود و تألیفات بسیاری داشته که عده ای تعداد آن ها را ۱۹۰ نوشته اند.... دانشمندان مستقر در رصدخانه پیرامون موضوعات مختلف به پژوهش، تحقیق و نگارش می پرداختند که از جمله مهم ترین آن ها، تهیه و تدوین زیج ایلخانی، انجام پژوهش های ستاره شناسی و محاسبات نجومی، ساخت ابزار و آلات پیشرفته نجوم، ترجمه و نگارش کتاب و رساله ها، جمع آوری مدارک و اسناد و به ویژه آموزش نجوم و علوم مربوط به آن به طالبان علم، بوده است. یکی از بزرگ ترین خدماتی که خواجه نصیرالدین با تاسیس این مرکز به انجام رسانید، جمع آوری دانشمندان، کتب و اسنادی است که در جریان هجوم مغولان بیم نابودی آن ها می رفت، مانند کتب و اسناد بسیار ارزشمندی که بعد از سقوط قلاع اسماعیلیه و یا دستگاه خلافت عباسی در بغداد، به دست مغولان افتاد. در خصوص هزینه ساخت، راه اندازی و اداره رصدخانه مراغه، در متون تاریخی آمده که هلاکو، خواجه نصیرالدین طوسی را به سرپرستی اوقاف کل ممالک مفتوحه برگزید و به او اجازه داد تا درصدی از درآمد حاصله را صرف رصدخانه نماید و همچنین دستور دارد اموال و هزینه مورد نیاز برای ساخت رصدخانه را از خزانه در اختیار خواجه قرار دهند. بدین ترتیب رصدخانه مراغه هیچ نوع محدودیتی در گسترش فعالیت های

علمی و عمرانی خود نداشت. بعد از مرگ خواجه نصیرالدین طوسی به ترتیب صدرالدین علی و اصیل الدین، دو تن از پسران اش، عهده دار سرپرستی و اداره رصدخانه مراغه شدند».

(دائرة المعارف بناهای تاریخی ایران، جلد پنجم، ص ۲۱)

این که سرزمینی فاقد حمام و آب انبار و پل و کاروان سرا، سرپرست اداره ی اوقاف بخواهد، رصد خانه ی جهانی بسازد و دانشمندان دنیای اسلام را گرد هم آورد، از تفریحی ترین قسمت این خیمه شب بازی است که به نام تاریخ ایران پیش و پس از اسلام به راه انداخته اند. اگر برای این همه ادعا و ادا درباره ی به اصطلاح رصد خانه ی مراغه ذره ای نشانه و دلیل بخواهید، مثلا بپرسید نام آن سازنده ی رصد خانه را بر کدام سنگ و گلی در حوالی رصد خانه یافته اید، چنان که خواندید، خواهند گفت که «در متون قدیم آمده» و اگر اصل آن متون را مطالبه کنید شما را دور خود می گردانند و به دنبال نخود سیاه می فرستند و از همه شیرین تر این که اگر سؤال کنید بر سر این رصد خانه چه آمده، جوابی چنین برای شما آماده کرده اند:

«فعالیت رصد خانه مراغه ظاهرا تا دوره ی حکومت سلطان ابوسعید بهادر خان بوده است. اما کمی بعد از رونق افتاد و در حدود سال ۷۴۰ هجری ، **به نوشته حمدالله مستوفی**، به حالت مخروبه درآمد. شاید دلیل اصلی این خرابی را بتوان مرکزیت یافتن تبریز و تاسیس مراکز علمی بزرگ در آن، همچون ربیع رشیدی و شنب غازان دانست. مراکز علمی جدید در تبریز بسیاری از دانشمندان، علما و طالبان علم را به خود جلب کرد و این احتمال نیز وجود دارد که کتاب ها و ابزار و ادوات رصد خانه ی مراغه توسط غازان خان و یا رشید الدین فضل الله همدانی به مراکز علمی تبریز منتقل شده باشد. **اما انهدام و ویرانی کامل رصد خانه ی مراغه را می توان به تهاجم تیمور لنگ و دوره ی تیموری نسبت داد**» . (همان، ص ۲۲)

فاصله ی مراغه تا تبریز فقط چند ایستگاه قطار است، و چنان که می خوانیم آن فعالیت علمی دیده نشده و مخفی مانده و باز هم بدون آثار تبریز، چنان که در کتاب بدون اصل دیگری نوشته اند، معلوم نیست به کدام حاجت و دلیل، باید که موجب توقف فعالیت های علمی پیشین در مراغه و انتقال آن به تبریز شده باشد؟! این بهانه ها که در اندازه ی مغزهای علیل و بی کاره است، آن گاه درخشش ویژه ی خود را می یابد که مدعی می شوند رصدخانه مراغه را، که مغولی به نام هلاکو ساخته، مغول دیگری به نام تیمور خراب کرده و این تیمور اتفاقا کسی است که در سمرقند یک رصد خانه ی واقعی دارد، که هنوز با تمام ابهت خود بر سر پاست و من عظمت و استحکام آن را با چشمان خویش در سمرقند دیده ام، که آن سنگ چین به دروغ رصد خانه خوانده شده ی مراغه، یک آجر آن را هم ندارد.

«رصدخانه مراغه با هیچ یک از **رصدخانه های قبل یا همزمان** خود قابل مقایسه نبود، به صورتی که بعدها الگوی ساخت رصد خانه هایی در نقاط مختلف جهان شد که **از جمله می توان به رصد خانه ی سمرقند در دوره ی تیموری اشاره کرد که با الگوگیری از رصد خانه ی مراغه ساخته شده است**» . (همان، ص ۲۱)

این هم یک تیمور لنگ عجیب و غریب که دستور تخریب یک رصد خانه در مراغه را می دهد تا عین آن را در سمرقند بسازد و این همه اطلاعات شاخ دار را باید به آن سبب بپذیریم که گویا در کتابی نوشته اند! برای پی بردن به موهوم بافی و لفظ پرانی صاحب این بیانات کافی است از او بخواهید نام یک رصد خانه قبل و یا همزمان با رصد خانه ی مراغه را بیاورد!!! اما هنوز دلگانه ترین نشان از این به اصطلاح رصد خانه در همان بازسازی ورجاوند پنهان است. به ضرورتی، مدتی نسبتاً طولانی را به سال های دور و پیش از اعزام ورجاوند برای زایمان یک رصد خانه، در مراغه گذرانده ام و کنجکاوی لازم برای دیدار به دفعات از این به اصطلاح رصد خانه را داشته ام که در آن زمان مغاره ی خاکی متوسطی بر فراز تپه های غربی مراغه بود. به یاد ندارم که چنین دایره ی آمده در پلان بالا و یا حتی تکه سنگی عمل آمده را در آن محل دیده باشم و همان زمان میان چند نفری که به بازدید دیدنی های محدود مراغه می رفتیم، اسباب سئوال بود که با کدام نشانه آن گوسفند سرای به طور طبیعی مسقف را، رصد خانه شناخته و معرفی کرده اند و برای ما عجیب بود که این چه گونه رصد خانه ای است که روزنی به سوی آسمان ندارد! ظاهراً هیچ یک از رصد خانه های کهن ایران نیاز به چشم انداز رو به کوهکشان نداشته است، زیرا کس دیگری را می شناسیم که او هم بنای کیپ بسته و بدون پنجره ی مکعب نقش رستم را رصد خانه شناخته است!!!

پس بیایید تا آثار حقه بازی را در همان دو پلانی نشان دهم که از بقایا و باز سازی رصد خانه عرضه می کنند. می گویند شما ی سمت چپ، نمایش بقایای بر جای مانده و موجود از رصد خانه ی هلاکوخانی با چند ردیف چینه ی ضخیم خشتی است و در پلان سمت راست، بازسازی فرضی همان بقایا را نشان می دهند، که کپی مو به مو از رصد خانه ی موجود در سمرقند است!!! آدمی اگر به قدر بردن دو زنبه خاک عملگی هم کرده باشد، به سادگی در می یابد که از آن بقایای سمت چپ نمی توان پلان مدرن دست راست را بیرون کشید، زیرا که آن چینه ها نه فقط در این بازسازی مفقود شده، بل جهت آن از صورت افقی به عمودی تغییر شکل داده است!!! و غرض از این مقدمه ی طولانی بازگویی مطالبی است که پس از این، در باب بقایای مدارس و مراکز علمی ایران خواهم آورد، انشاء الله.

نوشته شده در چهارشنبه، ۱۵ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۱:۴۵ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۲

(مدارس)

ناگزیر و برای تطبیق دشوار تفهیم این مطالب کلان، با اندک توان دریافت مدعیان، شیوه ی این تجسس تاریخی، زبان خاص خود، برای جلب توجه کسانی که مبانی را به آسانی درک نمی کنند، یافته است. مثلا نخست، به هر وسیله ای، عرضه و اثبات می کنم که ساخت مجموعه ی تخت جمشید، به دنبال قتل عام پوریم، از آن که بومیان سازنده و دست به کار تدارک آن بنا هم شامل کشتار شده اند، نیمه تمام مانده و برقراری قرار ملاقات های بین المللی و برگزاری مناسبات ملی و آتش سوزی اسکندری در آن محوطه ی در اصل نیمه ساخت مطابق موازین عقل، ممکن نبوده است، آن گاه نتیجه می گیرم و پیشنهاد می دهم که شخص و اثر آن مورخ و مولف یونان و روم و ارمنستان و تایید کنندگان امروزی آن ها را، که سطری در باب بارگاه دایر تخت جمشید و یا اسکندر آتش به دست نوشته اند، از فهرست صاحب نظران تاریخ حذف کنیم و به دنبال رسوا کردن جاعلین آن اسامی و آثار بیفتیم. این همان شیوه و شگردی است که به سبب عمق و طول و عرض بسیار زیاد عوارض و آسیب های پوریم، در پس طلوع اسلام نیز کاربرد دارد. ابتدا به عینه نشان می دهم که بر روی زمین، بقایایی از کاروان سرا و بازار و پل و حمام و آب انبار و خانه ی اشرافی و رصد خانه و مدرسه و منزلگاه، تا زمان ظهور صفویه در سراسر ایران دیده نمی شود، آن گاه خواننده را مامور می کنم تا خود اسامی اشخاص و آثاری را، که خلاف این واقعیت قابل دیدار، ادعای وجود این گونه مظاهر و منازل و گرمابه ها و کاروان سراها را کرده اند، از فهرست صاحب نظران و داده های تاریخی اخراج کند و جاعل به حساب آورد و گرچه با این رسم نو، گمان ندارم که دیگر کتابی در قفسه و تاقچه و انباری، در موضوع تاریخ دو هزاره ی مورد بحث ما، هنوز بر سر پا مانده باشد، اما عجب که گروهی، شاید هم سخت تر از پیش، با همان ژست و تلاش که کلاه را در برابر باد تند نگه می دارند، دو دستی به این گونه نوشته ها و مولفین آن ها چسبیده اند تا قرینه ای برای این گونه اشارات الهی قرار گیرند.... **والدین کذبوا بآیاتنا صم بکم.**

پس سیمای مشکلات و مسیر مجاهدین این سعی تازه برای شناخت درست تاریخ خطه ی ما، روشن است: مسلم می دانیم که یهودیان قتل عامی با نام پوریم در انتهای حکومت مشترک داریوش اول و خشایارشا، در شرق میانه به راه انداخته اند و در بخش بزرگی قانع شده ایم و در انتهای این سلسله یادداشت ها قاطعانه قبول می کنیم که گرچه بر اثر تبعات این آدم کشی بی قرینه و دلیل، که به نظر می رسد حاصل وحشت یهودیان از شکست هخامنشیان و بازگشت شان به اسارتگاه های بابل بود، در راه رویی به طول دو هزار سال و در دو دوره ی تاریخی، یا با بی نشانی و فقدان کامل آثار حیات رو به رویم و یا در دوران اسلامی چندان اثری از تجمع و تولید و توزیع در حوزه ی اقدام پوریم، تا زمان معینی نمی یابیم. با این وجود پیاپی خواننده ایم و می خوانیم که همراه ارائه و به بهانه ی چند سکه و کتاب و دیوان شعر و پاره اشیاء پراکنده ی بدون صاحب و نیز اختراع سلسله ای از دشمنان غدار دروغین، چون مقدونیان و یونانیان و رومیان و اعراب و چنگیزیان و هلاکوییان و تیموریان و حتی افغان ها، نه فقط مرتکبین قتل عام پوریم را معصوم جلوه می دهند، بل اذهان مردم ما را با تصورات نادرستی

انباشته می کنند که حاصلی جز کینه توزی و دشمنی بی دلیل ملی و منطقه ای به بار نیاورده است، چنان که اینک بخش بزرگی از ایرانیان، حتی در میان اقوام غیر فارس، خود را فرزندان اشباح تاریخی با توانایی های افسانه ای در زمینه های گوناگون می شمارند و بدون اندک درنگی در مراتب زیستی موجود، تقصیر روزگار ناباب و نا به سامان کنونی را، نه حاصل پوریم، که متوجه ی اقوام دیگری می دانند که گویی در زمانی دور هستی آنان را جارو کرده و به باد سپرده اند!!!

پیش تر به سهولت معلوم شد و پس از این با وضوح بیش تر روشن می شود که ترکیب قومی و بومی کنونی، به علت امحاء کامل پیشینیان مان، در قتل عام پوریم، قدیم و کهن نیست و شامل مردم مختلفی است که از پس اسلام به داخل ایران خالی از سکنه، از همه سو، با کندی و چنان که پس از این خواهیم گفت با کراهت و وحشت بسیار، مهاجرت کرده اند و از آن که شناخت مراودات ملی در میان آن ها، حتی در مقدار داد و ستد کالا هم، عمر و آغازی دورتر از پانصد سال پیش ندارد و هنوز هم موفق به شناسایی رسمی و برابر حقوق یکدیگر، در زمینه های گوناگون، به عنوان گام نخست اتحاد داوطلبانه نشده ایم، پس اینک و به سعی ممتاز فرهنگ و تاریخ نویسان بیگانه مزدور کنیسه و کلیسا، مشتی افسانه ی کودکانه ی خفیف و عنیف را، ابزار خود ستایی های سفیهانه ی قومی قرار می دهیم، گرز فرضی رستم و افراسیاب را بر سر یکدیگر می کوبیم و در باب فرهنگ های نایافته ی کهن خویش داد سخن می دهیم و گرچه در این مسیر انگشت بلند اتهام به سوی فارسیان متکی به اسناد یهودیان پیش گفته دراز است، اما آن ترک مدعی قدمت حضور ۷۰۰۰ ساله در بین النهرین و یا کردی که خود را مانده ای از دوران مادان بی نشان می داند، به همان نسبت در ایجاد اغتشاش برای شناسایی یکدیگر مقصراند. هرچند به نظر می رسد که ادعاهای اخیر از سوی قوم پرستان غیر فارس، به عنوان بدلی در برابر قدرت نمایی های مضحک فارسیان و با همان شگرد و شبهه به کار رفته است.

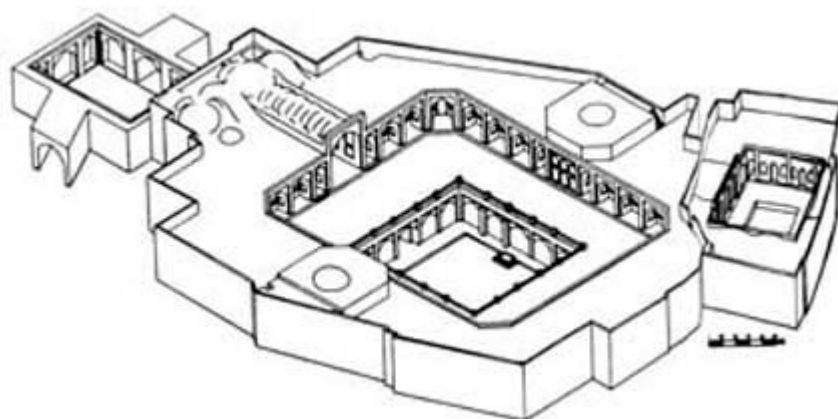
بی شک این سخنان موی بر اندام کسانی می جهانند، که با دیدن نیزه ی دست سرباز سنگی نیمه تراشیده ای در تخت جمشید احساس غرور می کند و در عین حال که به اسلحه ی دست حاکمیت های این دوران و شمشیر موهوم بسته بر کمر عرب و چنگیز معترض است، معلوم نیست چرا بر تاخت و تاز اجداد فرضی خویش می نازد و اصولا چرا همانند بدویان، دیرینگی قومی را اسباب ریش سفیدی تاریخی و امتیاز می شمارد، آن هم زمانی که توانا ترین ملت کهن و مجتمع انسانی، با مظاهر و مفاخری زبده، که مورد ستایش توأم با شگفتی تمام جهانیان است، یعنی مردم مصر را «عرب سوسمار خور» می نامد؟! آیا زمان آن نیست که گفت و گوی بر مبنای حضور نو و کهن را کنار بگذاریم و ارجحیت دیرپایی را، که حضور اروپای هشتصد ساله و روسیه و آمریکای ۵۰۰ ساله آن را به تمسخر می گیرد، فراموش کنیم و اگر توسل به این اعتبارات هم ضرورت است، دیرینگی اسلام را علم کنیم که فرهنگ مندرج در قرآن آن، تا عمق حیات آتی آدمی نیز، افتخار آفرین است.

اینک و از آغاز این بررسی جدید، بر آن گروه از صاحبان اندیشه که عنادی با حقیقت ندارند، لچوجانه علیه دانایی طغیان نمی کنند و اصراری بر توقف در دروغ ابراز نمی کنند، به آسانی مسلم شد که تحرک دوباره تاریخی و اقتصادی و سیاسی و فرهنگی در جامعه ی کنونی ایران، پس از اقدام پوریم، عمری به زحمت ۵۰۰ ساله دارد و روابط بدون آثار پیش از آن، میان مهاجران ساکن شده در ایران، از

مبداء اسلام، حتی شناسنامه ی بومی و قومی ندارد و صرف نظر از ترکان، که از آغاز با نام و عنوان دیرین خود، به ایران خالی مانده کوچ کرده اند، نام گذاری های کنونی بر لر و کرد و فارس و گیلک و مازندرانی و غیر آن، به خصوص که تذکرات و تقریرات کتاب ها و اصل آن ها را مجعول بدانیم، مستند دورتر از پانصد سال ندارد که اگر هر کدام به عمق ده هزار سال نیز به دور می رفتند، به قدر پر کاهی اختیار زیاده خواهی حقوقی و امتیاز طلبی قومی نداشتند و نمی توانستند مدعی دیگران باشند. مورخ همه را به اندیشه ورزی در این عمق دعوت می کند که اگر بنا بر شواهد و اسناد کنونی، بنیان گذاران روابط ملی و مذهب واحد و دولت سراسری را ترکان صفوی بشناسیم، پس ادعای دیرینگی فرهنگ و زبان فارسی، در اقلیمی چنین پراکنده و با مردمی از ریشه با یکدیگر بیگانه را، که در اصل حامل هویت و فرهنگ و سنت و زبان بیرون از این خاک بوده اند، چه گونه و با چه ضرورت و تمهید و به سعی چه کسانی میسر و ممکن کنیم؟

اینک ارتفاع دیگری می گیرم و شما را به گذر از پله فراتری بر این نردبان صعود به حقیقت فرا می خوانم که صورت ظاهر شناسایی بقایایی را دارد که مدارس و مراکز علمی و آموزشی نامیده اند و اعلام می کنم که تاکنون مخروبه ی کهنی را نیافته ایم، که با هرگونه ارزیابی، آن را یک مرکز آموزشی پیش از اسلام از مقطع پوریم بنامیم، چنان که شناخت مراکز و مدارس علمی و آموزشی پیش از پوریم ایرانیان، که به علامت وسعت تولید و تدارک هنر و تنوع فرا آوری تکنیکی و کاربرد خط و سنت نگارش و وجود پر عظمت معابد و مظاهر قدرت سیاسی و فرهنگی، نیاز به آن ها در دوران پیش از پوریم مسلم است و به سبب تخریب عمدی و حساب شده و دقیق یهودیان، که منجر به محو کامل آثار حیات و هستی بومیان و اقوام کهن ایران شد، دسترسی به نمونه هایی از آن، موکول به کاوش های موظف و معتبر است، که در شرایط موجود امیدی به آغاز آن نیست، پس جست و جوی مراکز و مدارس علمی و آموزشی، تنها از مبداء اسلام منطقی و میسر است و از آن که هیچ نمونه ی تولید مطمئن و مسلمی از تجمع بومی پیش از صفوی به دست نداریم و هیچ تمرکزی در این میان، فرهنگ مکتوب و مستقلی از خویش به جای نگذارد، پس مراکز آموزشی پس از اسلام نیز، تنها می تواند با پایه ریزی روابط عمومی و سراسری و پیدایی تولید و بازار منطقه ای و دولت سراسری و فرهنگ ملی همزمان شود که باز هم ابتدای آن را از آغاز دوران صفویه شاهدیم. آیا ظهور خط و زبان و مکتوبات منتسب به زبان فارسی را هم، فرآورده هایی از همین دوران بدانیم؟ ورود به پاسخ آن مهلتی مناسب می طلبد که به خواست و یاری خداوند فرا خواهد رسید. بدین ترتیب اگر آموزش و آگاهی عارضه ی آخرین است که بر رخسار و روزگار مردمی صاحب امکانات فنی و اقتصادی و مراتب سیاسی موظف می دمد، پس انتظار یافتن مراکز آموزشی و علمی در سرزمین و شرایط و در میان جوامعی که هنوز کاروان سرا و حمام و آب انبار نساخته اند و شیوه شهر نشینی نمی دانند، کاری بی هوده و فاقد اساس است، زیرا که علتی برای نیاز و دولتی حمایتگر برای تدارک آن، پیش از ظهور صفویه نداریم و درست به همین سبب، صرف نظر از اوهامی در باب دانشگاه جندی شاپور و مراکز علمی منتسب به دولت های ناپیدای عمدتا سلجوقی و اتابکی، از قبیل و قماش نظامیه ها، که اسامی و ادعاهایی را به شماره هایی بس اندک در کتاب ها صاحب اند، عمده بقایای مراکز آموزشی و علمی موجود را، به تعداد بسیار و برابر

فهرست مطول زیر، باز هم مانده هایی از اواخر دوران تیموری و عهد صفوی و دوران قاجار می شناسیم:

پلان سه بعدی مدرسه ی شاه زاده ی یزد، از بناهای دوره ی قاجار، با مساحت پنج هزار متر مربع

مدارس و مراکز اواخر تیموری و عهد صفوی: مدرسه ی غفاریه ی مراغه. مدرسه ی مسجد جامع مراغه. مدرسه ی جعفریه ی تبریز. مدرسه ی صادقیه ی تبریز. مدرسه ی طالبیه ی تبریز. مدرسه ی علوم دینی اهر. مدرسه ی مسجد جامع مهاباد. مدرسه ی آقا کافور اصفهان. مدرسه ی احمد آباد اصفهان. مدرسه ی اسماعیلیه اصفهان. مدرسه ی الماسیه ی اصفهان. مدرسه ی ترک های اصفهان. مدرسه ی نصر آباد اصفهان. مدرسه ی ایلچی اصفهان. مدرسه ی جده بزرگ اصفهان. مدرسه ی جده کوچک اصفهان. مدرسه ی جلالیه ی اصفهان. مدرسه ی چهار باغ اصفهان. مدرسه ی حاج حسین نورالدینی اصفهان. مدرسه ی ذوالفقار اصفهان. مدرسه ی ساروتقی اصفهان. مدرسه ی شاه علاء الدین اصفهان. مدرسه ی سلیمانیه ی اصفهان. مدرسه ی شاه زاده ی اصفهان. مدرسه ی شفیعیه ی اصفهان. مدرسه ی شمس آباد اصفهان. مدرسه ی عباسی اصفهان. مدرسه ی عربان اصفهان. مدرسه ی کاسه گران اصفهان. مدرسه ی مبارکه ی اصفهان. مدرسه ی ملا عبدالله اصفهان. مدرسه ی خالصیه ی اصفهان. مدرسه ی میرزا حسین اصفهان. مدرسه ی نوریه ی اصفهان. مدرسه ی نیم آورد اصفهان. مدرسه ی میان چال اصفهان. مدرسه ی هارونیه ی اصفهان. مدرسه ی ابدال مشهد. مدرسه ی بالاسر مشهد. مدرسه ی دو رد مشهد. مدرسه ی سید میرزای مشهد. مدرسه ی مریم بیگم خوانسار. مدرسه ی بهزادیه ی مشهد. مدرسه ی خواجه رضوان مشهد. مدرسه ی خیرات خان مشهد. مسجد باقریه ی مشهد. مدرسه ی صالحیه ی مشهد. مدرسه ی عباس قلی خان مشهد. مدرسه ی میرزا جعفر خان مشهد. مدرسه ی فاضل خان مشهد. مدرسه ی عوضیه ی قوچان. مدرسه ی فصیحیه ی سبزوار. مدرسه ی نجومیه ی گناباد. مدرسه ی حبیبیه فردوس. مدرسه ی غیاثیه ی خواف. مدرسه ی شاهرخیه ی بسطام. مدرسه ی خیر آباد بهبهان. مدرسه ی حاج فتح علی بیک دامغان. مدرسه ی خان شیراز.

مدرسه ی منصوریه ی شیراز. مدرسه ی خان جهرم. مدرسه ی سعیدیه ی ارسنجان. مدرسه ی صالحیه ی کازرون. مدرسه ی پیغمبریه ی قزوین. مدرسه ی مسعودیه ی قزوین. مدرسه ی غیاثیه ی قم. مدرسه ی جانی خان قم. مدرسه ی خان قم. مدرسه ی مومنیه ی قم. مدرسه ی گنج علی خان کرمان. مدرسه ی محمودیه ی کرمان. مدرسه ی معصومیه کرمان. مدرسه ی شیخ علی خان کنگاور. مدرسه ی عمادیه ی گرگان. مدرسه ی چهار سوق بابل. مدرسه ی کاظم بیک بابل. مدرسه ی زنگنه ی همدان. مدرسه ی شیخ علی خان توپسرکان. مدرسه ی شفیعیه ی یزد. مدرسه ی باوردیه ی یزد. مدرسه ی خان زاده ی یزد. مدرسه ی خواجه ابوالمعالی یزد. مدرسه ی صاعدیه ی یزد. مدرسه ی چهار منار یزد. مدرسه ی قطبیه ی یزد. مدرسه ی سر بلوک یزد. مدرسه ی نصرتیّه ی یزد. مدرسه ی مصلاّی یزد و...

مدارس و مراکز پس از صفوی (یکی دو تا زندی و افشاری و بقیه قاجاری) : مدرسه ی شیخ

بابای مراغه. مدرسه ی اکبریه ی تبریز. مدرسه ی تومانیان تبریز. مدرسه ی حاج صفر علی تبریز. مدرسه ی حسن پادشاه تبریز. مدرسه ی خواجه علی اصغر تبریز. مدرسه ی کاظمیه تبریز. مدرسه ی میرزا علی اکبر اردبیل. مدرسه ی سلطانی کاشان. مدرسه ی درب یلان کاشان. مدرسه ی صدر بازار اصفهان. مدرسه ی آقا بزرگ اصفهان. مدرسه ی رکن الملک اصفهان. مدرسه ی سید اصفهان. مدرسه ی دارالفنون تهران. مدرسه ی سپهسالار تهران. مدرسه ی شیخ عبدالحسین تهران. مدرسه ی صدر تهران. مدرسه ی فیلسوف الدوله ی تهران. مدرسه ی محمدیه ی تهران. مدرسه ی فخریه ی تهران. مدرسه ی مشیر الدوله ی تهران. مدرسه ی قنبر علی خان تهران. مدرسه ی حکیم باشی تهران. مدرسه ی خازن الملک تهران. مدرسه ی معیر الممالک تهران. مدرسه ی معمار باشی تهران. مدرسه ی امامیه ی شهر کرد. مدرسه ی حاجی آقا جان مشهد. مدرسه ی خان طبس. مدرسه ی سلطانیه ی بجنورد. مدرسه ی شریعتمدار سبزوار. مدرسه ی چهل ستون زنجان. مدرسه ی مسجد جامع زنجان. مدرسه ی ملای زنجان. مدرسه ی بازار شاهرود. مدرسه ی مطلب خان دامغان. مدرسه ی موسویه ی دامغان. مدرسه ی آقا بابا خان شیراز. مدرسه ی علمیه ی داراب. مدرسه ی امیر کبیر قزوین. مدرسه ی حیدریه ی قزوین. مدرسه ی سردار قزوین. مدرسه ی صالحیه ی قزوین. مدرسه ی مولا ی قزوین. مدرسه ی حاج سید صادق قم. مدرسه ی حاجی قم. مدرسه ی فیضیه ی قم. مدرسه ی دارالاحسان سنندج. مدرسه ی ابراهیم خان کرمان. مدرسه ی جم کرمان. مدرسه ی حیاتی کرمان. مدرسه ی کریم مینو دشت. مدرسه ی صدر رشت. مدرسه ی مستوفی رشت. مدرسه ی امام جعفر صادق بروجرد. مدرسه ی حجتیه ی بروجرد. مدرسه ی شاه زاده ی بروجرد. مدرسه ی صدر بابل. مدرسه ی آقا ضیاء اراک. مدرسه ی سپهداری اراک. مدرسه ی آخوند همدان. مدرسه ی شاه زاده ی یزد. مدرسه ی خان یزد. مدرسه ی ملا اسماعیل یزد و ...

تقریباً بیست و پنج درصد تمام مراکز آموزشی قدیم ایران، در اصفهان و از دوران صفوی به جای مانده است، که خود در زمره ی آخرین مهاجران به ایران، در دوره ی متاخر اسلامی اند، دوران چهارده قرنه ای که سایه ی کم رنگ و یا حکومت چند روزه ای هم از فارس ها در آن دیده نمی شود، که ناگهان در

عهد رضا شاه ادعای مالکیت ایران را کرده اند! آیا هنوز آغاز بلوغ دوباره و پس از پوریم این سرزمین، به همت مردمی که در پی طلوع اسلام، در موج های کوچک، به این بوم کوچیده و در آن زیسته اند، معلوم نشده است؟

نوشته شده در شنبه، ۱۸ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۰:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۲

(قلاع)

در پی طلوع اسلام، زمانی که بانگ بلند و آرام کننده ی اذان، اندک اندک سایه های ترس و خرافه را از محیط شرق میانه و اطراف آن دور می کرد، به تدریج و با تردید و تعلل و تاخیر، گروه های کوچکی از حوالی و همسایگان، پس از ۱۲ قرن سکوت، به خاک خالی مانده و به ظاهر نفرین زده ی ایران، از چهار سو کوچ کرده اند و آن یهودیان لجوج ایستاده در برابر پیامبر نیز، که با غیظ تمام، شاهد پیروزی و پذیرش اسلام، از سوی مردم ممتاز خطه ی ما و باز سازی و تجدید حیات شرق میانه، در روشنی تابناک قرآن بودند، در زمره ی نخستین گروه هایی قرار گرفتند که بار دیگر به ایران خزیدند و با راه نمایی تورات و خاطرات خاخام ها، به تبعیدگاه ها و مکان های استقرار پیشین، در شمال و جنوب و شرق و غرب و مرکز این سرزمین گسیل شدند و قلاع و پایگاه های جدید خود را بنا کرده و بالا بردند. قومی که به پیشینه ی این اقلیم و شقاوتی که علیه آن انجام شده بود، آگاهی کامل داشتند و طبیعتاً و از آغاز، برای ایجاد امکان زیست بدون تنش خویش، مایل نبودند داستان آن گذشته ای که خود در خرابه ها مدفون کرده بودند و سرنوشت خونین بومیان کهن این سرزمین، برای تازه واردین شناخته و بازگو شود، چنان که هنوز هم تمایلی به انتشار این آگاهی در میان جوامع انسانی ندارند و برای اختفای آن نسل کشی بی انتها، سراسر تاریخ جهان باستان، از یونان و روم و مصر تا افغانستان و ایران و هند و خراسان بزرگ و جنوب روسیه و ارمنستان و کرانه های شرقی و غربی و جنوبی دریای خزر را، به افسانه های کثیف جاعلانه آلوده اند. در این قسمت از بررسی جدید تاریخ پر از مصیبت و پوریم زده ایران، که دوران دراز دوازده قرنه ای را، در سکوت قبرستانی گذرانده بود، با حقیقت آشکار بی خدشه ای مواجهیم که انکار آن، با اعلام نادانی و غرض ورزی محض برابر می شود و آن نتیجه ای است که از بازبینی شکل گیری مجدد تجمع در ایران، پس از طلوع اسلام، به دنبال سکوت درازی که قتل عام پوریم بر آن حاکم کرده بود، به دست می آوریم.

موقعیت استقرار قریب ۶۰۰ قلعه ی قابل شناسایی در جغرافیای کنونی ایران، که با نقطه های سیاه نمایش داده شده است.

نگاهی به نقشه ی بالا، ما را با موقعیت استقرار قریب ۶۰۰ قلعه ای آشنا می کند که ساخت آن ها بلافاصله از پس طلوع اسلام در ایران آغاز شده و اعجاب آور تر و روشنتر از این نیست که گرچه تاکنون احداث بناهای عام المنفعه و تدارکات زیر بنایی در ایران، چون کاروان سرا و پل و بازار و آب انبار و حمام و بنای مساجد اصلی و باشکوه را، آغاز شده از صفویه دیده ایم ؛ درمورد این قلاع، با قرائن کاملا معکوس مواجهیم و نیاز به آن ها را در صفویه، که به حوزه تمرکز و تولید شهرنشینی وارد شده اند، متوقف می بینیم. چندان که تمام قلعه های سوق الجیشی موجود در ایران، ساخت پیش از صفویه دارند! از واماندگانی که از این اشاره ی بی بدیل، که شناس نامه و آغاز دوران تمدن و حیات نوین و پس از پوریم ایران را عرضه می کند، چیزی نیاموزند، قطع امید کنید و آنان را در زمره ی حقوق بگیران موظفی که در این مورد جز به خواسته های کنیسه و کلیسا اعتنایی ندارند و یا دشمنان لجوج حقیقت قرار دهید، که برای حفظ نام و مقام، جز به داستان های یهود ساخته، در موضوع تاریخ ایران، به مطلب و مبحث و مدرک دیگری توجه نمی کنند.

در بررسی نسبتا طولانی که درباره ی قلاع ایران خواهم داشت، به خواست خدا، مطالبی را عرضه می کنم، که بدون واسطه و ابهام، اسرار و رموز بسیاری را از تاریخ ایران خواهد گشود. نخست این که به استثنای چند زیگورات ایلامی کهن و مرتبط با تمدن ایلامیان پیش از پوریم، انتساب حتی فقره ای از این قلاع، به دوران سکوت پیش از اسلام، جز حاصل ابراز علاقه شخصی و گروهی و حدس و گمان های

ناسالم و بی اساس و ادله و الگو نیست و به یقین حتی ساخت خشتی از این همه قلعه را نمی توان به ماقبل اسلام برد. در حقیقت وجود این قلاع، چنان که در ادامه بررسی خواهد آمد، خود پاسخ بسیار محکم و معتبر و مقنع و موجهی بر این پرسش پیشین است که چرا مقدم بر استقرار دولت صفوی، در ایران چندان اثری از امکانات و ارتباطات اجتماعی در زمینه های اقتصادی و سیاسی و طبیعتاً فرهنگی نمی بینیم؟ بر این قیاس، اگر حتی بخشی از این قلاع را به زمان پیش از اسلام منتقل کنیم، بنا بر توضیحات بعد، خود به خود، با نبود روابط گسترده ی اجتماعی در زمان به اصطلاح ساسانیان برابر می شود و باید همان شرایط اجتماعی و تاریخی را در دوران پیش از اسلام برقرار بدانیم، که نخستین مهاجران وارد شده به ایران، پس از طلوع اسلام با آن مواجه و به قلعه سازی و قله نشینی ناگزیر شده اند.

سپس به پراکندگی و کهنگی و نیز تعداد فراوان و غیر عادی این قلاع می رسیم که بیان واضحی در این باب است که این همه قلعه، جایگزین و لازمه ای ناگزیر، برای ادامه ی زیست در موقعیت سرزمینی است که اثری از شهرهای بزرگ و سیستم های معمول خدمات عمومی و خانه های اشرافی، تا دوران صفویه در آن ندیده ایم و از آن که حضور مهاجرانه ی انسان در این دوران، خلاف ۱۲ قرن پیش از اسلام، آثار متعدد و مسلمی از جمله همین قلاع را دارد، پس این که از همان قرون نخست اسلامی تجمع های انسانی در ایران را گرد آمده در قلاع می بینیم، گواه آشکاری بر محیط وحشتی است که نخستین از راه رسیدگان با آن رو به رو بوده اند و از آن که این قلاع نخستین را، بدون استثنا، فراز بلندی های غیر قابل دسترس و با تمهیدات متنوع و تعبیه ی الزامات مختلف، برای تسهیل در امر دفاع می بینیم، از گستردگی و عظمت بقایای آن ویرانی با خبر می شویم که آثار خود را بر ذهن وارد شوندهاگان به این خاک، در چهارده قرن پیش، بلافاصله و در همه جا، در همان نخستین دیدار از محیط، بر جا گذارده است؛ زیرا که قادر به تعیین موجب دیگری برای این گزینش و گریز آشکار به انزوا و احتیاط، برابر نخستین کلنی های وارد شده به این آب و خاک نیستیم.

در این جا مضمون پرسش تاریخی بزرگ و بروز کرده چنین است که از چه باب در سراسر ایران و از نخستین قرون اسلامی، صرف نظر از محیط و شرایط و امکانات جغرافیایی، تجمع های زیستی را پناه گرفته در قلاع و بر بلندی های دشوارگذر و برای غریبه ها، دور از دسترس می یابیم و انتخاب چنین شیوه ی نامعمول اسکان، از سوی مهاجران، که بی شک در سراسر جهان مشابهی ندارد و دشواری توسل و تدارک آن بر کسی پوشیده نیست، بر مبنای چه الزام و نیاز و ضرورتی پیش آمده است؟ آن چه در نگاه نخست مورخ را دچار حیرت می کند، رو به رو شدن با این نمونه ی حیرت انگیز و بی قرینه است که تجمع های تازه ی انسانی کوچ کرده به ایران، خلاف عرف و طینت، به اندیشه ی بار اندازی و توقف در محیطی با وفور خدمات طبیعی، چون چشمه و رود و علفزار و دشت های باز قابل کشت و گله داری و شکار نبوده اند، بل به عکس، با صرف نظر کردن عمدی و آشکار از این گونه مواهب و مایه های طبیعی، که در غالب موارد به وفور در فاصله ای نه چندان دور، دسترسی به آن ها میسر بوده، از همان بدو ورود، چنان که معماری این قلاع بیان می کند، بیش و پیش از همه در صدد ایجاد شرایط و امکانات به تر و مطمئن تری برای دفاع از جان خویش بوده اند؟ آن ها، چنان که اغلب در این قلعه ها به بقایا و لوازم آن بر می خوریم، زحمت حفر چاه آب در صخره و سنگ و تدارک چاله هایی برای ذخیره و

جمع آوری آب باران را بر خود هموار کرده اند، اما کنار چشمه و یا رودخانه ی نزدیک به قلعه را برای اسکان خویش مناسب ندیده اند؟! و چون نمی توان از نظر تاریخی، دلیل و بهانه ای برای این عزلت گزینی مدافعانه یافت، پس باید پذیرفت که انبوه خرابی های مانده بر زمین، که هنوز داستان واضح وسعت تخریب و کشتار پوریم را باز می گفت، در ذهن وارد شونده ای که پیشینه و تاریخ این سرزمین را نمی دانست، از آغاز ذهنیت حضور در حوزه ای نا امن را تلقین می کرد و به ایجاد تدارکاتی برای دفاع بر می انگیخت و از آن که این انتخاب نخست در فراهم آوردن امکانات پناه و دفاع، پدیده ای سراسری در ایران پس از اسلام است و شمال و جنوب و شرق و غرب ندارد، پس با به ترین و محکم ترین دلیل سرکوب و ویرانی و کشتار سراسری بی حساب، در ماجرای پلید پوریم مواجهیم، چندان که پس از دوازده قرن، هنوز چنان آثار آشکار و قابل دیداری بر زمین باقی داشته، که ریسک ورود به حوزه ی آن را با تدارک شرایط دفاع دائم توأم کرده است و این همان رمز خالی ماندن دراز مدت این سرزمین از انسان و عدم علاقه به مهاجرت پیش از اسلام به حوزه ای است، که تنها ظهور فضای اسلامی در منطقه ی ما گشود، طلسم آن را شکست و گشود.

در عین حال، این که تا آخرین نمونه های این قلاع پیش از تیموری و صفوی را، فرآورده هایی با خشت و گل خام یافته ایم، اگر برابر معمول، پدیده های ناظر بر احوال تاریخی مردم ایران را تفنن زمانه نمی پندارید، مورخ می پرسد چه فضا و ضرورتی، انتقال این بار کلان و باور نکردنی خاک و گل را، به بلندی های صعب العبور و غالباً سنگی، برای کوچ کردگان به ایران، تا مدت های دراز، ناگزیر کرده و چرا سازندگان این قلاع در بنای آن ها، اعم از مصالح و اسلوب، علی رغم گذشت قرون، پیشرفت چشم گیری نکرده اند؟ اگر هنوز کسانی یافت می شوند تا ادعا کنند مردم ایران از ترس سپاه عرب و مغول و هلاکو و تیمور به قلعه هایی در قله های کوه ها کوچ کرده و پناه برده اند، نخست باید بدانند که ساخت این قلاع خلق الساعه نیست تا به محض دیدار دشمن تدارک شود و در مرتبه بعد ناگزیرند در کنار و یا لاقط قرینه نزدیک به هر یک از این قلاع، بقایای آن محیط زندگی پیشین و بیرون از قلاع مردمی را نمایش دهند که از ترس دشمن شمشیر به دست، به داخل این قلعه ها گریخته اند! باید کمی دیگر حوصله کنید تا معلوم شود ایران محدود به اجتماعات کوچک قلعه نشین و بدون محیط و امکان و نمونه ی تمدن و ثروت و تولید، از پس پوریم، هرگز آن جذابیت اقتصادی و فرهنگی و امتیاز طبیعی و جغرافیایی را نداشته است که همسایه ای را به تصرف آن تحریص و تشویق کند.

موقعیت دو قلعه ی دفاعی از قرون نخست اسلامی، که در ارتفاع ساخته شده و با موقعیت دیگر قلعه های قدیم ایران برابر است.

موقعیت دو قلعه ی اشرافی و اربابی از دوره ی قاجار که در دشت باز و با کاربرد غیر دفاعی و یکسان با قلعه های زمان خویش است

از میان بقایای قریب ۶۰۰ قلعه ای که در حال حاضر در سراسر ایران قابل شناسایی است و با صرف نظر از قلاعی که بدون عین قابل دیدار، تنها ذکری در کتاب های معمولا جعل شده قدیم دارند، تنها اندکی بیش از صد نمونه را ساخته هایی از پس دوران صفوی می یابیم و عجیب تر این که به زمان صفویه جز چند قلعه نساخته اند و نزدیک به تمامی قلاع جدید را برآمده هایی از زمان قاجار می بینیم. مقایسه ی معماری و موقعیت چند نمونه از این قلاع، برابر آن چه در بالا آمده، باز هم پرده های تیره ی دیگری را از برابر چشم مشتاقان دریافت حقیقت در باب تاریخ ایران بر می دارد و آن بیان این نکته ی بدیع است که قلاع پس از صفویه، درست خلاف نمونه های پیشین آن، کاربرد دفاعی ندارد، به جای ستیغ کوه ها، در دشت های باز و همعرض با موقعیت اسکان قبایل، کنار رودخانه ها و علف چرها بر پا شده و غالبا قرینه و نمایی است تا صاحبان قدرت محلی و خان ها و سران عشایر و زمین داران بزرگ، در شرایط نوین تاریخی و امنیت حاصل از تسلط دولت مرکزی و برقراری امکانات ذخیره ثروت، از راه داد و ستد و تامین نیازمندی های شهری و گله داری انبوه، درست همانند خانه های مجلل شهری، با ساخت این قلاع غالبا از نظر مصالح و معماری پرکار، که گاه در درون حصارهای آن کوچه و بازار می یابیم، نمایشی از قدرت عشیرتی و خانوادگی به راه اندازند. چنان که تمام هشت قلعه ی موجود در بوشهر و ده قلعه ی پراکنده در اقلیم چهار محال و بختیاری را، ساخته هایی اربابی و در جوار زندگی معمول ایل، از زمان قاجار می یابیم تا معلوم شود که قلعه های پس از صفوی، ماهیتا با قلاع در بسته و غیر قابل نفوذ برای بیگانه، در پیش از صفویه متفاوت اند و نشان دهد که این قلاع جدید نه ابنیه ای پرت افتاده و دور از دسترس و دفاعی، بل مظهری از تجمع ثروت حاصل از داد و ستد بندری و تجارت کالایی و یا فعالیت های عشیرتی و دام پروری و گلیم بافی و کشت و زرع است، که پیشاپیش امکان انتقال حاصل آن ها به بازار مصرف شهرهای تازه برآمده و بزرگ را، پل ها و جاده ها و کاروان سراهای صفوی فراهم کرده بود.

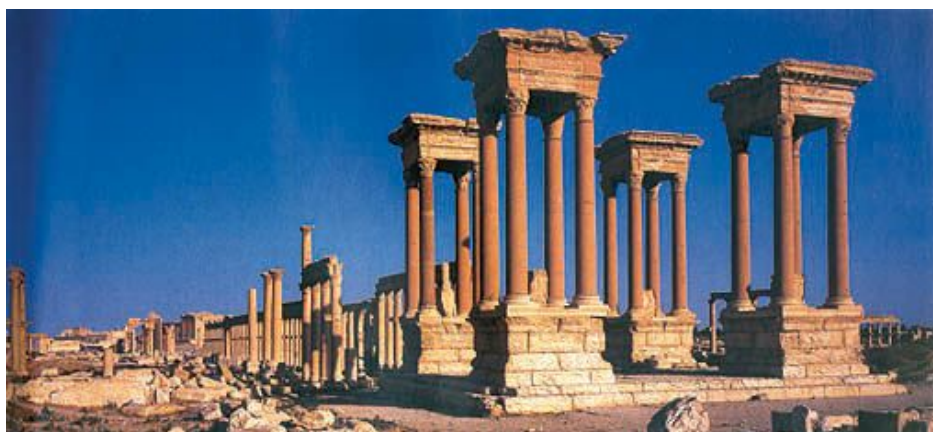
نوشته شده در دوشنبه، ۲۰ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۰:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۴

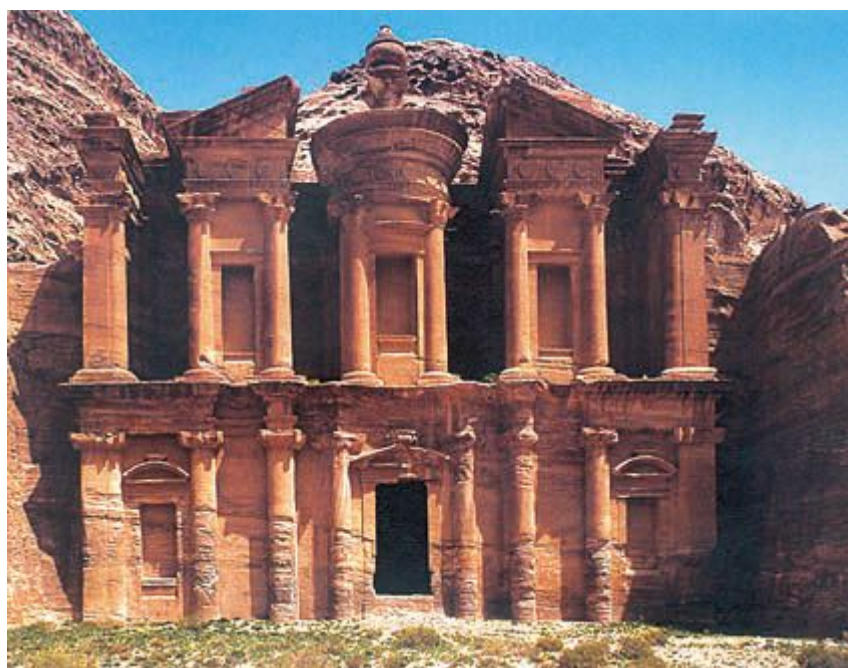
(قلاعی-۲)

باید درباب قلاعی که به دنبال طلوع اسلام در این آب و خاک ساخته اند بیش تر بدانیم، که علائمی از نخستین تحرک دوباره ی انسان در سرزمین ایران را، پس از ۱۲ قرن سکوت، نمایش و برگ نالوده به دروغی از تاریخ پس از اسلام ایران را گزارش می دهند. مشکل پژوهش در باره ی تاریخ بی نقاب ایران و شرق میانه در این است که پیش از این یادداشت ها، هیچ مدخلی در این موضوع را با فرض وقوع پوریم بررسی نکرده اند، آمار مورد نیاز برداشت از مظاهر زیستی متاثر از پوریم را ارائه نداده اند و محققى از این دریچه به مسائل تاریخ ایران نگاه نکرده است؛ پس همه چیز را باید از آغاز و دوباره بخوانم و گرچه سرانجام کسانی، به سبب باور ساده لوحانه ی پیشین، دچار بیزاری از خویش می شوند، اما برای علاج سوداهای ناسالم و سرسام آور کنونی، چاره ای جز سریع و لاجرعه سرکشیدن این داروی تلخ حقیقت نیست، زیرا که دروازه ایران شناسی رسمی و موجود بر این روال و پاشنه می گردد که هر چاله معمولی و یا سنگ چین منادی و معرف عقب ماندگی و جعل، از قماش و قبیل پاسارگاد را، با هیاهوی فراوان، نشان تمدن باستانی ممتاز ایرانیان می دانند، یهودیان سریعا به ثبت جهانی می رسانند و آدم های ناوارد هندوانه در بغلی را وا می دارند تا با ورم تاریخی، کنار هر سنگ چکش خورده ی خودی، بی آن که هویت آن را بشناسند، یقه درانی کنند، نطق ملی سر دهند، سرسره بازی باستانی به راه اندازند، خود را به بهانه های خنده دار، طلب کار جهانیان بگویند، دست های شان را برای تصرف دارایی های عهد باستان دیگران، بر سیل مالیکولیهای خام، تا آن سوی صحرای شمال آفریقا دراز کنند و ظاهرا این بلایی است که انحصارا بر سر مردم ما فرود آورده اند و بس.

این جنگل عظیم ابنیه ی کهن تاریخی، که دوربین عکاس قادر به ثبت عرصه ی آن نبوده و تخت جمشید در برابر آن جز مخروبه ی مضحک نیمه کاره ای نیست، فقط گوشه ای از بقایای معماری یونانی - سلوکی در پالمیرای سوریه است، که افزون بر دو هزار سال، با ابهت نخستین خویش برپاست. در باره تاریخ ساخت این مجموعه، باز هم تاریخ نویسان پیرو کنیسه، سخنان سر در گم زیاد به زبان و قلم

آورده اند و سرانجام نیز در نهایت نادانی بنای آن را، گرچه هر انحنای درگاه آن با فصاحت تمام از هنر و معماری هلنی می گویند، به سلسله ی اشکانیان نسبت داده اند که خود بیابان گردانی بی سر و سامان می گویند و در سراسر ایران یک درگاه از این قبیل به یادگار ندارند!!! بی تردید آن امپراتوری بی بنیانی که سکه هایی به زبان یونانی با تاریخ گذاری سلوکی و ستایش خدایان هلنی و شعار زنده باد یونان را صاحب شده، جز این چاره ای نداشته که گوشه ای از معماری هلنی منطقه را نیز برای تطبیق با سکه های عاریه ای، برای خود بردارد و تمام این کاسه ی استفرغ و قی، واریز شده بر روی اسناد واضح تاریخی را، تنها از آن روی بر سفره ی نادانایی های باستانی ایرانیان گذارده اند که تعریف پیشینه ی این مردم، چنان شکل بگیرد که تصویری از آدم کشی پوریمی یهودیان، که منجر به ۱۲ قرن سکوت مطلق و غار و قلعه نشینی وارد شوندگان پس از اسلام بر این سرزمین شد، به نمایش عمومی درنیاید و مخفی بماند!!!

و این هم نمونه ی بسیار کوچک دیگری، از مجموعه ای بی انتها از ابنیه ی سلوکی، بنا شده در پترای اردن، که قصر صخره ای نام دارد، یکپارچه و بدون درز، از شکم یک قوز سنگی عظیم از مرمر سرخ بیرون کشیده اند، و به تعریفی هنر شناسانه و نه تاریخی، در مستند ممتازی که از تمام آن بنا موجود است؛ زیباترین، ظریف ترین و در عین حال پیچیده ترین ابنیه ی سنگی ساخت دست بشر، در تمام ادوار و در سراسر دنیا نامیده اند. از قبیل چنین آثار معماری هلنی، قصرها، معابد و ورزشگاه ها، که ساده ترین آن ها تیسفون در اطراف بغداد است، در گستره وسیعی از ترکیه تا لبنان و سوریه و اردن و مصر و جزایر مدیترانه و شمال آفریقا، با تنوع و شکوهمندی ممتاز، چندان فراوان است که مثلا موزه ی لیبی جز بقایای حضور یونانیان و رومیان در شمال آفریقا چیز دیگری برای نمایش ندارد و بدانید ترکان و لبنانیان و سوری ها و اردنی ها و مصری ها و مراکشی ها و لیبیایی ها، ذره ای ادعای بومی و قومی و ملی نسبت به این بقایا ندارند، با کمال احترام و حافظانه آن ها را هلنی و سلوکی می شناسند، نام شهر اسکندریه را مثلا با فرعونیه یا فرعون آباد تعویض نمی کنند، ابنیه بی بدیل هلنی ترکیه را به عثمانیان نمی بخشند و هیچ عربی گمان نمی کند که قصر سرخ پترا را اجداد او ساخته اند؛

چرا که ظاهراً ویروس این بیماری کشنده ی شعور را تنها به ذهن مردم ما و به دست چند یهودی استاد در فن جعل و دروغ، تزریق کرده اند که در نتیجه قرنی است گرفتار در تب تاریخی شدید، هذیان گویان، بر ارابه ی باد هوا سواریم، با خیالات خوش باستان ستایانه، در دو هزاره موجودیت سرشار از داستان و افسانه ی نادرست و ساخت یهود، از پوریم تا صفویه، سیر می کنیم، تا مگر در اندیشه و علت یابی این همه مخروبه ی به جا مانده از هستی کهن این سرزمین نباشیم، احساس خلاء تاریخی نکنیم و پرده از رسوایی یهودی پوریم برداریم!

در یادداشت پیش با اوضاع واقعی نخستین تدارکات و تحولات پس از حضور مجدد انسان در ایران، به دنبال طلوع روشنایی اسلام، تا هشت قرن پس از آن، با خبر شدیم و هجرت کردگانی را شناختیم که از وحشت ابتلا به تجدید سرنوشت کسانی که پیش از آنان، در ویرانه های وسیع و بی حساب اطراف شان می زیسته اند، خود را به بلندی های در بسته ای رسانده و کشانده اند که مقصد اصلی برآوردن آن ها تدارک وسایل و سامانی برای قطع ارتباط مدافعانه با دیگران، در قلاعی از نظر معماری مستحکم و مقاوم در برابر تخریب زمانه و هجوم دشمنان و با تمهیدات و تدارکات جدا سرانه ی عمدی آنان آشنا نخواهید شد، مگر شرح نمونه هایی را، مثلاً در آذربایجان و از جلد ششم مجموعه ی « **دائرة المعارف بناهای تاریخی ایران در دوران اسلامی** » ارائه دهم:

« **قلعه ی آغجا، ورزقان**: دسترسی به قلعه آغجا از طریق جاده معدن مس امکان پذیر است. این قلعه نسبت به جاده مزبور حدود ۵۰۰ متر ارتفاع دارد و **به غیر از بخش جنوبی آن، در جهات دیگر پرتگاه بوده و با درختان جنگلی پوشیده شده است**. تنها جهت جنوبی قلعه سطح شیب دار و قابل دسترسی دارد و احتمالاً دروازه اصلی قلعه نیز در همین سمت قرار داشته است.

قلعه آق گنبد، جزیره اسلامی: بنای اولیه قلعه به قرون نخستین اسلامی برمی گردد. از این قلعه امروزه آثار چندانی برجای نمانده، شاید شهرت مدفون شدن گنجینه هولاکوخان مغول، ویرانی گسترده این بنا را سبب شده است. **سه جانب این قلعه به پرتگاه منتهی می شود که این مسئله دفاع از قلعه را آسان می کرده است**. در بخش جنوبی قلعه بقایای دیوار سنگی به عرض یک متر و ارتفاع باقی مانده ۳ متر دیده می شود.

قلعه آوارسین، کلیبر: صخره ای که قلعه بر بالای آن ساخته شده، بر تمام نقاط پیرامون اشراف دارد. بر فراز این صخره، قلعه در جهت شرقی - غربی و به ابعاد ۴۵ × ۲۵۰ متر ساخته شده که امروزه بقایای دیوارها، برج ها و تاسیسات داخلی آن بر جای مانده است. **ضلع جنوبی قلعه مشرف به دره بسیار عمیقی است و سه جانب دیگر آن نیز به پرتگاه منتهی می شود**. دسترسی به داخل قلعه از جهت شمالی و از داخل جنگل است. در این مسیر تعداد ۳۴ عدد پلکان در قسمت شرقی دیواره صخره ای کنده شده است. این راه پله تنها راه بزرو ماندی است که به درب اصلی قلعه منتهی می شود.

قلعه بابک، کلیبر: مرتفع ترین قله این بخش حدود ۳۰۰۰ متر ارتفاع دارد. دره های عمیق و گردنه های صعب العبور و خطرناک و پوشش جنگلی انبوه از دیگر ویژگی های این بخش از آذربایجان

است. احداث قلعه ای نظامی و پناهگاهی مطمئن در این نقطه کوهستانی که دسترسی به آن، به ویژه برای لشکریان دشمن بسیار دشوار است، مطمئناً با مطالعه و بررسی صورت گرفته است، چرا که حفاظت از این قلعه با تعداد کم نیرو امکان پذیر بوده است.

قلعه بختک، ملکان: قلعه بر بالای صخره سنگی که وسعت چندانی ندارد، به صورت شمالی - جنوبی ساخته شده و دسترسی به سطح آن تنها از طریق باریکه راهی خطرناک که به صورت راه پله ای در صخره کنده شده، امکان پذیر است. جهات دیگر این صخره پرتگاه و دیواره صخره ای است. راه پله مذکور متشکل از ۲۵۰ پله است که طول آن ها در نقاط مختلف بین یک متر تا ۲۰ سانتی متر و ارتفاع هر کدام از آن ها از ۳۰ تا ۱۰ سانتی متر متغیر است. موقعیت قلعه پشتو بر روی این صخره به مدافعان آن این امکان را می داد تا با نیرو و امکانات اندک از قلعه در برابر دشمنان دفاع کنند.

قلعه یکان، یزید قلعه سی، کلیبر: وضع طبیعی صخره و طرز وقوع آن و همچنین دیواره های غیرقابل نفوذ، مکان مناسبی را برای ساخت قلعه و پناهگاه نظامی فراهم آورده است. کوه قلعه یکان در قسمت شرقی و جنوبی خود دارای دیواره های غیرقابل نفوذی است و تنها یک معبر از سمت شمال غرب دارد. قسمت فوقانی کوه به صورت سه سطح یا طبقه است که در هر سطح تاسیسات دفاعی ساخته شده است. در بلندترین طبقه، باروی قلعه دور تا دور لبه کوه را فرا گرفته است.

قلعه دختران ملکان: قلعه دختران ملکان بر بلندای چندین قله که به شکل نعل اسبی به هم پیوسته اند و دهانه آن به سمت جنوب است، قرار دارد. ارتفاع کوه و قلعه روی آن در قسمت دهانه کم تر است و این ارتفاع با شیب تندی تا قسمت مرکزی افزایش می یابد. شکاف های صخره در این قلعه با سنگ های تراشیده و به ابعاد مختلف مسدود شده است.

قلعه سنگ، داش قلعه ضحاک، عجب شیر: تنها یک راه دسترسی از جانب شرقی و پشت روستای بازار دارد و بقیه جهات آن پرتگاه بوده و بدون تجهیزات کوهنوردی غیرقابل صعود است. با توجه به این وضعیت قلعه در جهات مختلف نیازی به برج و بارو و استحکامات اضافی نداشته و بقایای برج های موجود نیز عمدتاً جهت دیده بانی است.

قلعه سنگ، میانه: قلعه سنگ در زمینی به مساحت ۵ هکتار و بر روی صخره ای که صعود به بالای آن تنها از جانب شمال غربی امکان دارد، ساخته شده است. در این سمت با کندن پلکانی در بدنه صخره ای، دسترسی به بالای صخره را ممکن ساخته اند.

قلعه علی بیک، علمدار: ساختمان قلعه علی بیک بر پستی و بلندی های کوه بگونه ای بنا شده که دسترسی به آن غیر از دو راه کوهستانی، غیر مقدور می باشد. مصالح مورد استفاده در قلعه، سنگ لاشه و به مقدار کم تری سنگ تراشیده با ملات ساروج است.

قلعه قهقهه، اهر: از درگاه قلعه که دامنه آن کوه است تا فراز قلعه راهی است سربالا تا نیم فرسخ در غایت تنگی که عبور یک سوار از آن ها در نهایت دشواریست که یک نفر مانع خروج کثیر می تواند باشد.

قلعه نودوز، قلعه داغ، اهر: دسترسی به این قلعه تنها از یال شمالی کوه امکان پذیر است که با ایجاد دیواره بلندی این راه مسدود شده است.

قلعه بردینه، بوکان: قسمت فوقانی تپه، صخره ای است و دسترسی به بالای آن تنها از یک جهت امکان پذیر است. در این جهت با ایجاد راهی به دروازه قلعه که به صورت راه پله ای در صخره کوه تراشیده شده، می توان رسید.

قلعه جم جم، ارومیه: بقایای این بنا بر فراز کوهی در ۲۶ کیلومتری شهرستان ارومیه و بر سر راه این شهر به اشنویه و در نزدیکی روستاهای تُمتر، بزرگ آباد و پولوده واقع بوده و به نام های «شهر خرابه»، «قلعه خرابه جم جم» و «قلعه خرابه دُمدم» نیز شهرت دارد. طول قلعه در حدود یک کیلومتر و عرض آن در حدود ۳۰۰ متر و ارتفاع آن از سطح جلگه در حدود ۲۰۰ متر است. **دیواره های صخره ای کوه حفاظ طبیعی برای قلعه به وجود آمده است.** از این قلعه می توان تمامی مناطق پیرامون را تا مسافت بسیار در معرض دیدی قرار داد. **صعود به قلعه دم دم از طرف جنوب و شمال تقریباً محال است زیرا این دو جبهه از تخته سنگ های عظیم و یک پارچه با دره های عمیق تشکیل یافته است...** قلعه مذکور بر بالای کوه بلندی از سنگ یکپارچه طولانی کم عرض واقع شده که سطح آن پشت ماهی است که طرف شمالی و جنوبی آن دره عمیقی است که از پایین به بالا جزء با نردبان خیال نتوان رفت و از غایت ارتفاع محتاج به حصار نبوده و حصار نکرده، از دو طرف دیگر که عرض قلعه است شرقی آن در بلندی است که به جبال اتصال دارد و حصار مرتفع و بروج عالی ساخته یک دروازه دارد و ضلع غربی آن به زمین نزدیک تر است و حصار استوار ترتیب داده یک دروازه در جانب جنوبی قلعه قرار دارد که از دروازه تا روی زمین راهی است در میان سنگ در نهایت تنگی و پیچ و خم که عبور یک سوار از آن جا به غایت دشوار است.

قلعه ساری قورخان، تکاب: بخش فوقانی تپه ای که قلعه بر روی آن قرار گرفته به صورت صخره ای لخت است که تنها از باریکه راهی و با پلکان سنگی ایجاد شده در آن، به بالا می توان راه یافت. اضلاع دیگر به صورت پرتگاه بوده و امکان صعود از آن ها بدون تجهیزات کوهنوردی مقدور نیست. در نقاطی از این دیواره صخره ای که امکان نفوذ وجود داشته با احداث دیواره های مستحکمی، آن را نفوذناپذیر ساخته اند.

قلعه کاظم داشی، ارومیه: بر سطح این قلعه که تنها از طریق یک ورودی و جاده سنگی به کنار دریاچه متصل می شود، بقایای ساختمان هایی از سنگ های بزرگ تراشیده به چشم می خورد. در بالای این قلعه همچنین حوضچه ای به طول و عرض ۲/۵ متر و عمق ۸ متر وجود دارد که آب حاصل از بارندگی در آن جمع آوری می شده است.

قلعه ماران، نقده: سطح قلعه در حدود ۱۳۵ متر طول و ۵۵ متر عرض دارد. در قسمت غربی، دیواره صخره ای کوه به ارتفاع ۱۵ متر، حفاظ طبیعی برای این قلعه به وجود آورده است. بر طبق نوشته «تاریخ مفصل کردستان» امیر بذاق بن میر ابدال در دوره صفویه ماران را در تصرف داشت و آن را تعمیر کرده است.

قلعه ارشق، مشکین شهر: قلعه ارشق از سه طرف به پرتگاه عمیق کوهستانی منتهی می شود و تنها از بخش شرقی می توان بدان دسترسی پیدا کرد.

قلعه دیو، مشکین شهر: در قسمتی از کوه که مشرف به رودخانه و پرتگاه است، با ایجاد دیواری سنگی و پشت بنددار شکاف های طبیعی و حفره های کوه را گرفته و مسدود ساخته اند. طول این دیوار در کل به ۵۰۰ متر می رسد. دیوار مزبور از تخته سنگ های فرم داده شده و به صورت خشکه چین ساخته شده است.

قلعه قشلاق زاخور، مشکین شهر: قلعه قشلاق زاخور بر روی صخره و در ارتفاع ۲۰۰ متری از پای کوه قرار گرفته و سه جانب آن به پرتگاه منتهی می شود و تنها از یک سمت و توسط راه صعب العبوری می توان بدان راه یافت.»

آیا در این تصاویر جز اصرار از روی ترس، در جدا سری و انفراد دیده می شود و اگر در قرون نخست اسلامی جدای این قلعه ها، مکان دیگری برای تمرکز آدمی در ایران نیست، پس چه گونه می توان از چنین مجموعه های زیستی پرت افتاده و انزوا جو، سلاطین قدر قدرت شمشیر به دست فاتح هند و از چنین منافذ عبور مناسب گذر یک فرد، جنگ جویان بی شمار و در حیطه هایی فاقد یک مزرعه جو، گنج های چند میلیون دیناری بیرون کشید و از چه طریق گستردن زبان یکسان و فرهنگ و هنر ملی در این واحدهای پراکنده، که هر بخش آن از حاشیه ای به ایران کوچیده اند و راهی به روی بیگانه ای نمی گشایند، ممکن می شود؟ پس برای جواب حوصله کنید تا به خواست خدا، همراه هم در مراتب بس شگفت آور دیگری از تاریخ بی دروغ ایران وارد شویم.

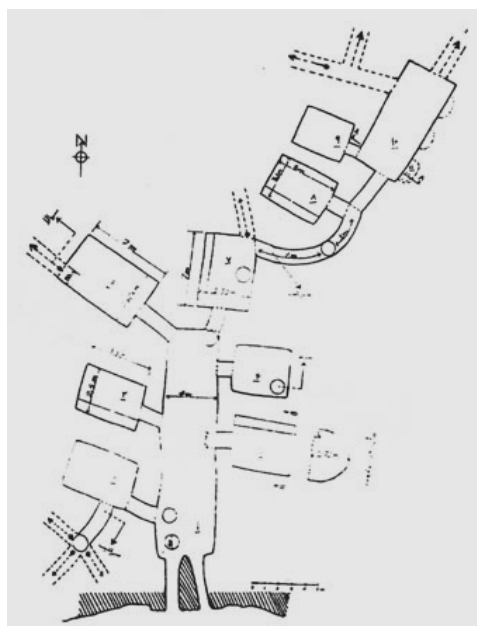
نوشته شده در چهارشنبه، ۲۲ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۲:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۵

(فلاع-۲)

زمانی که این بررسی بسیار مفصل و متمایز به پایان رسید و به خواست خدا، با وضوح کامل و بی کم و کاست بر همگان معلوم شد که یهودیان در اقدام پلید پوریم و با قتل عام مردم ممتاز شرق میانه، چنان ضربه ای بر پیکر تمدن و تاریخ بشر وارد آورده اند که آدمی، در عین نا آگاهی به منبع این آسیب عمومی، هنوز در حال پرداخت تاوان و رفع ضایعات آن است؛ آن گاه با گذشت زمان، شاید که سپاهی از محققان نواندیش پدید آیند تا به تدریج و درکوششی مشتاقانه و مداوم، بر مبنای داده های این تجسس تازه، کارنامه ی سیاه حضور یهود در میان جوامع بشری را بگشایند، ابعاد خیانت آنان به آدمی و به میزبانان خویش را آشکار کنند و روایتگر مصیبت عظیمی شوند که احتمالاً تصویر و مبحث زیر، بیان گوشه و نمونه ی آن سرنوشتی است که بومیان کهن و قتل عام شده و اجداد از دست رفته ی ایرانیان، در مواجهه و چاره اندیشی برای مقابله با رخ داد پلید پوریم، از سر گذرانده اند .

« **قلعه زیرزمینی گلستان، نیر**: غار یا دژ زیرزمینی گلستان در کنار روستای گلستان و ۱۲ کیلومتری شمال شرقی شهرستان نیر واقع شده است. دهانه این غار در دامنه جنوبی کوهی موسوم به قُرُقچی داغ قرار دارد که **به صورت دو منفذ کوچک است**. از منفذ سمت چپ به صورت سینه خیز می توان وارد غار شد و پس از طی ۳ تا ۴ متر وارد تالار وسیعی به طول ۱۸ متر شد. از داخل این تالار ۶ تونل در جهات مختلف کنده شده که برخی به اتاق های کنده شده منفرّد منتهی می شوند، اما برخی دیگر به اتاق هایی منتهی می شوند که داخل آن ها نیز تونل هایی وجود دارد. از موارد جالب توجه در این مجموعه، چاه های متعددی است که در کف و مدخل فضاها و نیز در وسط تونل ها کنده شده اند. این چاه ها احتمالاً برای به تله انداختن دشمنان، مخفی شدن و یا مخفی کردن اموال کاربرد داشته است. راه دسترسی به تعدادی از فضاها نیز به صورت چاهی

در کنج اتاق‌ها کنده شده است. به دلیل پیچیدگی و گسترش این مجموعه که امروزه تنها بخش مرکزی آن شناسایی شده، احتمال می‌توان داد از آن به عنوان یک مجموعه نظامی، پناهگاه و غیره استفاده می‌شده است. در خصوص تاریخ گذاری مجموعه مدرکی در دست نیست و احتمال می‌توان داد از ساخته‌های قبل از اسلام باشد»

(دائرة المعارف بناهای تاریخی ایران در دوران اسلامی، جلد ششم، ص ۴۸)

این مجموعه را نه در فراز کوه‌های استان اردبیل کنونی، که در زیر زمین دشت‌های آن ساخته‌اند و شمالی‌بالا، که تنها ترسیمی از بخش مرکزی آن است و فلش‌های نقشه، ادامه و محدوده‌ی نامعینی را در جهات مختلف نشان می‌دهد، پانصد متر مربع مساحت دارد. مجموعه را می‌توان به دلایل چند، تدارک یک مخفیگاه برای گریختگان از پوریم شناخت و چون یابندگان این زیستگاه زیرزمینی، کم‌ترین تصور تاریخی از آن قتل‌عام نداشته‌اند، از این باب بدون بررسی مانده است. نکته‌ی عجیب، پهنای بس‌اندک ورود و خروج است که به زحمت کفاف عبور یک جثه‌ی معمول را می‌دهد و این مطلب همان اندازه در اختفاء و دفاع مهم است که تله‌ای برای ساکنان آن محسوب می‌شود، زیرا در صورت شناسایی چنین پناهگاهی مسدود کردن همین دو باریکه‌ی ورود و خروج، برای مدفون کردن ابدی ساکنان درون آن کافی است. سرانجام و عاقبتی که وقوع آن برای ساکنان این قلعه زیرزمینی محتمل و ممکن تر می‌نماید و آشکار است که پناه بردگان به این راهروی زیرزمینی، از قتل‌عام سالم نجسته و در نجات جان، از انتقام جویی یهودانه گروه تصفیه پوریم و در بازگشت به زندگی معمول موفق نبوده‌اند، زیرا سازندگان چنین مجموعه‌ی عجولانه‌ای در زیر زمین، که در موقعیت خود بالنسبه مهندسی است، در صورت نجات و رفع خطر و ایجاد آرامش و آزادی و احساس امنیت، به آسانی قادر می‌شدند که در زمین اطراف این پناهگاه موقت و یا حتی بر روی آن، شهری بسازند که برای جغرافیای تاریخ قابل شناخت شود، شهری که هرگز نیافته‌ایم. زیرا مسلم است چنین زحمت توان فرسایی را برای تفریح و سرگرمی به جان نخریده‌اند و پرداختن به این اقدام دشوار و بی‌مثال، هدفی جز پنهان ماندن از دیدگانی خون‌ریز نداشته است، عرصه و صحنه‌ای که جز مورد قتل‌عام پوریم، بر هیچ دوره‌ای از تاریخ ایران پیش و یا پس از اسلام ضرورت و مصداق ندارد و منطبق نیست. آیا این همه افسانه‌ی هجوم موهوم به ایران را، به عنوان پوشش و پاسخی برای یافت شدن احتمالی این گونه مراکز اختفاء علم نکرده‌اند؟!!

پس تدارک چنین سرپناه مفصلی، که هدف نخستین آن مطلق اختفای جمعی و برای زمان دراز و نه ایجاد وضعیت دفاع است، به خوبی شرایطی را تایید می‌کند که در آن صرف دیده شدن، موجب انهدام می‌شده و معکوس موقعیتی است که مهاجران پس از اسلام قلاع را براساس دفاع و بریلندی‌های به آسانی قابل دیدار بنا کرده‌اند. برای روشن تر شدن موضوع باید وسایل مکشوفه در این زیستگاه زیرزمینی، دوران شناسی و وضعیت استقرار جنازه‌های احتمالی و نحوه‌ی مرگ آن‌ها شناسایی می‌شد. معماری این مجموعه، گرچه نشان از ساختی شتابان و توسعه یافتگی تدریجی و بدون پلان اولیه دارد، اما در عین حال از وجود اندیشه‌ی منظم ریاضی و پیشینه‌ی شناخت سازندگان آن از امکانات محلی، برای حفاری در مکانی مناسب و بدون عوارض زمین خبر می‌دهد که به طور طبیعی

در عهده و اختیار و مورد نیاز از راه رسیدگان نبوده است. شاید هم یابندگان این قلعه ی زیر زمینی، که به طور معمول باستان شناسان خودی و بیگانه ی مارک کنیسه و کلیسا خورده اند، از آن که با ماجرای پوریم نا آشنا نبوده اند، از ادامه اکتشاف این مجموعه نادر صرف نظر و گزارشی از یافته های آن منتشر نکرده اند تا دوران شناسی دقیق تر آن میسر نباشد. آیا ممکن است در جایی از این مغاره ی ظاهرا وسیع و طویل، لوحه و یادگار نبشته ای، مثلا به خط اورارتویی، متضمن شرح و یا اشاره ای به پوریم یافت شود و آیا چه مقدار از این گونه مقدمات برای گریز از قتل عام پوریم، به علت بی اعتنایی و ناباوری، هنوز نامکشوف مانده و اگر غالب نزدیک به تمام غارهای طبیعی در ارتفاعات و دره ها و درون جنگل های ایران را نیز سرپناهی با آثار زیست موقت و توده هایی از اسکلت انسانی یافته ایم، که در مقیاس و مدتی مطابق با تدارکات همراه گروه زنده بوده اند، آن گاه پرسیم چه زمانی بررسی این گونه بقایا، بر اساس امکان آن رخ داد پلید و شناخت وسعت نسل کشی عمدی پوریم، آغاز می شود؟!

بنا بر این مراتب، تصویر تاریخ واقعی ایران، از آغاز ظهور مزدوران هخامنشی، که سرانجام به اقدام پلید پوریم انجامید، تا عمق دو هزار سال، تا پیدایش دولت صفویه، جز نمایش صحنه هایی از تجاوز و مقاومت و قتل عام و ستیزه نیست و جز ویرانی و نابودی و مرگ و انهدام و ترس و اختفا، کم ترین اثری از هستی آزاد و مراتب رشد مردمی نمی یابیم که برابر فهرست سنگ نوشته ی داریوشی بیستون و یافته های باستان شناسی مطمئن، در حجم سی ملت و قوم و ملت تولیدگر و با فرهنگ و هنرمند و استقلال طلب، تا زمان وقوع پوریم، در مدارج عالی تمدن و تولید می زیسته اند. در عین حال دشواری بررسی کامل و دقیق قلاع ساخته شده ی دوران اسلامی ایران در این است که غالب این قلاع در طول هزار سال و به وسیله ی نسل های متمادی مورد استفاده بوده اند و گرچه در میان آن ها از قلعه ی ۲۵۰ متری، همانند قلعه بلده نور، تا قلعه ای با مساحت بیش از یک میلیون متر، چون قلعه بختک ملکان در آذربایجان شرقی، یافت می شود، اما بررسی تاسیسات داخلی این قلاع، موی بر اندام محقق می جهانند، زیرا در هیچ قلعه ی پیش از صفوی، جز گودال روباز ذخیره ی آب باران و یا آب انبارهای مسقف و ندرتا مکانی برای انبار کردن گندم و جو، ابنیه ی عمومی دیگری احداث نکرده اند و **اثری از حمام و مسجد در آن ها نیست!!!؟** آیا همین نشانه کوچک، آتش در اوراق سراپا دروغی نمی زند که مدعی هجوم مخرب عرب مسلمان شمشیر به دندان، به سرزمین ساسانیان است، تا چنان که مشهور و معمول کرده اند، مردم را ظالمانه و با زور به پذیرش اسلام وادارند؟ آیا اسلام بدون مقدمات طهارت و مراکز عبادت معنا می گیرد و زندگی مسلمین بدون نیاز به مسجد و حمام می گذرد؟! این اشاره را آن گاه در اندازه ی یک دوره ی کامل تحقیق آزاد، مفید و موثر می یابیم که در این قلاع آثاری از هیچ نیایشگاهی، اعم از یهودی و مسیحی و بودیسم و آتش پرستی دروغین زردشتیان نیافته ایم! در این صورت اگر بر فرض این قلاع را برساخته ی دفاعی بومیان قدیم در برابر هجوم مسلمین بدانیم، پس این قلعه نشینان در کجا و چه گونه از خدای خود استمداد می کرده اند و اگر دیرینه و پشتوانه ی بومی داشته اند، چرا بر سر کوه ها رفته و معتقدات ایمانی خود را علنی نکرده اند و اگر این گریزی از سوزش شمشیر عرب مسلمان است، پس نیازمندان به این همه قلعه برای پناه، چرا ده شهر پیش از قلعه نشینی ندارند؟ و اگر این قلاع را مراکزی برای استقرار نو مسلمانان از راه رسیده بدانیم، پس این پیروزمندان به جای اشغال شهرهای شکست خوردگان، چرا به ارتفاعات پناه

برده اند و بر سئوالات این را هم اضافه کنید که از چه باب سطح زندگی عمومی در این قلاع از آغاز اسلام تا ظهور صفویه سر مویی تغییر نکرده است؟! این مولفه ای آشکار در اثبات بی هویتی تمام و پراکندگی کامل مینا در نزد مهاجران به ایران خالی از سکنه در آغاز طلوع اسلام و نیز قبول نبود ارتباطات موجب توسعه و پیشرفت در میان مردم ساکن این قلاع، تا میزانی است که حتی دسته بندی فرهنگی و اعتقادی و قومی و قبیله ای آنان نیز میسر نیست، زیرا جز یک مورد استثنا، که شرح آن را بیاورم، در هیچ یک از این قلاع نشانه های معمول شناخت ماهوی ساکنین آن را، از نوشته و شیء، به دست نیاورده ایم.

بدین ترتیب به الگوی محکم و مدرک مسلم دیگری دست می یابیم که ضرورت بازبینی تاریخ ایران پس از اسلام، بر مبنای قبول رخ داد پلید پوریم و مهاجرت دسته های پیشاهنگ همسایه به داخل نجد خالی مانده ی ایران را مسلم و توسل به ادعاهای کنونی در باب نحوه ی ورود اسلام به ایران و تلاطمات سیاسی - اجتماعی پس از آن را محدود و قبول دولت صفویه به عنوان آغازگر دوباره ی حیات اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی و مذهبی ایرانیان، دو هزاره پس از پوریم را، القاء می کند. مورخ در این مرحله می پرسد اگر ساخت مساجد بزرگ ایران را، به تعداد محدود و معین، آغاز شده از قرن پنجم هجری و اوج آن را باز هم به دنبال ظهور صفوی شاهدیم، پس آن غازی شمشیرکش اسلام، محمود غزنوی، که می گویند به دفعات تا هندوستان تاخته و سرودن شاه نامه را به مبلغ گزاف سفارش داده، بارگاه خود را کجا و در کدام بنا بر پا کرده، شب را با ایاز و دیگران زیر چه سقفی گذرانده و آن شاعرک که خواب در کنار تنور را در تقابل با شب خز و سمور محمود به مقابله ی منقدانه گرفته، نظر به کدام بنا داشته، محمود در چه مکان به گور رفته و چرا در حیات و حکومت ظاهرا متعصبانه نسبت به اسلام او، از حاصل آن همه غارت خیالی که در هند کرده، فرمان ساخت مسجدی را به هند و یا لاقل به غزنه نداده است تا مغولان به گمان مورخین یهود، از خدا بی خبر، تسامح و سهل انگاری این متعصب در اسلام را جبران کنند و این همه مسجد و مقبره ی خیره کننده در پهنه ی هند بسازند؟! چنان که همین محمود و کسان دیگری را بر دار کشنده ی پیاپی شیعیان ایران می گویند تا فقدان فرقه ای از شیعیان، پیش از صفویه در این جا را توجیه کرده باشند. پس به افسانه های کنونی که در باب مراتب تاریخی پس از طلوع اسلام، همانند آن چه درباره ی امپراتوری های مقوایی پیش از اسلام ایرانیان، سبب بافی کرده اند، توجهی نکنیم که ابزار و شگردی برای محو آثار و عواقب پوریم ارزیابی می شوند و به هستی و هویت واقعی خویش پردازیم که می تواند اساس اتحاد ملی و هماهنگی اسلامی در منطقه قرار گیرد.

اینک به سیاهه ای پردازم که بقایای تاسیسات عمومی مختصر و محدود در این قلعه ها را فهرست و به شرح چند نمونه از همان منبع پیشین قانع شوم که زمان ابداع این تاسیسات عمومی را بیان می کند: در میان این همه قلعه تنها پنج نمونه، قلعه ی چهریق در آذربایجان، قلعه ی بردوک در ارومیه، قلعه ی قورتان در اصفهان، قلعه ی ایزد خواست در راه فارس و قلعه سنگ سیرجان در کرمان، بقایایی از بنای مسجد نشان می دهد، که جز یکی، که منبری سنگی چند پله و چنان که به شرح بیاورم، نامطمئن و نامعلوم، از قرن هشتم هجری دارد، احداث دیگر مساجد قلعه ای به دوران پس از صفویه محول است؛ ده قلعه را با بقایای حمام و غالبا منحصر به پس از صفویه دیده ایم؛ دو قلعه بقایای کوره

ی سفال پزی دارد و فقط در قلعه ی شیروان نشانه هایی از کوره ی آجر پزی سراغ کرده ایم و همین!

« **قلعه بردوک، ارومیه**: قلعه بردوک در دوره صفوی و برای کنترل این تنگه، بر بالای کوه مشرف بر آن ساخته شده است. بقایای معماری بر جای مانده در این محل مشتمل بر برج و بارو و تاسیسات داخلی آن، آب انبارها، ساختمان سه طبقه و برج دیده بانی است... در دامنه شرقی کوه و به فاصله ۵۰۰ متری قلعه، **بقایای مسجد** زیبایی قرار دارد که بر اساس کتیبه تاریخی موجود، **دو سال بعد از بنای قلعه ساخته شده است**. مجموعه بناهای قلعه بردوک به شماره ۱۷۲۲ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است. »

« قلعه سنگ سیرجان در میان دشت مسطحی، بر روی یک تپه ی صخره ای از سنگ آهک سفید که بلند ترین نقطه ی آن از سطح زمین های اطراف حدود صد متر است، ساخته شده است. ابعاد این قلعه با احتساب دیوارهای پیرامون به ۴۰۰×۳۰۰ متر می رسد و به جهت قرار گرفتن در دشتی مسطح اشرف کامل بر مناطق پیرامون دارد... در جبهه جنوبی صخره، مکان دره مانندی وجود دارد که به مقتضیات طبیعی اکثر آب های جاری حاصل بارندگی از آن محل جریان می یابد. **سازندگان قلعه در تنگ ترین قسمت دره، دیواری با آجر و ملات ساروج ساخته اند تا آب جاری را جمع آوری و به مصرف قلعه نشینان برسانند**... در شرق آب انبار یا حوضچه، کتیبه ی محو شده ای وجود دارد که در اصل به خط ثلث نگارش یافته بود و حکایت از ساخت حمامی توسط امیر اعظم حسین بن علی می کرده است. سر پرسی سایکس که در دوره ی قاجار از این محل بازدید کرده، تاریخ کتیبه را ۴۲۰ تا ۴۳۰ هجری دانسته است. خرابه های این حمام که داخل یکی از غارهای صخره است، هنوز دیده می شود. یکی از آثار قابل توجه قلعه سنگ سیرجان، منبری سنگی و چند پله است که بر یک طرف آن کتیبه ای حجاری شده است. **این منبر در قسمت شمالی قلعه و ۵ متری حصار داخلی و احتمالاً در مکانی که در گذشته مسجد بوده قرار داشته است**. ارتفاع این منبر که دارای ۸ پله می باشد، ۲ متر است. متن کتیبه ی منبر در پنج سطر و به خط ثلث نگاشته شده و در آن نام عماد الدین احمد و تاریخ ۷۸۹ هجری خوانده می شود. رو به روی این منبر و به فاصله ی ۴ متری آن، پایه ستون سنگی و مکعب شکلی وجود دارد که **احتمالاً مربوط به مسجدی بوده است**. پرویز ورجاوند در مقاله ی خود احتمال داده است که منبر مذکور در اصل آتش دانی از نوع دوران هخامنشی بوده است که بعدها از آن به جای منبر استفاده کرده اند. »

باز هم تکه سنگ بی صاحبی پیدا شد تا علی رغم پله ها و کتیبه ی آن، جاعلان دست تنگ مانده ای، از قماش ورجاوند، از سر ناچاری، آن را به سود دین بدون آثار هخامنشیان صادره کنند و نادان دیگری با نام سر پرسی سایکس، بدون این که لااقل تاریخچه ی کاربرد خط ثلث را بداند، بر قطعه سنگ ناخوانای دیگری، فضولانه و از سر ناهمپی تاریخ نقر غلط بگذارد. اما اگر تمام این داده ها و از جمله مکان شمالی این به اصطلاح منبر و پایه ستون نزدیک به آن را معتبر بدانیم، پس بدون تردید این منبر کاربرد وعظ در مسجدی قدیم را نداشته است که مستمعین مقابل منبر را باید رو به قبله نگهدارد؛ قبله ای که

نزد مسلمانان، بنا بر موقعیت مضبوط این منبر سنگی و ستون ضمیمه ی آن، رو به شمال سیرجان نیست! و جالب تر این که این منبر را، به علت نزدیکی اش با حصار قلعه، نمی توان در حالتی قرار داد که مستمعین مقابل آن، به گونه ای رو به قبله بنشینند!!!

نوشته شده در جمعه، ۲۴ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۹:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۶

(سِکّه ها و قلاع)

این بررسی های جدید، براساس و استناد به بقایای آثار و ابنیه ی تاریخی مانده بر زمین تنظیم شده، که برای محقق وسیله ی رصد محیط و سنجش توان فنی و فرهنگی در اجتماع معینی است. مورخ قدرت دفاع جانانه از یافته های خویش را در برابر منکران و مدعیانی دارد که با مباحث نو، دچار مشکل عمده ای شده اند: نمی توانند بنای تاریخی جدید بسازند، بازمانده های کنونی را خراب کنند یا در آن ها تغییراتی پدید آورند، دیواری را جا به جا و جهات قبله ی نو نشان دهند و به چنان بحرانی در ادامه ی اعلام بزرگ انگاری های مسخره ی پیشین گرفتارند که گویی تمام کاروان سراها و قلاع و بازار و آب انبار های تاریخی و بر جای مانده را بر مغزشان کوبیده ام! آیا این ضربه ی گول آسا، لافل آن ها را از خواب و خرناسه ی باستان ستایی بیدار خواهد کرد؟ بعید می بینم!

باری به ترتیب و شرحی که گذشت، با ساده ترین شکل زندگی در ششصد مجموعه ی زیستی کوچک و متوسط، به صورت قلاعی دفاعی بر سر کوه ها و در سراسر ایران مواجهیم که در مسیر قرون، گذران امور اجتماعی در آن ها بی تغییر مانده، آدمیان ساکن آن، با گودال گردآوری آب باران ساخته اند، کارگاه مسگری و طلا سازی و آهنگری که هیچ، حمام نیز نساخته اند و در گزارشی نیامده که ضمن جست و جویهای جدید، از درون این قلاع، قطعه جواهر و جام نقشین و کوزه ی پرکار و سکه ی با ارزشی به شمایل و نام کسی یافت شده باشد که تاریخ او را بشناسد. چه گونه تعلقات قومی، زبانی، سنتی و آیینی این منجمد شدگان در ترس را معلوم کنیم، که ظاهرا تقلای تاریخی - اجتماعی نکرده اند، توان تغییر در مبانی هستی خویش نداشته اند، با حداقل ممکن درسلسله ای از نسل ها زیسته اند، برگه ی هویت شناسانه مکتوب و قابل ردیابی و نشان فرهنگی و تولیدی ندارند و نمی توان از آن مانع بلند گذر کرد که کدام ساخت و کارغریب، تداخل و تعاون میان ساکنان این قلاع را ناممکن کرده و توهم اولیه ی نیاز به حفاظت و دفاع و تفرد را، تا آخرین نمونه های بررسی شده

ی این قلعه ها پابرجا نگه داشته است؟ چه گونه دریابیم که چرا از آن بلندا و انزوا به دشت نیامده اند، شهر و بازار و کاروان سرا و آب انبار و حمام نساخته اند و این چه بی هویتی هول آور است که با چنین رمز و غمز ناگشودنی، به برج و دیواره های این قلاع چسبیده است؟! زیرا نمی توان گمان کرد که این قلعه های بی استتیا دشوار ساخت، که خاک و آب هر بیل گل آن، از دشت و دره ای به بلندای کوهی کشیده شده، محض تفنن بوده، اربابان ایام طرب و استراحت پایان عمر خویش را در آن گذرانده و از مردم معمول خالی بوده است؟ زیرا بدون مکث این سئوال سر برمی آورد که پس مسکن اصلی این خوش نشینان صاحب قدرت و نیازمند تفنن، در کدام شهر و محال بوده و آثار حضور بیرون از قلاع آنان از چه راه قابل دیدار است؟

و آن گاه که حتی در همین اوراق مجعول و بویناک کنونی، که در جای شرح تاریخ و گذران پس از اسلام مردم ایران با نمایش حضور قلدران سیاسی و نظامی و فرهنگی قلابی و غول آسا، از همان سده های نخستین هجری نوشته اند، تعلق و توجهی نسبت به یک یا مجموعه ای از این قلاع ثبت نیست، پس دامنه ی ناآشنایی با پیشینه ی عمومی و ملی کنونی، هولناک می شود و آن گاه که این جا و آن جا با آثار اندک، اما قطعی و بی تردید و مسلم حضور مسلمین، از قرون پنجم هجری به بعد، در شمایل و با نمای ساخت مسجد و مناره و مقبره و منبر و مظاهری از دانایی و توانایی پیشرفته، در زمینه های گوناگون و به میان دشت بر می خوریم، پس ابهام گسترده تر می شود و سئوال وسعت می گیرد که به کدام نیاز و دلیل، در میان این دو طیف قلعه نشین بدون هویت و مسجد و محراب و مقام سازان پر هنر، در میانه ی قرون اسلامی، ارتباط اجتماعی برقرار نمی بینیم و ذره ای از الگوهای زندگی پرجلال و جلای صاحبان این مناره ها و مساجد و مقبره ها، به داخل این همه قلعه منتقل نشده است؟ این جا گرگهگاه اصلی تاریخ درست ایران پس از اسلام است که برای گشودن آن، در آغاز و ناگزیر و برای تسهیل و تفهیم در عرضه ی مدخل، باز هم باید بکوشم آن انبان دروغ و نادانی را که به منزلگاه ذهن ایرانیان، به عنوان تاریخ پس از اسلام سپرده اند تخلیه کنم، تا آماده و قادر شویم تفاوت تصویر واقعیت از دروغ را، با دشواری کم تر تشخیص دهیم.

« **ضرابخانه ها** : در زمان بنی امیه بعضی از شهرهای ایران و عراق **جولانگاه خوارج** گردیده بود، آن ها گاهی بر ناحیه ای مسلط شده، حتی اقدام به ضرب سکه می نمودند. سکه هایی از بنی امیه موجود است که خوارج بر حاشیه آن ها شعار معروف خوارج (**لا حکم الا الله**) را نقش کرده اند. در منابع به بیش از هشتاد ضرابخانه اموی اشاره شده که در آن ها به ضرب سکه می پرداختند و به جز ضرابخانه های دمشق، افریقیه (قیروان) و اندلس (قرطبه)، بقیه در ایران و عراق، یعنی سرزمینی که **قبلا قلمرو امپراتوری ساسانی بود**، قرار داشتند. نخستین سکه دینار اموی ضرب سال ۷۷ هـ و بدون نام ضراب خانه است. مسلما سکه در شهر دمشق، پایتخت خلافت، ضرب شده است و اولین درهم در تاریخ ۷۸ هـ در ضرابخانه **شق التیمره، در ایران مرکزی**، ضرب گردیده است. بر طبق مدارک موجود این ضرابخانه ها فعالیت خود را در یک زمان آغاز نکردند و برخی از آن ها پس از مدتی کوتاه کارشان متوقف گردید. با داوری از روی سکه های یافت شده چنین برمی آید که فعال ترین ضراب خانه مربوط به شهر واسط بوده است. مشهورترین ضراب خانه های اموی عبارتند از: **ابرشهر، ابرقباد، آذربایجان، اران، اردشیرخوره، ارمیه**،

استخر، افریقیه، انبار (پیروزشاپور)، انیبار، اندلس، ابهر، باب، برم قباد، بصره، بلخ، بهرسیر، بهقباد اسفل، بهقباد اعلی، بهقباد اوسط، تستر، تغلیس، تیمره، جزیره و جسر، جزه، جسر شادهرمز، جندی شاپور، جور، جی، حران، حلوان، حیره، دبیل، دربجرد، دستوا، دشت میشان، دمشق، روان، رامهرمز، ری، زرنج، سابور (بیشاپور)، سامیه، سجستان، سرخس، سرق، سوس، سوق الاهواز، شق تیمره، طبرستان، العال، عمان، غرجستان، فرات، فسا، فیل، قم، قومس، کرمان، کسکر، کوفه، ماه، ماه بصره (نہاوند)، ماه کوفه (دینور)، ماهی (ماهی دشت)، مبارکه، مدینه بلخ بیضا، مدینه العتیق، مرو، ماسبذان، مناذر، موصل، مهر جانقدق، میسان، نهر بوق، نهر تیری، واسط، هرات و همدان»

(علی اکبر سرفراز، فریدون آورزمانی، سکه های ایران، ص ۱۵۲)

اینک نهال این سلسله بررسی های جدید بار می دهد و جار می زند آن سرزمین که به زمان اموی، یعنی قرن اول هجری، با احتمال زیاد، هنوز نخستین گروه مهاجرین را به خود ندیده و نخستین قلاع هم ساخته نبود، چه گونه در متن این سکه های اموی، صاحب قریب پنجاه شهر در اندازه ی امکانات ضرب سکه شده و اگر در هیچ یک از این ششصد قلعه، ذره ای خرده فلز، که حکایت از این توانایی ها کند به جای نیست، پس معلوم شد آن مظاهر هستی ایران پیش و پس از اسلام، که به صورت نقلی در کتابی، دیوان شعری یا بر صورت سکه ای، به عنوان دلیل ادعای حضور سلطان نشینان بی آثاری، چون ساسانیان و طاهریان و صفاریان و غزنویان و این و آن، بدون عرضه و ارائه ی عین مادی امکانات چنین بلند پروازی های فنی و فرهنگی، به ما ارائه می دهند، جز حقه بازی تمام عیار نیست که از جمله در متن این سکه های مجعول اموی، به صورت شهری به نام «نهر بوق» هم ظهور کرده است، چنان که طاهریان و صفاریان آن ها را تنها در کتاب بی صاحب «تاریخ سیستان» و غزنویان پر آوازه و بی آثار را در سطور کتاب دیگری به نام تاریخ بیهقی و در شعر چند شاعر ناشناس می یابیم، و دامنه ی این دروغ سازی ها، چندان آشکار و مستعد رسوایی است، که می توان مدعی شد ساخت دولت غزنوی، جز زمینه و مقدمه برای تولید شاه نامه و انتساب آن به عهد قدیم نبوده است. اگر وجود این بیش از چهل شهر ایرانی، در این مسکوکات اموی در قرن اول را، آشکارا و به عینه دروغ می بینیم، اما چنین سکه هایی را به عنوان مستندات تاریخ و حوادث صدر اسلام عرضه می کنند، پس بدانید با چه جانوران فرهنگ خواری رو به روییم، چه گونه زیر و بم ما را شناخته اند، با مضراب تعصب و با تحریک سیم های نژاد پرستی کسان، نغمه ها و ترانه های تاریخی و دینی و مذهبی دل خواه خویش سر داده اند، سالیان دراز ما را به ترقص قومی و ملی واداشته و با سهولت و دل سیری تمام، به ریش ما خندیده اند. در اتاقی به نام امویان در هشتاد شهر سکه زده اند، که قریب پنجاه شهر آن، چنان که برملا شد، به ایران خالی از آدمی منتسب است و تنها با حک و افزودن کلام «لا حکم الا لله» در کنار برخی از این سکه ها، وجود گروه مورد نیاز و ابزار اختلاف سازی آغازین در جهان اسلام، به نام خوارج را، بدون هیچ مستند دیگر و با سهولت تمام، به ما ابلاغ کرده اند! آیا هنوز بیدار نمی شویم؟!!

تصویر بالا را از صفحه ی ۱۰ همان منبع، یعنی کتاب «**سکه های ایران**» برداشته ام که نمی دانم اصل آن در کدام مأخذ دیگر بوده است، اما طراح این دو قالب سکه، با خردمندی تمام، سخن خویش را به گوش باور کنندگان تاریخ و اسناد اسلامی نادرست موجود خوانده است: سکه هایی با شعارهای اسلامی در یک رو، که بر روی دیگر آن، ستاره ی داود حک شده است!!! پس بدانید که در این واویلا ی دروغ و جعل و دغل یهودانه، تاریخ اسلام در ایران را نه از روی کتاب های ظاهرا کهنه و دیوان های شعر و سکه های به نظر له شده و سوراخ و زنگ خورده ی این و آن، بل باید با ملاحظه ی مظاهر مادی پا بر جا شناخت، که در این رده، جز از راه بررسی بناهای اسلامی میسر نیست. بناهایی که وجود و حضور قطعی آن ها در ایران تنها از قرن پنجم هجری قابل قبول است.

جدول تاریخگذاری بر پشت سکه های هرمزد چهارم

عدد	خط پهلوی	کوبش فارسی	عدد	خط پهلوی	کوبش فارسی
۱	سدر ۳	ایوکی	۸	ص ۱-۵	تومنا
۲	ص کم	ترین	۹	ص ۱-۵	تشا
۳	ص کم ۵	توتا	۱۰	سجکیت	اشرا
۴	سکری ۵	اربا	۱۱	س ۳	یاجده
۵	ص ۵-۶	خومشی	۱۲	س ۳، ۳	دواجده
۶	ص ۵	شتا	۱۳	ن ۳	سیجده
۷	س ۳	شبا			

جدول مطالب مندرج بر پشت سکه های هرمزد چهارم که از صفحه ی ۹۴ کتاب «هرمزد چهارم، ۱۲ سال سلطنت، سیزده سال سکه» برداشته ام.

این به اصطلاح جدول تاریخ گذاری بر پشت سکه های ناشناسی به نام هرمزد چهارم ساسانی است، که حضور تاریخی او جز همین سکه ها مستند دیگری ندارد و بدانید آن اعداد سال شماری که در این جدول آمده، نحوه ی شمارش و نام گذاری و الفاظ و تلفظ یهودی و عبری است، آن خطی که در کنار آن می بینید، حتی با خط پهلوی قلابی، از آن دست که در کتیبه های دروغین و نوساز ساسانی آمده هم

منطبق نمی شود، چنان که سراپای سکه های ساسانی موجود در گنجینه های سکه شناسی جهان و در دست عوام، جز حاصل کارگاه های جعل یهودیان در دوران های مختلف پس از طلوع اسلام نیست و درست همانند کتیبه های ساسانی حک شده بر دیواره های مکعب سنگی موجود در نقش رستم، غالباً جعل جدید و بنا بر نیاز اثباتی و سند سازی برای سلسله ای است که تنها در شاهنامه معرفی شده و به خواست خداوند معلوم همگان خواهم کرد که اصل آن کتاب کهنه وانمود شده نیز، تدارک و ساختی از زمان صفویه دارد و تردید نکنید که سراپای داستان سکه های ساسانی نیز، تکرار همان حکایت سکه های اموی ضرب شده در پنجاه شهر ایران است، که با شرح آن ها در فوق آشنا شدیم. آیا مایلید فهرست شهرهایی را هم بخوانید که می گویند سکه های این هرمز چهارم مفقوده، که اعداد را به لفظ و لغت عبری می شمرده، در آن ها ضرب کرده اند؟!!

« اپر شهر، آترا، اردشیر خوره، ارمنستان، استخر، اهواز، ایران شهر شاپور، ایران (!!!؟)، بلخ، بیشاپور، تاجی، تچی، جی، خلم، دارابگرد، رامهرمز، رخواده، ریوارشهر، ری، زوزن، سکستان، سمرقند، چاچ، شیز، پرات، کرمان، گرگان، گرزوان، گندی شاپور، مرو، مرورود، میبد، نهرتیری، نهاوند، وه اردشیر، ویسپ شاد خسرو، همدان، هرات، سج ». «

(همان، صفحات ۹۶ تا ۹۸، نقل به اختصار)

به تعبیر و تقریب، این همان شهرهایی است که اسامی آن ها را بر پشت سکه های اموی نیز یافته ایم و گویا از چند قرن پیش از اسلام، احتمالاً در میان ابرهای آسمان دایر و برقرار بوده است، زیرا که بر سطح زمین ایران در جای این شهرهای دارای ضراب خانه، آن هم فقط بر بلندی های دشوار عبور، تنها بقایای قلاعی از دوران اسلامی به جای مانده است که جز حوضچه جمع آوری آب باران، هنوز نشان و اثر دیگری از هستی متمدنانه در آن ها نیافته ایم. بدین ترتیب این اساتید جعل وجود پنجاه شهر را از طریق ارائه ی ۵۰ سکه ثابت می کنند!!! زیرا گرچه دیگر نمی توانند شهر کهنه بسازند، اما قادرند در گوشه ی هر زیر زمینی، به نام و دوران هرکسی و در هرشهر و محله و سرزمینی، هزار سکه ضرب کنند و بر پشت هر میز و چهار پایه ای ده ها و صد ها کتاب شعر و نثر در استحکام اشارات همان سکه های قلابی بنویسند!!!

نوشته شده در یکشنبه، ۲۶ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۴:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۷

(برج طغرل)

اشارات کتاب «هیچ کس جرات ندارد» ، در میان شبه روشنفکران و شبه صاحب نظران و شبه مسئولان فرهنگی و شبه مراکز دانشگاهی و شبه گروه های تحقیقاتی و شبه روحانیون ایران، مصداق تازه ای یافته است. زیرا یهودیان، برای حفظ موقعیت و اقتدار و بقای ماسک مظلومیت دروغین بر سیمای قوم خود، برای تاریخ جهان و به خصوص مردم شرق میانه، که پوریم را در میان آنان اجرا کرده اند، چنان گزافه های محکمی بافته اند، چندان دانه ی زنجیر دروغ درهم جوش داده اند و به میزانی دلچک حقوق بگیر موید گفتارهای درهم و برهم خویش اجیر گرفته اند، که اینک نه تنها سالیان مدید است خردمند صاحب اندیشه ی مستقلی جز مکرر نویسان و کپی کشان از همان تلقینات دانشگاه های کنیسه و کلیسای غرب و کتاب های کهنه ی غالباً مجعول نداشته ایم، بل حتی دعوت به نواندیشی نیز چندان موجب هراس این خیل متکی به دیگران شده، که صلاح را در پشت کردن به موضوع و پناه را به همان سازمان دهندگان شاید برده اند و برای رهایی از رو به رو شدن با رخسار حقیقت، به نظر می رسد چشم به راه ظهور شبه گریشمن های دیگرند که از بخت نامناسب آنان دیگر ظهور نخواهند کرد، زیرا که ظاهراً یهودیان نیز از تولید نظیری بر صاحب عناوین غالباً درگذشته ی پیشین، در برابر استدلال های فولادین نو، درمانده به نظر می رسند!

« کتاب **هیچ کس جرات ندارد** کتابی بسیار جدال برانگیز خواهد بود. ابتدا تبلیغات زیادی پیرامون آن به راه خواهد افتاد زیرا کسانی که نقشه های شان در آن افشا گردیده، **سعی خواهند کرد با حربه ی سکوت آن را خفه کنند**. به دلایلی که با خواندن کتاب بر شما آشکار خواهد شد، این کتاب نه در محافل «ذی ربط» مورد نقد و بررسی قرار خواهد گرفت و نه در کتاب فروشی های محلی در دست رس عموم خواهد بود. افراد و سازمان هایی که در این کتاب افشا شده اند، سرانجام ناچار خواهند شد با حمله به کتاب و یا نویسنده اثرات آن را خنثی کنند این حضرات چنان منافع حیاتی و عمیقی دارند که ناچارند شما را از کشف حقایق بازدارند و برای حمله به این کتاب وسیله ی ارتباط جمعی را در اختیار دارند... در مبارزه علیه این کتاب بر غلط های چاپی انگشت خواهند گذارد یا نکته ای قابل بحث را مطرح می کنند و در صورت لزوم حتی به دروغ پردازی متوسل خواهند شد تا کتاب را لکه دار و از این راه موقعیت خود را حفظ کنند. از لحاظ روانی بسیاری از مردم ترجیح می دهند گفته های کسانی را که می خواهند اطلاعات مندرج در این کتاب را تخطئه کنند، باور نمایند زیرا آدمی طبعاً دوست دارد خبرهای ناخوش آیند را نادیده بگیرد. ما این کار را به بهای قبول مخاطرات شخصی مرتکب می شویم » .

(گاری آلن هیچ کس جرات ندارد، مقدمه، ص ۱۵)

آیا متوجه شباهت در شیوه‌ها می‌شوید؟! این جاست که سیمای مشترک وجهانی آن‌انوسیان فرهنگی که وظیفه‌ای جز حفظ اعتبار و منافع آشکار و پنهان یهود ندارند، دیده می‌شود. هرکس در هرکجا و به هر ترتیب بخواهد دست یهود را در هر زمینه رو کند، با عکس‌العمل یونیفورم و یکسان و دیکته شده‌ای از اورشلیم رو به رو خواهد شد که گرچه شرح فوق‌بیان شیوه فرهنگی آن در غرب است، اما سر مویی با رفتار ماموران اورشلیم در ایران برای مقابله با مجموعه‌ی تاملی در بنیان تاریخ ایران تفاوت ندارد، چنان‌که اجرای روش‌های یکسان دیگری در آدم‌کشی را هم در فلسطین و عراق و لبنان و افغانستان شاهدیم. اینک با مراجعه به متن بالا هرکس می‌تواند جایگاه خود و مدعیانی را بیابد که گاه متعصبانی در ستیزه با یهود جلوه می‌کنند، اما عجیب است که با مقابله‌ی یهود، به وجهی که در شرح و درد دل فوق‌گفته شد، رو به رو نمی‌شوند و نباید منتظر باشید در سرزمینی که مسئولین میراث فرهنگی آن، در اندازه و به نمونه‌ی زیر بی‌خبرند، صاحب‌مقامی فرهنگی برای کشف حقیقت، به مردم عادی، به نوعی کمک برساند و برای درک درست از نادرست قدمی بردارد، هرچند که آن حقیقت به مطلب عمده‌ی هویت ملی باز گردد.

«سیفی (رییس سازمان میراث فرهنگی استان یزد)، استان یزد را از نظر معماری اسلامی منحصر به فرد دانست و تصریح کرد: مسجد جامع یزد با گلدسته‌های سر به فلک کشیده با زیبایی و معماری بی‌نظیر خود گردشگران و پژوهشگران را شگفت زده می‌کند. وی اضافه کرد **اولین و تنها مسجد ایرانی و اسلامی که قدمت آن به دوره‌ی ساسانی باز می‌گردد** نیز در شهرستان فهرج یزد قرار دارد». (همشهری، ۲۶ آذر ۸۵، شماره‌ی ۴۱۶۰، صفحه‌ی ۱۷)

مسجد جامع فهرج مانده‌ای از قرن پنجم هجری است، ولی رییس میراث فرهنگی یزد آن را مسجدی ساسانی می‌شناسد!!! تا معلوم شود او را بی‌جهت به جایگاه ریاست مرکز تعیین و تشریح و حفاظت از هویت و دیرینه مردم ما نرسانده‌اند. مسئولینی که در حد اکثر شایستگی برای تناسب با مقام و مسند خویش، دانشگاه‌ها و کورس‌ها و مراتبی را گذرانده‌اند، تغذیه شده با چنین کتاب‌های درسی وارداتی مهمل، که مطالب آن به تراوشات مغز یک مبتلا به مالیخولیای مزمن شبیه‌تر است:

«**شکار در هنر پارسی جای برتری دارد.** در سنت‌های اجدادی هنر لرستان، همواره ایرانی مسلح به کمان دیده می‌شود. در «دورا اوپوس» **صحنه‌های شکار متعددی در نقاشی‌های دیواری و طرح‌های قلمی و گچ‌بری‌ها وجود دارد.** در یکی از خانه‌های «دورا»، صحنه‌ی شکار در یک نقاشی گورستانی آمده است و این نشان میراث هنر هخامنشی است که به غرب و آسیای صغیر منتقل شده است و تزیینات دیواری گورهای پنتی کاپه هم در روسیه‌ی جنوبی آن را ثابت می‌کند. جام‌های سیمین ایرانیان شرقی و سکا‌های و پارتیان با نقوش شکار تزیین گشته بود. در قسمت برآمده‌ی مرکزی یکی از این جام‌ها که با گل و بته تزیین شده **مشارکت هنر یونانی مشهود است.** در این نقوش موضوع هنری ایرانی است و از هنر لرستان برمی‌خیزد. این موضوع را بار دیگر روی قسمت برجسته‌ی مرکزی یک جام در

گنجینه ی جیحون باز می یابیم. در این نقش دو گروه سه نفری از شکارچیان دیده می شود که در یکی از آن ها شکارچیان با یکدیگر رو به رو می شوند. این قطعه گویا متعلق به دوره ی پارسی است. **موهای ببر در این نقش همان طور است که در حیوان برنزی مجموعه ی برونسون دیده می شود** و دو شیری که به شکل متقاطع قرار گرفته اند و نشان فلکه بر شانه دارند، شبیه همان شیرانی هستند که بر روی یک ابرق سیمین ساسانی متعلق به «تالار مدال ها» در پاریس دیده می شود. اکنون آثار این هنر را که در آن زندگی مردمان اسب سوار طنین می اندازد، **به سوی شرق دنبال کنیم و به سبیری برویم.** یکی از زیباترین لوحه های زرین مجموعه ی پتر بزرگ متعلق به آن جاست. بر روی این لوح زرین صحنه ای پرکشاش و احساس از شکار نقش شده که در هنر ایرانی تا دوره های جدید ادامه یافته است. **یک صحنه ی مشابه با آن بر روی یک بافته ی زری ایرانی قرن شانزدهم آورده شده است.** نقش همان شکارگر کماندار که بر روی اسب به چهار نعل تاخت می کند و موضوع مورد توجه هنرمند پارسی است، **به چین می رسد و در آن جا بر روی گوری متعلق به دوران «هان» کنده گری می گردد** و یا بر سفالی قالب زده می شود. صحنه های بزم و ضیافت که از مجموعه ی کهن موضوع های هنری ایرانی برخاسته و هنر هخامنشیان آن را باز گرفته است، در هنر پارسی دوباره نمودار می شود. بنا بر این هنر پارسی دیگر بار به سنت های گذشته می پیوندد. موضوع این نقوش گاهی یک مجلس ضیافت مربوط به مراسم مذهبی و تدفینی است که با یک صحنه از شکار شخص در گذشته تکمیل می شود و نقاشی از اهالی «دورا» آن را بر دیوارهای یک خانه نمایش داده است. **همین نقش بر جدارهای گور پنتی کاپه تکرار می شود.** بر روی صفحه های کوچک استخوانی کنده گری شده که در «اولبیا» در روسیه ی جنوبی یافت شده مجالس جشن و مهمانی همراه با موسیقی و رقص و بند بازی دیده می شود. **هنر گنداره که آثاری از خود در شمال جیحون باقی گذاشته است،** این موضوع هنری را می گیرد و با غنی ساختن جزئیات آن به کار می برد».

(رمان گیرشمن، هنر ایران، صفحه ی ۲۶۵)

چه فهمیدیم؟ هیچ! آسمان و ریسمان بافی محض! پر حرفی های فاقد اساس، از زبان مخبطی که آشکارا قصد کلاه برداری فرهنگی دارد و اگر دانشگاه های ما هنوز هم چنین خزعبلات بی ضابطه و شیادانه ای را، به عنوان منابع آموزشی در اصلی و اعلاترین رده های علوم انسانی به کار می برند، پس از دو حال خارج نیست، یا قدرت ارزیابی مستقل مطالبی را ندارند که به آن ها تحویل شده و یا مامور سرپوش و مسکوت گذاردن بر عیویات کنونی در حوزه ی تاریخ و هویت و هنر و فرهنگ ایرانیان اند.

قبلا هم این عکس را، که آشکارا دست کاری عمدی در کتیبه ی راه نمای کنار این حجاری در نقش رجب را نمایش می دهد، با توضیحات لازم، در قسمت نخست کتاب ساسانیان عرضه کرده بودم که کتیبه ی هفت سطری مقابل صورت سوار را، که در کادر آمده، در حجاری محو کرده اند. از اندک بقایای به جا مانده می توان یونانی بودن خط کتیبه ی عامدانه محو شده را پذیرفت و از آن که تعداد نفرات حجاری شده در کتیبه نیز هفت نفرند، شاید بتوان گمان کرد که کتیبه حاوی نام های یونانی افراد تصویر شده در حجاری بوده است. من در مدخل قدرتمندی که در قسمت چهارم کتاب توقیف شده ی ساسانیان آمده، با وضوح تمام اثبات کرده ام که تابلوهای سنگی نقش برجسته های موجود در نقش رجب و نقش رستم و غیره، یادگارهایی از یونانیان مهاجر به ایران است، که حقه بازان غربی به ما اشکانی معرفی کرده اند و اینک نیز پیش از ورود به مدخل های بسیار روشنگری که در مقابل دارم، ضرورت است که نمونه های دیگری از توطئه های انجام شده در حجاری ها و بناهای باستانی ایران را عرضه کنم که می تواند سر نخ محکمی برای شناخت مسائل دوران میان قرن پنجم تا دهم هجری در ایران باشد.

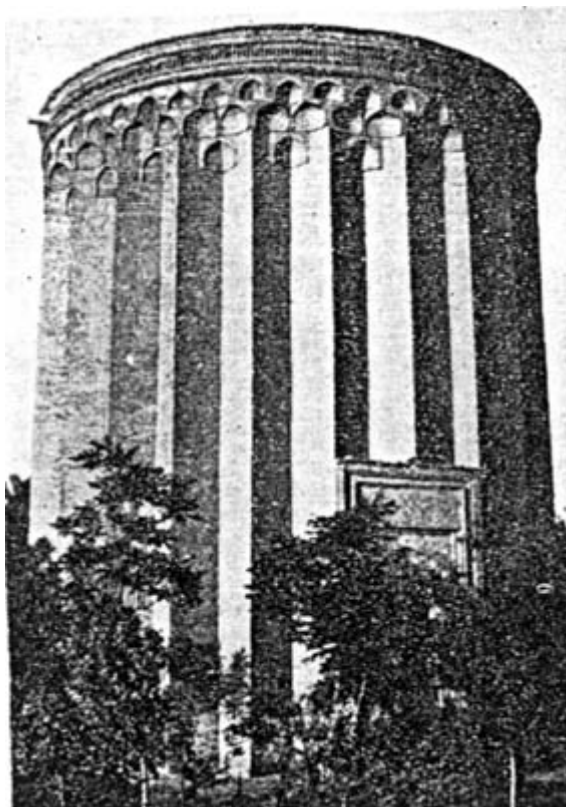

در بالا، به تصویر سمت راست که از صفحه ی ۱۲۰ کتاب کاملاً رسمی «فهرست بناهای تاریخی و اماکن باستانی، اولین نشریه سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران» آورده ام، دقیق شوید و با تصویر سمت چپ که از صفحه ی ۱۲۱ همان کتاب برداشته ام، مقایسه کنید. حجاری سمت چپ در پل زهاب را بر مبنای کتیبه ی همراه آن، متعلق به آنوبانی، ثبت شده به شماره ی ۱۴۹ و نقش سمت

راست را به نام «حجاری شیخ خان» باز هم در پل زهاب، ثبت شده به شماره ی ۲۰۵ و با شرح زیر معرفی کرده اند:

«حجاری شیخ خان شامل نقش مرد جنگی است که به تیر و کمان مسلح است. در زیر پای این مرد جنگی اسیری افتاده و اسیر دیگری در مقابل آن زانو زده و در حال استرحام و طلب بخشش است. **خطوط کتیبه ی این اثر را محو کرده اند.** در حال حاضر باستان شناسان این نقش را قدیم ترین اثر حجاری در ایران می دانند. **سنگ تراشی این نقش بسیار ساده است و می رساند که حجاران آن مبتدی بوده اند.**»

خصوصیات حجاری سمت راست را، خلاف نمونه سمت چپ، از تظاهرات معمول در نقوش سفارشی از جانب یک قدرت سیاسی - نظامی، از قبیل نشان و لباس و کلاه و ریش و موی سر مجعد و فر خورده و اصحاب همراه فرمانده و رشته طناب متصل کننده ی اسیران دست بسته و نقش خدای پشتیبان و غیره، خالی می بینیم. اثری است زمخت تراش، از حجاری آماتور و آزاد، که با کار خود گزارش مستقل و موحشی به تاریخ عرضه کرده است. این جا نبرد و ستیزی مصور نیست و در برابر مهاجم، نیروی نظامی نمی بینیم، خانواده ای است مواجه شده با هجوم شبیخون وار یک کمان به دست، که تبری بر کمر و پیشانی بندی به سر دارد. لباس و رفتار مهاجم، نظامی و تربیت شده نیست، تیر دان و کمان خود را، برابر عرف بردوش نمی برد، که با دست یدک می کشد و سپر دفاعی ندارد، چنان که خانواده ی وحشت زده رفتار مدافعانه ندارند و صحنه از درگیری با مهاجم و اسارت و دست بستگی آن ها نشانی نمی دهد؛ مرد ترس خورده ای است زانو زده بر سکوی استراحت خانه، با زیر اندازی بر آن، که دست ها را به درخواست نجات در مقابل صورت آورده، زنی با چشم های درشت و چهره ی کشیده و ظریف، با زینتی بر زلفان، تکیه داده به پای شوی و دستی حفاظ صورت کرده، به کمان دار التماس می کند و کودکی به پهلو چرخیده و با هاله ای از نیم رخسار، که مادر به گونه ی خود چسبانده است، زیر پای مهاجم فشرده و له می شود. این تابلو می توانست روایت روشن و سندی ماندگار از حادثه ی پلید و خالی از ترحم پوریم شناخته شود، اگر متن کتیبه ی توضیح صحنه را پاک نکرده بودند!!! پرسش ساده این است که چرا از میان این همه سنگ نوشته در ایران، متن این کتیبه ی ظاهرا بی اهمیت را سترده اند؟!!

اگر محو متون کنار پانل تصویری نقش رجب و سر پل زهاب را بتوان اتفاقی بر سیل تصادف و یا دخالت نامعین و تفننی رهگذری مخرب بشناسیم، که معلوم نیست چرا به جای تصاویر، توضیحات بالاتر از دست رس در کتیبه ی نقش رجب را حک کرده، در مورد بنای بالا، که به برج طغرل در شهر ری معروف و به شماره ی ۱۴۷ در سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ثبت شده، چنین تصویری ناممکن است.

«برج طغرل مقابل بقعه ی ابن بابویه در شهر ری، بنای آجری عظیمی است که بلندای آن در حدود بیست متر است. بدنه ی این برج ترک ترک است. این برج که در وسط محوطه ای قرار گرفته، باید **مدفن طغرل اول** پادشاه سلجوقی باشد. **ضمن تعمیری که در سال ۱۲۰۰ هجری قمری در این برج به عمل آمده است، کلیه ی آثار و علائم تاریخی و معماری، از قبیل کتیبه ی کوفی و نقش و نگار آجری آن را از بین برده اند به طوری که اکنون این برج تاریخی، که در عداد بناهای نیمه ی اول قرن پنجم هجری قرار دارد، به صورت بنای تازه ای درآمده است.**»

(فهرست بناهای تاریخی و اماکن باستانی، اولین نشریه سازمان ملی حفاظت آثار

باستانی ایران، ص ۱۶۶)

۱۲۰ سال پیش، سیزده سال مانده به پایان عمر و سلطنت ناصرالدین شاه قاجار، زمانی که هیچ گفت و گویی از ترمیم بناهای تاریخی نبوده، ناشناسانی به بهانه ی مرمت، به بنای درسته ی کهنی هجوم می آورند تا هویت آن را با محو کتیبه ی کوفی و نقش و نگار آجری، نابود کنند تا سپس برج طغرل خواندن آن بلامانع شود! آیا آن کتیبه ی کوفی چه نامی را برجسته می کرده است که چنین سراسیمه و در زمانی غیر معمول، عواملی را به حک آن فرستاده اند و اگر این بنای بی شناسنامه برج طغرل

است، پس صحت نام گذاری چندین نظیر آن را، که این جا و آن جا، باز هم مانده هایی از سلجوقیان می گویند، چه گونه و از چه راه تایید می کنیم و اصولا با کدام اسلوب معلوم می شود بناهای بدون کتیبه، همین سرنوشت را از سر نگذرانده اند و بر هویت تلقینی آن بقایای معماری، که کتیبه هایی شکسته و جا به جا شده و ناهمخوان با منطق و معماری عمومی بنا دارند، چه گونه و چرا صحت بگذاریم؟!

نوشته شده در سه شنبه، ۲۸ آذر ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۵:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۸

(سکه ها)

بررسی تاریخ ایران، از مبداء برآمدن اسلام، بی قبول عواقب پوریم و بدون منظور کردن فاکتور ناتوانی مطلق و فقدان کامل امکانات رشد و همآهنگی، در آغاز این دوره، از بی راهه می گذرد و به دروغ و افسانه ختم می شود. چنان که معلوم شد سرزمین خالی از جذابیت های جغرافیایی ایران، که قرن ها از مداخله ی نوسازانه ی آدمی محروم بود، زیربنایی برای آغاز دوباره عرضه نمی کرد و میراثی جز بقایای ویرانه های هنوز کاملا مدفون نشده ناشی از پوریم نداشت، نخستین وارد شوندگان پس از اسلام به این سرزمین را، به دنبال دوازده قرن سکوت سراسری، به گزینش اسلویی متکی بر تفرق و تشکیک و تدارک تجمع های کوچک و متوسط دفاعی، مجبور کرد که به صورت ظهور تدریجی ششصد قلعه ی بنا شده بر بلندی ها، در سراسر خاک ایران درآمد و دیدیم در هزاره آغازین اسلامی، هنوز آثاری از زمینه های برقراری روابط اقتصادی و سیاسی و فرهنگی، در میان مردم ساکن این قلعه ها مشهود نیست و پیش نیازهای رشد، مانند راه و پل و کاروان سرا، و ملزومات تجمع و تمدن و تولید و شهر نشینی، چون بازار و حمام و آب انبار، و مظاهر اشرافیت و قدرت نمایی سیاسی، چون کاخ و کوشک و دیگر نمایه های حکومتی، فراهم نبوده و نشانه هایی از بقایای آن ها به جای نمانده است.

هیچ عقل سلیم آزاد مانده از تعصبات، در برابر این تابلوی نامخدوش درماندگی و بلا تکلیفی و ترس، جز نوباوری و تازه اندیشی، در باب تاریخ بومی و قومی و ملی خویش، چاره ای نمی بیند و دشواری کار آن جا پدید می شود که درست خلاف این مناظر و مرایا، در انبوهی از اسناد مکتوب و اندک مانده هایی از نشانه های حضور مادی، با آثار وسیعی از دست بردگی و تخریب و جعل زمان و مکان و مفاهیم رو به روییم که جهت و غرض اولیه و اصلی تمام این گونه دخالت های عوام فریبانه را، عقب کشیدن زمان و ایجاد قدمت دروغین در نمایه های فرهنگی و نشانه های مادی حضور در ایران پس از اسلام می بینیم، که برجسته ترین نمودار آن را در تغییر دوران شناسی برج معروف به طغرل دیدیم و

کوه آسا ترین مظهر جعل فرهنگی در سراسر کره زمین را، در اوراق کتابی آورده اند که اصلی ترین سرگرمی روشن فکری بازیچه شده ی موجود در قرن گذشته بوده و بر آن نام شاهنامه ی فردوسی طوسی گذارده اند، چنان که می توان با آسانی تمام و با روش هایی جداگانه اثبات کرد مدارک تاریخی موجود و متعلق به ادوار مختلف ایران اسلامی، از جمله غالب سکه های آن، همانند آن چه درباره ی اشکانیان و ساسانیان و هخامنشیان پس از دوران داریوش اول و خشایارشا ساخته اند، دروغ بافی دلکانه کسانی است که خواسته اند تهی ماندن حیات دوازده قرنه ی پیش از اسلام و افلاس تاریخی مطلق هشت قرنه ی پس از آن، یعنی حاصل قتل عام بی قرینه ی پوریم را، از هستی تاریخی ایرانیان حذف کنند و ما را در مردابی از عظمت ها و امکانات دروغین و ناممکنی بغلطاندند تا حین غرق شدن، آخرین توان خود را در پرتاب لجن به یکدیگر و به دیگران تلف کنیم.

بررسی دینار طلای تبرستانی

در موزه فردریک برلین یک سکه منحصر به فرد تبری از جنس زر موجود است (تصویر ۴). بعضی از محققان؛ از جمله جان واکر، محقق و سکه شناس مشهور، در اصل بودن این سکه تردید نموده، اما متأسفانه دلایل خود را ابراز نداشته اند. با بررسی که بر روی این سکه صورت گرفت عدم اصالت آن بدلائل زیر معلوم گردید:

۱. طراح و حکاک سکه با خط پهلوی ساسانی بخوبی آشنا نبوده، آن را از روی یک سکه تبری تقلید و اقتباس نموده و به علت عدم آگاهی، در کلمه اپزوت (اپزوت)، حرف (ت - ت) را به صورت (م - م) نوشته، در حالی که با مطالعه بر روی صدها سکه تبرستانی چنین اشتباهی در این گونه سکه ها دیده نمی شود.
۲. در حاشیه خارجی روی سکه کلمه آپد (300) نیز با رسم الخط غلط نوشته شده و حرف (پ - پ) را به حرف (د - د) متصل نموده در حالی که این دو حرف به یکدیگر متصل نمی شوند.
۳. در پشت سکه، تصویر دو روحانی و آتشدان با وضع ناشیانه ای طراحی شده که با مقایسه با سایر سکه ها این امر بخوبی مشخص می شود.
۴. تاریخ ضرب سکه تماماً با حروف ناخوانا و غلط نوشته شده و تقلید و تحریف در نوشتن آن بخوبی به چشم می خورد.
۵. در نوشتن نام ضربخانه تپورستان 𐭮𐭲𐭮𐭲𐭮 حرف (ت) به صورت (ک) نوشته شده، حرف (و) از قلم افتاده است.

هرچند متن بالا، که عیناً از صفحه ی ۱۲۴ کتاب سکه های ایران برداشته ام، پر از اظهار فضل های نادرست درباره خط قلابی پهلوی و خود شگردی است تا تظاهر کنند گوش به زنگ و دقیق اند و جز این یکی و چند نمونه ی همسان، دیگر سکه ها را سالم شناخته اند و نمی دانند که همین تدارک سکه های واضحاً قلابی نیز برای ایجاد انحراف و رفع شبهه از سکه های به ظاهر صحیحی است که با

دلایلی درست، صد بار از این نمونه‌ها قلابی‌تر است، اما لاف از همین طریق بر ما روشن می‌شود که جعل و ساخت سکه، به هر نام و برای هر دوره، چنان که با مختصر نگاهی به سکه‌های اموی تا پنجاه نوع آن را دیدیم، از آسان‌ترین شیوه‌های مستند کردن و دخالت دادن طلب کارانه‌ی دروغ در حقایق تاریخی است و به همین دلیل سند شمردن هر سکه‌ای از ایران، برای دوران شناسی حکومت‌ها و اشخاص، در پیش و یا پس از اسلام و تا ظهور صفویه، به سخت‌گیری و بازبینی‌های چند وجهه و همه‌جانبه نیاز دارد که برای ممانعت و گسترش رسوایی، به ضرورت آن پی نبرده و به مبحث آن وارد نشده‌اند!

باید اشاره کنم هنوز حتی به مقدمات ادله‌ی اثباتی رخ داد پلید پوریم و تبعات هستی برافکن آن در حوزه شرق میانه ورود نکرده‌ام و انبوهی فاکت‌های مقابله‌ناپذیر در مقابل خویش دارم که مگر با مدد الهی و به مرور زمان از پس عرضه‌ی آن‌ها برآیم. یادداشت‌های جدید، گرچه در پیوند کامل با ادله و اسناد مستقیم آن رخ داد پلید است، اما در وجه عمده به وسعت میدان جعل در مراکز ایران شناسی می‌پردازد و در کار اثبات این مطلب اصلی است که نه فقط آن چه در باب ایران باستان در هر زمینه شنیده‌ایم، داستان‌های خیالی کودکانه و پوششی بر فقدان مطلق و ۱۲ قرن‌ی حیات ساده‌ی آدمی در این سرزمین، از مبداء پوریم است، بل غالب ادعاهای اقتصادی و سیاسی و فرهنگی و نظامی موجود در باب فاصله‌ی میان طلوع اسلام تا ظهور صفویه نیز، دست ساخت همان جاعلان و پوشش و پرده‌ی دیگری، بافت اورشلیم، بر ناتوانی کامل حوزه‌های زیستی نوظهور، متشکل از نخستین وارد شونده‌گان بر این نجد است. ناتوانی ممتدی که برابر تصاویر روشنی که از میان رسیدگی به مبانی تجمع و تمدن و تولید و نیازمندی‌های عمومی بیرون می‌زند، لاف تا ۹ قرن پس از اسلام، پا برجا بوده است، زیرا قبول فقدان ۱۲ قرن‌ی مدنیت و غیبت و کشتار کامل اقوام و بومیان تصفیه شده در ماجرای پوریم، بازسازی‌های پس از اسلام را، در شرایط و موقعیت قلعه نشینی که باز نمود، منطقی‌تر از نیازمند صرف زمانی طولانی و تحولی بسیار کند و تدریجی کرده است.

مورخ در این باب فقط و فعلا به این نکته‌ی کوچک و کامل‌کننده رجوع می‌دهد که هیچ صاحب نظر بی‌غرضی قادر نیست نمونه‌ی معماری بومی و ملی و کهن آن مردمی را عرضه و معرفی کند، که برابر اسناد و یافته‌های مسلم و مطمئن باستان‌شناسی، زیست‌متمدنانه در این سرزمین را از هفت هزاره پیش آغاز کرده‌اند، زیرا معماری پیش از پوریم ایران، در آن ماجرای پلید، همراه سازندگان و معماران و محاسبه‌گران، در آوار کینه و تخریب و کشتار یهودیان، به کلی مدفون شد و تنها با نشانه‌های به جای مانده از خط زنجیر زیگورات‌های ایلامی در سراسر جنوب و مرکز ایران، از عظمت و ارزش قسمتی از آن‌ها آگاه می‌شویم که بنا بر مظاهر و بقایای موجود، به راستی می‌توان از چنان معماری پر عظمت و حساب شده و ممتازی سخن گفت که حتی بنیان برافکنی‌های عمدی یهودیان در پوریم نیز قادر به انهدام کامل آن‌ها نشد. آن گاه پس از تقلید و الگو برداری ناکامانه‌ی هخامنشیان از مظاهر معماری بین‌النهرین، در ساخت تخت جمشید، دیگر در این سرزمین، جز چند یادگار معماری یونانی، بر جای مانده از دوران مهاجرت ارشکوسیان، چون تیسفون و فیروزآباد و سروستان، که به ما دوران اشکانیان شناسانده‌اند، در کانالی به درازای دو هزار سال، شاهد برآمدن هیچ صورتی از معماری بومی و قومی و ملی نیستیم و پس از بیست قرن، ساخت نخستین کاخ‌های حکومتی و

منازل اشرافی را در صفویه و سپس به دوران قاجار شاهدیم که به سبب فقدان الگوی اجرایی پیشین، جز کپی کشی از معماری روسی، فرانسوی، لندنی و اسپانیایی نیست، چنان که آثار این سرگردانی لاعلاج در انتخاب سبک و ساخت سرپناه را، که با افزایش تازه به دوران رسیده های نوپسند، دائما وسیع تر و عمیق تر و البته خنده آورتر می شود، تا هم امروز شاهدیم. حال آن که در اروپا، طلوع و افول سبک های مختلف و متعدد معماری اشرافی و بومی را، از جمله با اسامی معروف باروک و گوتیک و روکوکو شاهدیم که در تظاهرات مسرفانه ی ثروت و نمایش تکنیک و تدارکات خلاقانه ی زیبایی و هنر، هر یک از آن ها پله ای بالاتر از ماقبل خویش می نشیند. مطلبی که در هند و ژاپن و چین و روسیه و جنوب آسیا نیز، در گونه های دیگر مصداق دارد و سیر رو به پیش توانایی های فنی و حضور اشرافیت دائما مقتدرتر و پرکیسه تر این ملل، از طریق معماری آن ها لااقل در هزار ساله ی اخیر قابل شناسایی است، سبک هایی که هرکدام به نوعی تاثیر خود را در سر پناه های معمول مردم نیز به جای گذارده اند. اما در همان هزار سال، نمونه ی معماری بومی و قومی و ملی ایرانیان، منحصر و محدود به بنای صدها قلعه ی خشن و بی جلا و با معماری ابتدایی و چند نمایه ی مذهبی کم تعداد است که به توضیح تک تک آن ها خواهیم رسید. آیا هنوز هم دنبال کردن مطلب و عرضه ی ادله برای اثبات توابع و عواقب بنیان برانداز رخ داد پلید پوریم را ضروری می بینید؟

به زودی به بررسی هنر ایرانی - اسلامی از قرن اول تا دهم هجری وارد می شوم تا با چنان مکتبی از چشم بندی یهودانه آشنا شوید که در نوع خود لایق دریافت جایزه ی نوبلی در حقه بازی و شیادی و جعل است، جایزه ای که عمدتا در حوزه ی علوم انسانی و جست و خیزهای فرهنگ نما ی ساخت آمریکا، که ظاهر دانشگاهی دارد، در میان گوش به فرمانان اورشلیم تقسیم می کنند. اما اینک می پرسم در سرزمینی که در دورانی معین قادر به عرضه ی هیچ نمونه ای از توانایی های فنی و فرهنگی در هیچ عرصه ای نبوده و تا قرن پنجم حتی یک عروسک گلین که دست کودکی به آن رسیده باشد نیافته ایم، چه گونه وجود بنیادی برای تدارک و تهیه و تدوین کتاب تاریخ شاهنامه قابل پذیرش است تا احتمالا نقالان قدیم، قلعه به قلعه، با گذر از ده ها مانع ورود و عبور سینه خیز از دروازه های غیر قابل نفوذ، آن سند افتخار ملی را، در قهوه خانه های قلاع بر مردمی بخوانند که بنا بر قاعده، زبان آن ها را نمی فهمیده اند، چندان که هنوز هم پس از این همه سال، تقریبا هیچ دهی زبان ویژه ی ده بالا و یا پایین دست خویش را نمی فهمد و به قول استادی لااقل قریب دویست لهجه بومی و زبان قومی می شناسیم که غالبا زبان بیان عزلت و اندوه و محدودیت است. مردمی که پس از ترک قلاع هم، که داستان شنیدنی دیگری دارد، در نیاز تکثیر عددی و در شرایط امنیت و اعتمادی که از حوالی صفویه آغاز می شود، هر یک در اطراف همان قلاع، پایه های بدوی ترین نوع استقرار را، که در واقع ادامه ی کم تر دفاعی همان زندگی قلعه نشینی در دشت و دامنه ی کوه ها است، با توانایی کوچکی، حداکثر در مقدار و مدار تولید نعل الاغ، در جای آن همه آثار حیرت ساز پیش از پوریم ایرانیان بالا برده اند و امروز اسامی روشننگر و شناسنامه ی مختصر و موجز تاریخی خود را در چند ده هزار واحد کوچک زیستی عرضه می کنند که از آغاز، بنیان برآمدن خانوادگی و فارغ از هویت قومی و حتی بومی خود را با روشنی تمام اعلام می کند: احمد آباد، محمود آباد، حسن آباد، حسین آباد، تقی آباد، نقی آباد، حیدر آباد، حجت آباد، علی آباد، شریف آباد، عبدل آباد، جعفر آباد، قلی آباد، یوسف آباد، موسی آباد،

فیض آباد، نصر آباد، نظر آباد و حتی شموئیل آباد در اطراف نیشابور کنونی که از برآمدن تازه پای ده ها هزار حوزه ی تجمع کوچک محدود به طویل و باریکه آب و جوکاری و جوراب بافی خبر می دهد، که تا قرن پیش نزدیک به تمامی جمعیت ملی ایران را در خود جای می داد که آگاهی آن ها از پیشینه ی تاریخی خویش، در نهایت همان حسن و حسین و جعفری بودند که نام آن ها را بر عزلتکده ی خویش می نهادند. اسامی شناخته ای که آشکارا از نوپیدی همان دهات، باز هم در حوالی ظهور صفویه حکایت می کند. آیا ششصد سال پیش از ظهور این شما ی مختصر هستی و حضور، یعنی به قرن چهارم هجری، که همین دهات نیز نام و نشانه ندارند و زندگی در پستوی قلاع می گذرد، می توان شاه نامه سرا یافت یا چنان فرهنگ سراسری برقرار کرد که نیازمند و خریدار و خواننده ی شاه نامه باشد؟ این جاست که به خوبی علت تغییر صاحب و ساختار ابنیه ی کهن ایران، از طریق حک و جعل معلوم می شود. زیرا محیط تولید و تکثیر شاه نامه، به دربارهای بی نشان محمود غزنوی و طغرل سلجوقی نیاز دارد، که باید از هیچ و پوچ تدارک شود. پس درخشان ترین مبحث شاه نامه شناسی جهان را بگشایم که به خواست خدا انقلابی در نواندیشی و باریک بینی ملی محسوب خواهد شد، دکان های بسیاری را خواهد بست، آب به زیر بنای نان دانی های فراوانی خواهد رساند، مشتکی مزاح گو و مسخره نویس مدعی شاه نامه شناسی را به حیرت فرو خواهد برد و ملتی را از شر اباطیلی خواهد رها کند که مسئولین فرهنگی رده ی اول حکومتی آن، به تقلید از رضا خان، شاه نامه را قباله ی هویت ملی مردم می خوانند !!!

نوشته شده در یکشنبه، ۰۳ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۴:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۱۹

(شاهنامه فردوسی-۱)

در آغاز بگویم که این مدخل نوگشوده و در میان، از فرط بدایت بیان، تنها به کار حقیقت طلبان و مترصدان دریافت و درخواست مباحث نو پخت و ناکپک زده می آید و به چنان ظرافت نظر می رسد که جز صاحبان حوصله و مایلان به حق را به خود نمی خواند و از آن که می دانم معجزه ی همین گفتار منفرد، آسیب های فرهنگی بدنمای بسیاری را علاج می کند، میکرب و مولد آن ها را می شناساند و راهی به دورانی جدید در منطق و مبحث شناخت می گشاید، پس بی کاران لغز پران در این باب اتلاف اوقات نفرمایند و بدون ادراک و انتظار لازم سخن نپراکنند، که بی اعتنایی کامل می بینند و مصداق آن گفتار عرض و زحمت می شوند .

باری نخستین سنوال در باب شاهنامه این که: چرا در اطراف تالیف این اشعار، چنین افسانه های ناممکن و متعدد و مغایری جمع است و چرا با توجه به هزینه های گزاف از آب درآوردن کار، هنوز در باب مرکز و منبع و محرک و مشتری و موافق تولید شاه نامه به نقل و عقیده ی واحد نرسیده ایم؟ زیرا با خواندن سطور مقدمه های بسیار متفاوت نسخه های مختلف به اصطلاح قدیم شاه نامه و نیز شروح و تفاسیر جدید بر آن ها، معلوم ما نمی شود که سرانجام محمود غزنوی فرضی و تصویری را مشوق و یا دشمن شاه نامه سرایی بشماریم:

«دومین پادشاه غزنوی، محمود پسر سبکتکین، ۳۸۷-۴۲۱ هجری، بیش از پیشینیان از خلافت دوری گزید و هرچند مسلمانی متعصب بود برای استقلال سیاسی از هیچ چیز فرو نگذارد. در دربار او برای پرورش زبان فارسی چنان اهمیتی شد که هرگز تا آن روزگار سابقه نداشت. **فارسی حتی چنان در اداره ی کشور رسوخ یافت که ابوالفضل بن فضل وزیر به کار بردن زبان عربی را لغو کرد. دربار این نیرومند ترین و جنگاورترین پادشاهان دوران، یک آکادمی واقعی بود.** هرشب در کاخ پادشاهی یک انجمن ادبی برپا می شد که اهل ذوق شعرهای خود را در آن جا بر می خواندند و در حضور پادشاه به ارزیابی و انتقاد می پرداختند و **شاه از این کار سخت لذت می برد.** محمود به سان پادشاه پیشین، بیش از هر چیز شعرهای ملی و تاریخی را می پسندید و از شنیدن سرگذشت پادشاهان و پهلوانان ایران باستان خسته نمی شد».

(شاهنامه به کوشش پرویز اتابکی، مقدمه مول،

صفحه ۲۲۹۲)

تنها دلیل صحت این صحنه های مسموم، که اندازه و علت لذت سلطانی در هزار سال پیش را سنجیده است، احتمالاً وجود مجری ممتاز شب های شعر و مجالس شعر شویی و تعارف بافی امروز در تلویزیون است که به نشانی نام و خبرگی و کهنه کاری، شاید هم از توابع و اخلاف و باقی ماندگان همان برگزار کنندگان شب های شعر دربار محمودی است و اگر معتادان و مشتاقان به نشست های ادبی متداول، برای دیر رسیدن به این شب های شعر سلطان محمودی آه می کشند، دل داری شان دهم که با نفس تنگی دود معهود، که غالباً بدان دچارند، صعود به ارتفاع یکی از قلاع غزنه برای حضور در انجمن ادبی سلطان محمود، بسیار بر آنان دشوار می بود و به تر آن که به تمهیدات و ممکنات روزگار بسازند و از یاد نبرند خلاف تعارفات ژول مول، شهر و کاخ شاهی به دوران محمود غزنوی، در زمره ی تصورات بی بقایا مانده است. پس سخن رانی مول را حلال کسانی بدانیم که یوغ داده های باطل موجود را، بی هیچ احساس آزاری، بر گردن می برند و با باز گذاردن گریبان، مفتخرا و با طیب خاطر به تماشا می گذارند. ما با اسلوب معمول خود می پرسیم اگر محمود این همه فارسی می پسندید و وزیرش کار با زبان عرب را جرم و حرام می شناخت، پس چرا همین یکی دو سکه ی قلابی عهدش را با عربی غلیظ و فصیح نوشته و مگر القاب موجود بر این سکه ها را، که در اساطیر بی بنیان دیگر، بذل و بخشش سپاس گزارانه ی بغداد به او می گویند، به سبب عرب ستیزی از خلیفه گرفته است؟!!

«این مطالب با آن چه صاحب چهار مقاله در احوال فردوسی و رفتار سلطان محمود یاد کرده، مغایر است. اگر محمود ارج «شاهنامه» را شناخت و با فردوسی دشمنی ورزید درست برای این بود که

محمود بدگویی از ترکان و عربان و ستایش پادشاهان باستانی ایران را نمی پسندید... چنان که خواهیم دید محمود از تخمه ی ترکان بود به زندگانی و کارنامه ی پادشاهان ایران باستان رغبتی نداشت و همین بزرگ ترین دلیل نفرت او از فردوسی و شاه نامه بوده است.»

(پیشین، پاورقی همان صفحه و صفحه ی بعد)

تا همین جا صاحب دو محمود شدیم که چشم دیدن یکدیگر را ندارند، یکی به روایت مول و دیگری از زبان مترجم مقدمه ی او بر شاهنامه، جهانگیر افکاری، که هر کدام منظور و مقصد خویش دنیال می کنند! مایلم گریبان هر دو را بگیرم و بپرسم این احکام و بدایع و ودایع چشم دریده و مقابل نشسته را چه گونه و از چه گنجینه ی مصون صادره کرده اند؟ و اگر بخواهم تمام دیگر خیالات در باب محمود را به دنیال بیاورم بیم آن می رود که خواننده از فرط دل زدگی از این همه دروغ و مغایرت، ادامه ی مطلب را پی نگیرد. زیرا به راستی گرداگرد ماجرای سرودن و بودن شاه نامه و فردوسی و محمود و دیگر متعلقات مربوط، چندان افسانه پدیدار است که عین و متن شاه نامه در مقابل آن ها مختصر می نماید و این پر حرفی های غیر مستند که هوش و حواس و حوصله را از هم می پاشد، نخستین مشخصه ی هر داده ی بی بنیان و ساخت دست یهودیان است.

بالا: سکه ی نقره که می گویند ضرب بلخ و از آن سلطان محمود بوده، به تاریخ ۴۱۵ هجری و به وزن ۱۷ گرم که متن روی آن: عدل، یمین الدوله و امین المله، نظام الدین ابوالقاسم و متن پشت آن: لله، لا اله الا الله وحده لا شریک له، القادر بالله محمود. گویی تمام تاریخ محمودی را تا آن جا که فضا اجازه می داده، بر این سکه منعکس کرده اند و اگر خدای ناکرده چنین سکه ای یافت نمی شد نمی

دانستیم سلطان محمود سفارش دهنده ی شاه نامه که بوده، زیرا که نشان دیگری از او به دست نداریم!!!

وسط: سکه ی طلا، سلطان مسعود غزنوی، ضرب همدان! به تاریخ ۴۲۳ هجری و به وزن ۳/۳۴ گرم.

پایین: سکه ی نقره ی سلطان مودود غزنوی، بدون نام ضراب خانه و به تاریخ ۴۴۰ هجری، وزن ۲/۷ گرم. ظاهراً این غزنویان هرچه در سفارش و ستایش شعر و خدمت گزاری زبان فارسی ماهر و دل سوز و حساس بوده اند، در ضرب سکه پس پسکی رفته اند، زیرا در ۲۵ سال فاصله زمانی میان این سه سکه، از نظر کیفیت و ارزش سقوط کرده اند. چنین که می بینید لااقل در این سکه ها، اگر نسبت های آن را هم جعل نپنداریم، از فارسی پرستی غزنویان و فاصله گیری آنان از خلیفه، در هیچ دوره ای، نشانی نیست!

«انتشار شاهنامه ی فردوسی در اکناف جهان سرگذشتی شنیدنی دارد. چه از وقتی سرودن این منظومه ی بلند و پایدار آغاز شد و تحریر آن در سال ۳۸۴ قمری به پایان رسید و در سال ۴۰۰ تحریر نهایی آن آماده شد، تاکنون که اندکی از هزار سال گذشته است، این حماسه ی اقوام ایرانی به اشکال و صور گوناگون در دسترس جهانیان قرار گرفته است. ملت ایران و دوست داران راستین زبان فارسی در جهان، در مدت ده قرن تمام، به وسیله ی خواندن متن و شنیدن آن از دهان قصه خوان ها و شاهنامه خوان ها (مخصوصاً در قهوه خانه ها و زورخانه ها و مجالس خاص شاهنامه خوانی) بر پهنای اندیشه ی انسانی و هنر گران سنگ و جاودانی شاعر وقوف یافته و از معانی و دقایق آن لذت ها برده و از گنجی چنین کم مانند و بیش بها فواید اندوخته اند.» (ایرج افشار، شاه نامه از خطی تا چاپی، ص ۳)

با این نقل از کتاب ایرج افشار، به وادی بدون انتها و بی بر و باری وارد می شوم که به صداقت و شهادت و سوگند می توان مدعی شد در سراسر حقه بازی های جاری در موضوع تاریخ و فرهنگ و ادب ایران پیش و پس از اسلام، این یکی، یعنی تراش نسخه های کهن برای شاه نامه و انتقال آن به جهان، از ویژگی ممتازی در بافتن بی محابای مهمل برخوردار است، که یکی از نمونه های آن را در متن بالا عرضه کرده ام: معرفی دوست داران زبان فارسی، در ایران و در جهان، که از هزار سال پیش، در قهوه خانه ها و زورخانه ها و مجالس خاص شاه نامه خوانی مشغول افزودن بر پهنه ی اندیشه ی خویش از راه خواندن شاه نامه اند!!! زورخانه ها و قهوه خانه هایی که در ایران هم زمان ظهور کوتاهی دارند و زورخانه و قهوه خانه های جهان را هم، که محل و مجلسی مخصوص نقالان شاه نامه برای شیفتگان زبان فارسی داشته باشد، چنان که شاهد شدیم فقط ایرج افشار می شناسد. زمانی که صاحب نظران پرآوازه ی موجود، در انتقال مطالب دل خواه و هدف دار خویش، تا به این مرحله بی اسلوبی و تاراج بی تعقلی می کنند، پس جز انتظار از جوانان، چه امیدی به تغییر و یا لااقل تدقیق در میدان های خیال بافی این چنینی است؟

«از شاهنامه، نزدیک به سیصد نسخه تاریخ دار، در فهرس کتابخانه ها شناسانده شده و اگر نسخ بی تاریخ یا جدید را بر این تعداد بیفزاییم، از هزار می گذرد. در این نسخه ها طی قرون کاتبان، خواسته و ناخواسته کاست و افزودهایی اعمال کرده اند و اینک هرچه نسخه ای از زمان فردوسی دورتر و به زمان ما نزدیک تر باشد، پرغلط تر و کم اعتبارتر است.»

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه، ص ۲، مقاله ی امین ریاحی با

نام جهان شاه نامه شناسی)

امین ریاحی افغانی در زمره ی کسانی است که عمر خویش بر سر کار شاه نامه کرده اند. بی حاصل و خام، با قرینه های بسیار، که جز تطویل بی بار کلام و جهانندن اسب خیال از موانع تردید، چیزی برای اثبات ندارد. نقل فوق را از آن باب آوردم که به درستی بر تعداد از هزار افزون نسخ خطی شاه نامه اشاره می کند، وگرنه در میان بافته های او چنان بیانات واضحا کم خردانه ای یافت می شود که لاجرم گمان صحت عمل و مقصد و منظور در کاربران امور شاه نامه را از آدمی می رباید:

«پس از این که پای اروپایی ها به هند باز شد و رواج زبان فارسی و محبوبیت شاه کار فردوسی را در آن دیار دیدند، از آن جا که برای توفیق در اداره ی آن سرزمین پهناور نیازمند شناخت مردم و فرهنگ آن ها بودند، تهیه ی نسخه ی بالنسبه صحیحی از شاه نامه و تحقیق در محتویات آن را لازم شناختند و به دستور کمپانی هند شرقی ماتیو لمسدن از معلمان فارسی در کلکته به کمک چند تن از هندیان فارسی دان تصحیح شاه نامه را بر اساس ۲۷ نسخه آغاز کرد و فقط جلد اول آن را در ۱۸۱۱ در کلکته به چاپ رساند. متن کامل شاه نامه به تصحیح ترنر ماکان از افسران انگلیسی مامور در هند در چهار مجلد با مقدمه ای فارسی در سال ۱۸۲۹ در کلکته انتشار یافت و این نخستین چاپ بالنسبه معتبر شاه نامه به مقیاس آن روز بود، که بعدها اساس چاپ های سنگی متعددی در ایران و هند قرار گرفت.»

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه، ص ۹، مقاله ی امین ریاحی با

نام جهان شاه نامه شناسی)

یافتن استعدادی چنین شگرف در مخفی کردن دم خروسی بدین بلندی و اعمال و ایراد چنین شگردی، نه فقط برای پوشاندن این حقیقت که کمپانی هند شرقی در صدور شاه نامه برای ایرانیان چه رسالتی به عهده داشته و اجرا کرده، بل تطهیر آن به عنوان اقدام فرهنگی قابل ستایش از سوی کلنل های ارتش استعماری اشغال کننده ی هند، از سوی محققى که می خواهد بی طرف بماند، چندان و چنان موجب اعجاب است که ناچار باید به دنبال یافتن نام امین ریاحی در فهرست حقوق بگیران کمپانی هند شرقی باشیم! اگر آن مرحوم در دسترس بود از او می پرسیدم که چرا کمپانی هند شرقی برای جذب قلوب هندیان، که احتمالا با فارسی زبانان هند به افزونی شمار قابل قیاس نبوده اند، به تصحیح وداها دست نزده است؟!!

«از شاهنامه تا دویست و اندی سال پس از پایان سرایش آن، دست نویسی در دست نیست و از سده ی هفتم نیز تنها دو دست نویس مانده است که کهن تر آن ها، یعنی دست نویس فلورانس، مورخ ۶۱۴، نیز ناقص است و تنها نیمه ی نخستین شاهنامه را در بردارد. ولی از سده ی هشتم تعداد دست نویس های آن بیش تر می گردد و هر چه جلوتر می آییم، بر شمار آن ها می افزاید، تا آن جا که شاید امروزه رقم دست نویس های کامل و ناقص این کتاب که در کتابخانه های عمومی و مجموعه های شخصی در سراسر جهان پراکنده اند، از هزار بیرون باشد. پیداست که دسترسی به همه ی این دست نویس ها کاری است نه شدنی و نه سودمند. بل که اگر مصحح شمار بزرگی از دست نویس های سده های هفتم تا دهم را فراهم آورد، وظیفه ی تصحیح انتقادی را در این یک مورد به جای آورده است. هم چنین تنظیم یک جامع نسخ از همین دست نویس ها نیز اگر هم شدنی باشد، کاری بیهوده است، بل که بسنده است که مصحح از میان آن ها معتبرترینشان را برگزیند و اساس تصحیح قرار دهد، ولی البته در برخی موارد - چنان که نگارنده کرده است - به دست نویس های دیگر نیز نگاهی بیافکند».

**(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه، ص ۵۲، مقاله ی جلال خالقی مطلق
با نام دانشی به نام شاه نامه شناسی)**

اگر امین ریاحی را محقق شناسا و ساعی در امور حقوقی و ادبی فردوسی و شاه نامه بدانیم، بی تردید جلال خالقی مطلق در میان مصححان شاه نامه، ممتازترین در سطح جهان است که او نیز عمر خویش بر سر کار بی حاصل و غیر ممکن تصحیح شاه نامه گذارده است، زیرا که اوضاع در این قضیه ی نسخه شناسی و تطبیق با وجود نمونه های کنونی از شاه نامه چندان آشفته است که در فرصت بعد به آن خواهیم رسید و اینک در این اندازه بسنده می بینم که گوشه هایی از شکایت های شخص خالقی مطلق در این باب را بخوانید:

« نخست درباره ی خویشاوندی دست نویس های شاهنامه، این نکته گفته شود که دست نویس های این کتاب را می توان به چند شاخه ی کلی بخش کرد، ولی ترسیم نمودار یا درخت خویشاوندی آن ها شدنی نیست، چون تنها میان چندتایی از آن ها خویشاوندی ثابت و نزدیک هست. یکی از خویشاوندی میان دست نویس های استانبول ۷۳۱، قاهره ۷۹۶ و برلین ۸۹۴ و دیگر خویشاوندی میان دست نویس های لنینگراد ۷۳۳ و پاریس ۸۴۴. خویشاوندی میان دیگر دست نویس ها یا دور است یا گردنده. برای نمونه دو دست نویس لندن ۶۷۵ و قاهره ۷۴۱ پس از آن که در بخش بزرگی از آغاز کتاب با یکدیگر نزدیک اند، سپس دست نویس قاهره ۷۴۱ از لندن ۶۷۵ کمی دور می گردد و به دست نویس فلورانس ۶۱۴ نزدیک می شود، ولی هر سه دست نویس در یک شاخه باقی می مانند. هم چنین دو دست نویس واتیکان ۸۴۸ و لنینگراد ۸۴۹ که در آغاز خویشاوندی بسیار نزدیک دارند، در داستان سیاوخش از یکدیگر دور می گردند، دست نویس نخستین به دست نویس لندن ۶۷۵ نزدیک می شود و دست نویس دومین به دست نویس های لنینگراد ۷۳۳ و پاریس ۸۴۴ می پیوندد و یا دو دست نویس لیدن ۸۴۱ و آکسفورد ۸۵۲ که در آغاز کتاب از اعتبار بیش تری برخوردارند، از آغاز داستان سیاوخش، ناگهان دچار فساد می گردند و در

عین حال با یکدیگر خویشاوندی بسیار نزدیک پیدا می کنند، تا آن جا که جای گمانی نمی ماند که این دو دست نویس در این داستان در یک یا دو پشت خود از یک دست نویس واحد و فاسد جدا گشته اند. علت این خویشاوندی های گردنده این است که دست نویس اساس کتابت، همه ی دفترها یا همه ی داستان های شاهنامه را نداشته است و یا برخی جاها صفحه هایی چند از آن افتادگی داشته و کاتب ناچار در این جاها دست نویس دیگر را اساس کتابت قرار داده است. گذشته از این، برخی از دست نویس های شاهنامه دارای خویشاوندی آمیخته هستند. یعنی وابستگی آن ها را حتی در یک داستان واحد هم نمی توان شناخت. این آمیختگی از این جا پیدا شده است که کسی دست نویسی را با دست نویس دیگر از شاخه ای دیگر مقابله کرده و برخی اختلافات را در بالا و پایین بیت ها در کنار صفحه ها و میان ستون ها نوشته است. سپس چون این دست نویس اساس کتابت دیگر قرار گرفته، کاتب این اصلاحات را درون متن نموده است و از این جا دست نویسی با خویشاوندی آمیخته پیدا گشته است .

**(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه، ص ۵۵، مقاله ی جلال خالقی
مطلق با نام دانشی به نام شاه نامه شناسی)**

پس برای گریز از تورم اوراق، از انتقال داده های دیگران در می گذرم که اعتراف می کنند در فهرس موجود، اعم از مقید به تاریخ و نام نسخه نویس و یا آن ها که بی نشان اند، بیش از هزار نسخه ی دست نویس از شاه نامه شناسایی شده است. آیا چه مقدار از این هزار نسخه را، نسبت به زمان تالیفی که شایع است، در فاصله ی زمانی پانصد ساله ی مقدم بر صفویه نوشته اند؟ اگر از حیرت تعادل خود از دست نمی دهید و پس نمی افتید، بگویم که **هیچ!!!**

نوشته شده در سه شنبه، ۰۵ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۳:۴۱ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۰

(شاهنامه فردوسی-۲)

ایرج افشار علاوه بر این که کتاب شناس زبده ای است، در محیط و خانواده ای سخت دل بسته ی ایران باستان پرورش یافته و نقل او را در این باب که ایرانیان و شیفتگان زبان فارسی و شخص فردوسی، از هزار سال پیش، در قهوه خانه ها و زورخانه های جهان، برای افزودن بر پهنای اندیشه ی انسانی خویش، شاه نامه می خوانده اند، در یادداشت پیش دیدید. هم او که با اشتیاق و ذوق زدگی نامتعارف، فردوسی و کتاب اش را هزار ساله می شناساند و به گونه ای حرفه ای و آموزش دیده و آکادمیک از فهرست ها و منابع معرفی کتاب های خطی فارسی خبر دارد، سالیان پیش جزوه ای برای یک فیلم تبلیغاتی اختصاصا در همین موضوع و با نام «شاه نامه، از خطی تا چاپی» نوشت که در دومین جشن طوس در سال ۱۳۵۵ با اصطلاح جدید و عجیب این روزها «رونما» شد! اصطلاحی که آدمی را به یاد مراسم سنتی شب زفاف می اندازد و چون غالب کتاب های اخیرا و مرتبا رونما شده، پسند اجتماعی ویژه پیدا نکرده اند، به نظر می رسد علی رغم بزرگ و دوزک های متفرقه ی قبلی و چنین رونمایی های تشریفاتی پر هزینه جدید، رونما شدگان مورد قبول داماد قرار نگرفته اند!

باری، انتظار است نوشته چنین صاحب نظر و نسخه شناسی، در باب موضوع مورد پسند و علاقه اش، به میزان لازم جامع و کامل باشد که نیست و با متن مختصر و عجولانه و با اطلاعات اندک مواجهیم که مثلا تنها دو نسخه شاه نامه ی تحریر پیش از صفویه را آدرس می دهد و در صفحات آن جز «خبر نداریم» و «ندیده ایم» و «نمی دانیم» و ممکن است و شاید و اما و اگر نمی بینیم، که به معنایی صداقت ایشان را می رساند. اشکال در این است که از نگاه منتقدان و خرده گیران، ابراز چنین صداقت هایی با اظهار چنان ستایش هایی از شاه نامه و فردوسی، همخوان و منطبق نمی شود.

« هیچ نمی دانیم نسخه ای از شاهنامه که **علی الظاهر** در دیه باژ از آبادی های طوس تهیه و به غزنین فرستاده و در آن جا به پیشگاه سلطان محمود غزنوی تقدیم شد، به چه صورت بود... به نقل مجتبی مینوی از روایات قدیم، چون کتاب بسیار مفصل و بزرگ بود به ناچار آن را در چندین مجلد، **مثلا هفت دفتر یا دوازده دفتر یا حتی بیست دفتر**، هر دفتر حاوی دو هزار و پانصد تا سه هزار بیت نویسانیده و ترتیب داده بوده است. به هر تقدیر تردید نیست که فردوسی خود دست کم یک نسخه از شاه نامه به دست خویش نوشته بوده است و مانند هر نویسند و شاعری در آن تصرفات و کم و بیشی ها کرده بوده است، اما بسیار جای افسوس است که **ورقی هم از چنان نسخه ای عزیز به واسطه ی کثرت و سختی حوادث روزگار برای ما باقی نمانده است** »
(ایرج افشار، شاه نامه از خطی تا چاپی، ص ۵)

به محض این که در باب آن «کثرت حوادث و سختی های روزگار» توضیحی بخواهید، از حمله مغول و هلاکو و تیمور ترک می گویند که به ترین شاه نامه های شان نیز به همان ها متعلق است!!! حالا نوبت

من است که ندانم این دیه باژ در حوالی طوس و یا حتی خود طوس، اگر مقیاس را دهات و شهرک های ایران عهد قاجار نیز بگیریم، در قرن چهارم هجری، با چه نیاز و از چه راه، استثنا صاحب مکتب خانه و مکان پرورش ذوق شده، تا کسی چون فردوسی از آن برآید و مگر چه امکاناتی ذخیره داشته است که در آن کتاب هایی با چنین مشخصات و صفحاتی نوشته شود و شاعر، این همه پوست آماده و مناسب نگارش را، که بی شک بهایی بارها بیش از تمام دارایی مفروض ده باژ می طلبیده، با کدام توان مالی و فنی و چه پیشینه ی تولیدی در طوس و یا ده باژ و یا حتی غزنین به دست آورده است؟!!

«**قدیم ترین نسخه ی شاه نامه:** فردوسی در سال ۴۰۰ هجری از تحریر نهایی شاه نامه فارغ شد. قدیم ترین نسخه ی خطی موجود و شناخته شده از آن کتاب **متعلق است به سال ۶۷۵، که اگر احتمال خدشه ای در تاریخ کتابت آن نرود و همه ی اوراق اش یکدست دانسته شود، نسخه ای است که حدود ۲۷۵ سال پس از تصنیف اثر کتابت شده است.** ناچار احتمال تصرفات و تحریفات هم در آن می رود. این نسخه اکنون در موزه ی بریتانیا نگهداری می شود، **چند ورق اش به خط نستعلیق گونه است و بقیه به خط نسخ.**»

(ایرج افشار، شاه نامه از خطی تا چاپی، ص ۹)

معلوم نیست آن قید و شرط افشار در متن بالا که می گوید: «اگر همه اوراق آن یکدست دانسته شود»، در نتیجه گیری او چه تاثیری داشته است، زیرا در عین حال که اوراق نسخه را یکدست نمی بیند، آن را قدیم ترین نسخه معرفی می کند!!! احتمالاً در این جا با یک مطایبه فرهنگی مواجهیم. اگر بعدها خواندید تاریخ کتابت این قدیم ترین نسخه را، که سی سالی است دیگر قدیم ترین نسخه نمی گویند، بر همان چند برگ الحاقی به خط نستعلیق یافته اند، که در قرن هفتم هجری هنوز ابداع هم نشده بود، حیرت نکنید، از بی خیالی چنین کتاب شناسانی حیرت کنید که برای اعتبار دادن به آرزوها و اوهام خویش، هر گنجشک رنگ شده ای را به جای طوطی شیرین سخن قبول می کنند و نسخه ای چنین آشکارا دست برده و از اصل مجعول را، نه فقط بر سر سازندگان و جاعلان جای خوش کرده در موزه ی بریتانیا نمی کوبند، بل در شمار قدیم ترین نسخه خطی شاه نامه می آورند و فهرست می دهند، با اندکی غمزه در قالب همین اگر و مگرهای آبکی که خواندید.

«**شاه نامه ی بایسنغری:** یکی از عالی ترین نمونه ها، شاه نامه ی معروف به بایسنغری است از کارهای هنری مکتب هرات و **مربوط به سال ۸۲۲ هجری.** این نسخه به خط نستعلیق خطاط مشهور جعفر بایسنغری است. بیست و دو مجلس تصویر دارد با جلد ممتاز سوخت طلاپوش از بیرون و معرق از درون و اوراق سرلوحه و ترنج دار و مرصع در آغاز و جداول مذهب برای خزانه ی غیاث الدین بایسنغر نواده ی تیمور. این نسخه از شاه نامه دارای مقدمه ای است به نثر که بعدها به مقدمه ی بایسنغری شهرت یافت. در آن گفته شده است که **گرچه نسخه های متعدد از شاه نامه در کتاب خانه همایون موجود بود، در سال ۸۲۹ اراده ی امیر زاده بر آن قرار گرفت که نسخه ای «از چند کتاب یکی را مصحح ساخته مکمل گردانند.»**»

(ایرج افشار، شاه نامه از خطی تا چاپی، ص ۱۷)

نقد و رد قدیم بودن این نسخه هم کاری است موکول به یادداشت های بعد، اما اینک که دفتری در این باب گشوده است، تذکر دهم رجوع به چنین فضل فروشی های ناگزیر، دل آدمی را نسبت به حال باستان پرستان و ترک و عرب ستیزان کنونی کباب می کند که از سوپی عرب و چنگیز و هلاکو و تیمور را بر باد دهندگان هستی ملی خویش می شمارند و از سوی دیگر، از آن که در اطراف خود جز مختصر آثار کهنی از عرب و ترک نمی بینند، در لاف و گزاف های ناسونالیستی مورد نیاز، دست گذاری به همان سو دراز می کنند که از ممتازترین آن ها را همین شاه نامه ی معروف به بایسنغری می گویند!!! و گرچه سال ۸۲۳، بسیار به ظهور دولت صفوی نزدیک است، اما زمانی که به نقد این شاه نامه ی به اصطلاح بایسنغری پرداختم روشن می شود که از کلاه برداری عظیم ساخت نسخه ی بایسنغری شاید به زحمت قرنی بگذرد، کافی است به آن جمله آخر نقل بالا رجوع کنید که مدعی است کار مقابله و تصحیح نسخ، که در تمام جهان شیوه ای بسیار جدید است، در ایران از زمان نواده ی تیمور آغاز شده است، تا به صرف این گنده گویی خنده دار وجود نسخ متعدد شاه نامه را در صندوق خانه ی امیر زاده ی تیمور مسجل کنند، شاه نامه هایی که چشم سالم اشخاص هنوز اصلی از آن ها ندیده است.

« **شاه نامه های تیموری:** بسیاری از شاه نامه هایی که در عهد تیموری نوشته و آراسته می شد، چون برای اهداء به پادشاه زادگان هنر دوست تیموری و حکام و امرای عصر و نیز ارسال به دربار عثمانی بود، شاهانه بود. یعنی مزین و هنری بود. افسوس که **عده ی کثیری از آن ها از دست رفته است.** مثلاً شرف الدین علی یزدی مورخ و وزیر عصر شاهرخ تیموری ابیاتی دارد در ماده تاریخ جلد و طلبه ی نسخه ی مصوری از شاه نامه که برای امیر شمس الدین محمد میرک فرزند جلال الدین امیر چخماق شامی در مدت سه سال از ۸۳۹ تا ۸۴۱ تهیه شده بود. نیک معلوم است که اگر نسخه و جلد و غلاف آن نسخه اهمیت هنری نداشت و از نفایس به شمار نمی رفت **ماده تاریخ در باب آن گفته نشده بود...** مصور ساختن شاه نامه، **از نخستین قرن پس از سروده شدن آن اثر مرسوم بود** و دو بیت سوزنی سمرقندی، **شاعر قرن ششم هجری،** اگرچه به منجیک ترمذی هم نسبت داده شده، ضمن مدیحه ای، دلالت بر این معنی دارد.»

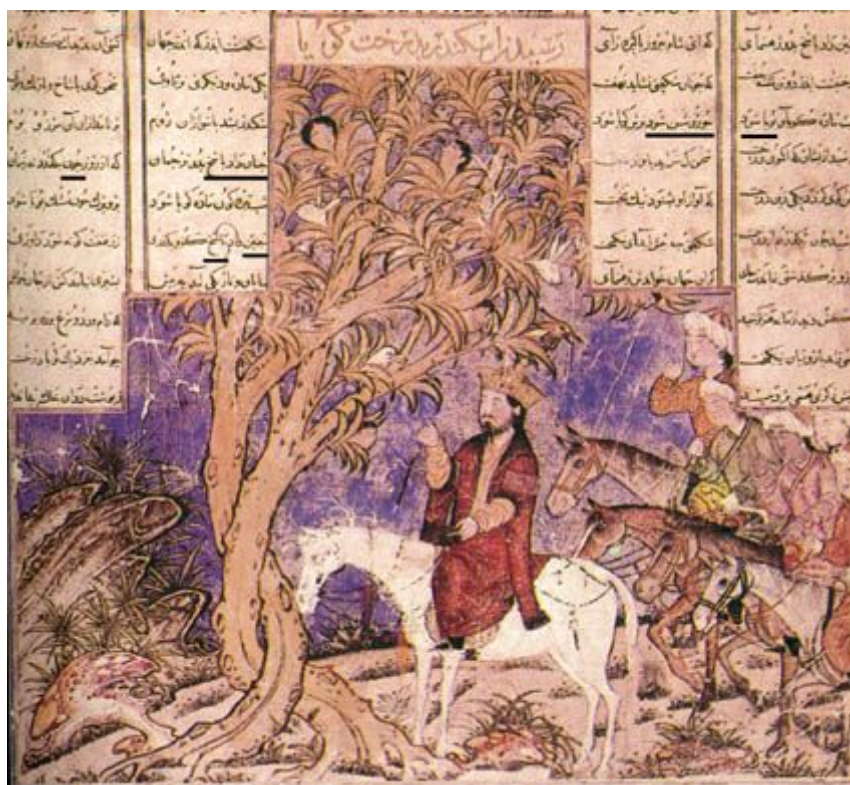
(ایرج افشار، شاه نامه از خطی تا چاپی، ص ۱۱ و ۱۸)

از همین جا تبعات دست تنگی در ارائه ی نمونه های شاه نامه ی پیش از دوران صفوی آغاز می شود. افشار که جز همان دو نسخه ی مجعول، اصل قدیم دیگری را نمی شناخت، حالا به اشعار دیوان ها برای اثبات وجود انواع شاه نامه ها متوسل می شود، که دو نمونه ی آن را در نقل فوق خواندیم، حتی اگر شاعر یکی از آن ها را نیز به درستی نمی شناسد!!! او که از طریق علم غیب معهود و معمول این جماعت، اختصاصاً از وجود نسخه های مصور شاه نامه از قرن پنجم، یعنی قرنی پس از سرودن اصل آن خبر دارد، نمی دانیم چرا نخستین شعر را از قرن ششم می آورد! اشعاری که دو صد بیت ان را می توان در یک نیمه ی از روز سرود و با خط و اسلوب هر دورانی در هر دیوانی جای داد، که نوع سوزنی سمرقندی آن بدان دلیل شایسته ی دقت ویژه می شود که این هجو باف ناشناس، نسب خود را به

سلمان فارسی رسانده است!!! اگر گمان می کنید توسل به دیوان و ابیات برای اثبات شاه نامه ای نوشته به دوران پیش از صفوی، تنها شگرد آنان برای رفع تنگناهاست، اشتباه می کنید!

« **نسخه های مصور:** از این میان نسخه های مشهور به مغولی، یعنی از عصر ایلخانیان ایران، واجد اهمیت است. مخصوصا آن نسخی که دارای مجالس تصویر است همیشه مورد توجه تام و تمام عتیقه دوستان و متمولین و اعیان و پادشاهان مختلف بوده است و نمونه هایی از آن ها در آمریکا، مملک اروپایی، ترکیه، ایران و شبه قاره ی هندوستان موجود است. کثرت علاقه به مجالس تصویر این نوع نسخ چندان بوده است که در موارد بسیار، **نسخ قدیم و مهم را اوراق و متن آن را فدای تصویر کرده اند.** شاه نامه ای که اوراقی چند از آن باقی است و به نام دموت شهرت یافته، یکی از نمونه های این نوع تزیین است... امروزه شاه نامه های مصور و خطی و حتی اوراق منفرد و جدا شده ای که از مجالس شاه نامه های قدیم در دست است، زینت بخش کتاب خانه ها، موزه ها و مجموعه های شخصی است و فهرستی از آن ها که زیر نظر الگ گرابار تهیه شده است بازگوینده و راه نما است... ».

(ایرج افشار، شاه نامه از خطی تا چاپی، گزیده هایی از صفحات ۱۰ تا ۱۴).

اسکندر و درخت سخن گو، مینیاتور قرن هشتم، نگارستان فریر، واشنگتن

این یکی از آن ده ها و ده ها برگ مصور از به اصطلاح شاه نامه های کهن پیش از صفویه است که هر یک را سند حضور و دلیل وجود یک شاه نامه ی کامل قدیم می گیرند و به جای یک شاه نامه ی مغولی و تیموری و غیره قرار می دهند، زیرا که شاه نامه دیوان حافظ نیست که پنجاه نسخه ی پیش از صفوی از آن بسازند، مطول است و باز تولید نسخه های کامل و قدیم از آن ها، از جلد و کهنه کردن آن همه

کاغذ و نگارش بدون الگوی خطوط قرن ششم تا دهم هجری، بسیار پر هزینه و زمان بر و دشوار بوده و بعدها خواهم نوشت که در همین چند نسخه ای که به هزار زحمت کهنه کرده اند و به عنوان منبع تصحیح به شیوه هایی بس شامورتی وار به کار می برند، به سبب پیچیدگی و دشواری کار، تا چه میزان خطا یافت می شود. پس برای گذر از این تنگنای سخت، با به کار زدن شگردهای اورشلیمی و جعل سریع و سرپایی، با نوشتن چند بیت و کشیدن یکی دو مینیاتور، با یک تیر چند نشانه زده اند: نخست این که یکی دو برگ مصور را، با آه و افسوس و لعنت و ننه من غریبم بازی های فرهنگی و البته خنده های زیر لب و پنهان، علی البدل و شناس نامه و دلیل وجود شاه نامه های ده و بیست جلدی کهن گرفته اند، دوم این که هر برگ آن را به بهای مخارج ساخت و جعل نسخه ی کامل و نیمه کامل دیگری، به خوش خیالان خر پول فروخته اند و بالاخره با سهولت تمام و بدون نیاز به امضای خطاط و نساخ و تدارک مقدمه و موخره و ثبت تاریخ برای کتاب، بر هر یک از این برگ ها، به بهانه ی کارشناسی هنری تابلوی مینیاتور آن، به دل خواه خویش تاریخ زده اند، چنان که نمی دانیم تصویر بالا را با چه شیوه ای قرن هشتمی معرفی می کنند!!؟ زمانی که نوبت بررسی بازمانده های هنری هزاره ی نخست ورود اسلام به ایران رسید، آن گاه احتمالاً با پهنای پیکره ی این هیولا و وسعت حوزه ی دروغ پردازی و جعل انجام شده در تدارک نسخه های قدیم شاه نامه، آشنا خواهید شد، ان شاء الله.

نوشته شده در پنجشنبه، ۰۷ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۶:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۱

(شاهنامه فردوسی-۳)

معلوم شد نسخه شناس معروف ایران، ایرج افشار، در سال ۱۳۵۵، از میان بیش از هزار دست نویس قدیم شاه نامه، که خود آمار داده اند، فقط دو نسخه ی پیش از صفویه می شناخته است: **نسخه ی موزه ی بریتانیا و نسخه ی معروف به بایسنغری**. در این مرحله هنوز به درستی و نادرستی همین تشخیص مختصر و محدود او وارد نمی شوم و فقط نسخه های منتسب به پیش از صفویه را، با قبول اولیه ی اقوال در جریان، شمارش می کنم و شناخت فنی و توضیحات دیگر را به حوزه ی خود می برم که در پایان معلوم شود هیچ نسخه ای از شاه نامه نمی شناسیم و نداریم که اثبات نگارش پیش از صفویه ی آن، با اسناد درست، میسر باشد. مطلبی که صحت دریافت و بیان آن، با سایر نمایشات هستی اجتماعی ایرانیان، در دوران پس از اسلام، برابر است و معلوم می کند در سرزمینی که هنوز جاده و پل و کاروان سرا و بازار و آب انبار و حمام و مصلی و دولت و خدمات عمومی و اسلوب شهر

نشینی نیست و اندک جماعت پراکنده ی آن، در قلاعی فراز کوه ها زیست می کنند، گفت و گو از این یا آن سراینده ی شیرین سخن و این و آن نسخه ی قدیم، به صرف ارائه ی دو و یا چند دست نویس، که تولید و محتوای آن مبنا و مقدمات ضرور اجتماعی را ندارد و ساخت آن به هر صورت و در هر زمانی میسر است، نه فقط خیال بافی که توطئه چینی است. باید سرانجام به بنیان اندیشی عادت کنیم، این حرارت تب گونه ی ادعاهای هری پاتری را، که برای دیرینه ی خود قائلیم و آمیب انتقال آن تبلیغات و تمایلات تفرقه افکنانه ی کنیسه و کلیسا بوده، علاج کنیم و برای شناخت یکدیگر، زبان روشن تاریخ و نه افسانه های شاه نامه را به کار بریم. زیرا ملتی که در جای ارائه ی آثار و علائم مادی حضور متمدنانه، چنان که شاهدیم، خود را در ابیات و اشعار به تاریخ می شناساند و به لفاظی و معرکه گیری فرهنگی رو می کند، مستحق تحقیر و تبسم خردمندان است. ابهام واقعی و سایه های پهناور ناسلامتی آن جا پدیدار می شود که شاهدیم همین ادعاهای کاغذی کنونی را، مراکز به ظاهر علمی و بزرگ جهان، نه تنها بی مجامله می پذیرند، بل با علاقمندی غیرعقلانه و مقدم و مفصل تر، به بوق می فرستند، بر آن ها تیم های بزرگ تصحیح و تبلیغ می گمارند و چنان که فرزندان خویش پپروراند، برای حفظ و باور و انتشار آن ها به دل شوره دچارند!!!؟

«چنان که معلوم است، اولین متون کامل و علمی شاه نامه که در قرن گذشته به توسط ماکان و ژ. مول انتشار یافته و در زمان انتشار از موفقیت های مهم به شمار می آمدند، پاره ای از خواست های اساسی متن انتقادی و علمی را برآورده نمی ساختند. نه مول و نه ماکان در مقدمه های متن های انتقادی خود صراحتاً تذکار نداده اند که کدام نسخه ها را مورد استفاده قرار داده، کدام متن ها را مرجح دانسته و کدام شیوه ی انتقاد متن را به کار برده اند. هر دو ناشر، چنان که معلوم است، شماره ی زیادی از نسخه های نه چندان قدیمی شاه نامه را گرفته، آن ها را با یکدیگر مقایسه نموده، متن اصلی را نسبتاً خود سرانه انتخاب نموده و واریانت های نسخه های دیگر را ایداً ذکر نکرده اند. بدین شکل متن هایی به دست آمده است که قرائت آن ها آسان ولی رابطه شان با متن اصلی فردوسی نامعلوم است».

(برتلس، متن انتقادی شاه نامه ی فردوسی، پیش گفتار، ص ۵)

حکایت غربی است این نگرانی های بی منتهای غربیان غالباً یهود، در باب یافتن متن مطمئنی از شاه نامه، تا به تلویح بر وسعت و منظور این حقه بازی های ظاهراً دل سوزانه و فرهنگ ستایانه واقف شویم که چه گونه صاحبان عقل و نظر ملتی را، با فرض سلامت، به جست و جوی نخود سیاه در انبار زغال مکتوبات و مجعولات قدیم می فرستند تا به جای دعوت ملی برای فهم و تعیین تکلیف با اشعار بی مایه ی مندرج در شاه نامه، کسانی را قرنی است در التهاب درست خوانی بیت این و آن می بینیم و برای موجه کردن همین منظور، عامدانه دو نسخه ی نزدیک به هم از متن شاه نامه ننوشته اند و آدمی در می ماند این همه دغدغه، با ظاهری مقدس، در باب یافتن ناممکن و عمر فنا کن اصل سخن فردوسی، هنگامی که به روایت خودشان، قدیم ترین دست نویس را سیصد سال دورتر از زمان فرضی تالیف آن یافته اند، برای چیست و چه معنایی به خود می گیرد!!!؟

« جای خوشبختی است که با امکانات علمی و فنی که در دوران ما فراهم است، قدیم ترین نسخه های شاهنامه و تحقیق و تصحیح علمی و محققانه ی آن ها قابل دسترسی است و همچنان که **یان رپکا** در مراسم هزاره ی فردوسی در سال ۱۳۱۳ گفته است: «بزرگ ترین احترامی که مجمع ممتاز ما می تواند به مقام فردوسی بگذارد، این است که تصمیم قاطع گرفته شود که یک چاپ انتقادی از متن شاهنامه تهیه گردد، **ما این را به شاعر، به شعر جهان و ایرانی و به عالم علم مدیون هستیم**» .

مرحوم **فروغی** نیز که از پیشگامان شاهنامه پژوهی در ایران است، ترتیب یک شاه نامه را که نسخه ای معتبر و حجت شناخته شود، **از واجبات می داند** و معتقد است که حتی الامکان باید مشکلات و موانع این کار را از پیش پا برداشت: «یکی از **دردهای بی درمان که ضمن تتبع در شاهنامه به آن برخورد می شود** این است که ترتیب دهندگان نسخه ها، به هیچ وجه مقید نبوده اند که متابعت از اصل فردوسی بنمایند و **عمدا یا سهوا** غلط نقل کرده اند... در بعضی موارد مشاهده می شود که فراهم کنندگان شاهنامه، داستانی را ناقص پنداشته و دریغ دانسته اند که به آن حالت بگذارند، پس به الحاق ابیاتی از گفته ی خود رفع نقص شاهنامه را نموده اند و در بسیاری از موارد، آن را اصلاح فرموده اند!! کسانی که تعصب دینی و مذهبی داشته اند، لازم دانسته اند در بعضی مواضع، اشعاری مبنی بر تدین و تشیع فردوسی بیفزایند... یکی دیگر از علل تصرفاتی که در شاهنامه به عمل آمده، این است که از بس این کتاب مقبول و مطبوع واقع شده، بعدها هر شعر قابل توجهی از بحر متقارب را به فردوسی نسبت داده و داخل شاهنامه کرده اند، **چنان که اشعار اسدی و سعدی و غیره در بعضی از نسخ شاهنامه دیده می شود** و یک علت این کیفیت آن است که در سوابق ایام، بسیاری از اشخاص تمام یا قسمت هایی از شاهنامه را حفظ داشته اند و در روایت ذهنی آن ها اشتباهات واقع شده است .

این تغییرات و تصرفات در شاهنامه تا بدان جا می رسد که شاهنامه شناس بزرگ معاصر ایران، شادروان استاد **مجتبی مینوی**، اظهار نظر می کند که: «**شاهنامه، دوتا است**، یکی شاهنامه ای که فردوسی سرود و دیگر شاهنامه ای که پس از مرگ اش، شاعران و کاتبان و مرشدان ساختند و آن چه را خواستند بدان افزودند. شعرها را اصلاح و جرح و تعدیل کردند و به صورتی که امروز می بینیم درآوردند، به طوری که حتی در شاهنامه های چاپی نیز که همه از روی نسخه ی انتخابی ترنر ماکان به طبع رسیده، توافق و هماهنگی به چشم نمی خورد. استاد مینوی نتیجه می گیرند که: **ما نباید به این انتظار بنشینیم که در ممالک دیگر برای ما شاهنامه تهیه کنند** و به این خوش باشیم که در پایتخت کشور، خیابانی و میدانی به نام فردوسی داریم . . .» .

و مرحوم **خانلری** معتقد بود که: «درباره ی شاهنامه، کار بسیار باید کرد. در درجه اول، مسلما یک چاپ دقیق انتقادی از شاهنامه لازم است. این برای ما هیچ **پسندیده نیست که خارجی ها بیایند و برای ما نسخه ی دقیقی از شاهنامه تهیه کنند** . . .» .

و شادروان **مسعود فرزاد** عقیده داشت که: « بنده به دست آوردن متن کامل و صحیح شاهنامه را حتی از گرفتن جشن یادبود برای فردوسی و ساختن آرامگاه برای او مهم تر و مفیدتر می دانم. **ما منتهای احتیاج را به یک شاهنامه ی صحیح و کامل داریم** » .

به هر حال، **سرآغاز راه دور و دراز، شناخت واقعی شاهنامه، تثبیت متن شاهنامه است** و خوش بختانه از آغاز دوران چاپ تا امروز، کوشش هایی فراوان در دست یابی به متن صحیح شاهنامه صورت گرفته است.».

(رستگار فسایی، متن شناسی شاهنامه فردوسی، صفحات سیزده تا پانزده)

پس قضیه چنین خلاصه می شود: شاه نامه، شناس نامه ی ملی ماست، که یا دو تاست و یا برگ هایی از اصل آن را کنده و صفحاتی به آن افزوده اند و بدین ترتیب تا متن اصلی و یا غیر مخدوش این شناس نامه را نیابیم، نه فقط یکدیگر، که خودمان را هم نخواهیم شناخت، پس ضرورت است که ابتدا مطمئن شویم شاه نامه ی اصلی هنوز نایافته، از ما چه گفته و تاریخ و مکان تولد و اسامی والدین مان را در چه زمان و چه مکان و به نام چه کسانی ثبت کرده، تا پس از آن زندگی عالمانه و عاقلانه در این ملک آغاز شود!!! آیا نپرسیم که قمپزهای بی قرینه و فارس بازی های خنک کنونی را از روی کدام یک از این شناس نامه ها نقل می کنید و چه گونه مدعی آن می شوید در حالی که بنا بر ارزیابی موجود، در میان نسخ مورد قبول کنونی، با چنان مغایرت های وسیعی مواجهیم که حتی مجتبی مینوی را به نوشتن مقاله ای در باب و با نام «فردوسی ساختگی و جنون اصلاح اشعار» مجبور و ناگزیر کرده است:

«این ایام بر حسب وظیفه ای که به من محول شده، به داستان رستم و سهراب فردوسی پرداخته ام و مشغول شده ام به تحقیق و تدقیق درباره ی آن داستان و مقابله کردن نسخ خطی قدیم با یکدیگر و تهیه ی متن صحیحی که بتوان آن را نزدیک به رستم و سهرابی دانست که **فردوسی ساخته است**. اختلافی که در میان نسخ از حیث عده ی ابیات این داستان و ضبط کلمات و الفاظ آن دیده ام به اندازه ای زیاد است که انسان متحیر می شود و با خود می اندیشد و از خود می پرسد که آیا ما یک فردوسی داشته ایم یا چندین فردوسی!... اگر نسخه ی بریتانیا مورخ ۶۷۵ را ملاک کار خود قرار دهیم و آن عده را که بنده از این نسخ «ابیات مورد اطمینان از داستان رستم و سهراب» می نامم درست فرض کنیم، در چاپ کلکته و به تبع آن در تمام چاپ های سنگی و سربی که از روی آن در ایران و هندوستان و غیرآن کرده اند، **متجاوز از ۶۵۰ بیت الحاقی فقط در یک داستان هست** و در چاپ ژول مهل و چاپ بروخیم و چاپ امیر کبیر بیش از ۴۲۰ بیت الحاقی است. این ها از کجا آمده است؟ آیا فردوسی این ها را گفته بوده و نسخه نویسان قدیم آن ها را حذف کرده اند؟ یا آن که دیگران این ها را سروده اند و در نسخه های مختلف در حاشیه ها الحاق کرده اند و از آن جاها به نسخه ی بایسنغری و چاپ های کلکته و پاریس و ایران و بمبئی سرایت کرده است؟» (رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه، ص ۱۲۱ و ۱۲۴، مقاله ی مجتبی مینوی با عنوان فردوسی ساختگی و جنون اصلاح اشعار).

این سنوال های محصول سردرگمی مجتبی مینوی، که تاکنون بی جواب مانده فقط نتیجه ای است که از بررسی و مقابله ی داستان رستم و سهراب در نسخه های مختلف شاه نامه به دست آمده و اگر کسی بخواهد با این کتاب تازه ساز، که با هزار حيله و حقه، متن قرن چهارمی وانموده اند، بیش تر آشنا شود؛ پس او را به خواندن ارزیابی دیگری ببرم که کسی دیگر، در همین باره و با نگاهی به تمام شاه نامه انجام داده است:

«مسئله ی دیگری که در تشخیص و شناخت ملحقات و چه گونگی و چرایی آن ها باید مورد بررسی قرار گیرد، نسبت ملحقات در بخش های مختلف شاه نامه است. بدین منظور چند متن چاپی موجود را در نظر گرفته، با هم می سنجم. چاپ های مسکو، بروخیم، موهل، دبیرسیاقی و رضانی را برای این سنجش انتخاب کرده از نسخه های ماکان و فولرس که مبنای چاپ بروخیم و دبیرسیاقی بوده اند و نسخه ی اولیا سمیع که منطبق بر چاپ ماکان است، صرف نظر می کنیم و نسخه ی مسکو را مبدا قرار می دهیم:

شاهنامه تا داستان سهراب: مسکو ۷۰۲۵ بیت، بروخیم ۷۲۹۰ بیت، موهل ۸۲۸۰ بیت، دبیرسیاقی ۸۲۵۷ بیت، رضانی ۸۴۵۲ بیت. چنان که پیداست در این بخش اختلاف بیش از ۱۴۰۰ بیت است. یعنی حدود ۲۰ درصد افزایش نسبت به متن. ضمنا باید دانست که این نسبت در تمام این بخش نیز یکسان نیست و داستان های قبل از فریدون ۵ درصد و پس از آن ۲۰ درصد افزایش را نشان می دهند، ضمنا مجموع این بخش قریب به ۱۵ درصد کل شاهنامه است.

داستان سهراب: مسکو ۱۰۵۹ بیت، بروخیم ۱۴۹۰ بیت، موهل ۱۴۹۰ بیت، دبیرسیاقی ۱۶۷۵ بیت، رضانی ۱۷۰۰ بیت. اختلاف بالغ بر ۶۵۰ بیت و به نسبت ۶۰ درصد داستان است و کل داستان معادل ... (کذا) درصد شاهنامه. ضمنا چاپ بنیاد شاهنامه حاوی ۱۰۵۳ بیت است که ۲۵ بیت آن نیز الحاقی تشخیص داده شده است.

داستان سیاووش: مسکو ۳۷۷۵ بیت، بروخیم ۴۲۱۲ بیت، موهل ۴۲۱۵ بیت، دبیرسیاقی ۴۵۱۰ بیت، رضانی ۴۶۱۹ بیت. اختلاف بیش از ۱۷۰۰ بیت و حدود ۴۶ درصد داستان است که خود ۸ درصد کل شاهنامه است. نسخه ی مصحح بنیاد شاهنامه که زیر چاپ است دارای ۳۷۷۰ بیت است که ۸۲ بیت آن نیز الحاقی تشخیص داده شده است.

دوره ی کیخسرو: مسکو ۱۱۶۰ بیت، بروخیم ۱۲۱۰۰ بیت، موهل ۱۲۱۰۰ بیت، دبیرسیاقی ۱۲۷۰۰ بیت، رضانی ۱۳۴۰۰ بیت. اختلاف عبارت است از بیش از ۱۷۰۰ بیت و ۱۵ درصد کل داستان ها که خود معادل ۲۵ درصد متن شاهنامه اند.

از لهراسب تا مرگ بهمن: مسکو ۵۴۹۰ بیت (داستان اسفندیار ۱۶۷۶ بیت)، بروخیم ۵۴۷۵ بیت (داستان اسفندیار ۱۶۹۰ بیت)، موهل ۵۴۹۰ بیت (داستان اسفندیار ۱۶۷۰ بیت)، دبیرسیاقی ۵۸۰۰ بیت (داستان اسفندیار ۱۸۲۰ بیت)، رضانی ۶۰۳۵ بیت (داستان اسفندیار ۱۹۲۰ بیت). اختلاف ۵۵۰

بیت و ده درصد این بخش است که خود ۱۱ درصد کل شاهنامه است. ضمناً باید توجه داشت که از این مقدار ۲۵۰ بیت آن تنها متعلق است به داستان ۱۶۰۰ بیتی اسفندیار.

بخش تاریخی از پادشاهی همای تا پایان شاهنامه: مسکو ۲۰۵۰۰ بیت، بروخیم ۲۰۶۲۵ بیت، موهل ۲۰۹۴۵ بیت، دبیرسیاقی ۲۰۹۴۰ بیت، رضانی ۲۱۵۰۰ بیت... در نتیجه می توان گفت: اولاً هرچه داستانی کم تر خوانده شده، کم تر نیز در آن دست برده اند. ثانیاً داستان هایی که با بنیان های ذهنی و روانی و اندیشگی و احساسی قومی آمیزش بیش تری داشته اند، بیش تر مورد اقبال بوده اند. ثالثاً از داستان های معروفی که جواب گوی نیازهای مردم و تجلی گاه دردها و آرزوهای آنان بوده، روایات مختلف و شکل های بیانی متفاوتی فراهم آمده که همگی به شاه نامه راه یافته اند.» (منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاهنامه ی فردوسی، صفحات ۹۴ تا ۹۷، مقاله ی سیاوش روزبهان، کیفیت افزایش و کاهش روایات و ابیات شاه نامه)

پس، چنان که می خوانیم، گویا سالم ترین و دست نخورده ترین حصه ی شاه نامه به درد نخورترین بخش آن برای مطالعه و معیوب ترین قسمت، پرخواننده ترین سهم آن اشعار است!!!؟ راستی که لازم است برای چنین محققانی اسفند در آتش و آب جوش بریزیم زیرا چنان ذکاوتی که به چنین جزییاتی اشراف یافته باشد یگانه است، به شرط این که به ما هم پیامزد چه گونه می توان پیش از مطالعه دریافت کدام بخش شاه نامه به درد خواندن می خورد و یا نمی خورد، چه قسمتی با ذهن و حس اقوام مرتبط تر است و کدام ابیات شاه نامه «جواب گوی نیازهای مردم و تجلی گاه دردها و آرزوهای آنان» بوده است؟! بدین ترتیب و بی اعتنا به این نتیجه گیری های فوق خیالی، بررسی های بالا تنها به ما نشان می دهد که جاعلان شاه نامه، با تدارک عمدی نسخه های متفاوت و مغایر، صورتی فراهم کرده اند که تا ابد برای شناخت خویش، از مسیر یافتن محال نسخه ی اصلی و صحیح شاه نامه، اوقات را به باد دهیم، تا آن زمان بدون پایان موقتا بر سر و روی یکدیگر بکوبیم و اگر در این بررسی معلوم شد که شاه نامه نسخه ی قدیم ندارد و نخستین تحریر آن متعلق به روزگار صفوی است، شاید برای ارائه ی عذر و از سر عنایت به این مردم محتاج به مودت و به اسلام نیازمند به وحدت، از تکرار موهومات دشمنان دست بداریم، حضرات شاه نامه شناس!!! و اینک وقت آن شد که به جست و جوی خویش باز گردم و ببینم کاوندگان نسخه های قدیم، در انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی، چه نصیب شان شده است!!!

«در اواخر قرن گذشته، ا. وولرس چاپ دیگری از شاه نامه منتشر ساخت. وولرس چاپ های مول و ماکان را با هم مقایسه نموده، متن خود را بر پایه ی این دو چاپ قرار داد و تفاوت آن ها را با دقت در پاورقی ذکر نمود. علاوه بر آن که چاپ وولرس بر اثر فوت ناشر ناتمام ماند، این چاپ نیز مسائل عمده ای را که بر عهده ی علم است، یعنی رجوع به قدیمی ترین، به ترین و معتبرترین نسخه های خطی و همچنین معرفی نسخه های مورد استفاده و ذکر دقیق نسخه بدل ها حل نمود.»

(برتلس، متن انتقادی شاه نامه ی فردوسی، پیش گفتار، ص ۵)

این تاریخچه ای است روشن کننده ی این مطلب، که تا پیش از متن انتقادی انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی، یعنی چهل سال پیش، چاپ های مختلف و متعدد شاه نامه، بر اساس نسخه های کهن تدوین نمی شده و از آن که هیچ یک از تصحیح های تا آن زمان، ضرورتی به ذکر نسخه های مورد مراجعه ندیده اند، پس به احتمال بسیار در زمان آنان هنوز لزوم یافتن نسخه های بسیار قدیم مطرح نبوده، ولنگاران، اما صادقانه و بدون دنگ و فنگ و به عنوان یک دیوان معمول شعر تدوین می شده و یا بدتر از آن، شاید که این محققان، متن منتشره ی به نام خویش را، به علت ضیق وقت و ضرورت فوری شاه نامه بازی در ایران و در جهان، حاضر و آماده از مرکزی، که اینک کم و بیش می شناسیم، همراه ضمائم چون فرهنگ لغت شاه نامه اثر ولف، تحویل گرفته اند. اگر در صحت و صراحت این ادعاها تردید دارید، پس شما را به خواندن متن اصلی بکشانم:

«انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی برای انتشار متن نوین علمی شاه نامه راه دیگری را که با راه متقدمین تفاوت داشت در پی گرفت. استفاده از چاپ های قبلی، که بر پایه ی نسخ خطی نامعلوم و بدون ذکر تاریخ قرار دارند، بدون فایده تشخیص داده شد. همچنین رجوع به شماره های زیادی از نسخ خطی مختلف را که دارای اغلاط و اشتباهات و اضافات و تحریفات زیادند نیز غیر مفید به نظر رسید. در نتیجه چنین تصمیم گرفته شد که فقط از قدیمی ترین نسخ، که تقریباً همزمان و از حیث متن به یکدیگر نزدیک باشند، استفاده گردد. ترتیب دهندگان متن برای کار خود از نسخ خطی زیرین استفاده کرده اند.» (برتلس، متن انتقادی شاه نامه فردوسی، ص ۵)

این متن، حکم ابطال دیگر متون و لاجرم آن نسخ اصلی مورد رجوع را می دهد که تا پیش از تدوین متن انتقادی انستیتوی خاور شناسی شوروی در سال ۱۹۶۶ میلادی، تدوین شده بود. چنین که می خوانیم چاپ های قبلی «بر پایه ی نسخ خطی نامعلوم و بدون ذکر تاریخ» ارزیابی می شود و راه دیگری را جدای از متقدمین برای فراهم آوردن یک متن انتقادی نهایی از شاهنامه نشان می دهد که تنها بر مقابله ی قدیم ترین نسخ متکی است و در پایان، مشخصات آن نسخ قدیمی یافت شده را بیان می کند. آیا می دانید محققین انستیتوی خاور شناسی شوروی، که این همه برای دیگران رجز خوانده اند، چند نسخه را از میان آن هزار نسخه ی خطی موجود، به تصور خودشان قدیم و شایسته ی رجوع یافته اند؟ **چهار نسخه و هر چهار آن ، چنان که بررسی نشان خواهد داد ، قلابی و غیر مطمئن و تازه ساز!!!**

نوشته شده در جمعه، ۰۸ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۷:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۲

(شاهنامه فردوسی-4)

اعصاب شان متشنج است، بی ملاحظه و مکث و محابا ناسزا می گویند و بهتان می زنند، از وحشت ریزش کامل سقف آن بنای سراپا دروغ بر سرشان، که تمدن ایران باستان و ایران اسلامی قبل از دوران صفوی نام داده اند، در این سرما و سوز، ناگزیر به زیر آسمان باز پناه برده اند، از تمام جوانب دیده می شوند و با وجود هزار گونه گریم آزاد اندیشی و انتساب خود به محیط به ظاهر دموکراتیک دانشگاه های غرب، اینک از فرط درماندگی و به سبب ناتوانی مطلق و محض در مقابله ی قلمی، مانند عامی ترین نمونه های تاکنون، آن هم به غلط و به نشانی نادانی کامل، از عقاید سیاسی می گویند، به محیط انگیزاسیون قرون وسطی منتقل می شوند و برای نشان دادن کراهت کامل سیمای بدون بزک و هولناک خویش، به دامان قدرت حکومتی برای بستن دهان و شکستن قلم این محقق منفرد چنگ می زنند، تا بی منطقی عمیق و در عین حال بلند مرتبه ی حاملین عناوین روشن فکری ذلیل مانده ی امروزین، در برابر عقیده و استدلال، برای همگان قابل دیدار شود.

«این اعضای پیشین حزب توده که در مکتب آن حزب ایران برانداز شیوه ی دروغ پردازی برای نفاق افکنی میان ملت ایران و ویران کردن کشور ایران را آموخته اند امروز آشکارا از سوی پان ترکیسم و پان عربیسم مامور شده از سوی محور شیطان ی نو محافظه کاران آمریکایی و صهیونیست های اسرائیلی حمایت می شوند... آنان یکی از پیامبران یهود را زن فرض کرده و او را همسر کورش و ملکه ی ایران می خوانند (?!?!)... دولتیان ایران باید توجه کنند که این گونه نفاق افکنی ها می تواند پایه های اقتدارشان را متزلزل کند... به دولتیان هشدار می دهم که نگذارند گفته ها و نوشته هایی از این دست ملاک تشخیص و داوری برخی از سرآمدن دینی سیاسی جامعه قرار گیرد».

(اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۲۲۶ - ۲۲۵ ، صفحه ۲۵)

ابعاد مختلف هراس و زوایای روشن بی خبری در هر یک از جملات بالا ترسیم است و ریاضی کلمات آن با محاسبه ی دقیق برای هر اهل حرف حساب معلوم می کند که با چه نحله ای از بی هوده گویی و اظهار عجز و ذلت متنوع، به خصوص در زمینه ی تاریخ مواجهیم! من حق را به صاحبان این قبیل لابه نویسان رسمی می دهم زیرا که به آشکار زیر پایه ی مجموع ادعاهای بی اساس خود را خالی می بینند که به آن می نازیدند، گمان دانش و دانایی بر آن داشتند و صورت خود را با حرارت تکرار موضوعات مربوطه برشته می کردند و حالا چندی است خود را میان آسمان و زمین معلق می بینند، خبر دارم که مورد تمسخر و تحقیر شاگردان قرار می گیرند و زمانی که پاسخی در دفاع از پریشان نویسی های

مکرر پیشین نمی یابند، پس عسس را تنها فریاد رس و چاره ساز یافته اند که با التماس بدان متوسل اند و کم مانده است برای حفظ آبروی از دست رفته، به ۱۱۰ تلفن کنند!!!

در نهاد امر و با وجود فشار دوستان، باز هم شایسته نبود وقتم را تا حد همین چند سطر هم در موضوع او تلف کنم، زیرا مشغول برچیدن آخرین خیمه گاه باستان ستایی و تخریب مرکز ثقل اتکای به دروغ در تاریخ نویسی ایران، یعنی شاه نامه هستم و به یقین هر یک از این یادداشت های نو، از تمام انباشته ها و نوشته های مجموعه ای از این قبیل نفرات، در تمام عمرشان، در مقام و مرتبه ی عقل و استدلال، دو سه گردنی فراتر است. پس به تحقیق خویش باز گردم، که اساسا حفر گودالی برای تدفین کلی موهومات موجود در مقوله های مختلف ایران شناسی نوع اورشلیمی است.

«ترتیب دهندگان متن برای کار خود از نسخ خطی زیرین استفاده نموده اند:

۱. نسخه ی خطی موزه ی بریتانیا، که در سال **۶۷۵ هجری** کتابت شده، از کلیه ی نسخ خطی که تا به حال معلوم و مشهور است، قدیمی تر و به نظر ما به ترین نسخه ی موجود است.

۲. نسخه ی خطی کتاب خانه ی عمومی لنینگراد که در **سال ۷۳۲ هجری** کتابت شده و دومین نسخه ای است که قدیمی تر از کلیه ی نسخه های مشهور است.

۳. نسخه ی خطی انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی که در **سال ۸۴۹ هجری** کتابت شده ولی حاوی «**مقدمه قدیم**» شاه نامه است و بنا بر این از روی نسخه ای قدیمی تر، که متن آن با متن نسخه ی ۷۳۲ بسیار نزدیک بوده است، استنساخ گردیده است.

۴. نسخه ی خطی انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی، بدون تاریخ، ولی به حسب شیوه ی کتابت، جنس کاغذ و اسلوب مینیاتورها می توان قضاوت کرد که تقریبا در سال ۸۵۰ هجری استنساخ شده است. **در این نسخه اشتباهات و اغلاط زیاد است**، اما این نسخه نیز حاوی «**مقدمه قدیم**» می باشد و از روی نسخه ای کتابت شده که در بعضی موارد بسیار نزدیک به نسخه ی خطی سال ۶۷۵ هجری است.»

(۱. برتلس، متن انتقادی شاه نامه، ص ۶)

فهرست بالا اعلام قاطع تنگ دستی کامل در یافتن نسخه هایی از شاه نامه ی ماقبل صفوی است. اگر مرکزی به دراز دستی و توانایی انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی، نتوانسته است از میان هزار دست نویس، جز این چهار نسخه را قدیم و پیش از صفویه بداند، با توجه به فقدان اطمینان در تشخیص و دوران شناسی همین چهار نسخه، بار دیگر مدعی شوم که شاه نامه نسخه ی پیش از صفویه ندارد و گرچه هنوز زمان بررسی فنی همین نسخ قدیم گمان شده نرسیده است، اما باور این مطلب برای کج خیالی چون من بسی دشوار و گران آمد که دیدم چنان انستیتوی پرآوازه ای حجت قدیم بودن دو نسخه ی ردیف ۳ و ۴ را، وجود «مقدمه ی قدیم» گفته است! شاید آن ها منتظر بوده اند جاعلین این گونه امور در این اندازه هم بینش نداشته باشند که در ساخت نسخه ای قرن

هفتمی، مقدمه ی نسخه ی قرن نهم را نیاورند!!! چنین مواردی تنها اطمینان بیش تری به خالی بودن کامل دست شاه نامه سازان در یافتن نسخه های قدیم و باز شدن مچ های شان فراهم می کند.

«هیچ یک از نسخ مورد استفاده نمی توانست پایه ی متن حاضر قرار گیرد. بدین جهت برای ترتیب دهندگان متن لازم می آمد که متن اصلی را پس از معاینه ی دقیق کلیه ی نسخه های مورد استفاده و با در نظر گرفتن دقیق کلیه ی اختلافات و تفاوت های آن ها انتخاب نموده، تفاوت ها را در پاورقی قید نمایند تا محققینی که بعدا درباره ی متن شاه نامه تتبع می نمایند امکان داشته باشند کلیه ی جزئیات کار ما را مورد بازرسی قرار دهند. محک و معیار شیوه ی بیان و سبک و زبان شاه نامه در کار ترتیب دادن این متن با کمال احتیاط به کار برده شده است. زیرا مسئله این است که ما متن اصلی شاه نامه را در دست نداریم و فقط کوشش می کنیم تا هر قدر ممکن است بدان نزدیک تر شویم. زبان و سبک و شیوه ی بیان فردوسی را فقط می توان از متن اصلی شاه نامه به دست آورد. بنا براین اگر ما اکنون سخن و سبک و شیوه ی بیان فردوسی را عاملی شناخته شده بدانیم و بخواهیم به وسیله ی آنان طریق ترتیب دادن متن را معین سازیم دچار اشتباهی منطقی خواهیم شد، زیرا عامل مجهولی برای ما نقش معرف بازی خواهد کرد و به عبارت دیگر نامعلومی معرف نامعلوم دیگری خواهد بود.»

(ا. برتلس، متن انتقادی شاه نامه، صفحه ی ۷)

معنای صریح و صحیح جملات قابل اعتنای فوق، که با تمجمج بر زبان آورده اند، این که نمی دانیم شاه نامه چه بوده و لاجرم چیست و اگر بخواهیم با متن این چند نسخه ای که با هزار من سریش به کهنه بودن می چسبانیم، شاه نامه شناسی کنیم، خود را فریب داده ایم، پس ایها الناس متن انتقادی انستیتوی ما را جدی نگیرید، زیرا دو مجهول را با هم سنجیده ایم که نمی تواند معلوم از آن زاده شود، اما با عرض شرمندگی استدعا می شود همین زحمت سالیان دراز ما را، که نمی دانیم چرا متن انتقادی می نامیم، برای دل خوشی ما، به عنوان شاه نامه ی صحیح تر بپذیرید، زیرا مسلم است که دست رسی به شاه نامه ی فردوسی سروده دیگر میسر نیست!!! حالا جایگاه آنان را که بر اساس این مجهولات مضاعف سر خود را به آسمان می رسانند، معلوم کنید!!!

«بدین شکل متن حاضر به طور کلی حاوی متنی است که از کلیه متون معلوم شاه نامه قدیم تر و به قرون هفتم و هشتم هجری مربوط است که نسخه های همعصر و هماهنگ این قرون را که تاکنون مورد استفاده نبوده در دسترس دانش پژوهان قرار می دهد. بی شک این متن از متون درهم ریخته ی چاپ های موجود و نسخ مربوط به پس از قرن نهم هجری به متن اصلی که پرداخته ی خامه ی فردوسی است نزدیک تر است. با وجود این متن حاضر را به هیچ وجه نمی توان «متن آخرین» و «متن اصلی» دانست و مخصوصا باید تذکر داد که متاسفانه صفحات اول کلیه ی نسخ مورد استفاده معیوب بودند و بدین جهت متن حاضر از آغاز کتاب تا پادشاهی کیومرث حاوی موارد مشکوک است.»

(ا. برتلس، متن انتقادی شاه نامه، ص ۷)

بدین ترتیب انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی، با یک پشت پا، نتیجه کوشش سالیان دراز خود را ضربه ی فنی می کند و با مغز بر زمین می کوید و از آن که پیش تر اساس تشخیص قدمت را بر درج «مقدمه ی قدیم» در نسخ مورد مراجعه معرفی کرده بود و حالا صفحات آغازین هر چهار نسخه و طبیعتاً مقدمه ی آن ها را الحاقی می شناساند، پس به ترین اصطلاح برای روشن کردن وضع متن انتقادی شاه نامه ی ا. برتلس این است که بنویسم: **فاتحه!!!** اما شما این اعلام فوت را فقط بر این اساس نپندارید، زیرا دلایل بس استوار دیگری به دست است که به کمال اثبات می کند چهار نسخه ای که اسباب سنجش و ساخت و پاخت در تولید متن انتقادی شاه نامه ی انستیتوی خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی بوده، به هیچ وجه نمی تواند قدیم شناخته شود.

«قبل از هر کار لازم است که منظر تغییر تاریخی ای که متن شاه نامه در جریان قرون متوالی بدان دچار گردیده است تثبیت گردد، ولی انجام یکباره ی این امر **به واسطه ی وجود نسخه های خطی بی شمار**، بسیار دشوار است. ما در چاپ حاضر متنی مبنی بر قدیم ترین نسخه ها را در دسترس خوانندگان و محققین قرار می دهیم. بر پایه ی این متن باید فرهنگی «کنکوردانس»، نظیر فرهنگ ف. ولف تنظیم گردد. این فرهنگ بر پایه نسخ خطی ای که تاریخ کتابت آن ها دقیقاً معلوم است قرار خواهد داشت و در آن ذکر خواهد شد که هر کلمه در کدام نسخه وجود دارد. چنین فرهنگی نظر ما را نسبت به لغاتی که فردوسی به کار برده است دقیق تر خواهد ساخت و امکان خواهد داد که با کمک مراجعه ی همه جانبه به متن، **از نو به تحقیق درباره ی شاه نامه پردازیم** و فقط پس از آن است که می توانیم مسئله ی متن نسبتاً «آخرین» شاه نامه را طرح کنیم».

(ا. برتلس، متن انتقادی شاه نامه، ص ۷)

اگر برتلس فقط چهار نسخه ی قدیم برای تولید متن انتقادی خویش یافته است، پس تذکر او به وجود نسخه های خطی بی شمار، فقط می تواند اشاره به نسخه هایی باشد که پس از صفویه نوشته اند! بدین ترتیب و ظاهراً شاه نامه نویسی نوعی مسابقه ی دوی صد متر بوده، که با شلیک داوری نادیدنی و ناشناس، به صورت دسته جمعی، در میدان تازه ساز فرهنگ ایران، از قرن دهم هجری و با ظهور صفویه آغاز شده است! اگر خردمندان هوشیاری به دنبال درک و دریافت جدید از این واقعیت فرهنگی ملموس روند، کورس آموزشی ارزشمندی برای ادراک مسائل تاریخ ایران پس از اسلام، در کلاس همین اشاره ی مختصر خواهند گذراند. بر اساس توصیه های فوق، باید شاه نامه های پیش از متن انتقادی برتلس و ضائمی چون فرهنگ ولف را به دور بریزیم، برای شناخت شاه نامه، در عرصه تازه ای که برتلس نشان می دهد، دورخیز کنیم و از آن که به زودی اثبات خواهیم کرد همین چهار نسخه ی مورد مراجعه ی برتلس نیز، همانند نسخ افشار، دست نویس هایی قلابی و آشکارا مخدوش اند، آن گاه پس از قریب دو قرن نوبت ما خواهد بود که عمیقاً و از ته دل، به ریش این حضرات جاعل، که

عقل و دانایی و احساس و پیشینه و فرهنگ ملتی را بازیچه پنداشته اند و با فریب مردم ما شادمانی ها کرده اند، قهقهه نثار کنیم.

اینک و در این آخر پاییز، جوجه های خویش را شمارش کنیم: دو جوجه در سبد افشار بود و چهار جوجه در سبد برتلس و از آن که جوجه ی نسخه ی موزه ی بریتانیا به هر دو سبد رفته اند، پس تاکنون ۵ جوجه دارند، که می گویند پیش از صفویه از تخم بیرون آمده اند! و بدین ترتیب نژاد شناسی این چند جوجه ی لرزان و در سرما مانده و بی پر و بال، وقت زیادی نمی طلبد و کار دشواری نخواهد بود.

نوشته شده در یکشنبه، ۱۰ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۲۰:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۳

(شاهنامه فردوسی-۵)

نتیجه ی کوشش و کار برتلس، حقیقت هول آوری را بر مبلغان و مولدان شاه نامه آشکار کرد: دوران شناسی شاه نامه منطبق بر ادعاهای قدمت آن، مستند مطمئن ندارد و گرچه عرصه را چنان در اختیار خویش می دیدند که تصور احتمال تشکیک در کتاب و حماسه سرایی با نام فردوسی را نمی دادند، اما از آن که چهار نسخه ی مورد رجوع برتلس، چندان بی اساس می نمود، که نخستین معترض و معترف به بی پایگی آن ها شخص برتلس بود و اعترافات او و اظهارات کمیسیون انتشار متن انتقادی شاه نامه، که پس از مرگ برتلس تشکیل شد، بر کنجکاو غیر متخصص هم معلوم می کند که متن انتقادی برتلس را، بر مبنای باد هوا ساخته اند و مطلقا ارزش اثباتی دوران شناسی ظهور شاه نامه، منطبق با باورهای کنونی را ندارد.

«به ملاحظه وفات ی. ا. برتلس، که متن حاضر تحت نظر او تهیه شده، اداره خاور شناسی فرهنگستان علوم شوروی کمیسیونی مرکب از ی. **براگینسکی**، عضو پیوسته ی فرهنگستان علوم تاجیکستان شوروی، ب. **غفوراف**، عضو پیوسته ی فرهنگستان علوم شوروی و ع. **فردوس** تشکیل داد و تهیه و انتشار مجلدات دیگر شاه نامه را به عهده ی آن ها محول نمود. هنگام وفات ی.

برتلس جلد اول و دوم متن انتقادی شاه نامه در مرحله ی رداکسیون قرار داشتند و نیز بعضی مسائل مربوط به ترتیب متن از طرف دانشمند فقید هنوز کاملاً حل نشده بود».

(ی. ا. برتلس، متن انتقادی شاه نامه، ص ۱۰)

برتلس در سال ۱۹۵۷ میلادی در گذشت در حالی که هنوز هیچ مجلد منتشر شده ای از کار خود را ندیده بود، اما اظهار نظر او در باب نسخه های بررسی شده، حقایق روشنی در موضوع نو نوشته بودن شاه نامه را بر ما معلوم می کند، که به زودی ارائه خواهم داد. متن انتقادی شاه نامه، از سوی جانشینان انتخابی برتلس، که نام های شان در بالا آمده، به سال ۱۹۶۶ میلادی، هشت سال پس از درگذشت برتلس منتشر شد و مدتی پس از آن، با حیرت و ناباوری شاهد طلوع نسخه ی کهن دیگری از شاه نامه شدیم که گویی در پستوی یکی از کتاب خانه های اروپا، از چشم ها دور مانده بود و قدمت نسخه های شاه نامه را ۶۰ سال عقب تر می برد. این نخستین اقدام و چاره اندیشی و آینده نگری برای پر کردن نسبی جای خالی کمبود نسخه های قدیم شاه نامه بود.

«نسخه ی خطی شاه نامه فردوسی موجود در کتاب خانه ی فلورانس با توجه به کتابت تاریخ آن، ۶۱۴ هجری، در حال حاضر قدیم ترین نسخه ی خطی شاه نامه به شمار می آید و در حدود شصت سال از نسخه ی خطی موزه ی بریتانیا، ۶۷۵ قمری، که شاه نامه ی چاپ شوروی بر اساس آن تصحیح و منتشر شده، قدیم تر است. پس از شناختن این نسخه، اختلاف نظرهایی درباره ی اعتبار آن در میان استادان ادب پدید آمد، به طوری که برخی آن را کهن ترین و معتبر ترین نسخه ی شاه نامه می دانند و برخی بر ساختگی بودن آن تاکید می کنند».

(برات زنجانی، شاه نامه ی فردوسی و نسخه ی خطی کتاب خانه ی ملی فلورانس، نامه ی بهارستان، شماره اول، صفحه ۱۰۰).

موضوع انبار شدن بیرون از مرز نمونه ها و نشانه های فنی و فرهنگی منقول و مربوط به ایران، که از پوریم تا صفویه تاریخ می خورد، از کاسه کوزه و بشقاب های نقره ی ساسانی، تا نسخ قدیم کتاب ها و اقوال مورخان مجهول یونانی و دست ساخته های طلایین هخامنشی و غیره، امری چنان عادی و متداول و تفریحی شده که به گمانم سازمان میراث فرهنگی ایران، به خصوص که مسئولیت جهان گردی را هم به عهده دارد، به تر است به توریست های فرهنگی جهان توصیه کند برای شناخت تاریخ ایران باستان و فرهنگ ایران اسلامی به کشورهای دیگر سفر کنند، چنان که در بحث موجود هم تمام نسخ شاه نامه ی مورد نیاز برای شناخت فردوسی و اثرش را، در بیرون از ایران یافته ایم!!! به هر حال تقریباً بلافاصله پس از اعلام خبر کشف نسخه ی فلورانس و پیش از انتشار متن عکسی آن در

ایران، به وسیله ی بنیاد دائرة المعارف اسلامی به سال ۱۳۶۹، صدهای اعتراضی علیه سلامت این نسخه بلند شد که به جهاتی پیشگام این اعتراض محمد روشن بود.

« اینک نسخه ی شاهنامه ی فردوسی، مضبوط در کتابخانه ی ملی مرکزی فلورانس برای همگان شناخته شده است. نخستین بار در ایران، مجله ی آینده به مدیریت استاد ایرج افشار به تابستان ۱۳۵۸، شماره های ۱ تا ۳، نامه ای از کاشف نسخه، آقای پروفیسور پیه مونتسه منتشر ساخت که از **مجلد اول نسخه ای از شاهنامه که مورخ سیم ماه مبارک محرم سال ۶۱۴ است خبر می داد**. تا آن زمان نسخه ی کهن شاهنامه، نسخه ای مضبوط در کتابخانه ی بریتیش میوزیوم بود که تاریخ ۶۷۵ ه.ق داشت. بنابر این تعرفه، نسخه ی نو یافته، ۶۱ سال بر کهن ترین نسخه ی شناخته ی شاهنامه تقدم می یافت. پس از آن، آقای پروفیسور پیه مونتسه مقدمه ی نسخه ی فلورانس را در شماره ی خرداد - تیر ۱۳۵۹ مجله ی آینده، سال ششم انتشار دادند.»

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، ص ۷۳، مقاله ی محمد روشن، با عنوان شاه نامه ی فردوسی کتاب خانه ی فلورانس).

خواهم نوشت که تشخیص روشن، در خوانش تاریخ کتابت نسخه، یعنی سوم محرم درست نیست، که موضوعی فرعی و بی اهمیت است، مهم این که آقای محمد روشن، بر مبنای هدایت حوادث و نشانه ها و نوشته های بعد، پی گیرترین مدعی غیر قدیم دانستن این نسخه است و به درستی اشاره به ماجرای دارد که نشان می دهد تولید کتاب های کهنه به زبان فارسی، از مهارت های اثبات شده ی اروپاییان شمرده می شود، که در مواردی بوی گند وسیعی نیز در محافل فرهنگی جهان پراکنده است.

« بیت های الحاقی که در این نسخه آمده، در مقابله و سنجش با دیگر نسخه های شناخته ی معتبر، تردیدهایی در اصالت نسخه پدید آورد، تا جایی که **زمزمه ی «کابوس نامه» فرای بر سر زبان ها تجدید گردید**، همان که کهن ترین نسخه ی قابوس نامه ی عنصرالمعالی معرفی شد و تاریخ ۴۸۳ هجری قمری داشت و دارای ۱۰۹ مجلس تصویر بود و **چنان ماهرانه ساخته شده بود که پروفیسور ارنست کونل، هنرشناس برجسته را نیز دچار سرگشتگی کرد و در نشریه ی zdmg (جلد ۱۰۶، شماره ی اول سال ۱۹۵۶) درباره ی «تاریخ صنایع جمیله در عهد آل بویه» مقاله ای منتشر کرد و ۱۴ لوحه از آن تصاویر را نیز به چاپ رسانید و آن را نمونه ای درخشان از هنر نقاشی ایران معرفی کرد. استاد شادروان مجتبی مینوی، به سال ۱۹۵۶ میلادی رساله ای با عنوان : « **کابوس نامه فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی**» به خط دست خود به صورت فاکسی میله در استانبول چاپ کردند و پرده از رسوایی ها و جنایت های چند سود جوی ناپاک برداشتند و در**

صفحه ی ۸ همان رساله نوشتند : « مثلاً چه عیب دارد نسخه ی مصوری از شاهنامه به خط «علی دیلم و بودلف» یا حتی خود فردوسی به دست بیاوریم! » .

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، ص ۷۵، مقاله ی محمد روشن، با عنوان شاه نامه ی فردوسی کتاب خانه ی فلورانس) .

ظاهراً شوری بیش از حد این آش، حتی صدای اعتراض مینوی را هم درآورده بود، که خود از پایه های برقراری و معرفی فرهنگ قلابی ایران باستان و از ناشی ترین آشپزهای مطالبی ناپخته در باب آن دوران است. اگر جمهوری اسلامی، نه دولت شاهنشاهی، تاکنون همین فرای جاعل را بارها مشمول عنایت های خویش قرار داده، احتمالاً نوعی دهن کجی به مینوی و دیگران است که از خط خارج شده و کاپوس نامه ی قلابی ریچارد فرای را «کاپوس نامه» نام داده اند. آن اشاره ی مسخره ی دیگر ی نوشته ی مینوی به بعید نبودن این اعلام که احتمالاً نسخه ای از شاه نامه به خط بودلف و علی دیلم و یا شخص فردوسی نیز خواهند یافت، حکایت در پرده گفته شده ی دیگری از وسعت میدان جعل در وادی فرهنگ بافی برای ایرانیان، در مقاطع و مواردی معین است.

«و اما درباب کاپوس نامه، آقای فرای زحمت گذشتن از مراحل تشریفات قانونی، معاینه ی اداره ی بیوتات وزارت دارایی و کتاب خانه ی ملی و وزارت فرهنگ و اداره ی گمرک را بر خود هموار نکرده، آن را مخفیانه از ایران خارج کرد و مرتکب چنین عمل خلافی در قوانین به نامی خوانده می شود که بنده آن را در مورد فرای نمی خواهم به کار برم و حد اقل مجازات چنین کسی از طرف دولت ایران باید این باشد که دیگر اجازه ی ورود به ایران را ندهند».

(یغما، سال ۹، مقاله ی مجتبی مینوی با نام کاپوس نامه ی فرای، صفحات ۴۴۹ تا ۴۹۵)

این مطلب نوشته شده در ۶۰ سال پیش، مانند تمام دیگر سخنانی که موجب رسوایی باندهای یهودی که مشغول ساخت تاریخ و فرهنگ برای دوره های مختلف هستی این سرزمین اند، هرگز مورد توجه قرار نگرفت و همگی شاهد بوده ایم که چه گونه همین آقای فرای را، در تلویزیون جمهوری اسلامی نوازش و جایزه باران کرده اند. صراحت بیان در مقاله ی مجتبی مینوی در باب اثبات جعل بودن کتاب «کاپوس نامه»، که عامل اصلی آن معلوم نشد و نه فقط شاهد نمونه های بعدی از چنین نوشته هایی نبودیم، بل به عکس مینوی را هم پیوسته به معرکه ی تبلیغ در باب فرهنگ و تمدن ایران باستان دیده ایم، چنان وسعتی می گیرد که خواننده را نسبت به هر نوشته و کتاب مانده از دوران اسلامی، که لااقل نمونه هایی از آن قابل دست رس است، مشکوک و دارندگان عقل سلیم را مجبور می کند که بر ادعاهای بدون نمونه ای که در باب فرهنگ پیش از اسلام ایرانیان از مبداء پوریم موجود است،

خشمگینانه بخندد. چنین است که نه فقط به مطالعه ی کامل مقاله ی قدیمی مجتبی مینوی توصیه دارم، بل می گویم که گوشه هایی از آن مقاله را، با تفسیرهای لازم در یادداشت بعد منعکس کنم که به وضوح و درک بیش تر مبحث موجود در باب فقدان نسخه ی شاه نامه ی پیش از صفوی، کمک شایان می کند.

«ممکن است بسیاری از معایب متنی در نسخه ی شاه نامه ی فلورانس، مورخ ۶۱۴ هجری قمری باشد ولی اگر نسخه از نظر فیزیکی و مادی بی عیب باشد باید همه ی فسادها را در زمره ی نسخه بدل های غیر معتبر و بی فایده ضبط کرد. اگر به نظر ایشان نسخه واقعا ساختگی است و اگر قید و اطلاق از جانب آقای روشن باشد، مسئله به نسخه شناسی و دقایق کدیکولوژی و پالئوگرافی بر می گردد، یعنی باید کاغذ و مرکب کتابت مورد رسیدگی قرار گیرد. همان طور که در کابوس نامه ی فرای، پس از اطلاع دادن شبهه ی متنی از جانب هنینگ و اعلام آن به قلم مجتبی مینوی عملی شد و کاملا معلوم شد آن نسخه بر اوراق قدیمی پاک شده و به جوهر هفتاد سال پیش ، به دست زبر دستان همروزگار ما ساخته و پرداخته شده است و مهر باطله بر آن خورده شد.»

(نامه ی بهارستان، دفتر سوم، مقاله ی ایرج افشار، آیا شاه نامه ی ۶۱۴، شاه نسخه نیست؟).

ای کاش از این گونه اختلافات میان هنینگ و فرای و افشار و مینوی بیش تر پدیدار می شد تا بیش تر یکدیگر را به اصطلاح لو می دادند و ما بیش تر با فضاقت های به بار آمده وسیله عالی رتبه ترین اساتید وابسته به پرآوازه ترین دانشگاه های اروپا در موضوع فرهنگ ساختگی ایران، مربوط به ۲۰۰۰ سال فاصله ی میان پوریم و صفویه آشنا می شدیم. چنان که در این جا می خوانیم هنینگ موضوع جعل و تازه نویسی کتاب کاپوس نامه فرای و افشار موضوع تقدم اظهار آن به وسیله ی هنینگ را تذکر می دهند. منظور من از انتقال این مطالب بیان این نکته ی واضح است که هیچ یک از بقایای مکتوب کنونی، که ادعای کهنگی پیش از صفویه را دارند و به ویژه نسخ شاه نامه، در تاریخ منطقی و معتبر ایران، به سبب فقدان لوازم و روابط زیربنایی، امکان تولید ندارند، مطلبی که در نزد خردمند ورود به مباحث بعد در این باب را غیر ضرور می کند! باری، سرانجام آقای روشن به تمهیدی، که داستان آن را بیاورم، تصمیم به بازبینی اصل نسخه ی شاه نامه ی تازه یافت شده در فلورانس می گیرد و گزارش زیر را پس از بازدید نسخه از نزدیک ، به عنوان دلایل تشخیص خود از نادرستی نسخه ی فلورانس ارائه می دهد:

«در سفر به ایتالیا، روزهای ۱۹ و ۲۰ تیرماه ۶۹ را در فلورانس بودم و نسخه ی شاهنامه ی مورخ ۶۱۴ هجری قمری را دیدم و به بررسی آن پرداختم. برحسب عادت که به پایان کتاب می نگریم تا تاریخ آن را بررسی کنیم، به پایان کتاب نگریستم، عبارت پایانی نسخه چنان که در نسخه ی عکسی هم پیداست، چنین است: «تمام شد مجلد اول از شاهنامه به پیروزی و خرمی روز سه شنبه سیئم ماه مبارک محرم سال ششصد و چهارده بحمدالله تعالی و حسن توفیقه و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله الطاهرین الطیین». در نخستین برخورد و دیدار به آشکارا دیده می شود که عبارت «تمام شد مجلد اول...» بر تراشیدگی کاغذ بازنویس شده است و مرکب آن به نسبت مرکب متن تازه تر است و نیز کلمه ی «شاه نامه» مه، با مرکبی نو نویس است، و نیز «ی» به «پیروزی» بازنویس شده است. در عبارت روز سه شنبه، سه شنبه باز نویس شده است و مرکب آن نو است، زیر کلمه ی سه، شستگی یا پاک کردگی هویداست، این همه که می گویم حتی در فهرست چاپ شده از سوی کتابخانه ی ملی مرکزی فلورانس که اولین نسخه ی معرفی شده، همین شاهنامه است، قابل تشخیص است. در این تاریخ نگاری نیز چند نکته ی تازه به چشم می آید، نخست اصطلاح ماه مبارک است که یادآور آن لطیفه است که روستایی ساده دل به ماه مبارک رمضان به سفر رفته و خواستار جا به جایی صفت این ماه ها گشته بود که به راستی محرم ماه مبارک است و فراوانی نعمت!

نکته ی دیگر روز سه شنبه سیئم است که این سیئم چنان نگاشته شده است که هم «سیئم» خوانده می شود و هم سی ام تا در جدول تطبیقی برابری سال و ماه برابر یکسان باشد.

نکته ی سوم، در نگارش سال است به اعداد فارسی ششصد و چهارده، که عموماً در این سده ها و حتی سده های پسین تر، سنه ها را به تازی می نگاشته اند، مثل اربع عشر و ستمائه، چنان که در تاریخ نگاری عبارت دیگری در همین صفحه ی پایانی آمده است!

استادی بزرگوار و نسخه شناس می فرمود از جدول بندی این تاریخ و خطی متقاطع که عبارت «بحمدالله تعالی... الخ» را جدا ساخته است به گونه ای، نشانه ی دستبرد ست در بیان سنه ی نگارش نسخه که به دیده ی کارشناسان عبارت تاریخ با خط متن شعرها پاک ناهمگون است.»

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، ص ۷۷، مقاله ی محمد روشن، با عنوان شاه نامه ی فردوسی کتاب خانه ی فلورانس)

تصویر صفحه ی آخر شاه نامه ی فلورانس که اینک قدیم ترین نسخه شناخته می شود برای انطباق ایرادهای آقای روشن

آقای روشن به سبب این اظهار نظر درباره ی نسخه ی فلورانس، مورد هجوم کسانی قرارگرفت که خلاصه ای از داستان شنیدنی آن را عرضه خواهم کرد و گرچه به هنگام، دلایل اثباتی و انحصاری خود را بر جعل بودن این نسخه ارائه خواهم داد، اما اینک و موقتا نظرها را به دو نکته جلب می کنم: نخست این که دشوار بودن ساخت کتاب کامل شاه نامه، تولید کنندگان نسخه ی فلورانس را، که ظاهرا حوصله ی باز نویسی متن مطول شاه نامه را نداشته اند، به تظاهر تقسیم شاه نامه به دو مجلد متوسل کرده که طبیعتا همین جلد نخست را ذخیره دارند، زیرا تصور نگارش جلد دوم آن، به سبب رفع نیاز و کسب مقصود، بسیار بعید می نماید. دوم این که حتی در فهرست قدیمی و دست نویس کتاب خانه ی ملی فلورانس هم، ثبت این کتاب شاه نامه را، چنان که آقای روشن اشاره کرده اند، در سطر نخست می بینیم و این خود الحاقی و تازه وارد بودن این نسخه به آن کتاب خانه را اثبات می کند. مطلبی که با شرح بیش تر به دنبال خواهم آورد.

نوشته شده در چهارشنبه، ۱۳ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۵:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۴

(شاهنامه فردوسی-۶)

همگی آن ها بدین سبب از ورود به مباحث بنیانی می گریزند، که از حقیقت به خوبی آگاه اند و احتمالاً فهمیده اند در سرزمینی که تا دوران صفویه، **زیربنای تجمع و تولید، شهر و بازار و حمام و کاروان سرا و پل و بناهای حکومتی و اشرافی و نشانه های تجمل آماده نیست**، هر گونه گفت و گو از تظاهرات فرهنگی، در قرون نخست اسلامی، از جمله و به خصوص تالیف شاه نامه، به مطایبه می ماند و درگیری با موضوع و مبحث آن، موجب رسوایی و شکست مدعیان می شود. آن ها نیک باخبرند که به طور قطع وارد کردن سرزمین ایران و بازمانده های تمدن مجهول ساسانیان، به پروسه ی توسعه ی فرهنگ اسلامی، از آن قبیل که ابن مقفع قرن دوم و اطلاعات ابن ندیمی قرن چهارم برای آن تراشیده اند، جز سپردن مسیر دروغ و جعل نیست، جز به همت یهودیان صورت نگرفته و جز قصد پوشاندن وسعت اثرات پوریم، فاجعه ای که دو هزار سال تجدید حیات و تمدن در سرزمین ما را ناممکن کرد، نداشته است.

گاه بر خود می بالم که جریان این تجسس را به گونه ای هدایت کرده و به کانالی فرستاده ام، که پس از هفت سال گفت و گوی محاسبه شده و گام به گام، از تریبونی محدود، اینک کسانی را آماده ی شنیدن این مدخل باور نکردنی می بینم که شاه نامه دررا به زمان صفویه نوشته اند و تمام آن قرآن هایی که **با ترجمه فارسی** در دارایی های قرون سوم تا دهم فهرست کرده اند، جدید نوشته هایی از دوران صفوی است و به قصد القاء حضور فرهنگ فارسیان از آغاز اسلام فراهم کرده اند! زمانی که هنوز مسجدی در ایران نبوده و انحصاراً با مظاهر زندگی مردمی رو به روییم که به طور پراکنده، در قلایلی فراز کوه می زیسته اند! اگر بر این سخن درخواست گواه کنید، بگویم نگارش آن قرآن های ترجمه داری را که در کتاب «فرهنگ نامه ی قرآنی» به اوایل قرن چهارم و یا حتی اواخر قرن سوم منتسب کرده اند، بر «کاغذ نخودی ضخیم آهار دار» می گویند، که در جهان تا قرن پنجم هجری و در ایران تا دوران صفوی، هنوز تولید نمی شده است!

تمام خشم یهود و عوامل آن ها در ایران، که به صورت صدور فحش نامه ها و مجموعه اتهامات احمقانه علیه صاحب این قلم، از آن نشست مرکز گفت و گوی تمدن ها تا مطالبی که در اطلاعات سیاسی - اقتصادی در این اواخر بروز کرده، از آن است که هرگز تصور نمی کردند این مباحثات دامنه ای چنین وسیع بگیرد و دودمان شان را به باد دهد و اینک به خود لعنت می فرستند که دیر به دیر به حربه ی ممانعت متوسل شده اند و خشم بیش تر آنان زمانی زبانه می کشد که هنوز نمی دانند در آینده چه مطلبی به میان خواهم کشید و کنجکاوی وادار و ناگزیرشان می کند امکان ارائه این مطالب در حد همین وبلاگ را، امتداد دهند. و به راستی این دیدگاه درستی است که هنوز هم زمینه را آماده ی عرضه ی مطالب

هوش ربایی نمی بینم که از وسعت توجه یهود به اختفای ماجرای پوریم نزد مردم جهان حکایت می کند، زیرا ارائه ی آن ها مخصوص زمانی است که گره های ذهنی آن روشن فکری، اندکی بازتر شود که در یک و نیم قرن گذشته بر باورهای لمیده که از تار و پود انواع جعلیات تاریخی بافته اند. این همان داروی تلخی است که جز اندک اندک و به مدد چند چاشنی و شیرینی، از حلقوم این نمران بد ادای روشن فکر نما پایین فرستاده نمی شود.

«داستان های مشابه دیگری در منابع فارسی و عربی وجود دارد ولی مجال نقل آن ها در این جا وجود ندارد و این داستان ها میزان گستردگی جعل در دنیای اسلام را بیان می کنند. این سنت دیرین و کهنه تا به امروز نیز، که انگیزه ی اصلی برای جعل به دست آوردن پول است، ادامه دارد. اما من باور ندارم که این تنها انگیزه باشد، از آن جهت که میزان تلاش و زمانی که برای جعل صرف می شود، گاه به سختی معادل اجرتی است که برای آن پرداخته می شود. تلاش عمدی برای فریب دادن معاصران با ایجاد کارهای هنری باستان، با علم به این که جاعل چیزی را ایجاد می کند که حتی کارشناسان ماهر بین المللی نیز نمی توانند آن را کشف کنند، موضوعی است که نمی توان آن را نادیده گرفت. زیرا تجارت سکه ها، سفالینه ها، بشقاب های نقره ی ساسانی، منسوجات، مفرغ های لرستان و حتی مجسمه های بودایی قندهار که در روالپندی ساخته اند، بسیار پر منفعت تر و پر رونق تر از ساختن کتاب های جعلی است. از سوی دیگر، مینیاتورهایی که در یک نسخه ی عربی یا فارسی وجود دارد، کتاب را از صورت یک کتاب و سیله کتاب خانه ای به یک اثر هنری تبدیل می کند. در ادامه ی این مقاله، می خواهم تعدادی از کتاب سازی های جدید را در ایران بیان کنم. این مهم است به یاد داشته باشیم که جعل کننده ی کتاب دائما روش های خود را متحول ساخته اشتباهات خویش را تصحیح می کند، چنان که جعل های بعدی بسیار به تر از کتاب های اولیه هستند. گاهی جعل با این که از نظر تکنیکی عالی است، اما در پس مرزهای ساده لوحی قرار دارند. به عنوان مثال، نامه ای از پیامبر به خسرو دوم پادشاه ساسانی که او را به پذیرش اسلام دعوت می کند و اکنون در موزه ی م. فرعون در بیروت نگهداری می شود، یک جعل عالی است ولی به ماورای یک توقع معقول برای حفظ چنین سندی برای حدود چهارده قرن برمی گردد».

(ریچارد نلسون فرای، کتاب های اسلامی ساختگی از ایران، نامه بهارستان، دفتر پنجم،

صفحه ی ۱۹۴)

این مقاله را، که بار دیگر قطعاتی از آن عرضه خواهم کرد و ریچارد فرای به عنوان تطهیر خود و گریز از رسوایی بزرگی منتشر کرد که برملا شدن شرکت او در تجارت و تبلیغ کتاب های جعلی به وجود آورده بود، حاوی مطالب درخشانی است و بلافاصله این سؤال را پدید می آورد: چرا او، با وجود این آگاهی ها هنوز به انتشار مجعولات در باب تمدن ایران پیش و پس از اسلام، از مبداء پوریم مشغول است؟! این

تذکر مهم است که می نویسد در ساخت کتاب های جعلی منافع مادی نقش اصلی را نداشته است، ولی با توسل به موجب ذهنی، آن هدف عمده را هم بیان نمی کند که قصد اولیه و آشکار این مجعولات کاغذی، اختراع فضای فرهنگی عملا و عقلا و منطقا ناموجود برای مردم ایران در ده قرن نخست پس از اسلام است تا امتداد فقدان تمدن و تجمع ناشی از پوریم معلوم نباشد که برای مخفی کردن آن، پیش تر افسانه های تاریخی بی سر و تهی برای ایران پیش از اسلام نیز ساخته بوده اند. اشاره ی او به مجعول بودن نامه پیامبر به اصطلاحا خسرو دوم را چندان مبهم گرفته است که راه گریز بعدی بر او باز باشد. زیرا نمی نویسد که جعل را در انتساب و موضوع نامه و یا در اصل آن دیده، که مخاطب آن معلوم نیست، با این همه اگر او به جعل اصل و یا متن نامه هم با چنین استحکامی معتقد باشد، بلافاصله باید قبول کند که مجموعه ی مفصل تاریخ طبری و توابع آن، از قبیل تاریخ نامه ی بلعمی را، همان کسانی جعل کرده اند که قدرت تولید نامه هایی از قول پیامبر، برای خسرو دوم و این و آن را داشته اند!

«با یکی از دوستان بزرگوار خود که در ردیف علمای درجه ی اول استشراق نام برده می شود، در سال جاری در ایتالیا ملاقات کردم و از نسخه ی کاپوس نامه ی فرای که تا آن زمان دو مقاله درباره ی آن منتشر شده بود بحث به میان آمد و چون اصرار این دوست بزرگوار را به مجعول بودن این نسخه شنیدم، گفتم: اگر علما فریب این جعل ها را بخورند و فقط گرد آورندگان اشیاء عتیقه، آن ها را به عنوان نسخه ی کهنه به قیمت هنگفتی بخرند و مبلغی دلار محتاج الیه ما را به ایران بفرستند، چه زیان دارد؟ در این روزها نامه ای از آن دوست به بنده رسید که در آن به براهین متقن و دلایل دندان شکن دعوی خود را اثبات و بنده را اقناع کرده است که کاپوس نامه ی فرای قبل از ۱۲۲۱ هجری شمسی وجود نداشته و عقیده ی بنده که این گونه جعل ها ضرری ندارد، باطل بوده است. زیرا که هم از لحاظ لغوی و ادبی مضر است که مشتکی لغت تقلبی و غلط در ذهن ما می اندازد و به کتاب ها راه می دهد و هم از جنبه ی هنری زیان دارد که اشخاصی مانند ارنست کونل را به دام می اندازد. به این جهت است که بنده از برای جبران خطایی که سابقا مرتکب شده ام که شفاها اصالت و صحت این نسخه را تایید نموده ام خویشتن را مجبور می بینم که مکتوب آن دوست بزرگوار را زمینه ی این مقاله قرار داده به مسئولیت خود اعلام دارم که: آن نمونه هایی از نسخه ی کاپوس نامه ی فرای که منتشر شده است، و ما دیده ایم، مجعول است.»

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۶۸)

اجازه دهید در همین ابتدا چند نکته را مرتبط با مقاله مینوی بیان کنم: نخست این حضرات آسیب های جعل این همه کتاب را، که لااقل و چنان که بعدها خواهم نوشت، دست کم به ده ها نسخه و نمونه ی

آن از قرون مختلف هجری و در همه گونه عناوین اعتراف کرده اند، نه متوجه تاریخ و فرهنگ و هویتی می دانند که از طریق این گونه مجعولات به خورد مردم داده شده و می شود، بل تنها نگران و دلواپس چند لغت نامانوس اند که احتمالا از این راه به زبان شکرین فارسی آن ها داخل خواهد شد، تا از این راه پهنا و عمق اندیشه آنان به دست مان افتد که در حد نقالان قهوه خانه ها است. دیگر این که اگر گاه گاه آنان را مشغول اعتراف به نادرستی و جعل این یا آن عنوان می بینید، در حقیقت به شگرد یهودانه و تیز هوشانه ای متوسل اند که با افکندن این قربانی های موردی، که قابل نجات و علاج نبوده اند، به دهان گرگ حقیقت، بقیه ی گله خود را بپایند و زنده نگهدارند و گرنه در نظر بنیان اندیشی که اقتصاد و سیاست و فرهنگ را اجزای به هم پیوسته ی هر جامعه ای می داند، تمام تظاهرات مرتبط با عروج فرهنگی ایران اسلامی تا قرن دهم هجری، که به صورت کتاب و نمونه های صنعتی و فنی ممتاز و تابلوهای شگفت انگیز مینیاتور و از این قبیل عرضه می شود، به علت نبود زیر بنا و فضای اجتماعی لازم، باطل و مجعول است. و بالاخره انتساب مفاهیم و ادعاهای مندرج در مقاله مینوی، به «**دوست بزرگی در ردیف علمای درجه ی اول استشراق**»، به نظر می رسد که ساخت سپری برای محافظت جایگاه خویش از سوی مینوی باشد، که خود حکایت ناپسند دیگری است.

«درباره ی مقاله ی «کاپوس نامه فرای» از شادروان مجتبی مینوی که در دفتر پنجم مجله تجدید چاپ شده بود، این نکته را عرض کنم که سال ها پیش روزی که در خانه ی دانشمند فقید رولاند امریک بودم و چند تن از ایران شناسان غربی هم در آن جا حضور داشتند، از دانشمند فقید مکنزی شنیدم که مطالبی را که مرحوم مینوی در رد اصالت قابوس نامه ی مذکور آورده، از ایران شناس فقید والتر هنینگ است. یعنی آن دوستی که مرحوم مینوی در مقاله ی خود مطالبی از نامه اش را نقل می کند، **ولی نام او را به سببی که خود نوشته نمی آورد، کسی جز هنینگ نیست.**»

(نامه ی بهارستان، دفتر هفتم و هشتم، ص ۲۷۵)

در این نامه نیز، که ۵۰ سال پس از نخستین چاپ مقاله ی مینوی در مجله ی یغما، از قول جلال خالقی مطلق منتشر می شود، چند نکته ی غریب می بینیم: چرا تجدید چاپ مقاله ی مینوی، در نامه ی بهارستان محرک خالقی مطلق شده، که پس از سال ها دانسته ی مکتوم مانده ی خود از زبان یکی دیگر را به میدان بفرستند؟ وانگهی مینوی دلیلی برای نبرد نام دوست مستشرق خویش ارائه نداده که خالقی مطلق به آن متوسل است و هیچ منطق درستی در این میان ظهور نمی کند که هنینگ کشف خود را نه با بیان شخصی، که از زبان مینوی عرضه کند! مگر این که گمان کنیم عرصه ی ایران شناسی موجود چندان کثیف و به دروغ آلوده و مافیایی است، که عرصه ی امنی برای گوینده ی حقیقت باز نمی گذارد و ورود به عیوب آن نیاز اتکای به یکدیگر و اختفای هویت و نقل قول از مجهولان ناشناس دارد. اما بدون توجه به این جزئیات مقاله ی مینوی را دنبال کنیم، که برای اندیشه های یخ بسته در تعصب، آموزه های بسیاری به همراه می آورد.

«در اصفهان یا در دهکده ای در جوار تهران و یا در هر دو جا و در جاهای دیگری نیز، یک یا چند کارگاه از برای جعل و تزویر و ساخته کاری انواع اجناس عتیقه ی تقلبی بر پا شده است و گروهی از پیشه وران ماهر و بی وجدان دائما مشغول کارند و گاه به گاه از کار ایشان اثری به خارج ایران می رود یا در خود ایران جلوه گر میشود، از آن جمله است **دیوان معزی** که آقای فرای خرید و به آمریکا برد و **دیوان قطران به خط انوری** که آقای دکتر بیانی مدیر کتاب خانه ی ملی درباره ی آن مقاله ای نگاشته و آن را اصیل و صحیح النسب تشخیص داده است و کتاب موسوم به **الهدایة و الضلالة** منسوب به صاحب ابن عباد که متن آن را حسین محفوظ چاپ کرده است و اینک هم کاپوس نامه ی فرای».

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۶۹)

زمانی که تصویر فقط بخشی از کتاب هایی را که جعل بودن آن ها مسلم شده، نشان دادم و دریافتید که تقریبا ساخت انواع خطوط و رسوم و زینت و ستون گذاری و سر عنوان و دیگر مظاهر کتاب ها از صفویه تا روزگار ما ادامه داشته و هر کدام را به قرنی منسوب کرده و به موزه ای فرستاده اند، با محرک و انگیزه آن تعصب خشم آلود برخی از متخصصین و هنر شناسان بسیار معتبر و خوش آوازه، آشنا می شویم که می کوشند همین جعلیات مسلم و اثبات شده را هم سالم بگویند و بر ردیه های قابل اعتنای آن ها اعتراض های آبی می گذارند، زیرا بیم می کنند گنجینه های با خون دل فراهم کرده خویش را بر باد فنا ببینند و این گونه استدلال ها و سخنان، هالوترین مشتریان شان را هم برماند!

«قزوینی در حواشی چهار مقاله از قول مردی نقل می کند که او با کمال افتخار می گفته است که: «مرحوم والد ما هنری مخصوص داشت. هر نسخه ی خطی از مصنفین قدیم که چند ورق از اول یا آخر یا وسط آن افتاده بود آن را به مرحوم والد می دادند و او در عرض یک یا دو شب آن چند ورق افتاده را به همان اسلوب باقی کتاب انشاء نموده به کتاب ملحق می ساخت و چنان شبیه به سایر ابواب و فصول کتاب بود که هیچ کس از فضلا و علما نمی توانست تمیز بدهد که این اوراق از اصل کتاب است یا ملحق به آن.» شاید این مردی را که مرحوم قزوینی درباره ی او از قول فرزندش چنین وصفی آورده بتوانیم به حدس و تخمین تعیین کنیم. نسخه ای از رساله ی معینیه ی خواجه نصیرالدین طوسی و از شرح مشکلات آن در کتاب خانه ی حاج حسین آقا ملک موجود است که دانشگاه تهران آن دو را به چاپ عکسی در همین سال جاری منتشر کرده است و در آخر رساله ی دومی این عبارت خوانده می شود: «خطوط کوفی این رساله عملیات مرحوم صدر الافاضل است و از این گونه عملیات در کتب از آن مرحوم بسیار، و انا الاقل حسین بن محمد کاظم ملک التجار عفی عنه، از مجدالدین پسرش خریداری شد». این مجدالدین که در این عبارت ذکر شده هنوز در حیات است و خطوط مختلف را می نویسد و حتی

رساله ای در فن خط با نمونه های مختلف چاپ سنگی منتشر کرده است و فعلا در دهکده ای در جوار تهران منزل دارد».

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۷۰)

چه آشوبی به پا خواهد شد اگر زمانی ذخیره های کتاب در گنجینه های متعدد ایران و جهان به آزمایشگاه فرستاده و از عمر غالب بل تمامی آن ها، که منتسب به پیش از قرن دهم است، صدها سال کاسته شود!!! معجزه این جاست که هر یافته ی کاغذی را که به نحوی با فرهنگ اسلامی ایرانیان تا پیش از دوران صفوی متصل است، فی الفور به مرکز انتشاراتی نام دار در دانشگاه ها و غیرآن می سپارند تا بدون دغدغه از ظن جعل یا چاپ سریع و احتمالا مقدمه ای مهر کننده از صاحبان عنوان، به آن هويت ببخشند! و اگر اضافه کنم که نمایش شورانگیز کردن عمدی صفحات آغاز و انجام برخی از کتاب ها و الصاق آشکارا مجعول صفحاتی نو بر آن ها، نوعی خدعه برای قدیم نمودن و رفع ظن جعل از صفحات داخلی آن هاست، بیم آن است که اضافه بر دیگر عیوب مرا به بد بینی نیز متهم کنید، اما اگر حوصله به خرج دهید، با شیادی های نخبه تری در این امور آشنا خواهید شد، که متوسلین به مطلق کتاب های کهنه، برای اثبات هستی تاریخی و سیاسی و فرهنگی این یا آن دوره از تاریخ پیش از ظهور صفویه در ایران را، مستحق تمسخر بیش تر می کند.

« آیا جدا معتقدی که ایرانیان نسخه ی قلب و مصنوعی رضایت بخشی که مدت مدیدی اهل خبره و شناسندگان اصل و بدل را فریب دهد و فقط با اصول علمی و اسلوب های دقیق فنی بتوان به مجعول بودن آن ها پی برد، نمی توانند بسازند یا نخواهند ساخت؟ اگر بگویی نمی توانند ساخت قطعا پایه ی ذکاوت و زرنگی و کاردانی هموطنان خود را بی جهت پایین تصور می کنی و اگر بگویی نخواهند ساخت آن ها ر بی سبب در درستی و دین داری و داشتن وجدان برتر از سایر عالمیان می پنداری. من نمی دانم که در ایران یک مدرسه ی هنرهای زیبا و یا هنرهای قدیم موجد است یا نه. اگر آن جا نباشد به هر حال در این قبیل مدارس همه ی عالم سال هاست که بر روی نصرانی و یهودی و گبر و مسلمان باز بوده است و بی مضایقه و تبعیض به بیگانه و خودی همه ی فنون و جیل را می آموخته اند. کاغذ قدیم نما را با همان موادی که سابقا در کاغذ سازی به کار می رفته است می توانند بسازند کاغذ قدیم حاضر و آماده هم کم نیست. نسخه های قدیم را هم می توانند بگیرند و اوراق آن را بشویند به طوری که از مرکب سابق بر آن اثری نماند یا ماده های آن ها را خمیر کنند و بی رنگ کنند و از نو رنگ بزنند و دوباره کاغذ به وجود آورند. ».

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۷۲)

این مطالبی است که به سال ۱۳۳۵ در باب توانایی های جعل نزد مراکز مختلف ساخت نمونه های کهن از همه نوع فلزی و کاغذی آن و در ایران قابل شناسایی بوده است. تشخیص این که امروزه و با تسلط ها و ابزارها و مواد شیمیایی جدید و وفور کاغذهای کهنه شده ی کارخانه ای، در لابراتوارها و کارگاه های مجهز اسراییل و اروپا و آمریکا و هند چه معجزاتی برای ساخت الگوهای منحرف کننده ی اذهان ملل در جریان است، به راستی چندان قابل تشخیص نیست، اما بر اخباری که گاه از کارگاه های مخفی اسراییل درز می کند، می توان این نکته را اضافه کرد که در مورد ما، مکتوبات و مجعولات کاغذی، در زمره ی نخستین سفارشات به چنین مراکز گسترش شیادی در داخل و خارج ایران بوده است. حالا اگر نمی توان در یهودی بودن سفارش دهندگان و غالب اوقات سازندگان این امور تردید کرد، پس بدانید نخستین هدف و آمال یهودیان از این تدارکات جاعلانه ی گسترده، پنهان نگهداشتن عوارض و ضایعات پوریم بوده است و بس.

نوشته شده در جمعه، ۱۵ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۴:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۵

(شاهنامه فردوسی-۷)

این مباحث نه چندان ضرور، برای ارائه به آستان خبرگان و خردمندان را، با قصد به راه و بر سر عقل آوردن کسانی ادامه می دهم که در اندازه ی ادراک مبانی، رشد نکرده اند؛ نمی توانند پیش نیازهای هر شرایطی را درک کنند، بفهمند که نگارش کتاب در جامعه ای بدون نشان اشرافیت و حاکمیت و تولید و توزیع، مثل راه رفتن روزانه و دائم بر دست ها ناممکن است و حتی با ارائه ی نمونه هایی چند از گستره ی شیادی های انجام شده در دو برهه ی تاریخ پیش و پس از اسلام ایرانیان، باز هم به اداهای بچگانه و ایراد های بنی اسراییلی خویش آویزان اند و از آن که راهبران و در واقع به چاه اندازان این گروه، جز چند نامی در داخل و خارج ایران نیستند، پس چنین پیش آمده است که تایید مطلب خویش را از زبان خبرگان خیالی آن ها نیز بازگو کنم، تا اگر بر لجاجت باقی بمانند، بدانیم به صورتی جاویدان و علاج ناپذیر، شیدا و دل بسته ی دستورات و درخواست های کنیسه و کلیسا شده اند؛ اگر با فرض محو، بزرگان و کوشندگان شان را نان خوران همان مراکز نیانگاریم.

« این جعل و تزویر کتب و خطوط در اسلام سابقه ی طولانی دارد. ابن خلدون در مقدمه آورده است که وراقی معروف به دانیالی در عهد مقتدر خلیفه، اوایل قرن چهارم هجری، در بغداد بود که کاغذها را کهنه می کرد و به خطی عتیق نما بر آن مطالبی می نوشت: در همین قابوس نامه حکایت شده است که در عهد صاحب ابن عباد کاتب فاضلی در دیوان او بود که تزویر، یعنی خط سازی می کرد تا اتفاق چنان افتاد که صاحب بیمار شد و در بستر خفته بود و مردم به عیادت او می رفتند و این دبیر فاضل نیز آمد، در ضمن احوال پرسشی از صاحب سوال کرد که طعام چه می خورید، او گفت از آنچه تو می سازی، و کاتب دانست که صاحب از کار او آگاه شده است توبه کرد که دیگر نکند: خطیب بغدادی صاحب تاریخ بغداد، از قراری که یاقوت در معجم الادبا می گوید، در عهد القائم بامرالله اثبات مجعولیت و مصنوعیت عهدنامه ای بین حضرت رسول و یهودیان خبیر کرد: در قرن گذشته در مصر نسخه ی نامه ای از حضرت رسول به مقوقس حاکم مصر یافت شد که بی تردید مجعول است. مرحوم میرزا محمدخان قزوینی در مجله ایرانشهر اثبات ساختگی بودن عهدنامه ای را که در اصفهان یافت شد کرده است.»

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۶۹)

مطلب این است که جعل کتاب در ایران اسلامی نمی تواند پیشینه ی طولانی داشته باشد، زیرا تا قرن نهم هجری شرایط اجتماعی و فرهنگی نیازمند کتاب برقرار نبوده تا جایگزین جعلی آن، خواستار و کاربردی داشته باشد! کتاب های قدیمی موجود در زمره ی شاه کارهای تازه ی یهودیان به قصد تلقین تحرک تاریخی و فرهنگی در سرزمینی است که تنها ساکنان قابل شناخت آن، مهاجران پناه برده در قلاع غیر قابل دسترس اند. این جعل سازی های مکتوب آغاز و تاریخچه ای دورتر از زمان صفویه ندارد و نیز سخن عجیب در متن بالا را از ابن خلدون بشنویم: از اوایل قرن چهارم هجری، زمانی که خط عرب هنوز عتیق و ناپورده و بی علامت است، کاتبی معرفی می کند، حاذق در تقلید خطوط عهد عتیق!!!؟ این شگردی نخبه، شاه کاری در پرده بازی و شیوه ای ممتاز از فنون شیادی است: ابن خلدون که ابتدا باید جواب دهد کیست و این همه آگاهی در باب داستان های کهنه ی مندرج در شاه نامه و فرهنگ ممتاز ایرانیان در قبل و بعد از اسلام را، از چه راه کسب کرده و چرا باور و تبلیغ می کند، تا در آغاز ابهام از نقش و موجودیت خود او برطرف شود، با نشان دادن دزدان در حال گریز دیگری، می کوشد خود را از آنان جدا و دور نگهدارد. این آسان ترین روش است که سازندگان مجعولات کتبی در تصفیه و تثبیت حضور برخی از عناوین و اشخاص ساخت دست خویش به کار برده اند و این جا علاوه بر ابن خلدون با قابوس بن وشمگیر در قابوس نامه و خطیب در تاریخ بغداد و یاقوت در معجم الادباء و

بسیاری دیگر در مقاله ها و مقولات و مکان های دیگر آشنا می شویم، که همگی لو دهندگان نادرستی دیگران اند، هرچند که مرجع اثبات و درستی خود آنان مفقود تر است!!! ملاک عمده و عمومی من بر این است که به علت فقدان نمادها و نمایه های لازم، هر دست نوشته و دانشوری را که در باب هستی پیش از اسلام، از مبداء پوریم و یا اقتصاد و فرهنگ پس از اسلام ایرانیان در دوران ماقبل صفویه، ادعا و کلامی گفته و نوشته باشد، به پایگاه جعل و عرصه ی ناممکنات روانه کنم.

«این مقدمه طولانی را برای آن نوشتم که ذهن خواننده از زمینه جعل و وضع و تزویر و تدلیس و تقلب در کتب که در پنجاه شصت ساله اخیر در ایران موجود بوده، آگاه باشد. شهر استانبول و کتابخانه های بلاد اروپا هم از این بلا مصون نمانده است، ولی در استانبول بیش تر بازار ساختن مجالس تصویر در کتب قدیم و بر روی اوراق نوشته قدیمی رایج بوده است و یک نمونه آن خاتمه ای است مزین و مذهب در وسط نسخه ای از دیوان خاقانی که خود مورخ ۶۶۴ هجری است و فعلا در موزه ی بریتانیا محفوظ است: نسخه سابقا در تصرف مرحوم فرهاد میرزا معتمدالدوله بوده است و در آن زمان این خاتمه مذهب و تاریخ ۵۱۹ را نداشته: ولی وقتی که از راه استانبول به لندن رسیده است این اضافه را حائز شده است. یک نمونه دیگر دو صفحه مجلس تصویر غازان خان است بر تخت شاهی در نسخه ای از مجموعه ی ده دیوان از دواوین شعرای ایران در کتاب خانه مستر چستریتی. و بنده یکی از کسانی را نیز که در استانبول متصدی این قبیل تزویرها و تدلیس ها بوده شخصا می شناسم و اقرار او را به گوش خود شنیده ام.»

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان،

دفتر پنجم، ص ۱۷۰)

این گونه اعترافات از سوی آن مستشرق بلند آوازه که ظاهرا مشغول آموزش مینوی است و در گوش او پند های اولیه را می دمد که ساده لوح نباشد و قضایا را به رنگ و روغن ظاهر قضاوت نکند و به راستی انگیزه ی او را در برانگیختن این رسوایی و پرده دری نمی دانم، چنان که بازگویی دوباره ی آن از زبان مینوی، که پیوسته خود از عوامل ثبات همین تدلیس ها بوده، طبیعی و معمول نیست؛ با این همه درستی این اشاره ها که آزمایش هر برگ نوشته ی قدیمی شاهی بر صحت آن می تراشد، شاید که جز مینوی خطابی به هر یک از ما گرفته شود و با گوشه ای از مراتبی آشنا شویم که نه فقط نسخه دیوان خاقانی و قابوس نامه ی فرای و غیره، بل بدون استثنا هر دفتر نوشته ای به خط و زبان فارسی را شامل می شود که در فاصله ی قرن سوم تا نهم هجری تاریخ تحریر زده اند. اگر باور این مدعا بر کسی گران است، به حوصله ی خود تا پایان این سری از یادداشت ها فرصت دهد تا مگر ملاقاتی دوباره در فضای تفاهم دیگری فراهم شود. زیرا که چندان ادله و اثبات در راه است که جز واماندگان و

آستان بوسان تلقینات کنیسه و کلیسا، هر حقیقت جوی بی غرضی را قانع می کند و از سوار شدن دوباره بر خر شیطان باز می دارد.

«مع هذا بعد از این که با تو، که برای عقیده ات ارزشی قائلم در این باب بحث کردم و دیدم که معتقد به اصالت این نسخه هستی در عقیده ی خود متزلزل و مصمم شدم دیگر در این موضوع چیزی نگویم. ولی باز همین که در این روزها موقعی پیش آمد و بر نخستین مقاله ی فرای در این باب (که در *serta Cantabrigiensia* منتشر شد) نظری افکندم تمام شک های سابق تجدید شد: به تدریج شک مبدل به یقین گردید و حالا نه تنها معتقدم که این نسخه مجعول است حتی مطمئنم که انشای تحریر آن بعد از سال ۱۹۴۲ صورت گرفته است... فراوان بوده است نسخه های خطی و کارهای هنری، از همه نوع، که مجعول بوده است، بسیاری از آن ها به اعلی درجه ی کمال، و مدت مدیدی اصیل و حقیقی شمرده می شده، ولی اصیل شمرده شدن به تنهایی ضامن بقا نمی شود. برای تدلیس و تزویر کتاب های خطی قدیم باید یک دسته جعل و سند ساز با یکدیگر اشتراک نمایند و حد اعلای کوشش را به کار برند که بیننده را بفریبند، زیرا این معامله تنها در صورتی منفعت بخش است که آن را بتوانند به کرسی بنشانند، اما اگر نشست منفعت اش بسیار است. همکارها از چهار نفر کم تر نباید باشند: یکی مرد باسوادی کتاب خوان، دارای اطلاعاتی از کتب و ادبیات و زبان، ضمنا نادرست و بی وجدان، یا حسود و کینه ورزی نسبت به اهل دانش و تحقیق که بعد از ساختن یک کتاب جعلی در گوشه ای بنشیند و زیرسبیلی به کسانی که درباره ی اصطلاحات و تعبیرات خاص و نکات لغوی و تاریخی کتاب او مجادله می کنند بخندد؛ و دیگری خطاط و مقلد خط. فرزند من که او را می شناسی در مدرسه هنرهای زیبا تحصیل می کند و از جمله رشته هایی که فرا می گیرد یکی همین خطاطی است و من خود می دانم که عبارت از چیست: یک رشته تمرینات سخت و تحقیقات مختلط برای مستعد کردن شاگرد به تقلید هر شیوه ی معروف و مطلوب و ابداع و کتابت شیوه های مخصوص و یکدست و متحدالاسلوب، و تتبع کتب قدیم و خطوط جدید و کسب اقتدار بر تزویر آن ها به نحوی که با اصل فرقی نداشته باشد: سوم یک صورتگر و مجلس ساز که کار خود را خواب بداند و از عهده ی اختراع سبکی بدیع برآید. یقین داشته باش که هر هنرمندی که با اصول و قواعد جدید در مدرسه ی هنری خوبی درس گرفته و تربیت شده و تمرین کرده باشد می تواند این سبک بدیع را تعبیه نماید، و بیهوده نیست که محققین در تاریخ هنر این شیوه و اسلوب را منحصر به فرد می دانند: چهارم کاسب و بازاری نادرست و زرنگ و پار دم ساییده ای که اسباب کار را برای خدام کارگاه حاضر کند و محصول عمل ایشان را به بازار عرضه نماید. به صرف این امر که تاکنون چنین شرکتی وجود نداشته است استدلال اکتفاء نباید کرد. فن جعل و تزویر ماهرانه ی عالی مرتبه از جمله ی هنرهای شهیر و فنون معروف این تمدن مغرب زمین است. آیا وقت آن نرسیده است که این فن شریف چون هنرهای دگر سایه ی خود را بر سر کشور ایران نیز بیفکند؟ در هر یک از مدارس صنایع جمیله، لاقل در اروپا، کلیه ی حیل های فنی و تمامی اسلوب ها و قواعدی را که برای وراقی، یعنی کتاب نویسی و تذهیب و تجلید، در همه ی ادوار تاریخ

متداول بوده است، از بزرگ ترین امور کلی تا خردترین جزئیات آن، می توان آموخت. مگر نگارستان های ممالک عالم پر از کارهای دروغی رامبراندت وفان دایک نیست؟ یک کاپوس نامه درست کردن از برای یک مدلس و مزور ماهر، کار بچگانه ای است، و در ایران هنوز تهیه کاغذ و مرکب و رنگ های به شیوه ی قدیم آسان است: بعد از این اشتباه لوس مردم تازه کار را که به کار بردن رنگ آبی پروس باشد کسی تکرار نخواهد کرد، و هر نسخه ای که تازه تر ساخته می شود به مرحله ی کمال نزدیک تر و قدیمی بودن آن محرزتر جلوه خواهد کرد. و به هر حال نسخه ی کاپوس نامه ی فرای را هنوز کسی مورد امتحان و تجزیه ی شیمیایی قرار نداده است».

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص (۱۷)

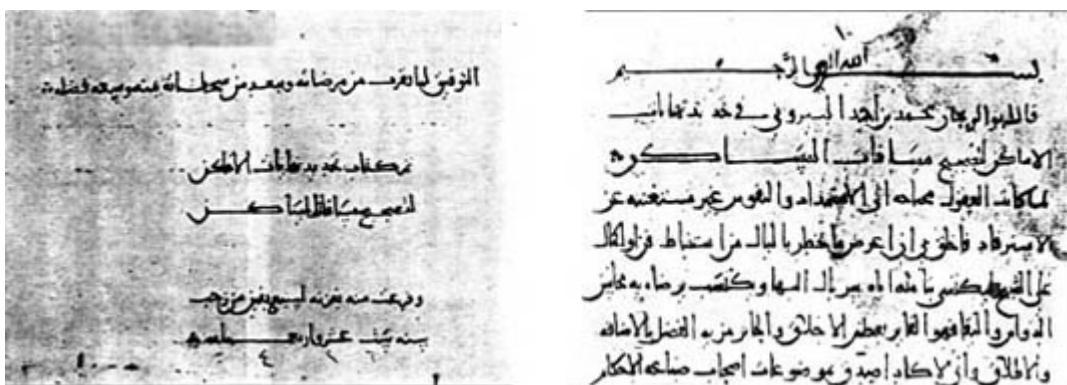
بفرمایید و با مراکز ظاهرا علمی ، فرهنگی، دانشگاهی غرب آشنا شوید، که محیط آموزش فن جعل اند و چنان که راه نمای مینوی می گوید، در برابر مهارت های آنان، ساخت این و آن کتاب ایرانیان کاری کودکانه به حساب می آید و عظمت کردار آن جا پدیدار است که بدانیم تمام اسلوب های مختلف نگارشی را که در سبک ها و مراحل و قرون مختلف و با خطوط گوناگون به ما می شناسانند، نه حاصل تحول نگارش در مراکز فرهنگی ایران اسلامی، که غالبا محصول ذوق و ابداع استادان و دانش جوان همین مراکز آموزش جعلیات و باسمه سازان دانشگاه گذرانده در دو سه قرن اخیر است! چنان که امیدوارم با دیدن چند نمونه از این همه نسخه های قلابی قدیم، تا حدودی قانع شوید که تولید چند نسخه محدود و نیمه نویس از شاه نامه فردوسی با شناس نامه و هویت قلابی قرن هفتم و هشتم، برای این جماعت چه اندازه آسان بوده است.

تصویر برگ نخست، برگ میانی و انجامه ی نسخه ی مجعول «کاپوس نامه»، به خطی که بیگانگی و تقلید از آن می بارد و تمرینی در تدلیس به وسیله ی همان شاگردانی است که در دانشگاه های بزرگ اروپا نحوه ی کلاه برداری فرهنگی از ملت های دیگر و به خصوص مسلمین را می آموزند. بدون شک

کار دشوار کتاب سازی با چنین خطوط ابداعی گنج کننده هرگز نمی تواند فقط به قصد بهره برداری مادی انجام شده باشد.

تصویر آغاز و انجام نسخه ی مجعولی موسوم به «تحدید نهایت الاماکن» و باز هم با خطی به کلی من درآوردی که رقص ناموزون و مصنوعی قلم در گردش هر کلمه ی آن پیداست. اگر به جست و جو و شمارش نحوه و نحله های نگارش در نسخه های موجود از دست نوشته هایی برآیم که به فاصله ی میان قرن سوم تا نهم هجری منسوب می کنند، به یقین با ده ها شیوه و اسلوب خط نگاری رو به رو می شویم که غالباً به زمان و اقلیمی واحد متعلق اند! آدمی در می ماند که در فرهنگ قدیم این مناطق، آیا مسابقه ی ابداع خط در جریان بوده و یا ملاهای موهوم مکتب خانه ها، شاگردان را برای اختراع خطی نو و دوری از اسلوب های معمول به چوب می بسته اند؟! و هنوز نمی پرسیم که خریداران و خواستاران این ابداعات عجیب و غریب در کدام قلاع می زیسته اند؟! مسلم است که اگر آن مکتب داران قدیم، تکلیف عجیب نویسی در نگارش را به تلامذه ی خود مقرر نمی کرده اند که نمی دانیم مجلس درس و فحص شان در کدام قلعه و با کدام کتاب و لوازم تحریر فراهم بوده، پس دعوت به این غمزه سازی ها و ابداعات، که در نهاد خود قصد تمسخر فرهنگ اسلامی را دارد، تنها تکلیف اساتید همان دانشگاه های جعل است که شاید پذیرش هر پایان نامه ای را مشروط به عرضه ی اختراع تازه ای در اسلوب نوشتن به خط عرب کرده اند!

و این هم برگ آغاز و میانی و انجامه ی نسخه ای از دیوان قطران تبریزی که گفته اند باز نوشته ای به خط انوری شاعر قرن ششم هجری از ابیورد است، با شیوه ای مخصوص و مغایر با دیگر خطوط و آرایه

ها! این همه ذوق آفرینی و ابداع در میان مردمی که پس از طلوع اسلام اندک اندک از چهارسو به داخل این مرز رخنه کرده و به قلاعی در بسته به ارتفاعاتی صعب العبور پناه برده اند، موجب شگفتی بسیار است. اگر هنوز و پس از گذشت این همه قرن، نشانه های هویت دیرین و یادگارهای مختلف وابستگی فرهنگی و سنتی به مسقط الراس، نزد مردمی که در هر یک از نوارهای چهارگانه ی ایران تجمع کرده اند، قابل رد یابی و شناخت است و اگر ساکنان نوار جنوب ایران را آشکارا و در تمام مظاهر، مهاجرانی از اعراب جنوبی و شرق آفریقا می شناسیم و می بینیم، پس کسی از راه مرحمت این محقق منفرد را روشن کند که این زبان فارسی شکرین و ممتاز را، مهاجرین جنوبی، از کدام خطه ی شرق آفریقا و بلوک نشینان عرب جنوبی به سوقات آورده اند و نگارش به آن را از درون کدام قلاع و چه گونه به تبریزیان و ابیوردیان در آن سوی این آب و خاک آموخته اند؟! می بینید که رد پای ساده ترین عقلانیت معمول هم در صحرای فرهنگی موجود ما مفقود است.

انجامه ی نسخه ی مجعولی با نام «الهدایة و الضلالة»، و سپس دو برگ آغازین و میانی نسخه ی مجعول دیگری از رباعیات خیام. هر دو با قیچاق های نوظهور و جدید در قلم، که فقط با قصد کهنه نویسی انجام شده است. عجیب این که ما در این همه پوست نوشته ای که از لت نگاری های قرآنی به خط عرب و یا تقلیدی از آن در سراسر جهان اسلام یافته ایم، جز انضباط مجدانه در استقرار حروف و تنظیم سطور نمی بینیم، معلوم نیست چرا نویسنده ای در قرون میانی هجری، که در حد بازنویسی جزوه ای از خیام، خود را به نگهداری میراث بیان موظف می بیند، این همه در نگارش و لنگار و کثیف کار است و قرار دادن کلمات بر کرسی منظمی را نمی داند؟! ظاهرا همان استادان احمق و بی پرنسیپی که فن جعل به فرزندان مردم با فرهنگ غرب در دانشگاه های پرآوازه ی خویش آموخته اند، به سببی نامعلوم، قدیم نویسی را با غریب و بی سامان نویسی اشتباه گرفته اند!!

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۶

(شاهنامه فردوسی-۸)

اگر مدعی شوم **نمونه ای از کتاب به خط و زبان فارسی** با زمان تحریر پیش از حوالی ظهور صفویه نداریم و خواستار آن شوم که مراکز مسئول، به گزینش خویش، هر کتاب هزار، نهصد و یا هشتصد ساله به خط و زبان فارسی، با متن شعر و نصیحت و عرفان و اندیشه، که بر صحت آن سوگند می خورند و بر اصالت آن اطمینان دارند، از جمله قرآنی ترجمه دار را، برای تایید قدمت، به آزمایشگاه تشخیص بفرستند و اگر این مهم با نظارت نمایندگان دانشگاه ها و مراکز صاحب صلاحیت صورت نگیرد، پس با خبر شوید سطری از آن چه در باب فرهنگ و فارس بازی های کنونی می دانید، و مایه و پایه ی تصورات ملی قرار داده اند، واقعیت بیرون از تبلیغات دو سه قرن اخیر ندارد و آن گاه هر منبعی را که چون فارس نامه ها و شبه شاه نامه ها، واژه ای در باب معنای تاریخی و اقلیمی و هویت و حضور فارس ها و از جمله در باب خلیج آن نوشته است، دور ریختنی و در جهت ایجاد شکاف بیش تر میان مردم این ملک و همسایگان خویش و نیز مخفی کردن بی تحرکی تاریخی مطلق در ایران تا زمان صفویان بدانید و سوگند می خورم اگر مطلبی خلاف ادعای من مسلم شد، عذر خواهانه تمام این نوشته ها را باز پس بخوانم، از این پس در اثبات قلابی بودن فرهنگ فارسیان، که با دمیدن باد فربه شده، چیزی نگویم و ننویسم و اگر هیچ کتاب و دست نوشته ای به خط و زبان فارس، از این آزمایش ساده به سلامت نجست، پس همین قدر قبول کنند که شاه نامه را پس از ظهور صفویه نوشته اند و مسیر کنونی در ستایش منزلت قومی فارسیان، که بر اساس ادعاهای شاه نامه تنظیم شده، عبور از بی راهه ی دروغ و موجب بروز اغتشاش و تشویش در ذهن ساکنان و سازندگان این سرزمین است و از آن که می دانم نمونه ای برای تشخیص به آزمایشگاهی فرستاده نخواهد شد، تا روسیاهی به بار نیاید، پس به شیوه ی خود جدید نویس بودن شاه نامه و نظایر آن را اثبات خواهم کرد و اگر اشاره ی روشن تر بخواهید، بیرسم که آن شاه اسحاق اینجو و امیر مبارزالدین محمد و شاه شجاع و شاه منصور و غیره، که به عهد حافظ با شهادت و غیرت مملکت داری کرده اند، کاخ و کوشک شان را در کجای شیراز بنا کرده اند که تا صد سال پیش، شهرکی کوچک، بی توسعه و کم وسعت تر از شاه عبدالعظیم امروز بوده است؟!!!! و بیافزایم که مینا و محل دعوت من، در اساس رو به تدارک این مهم دارد که جز ترک ها و اعراب مهاجر، اقوام کنونی جمع شده در این آب و خاک، که باز هم مهاجرینی کم و بیش ناشناس اند، در نام و نحله، دیرینگی محرز قابل شناخت ندارند، برتر شماری احتمالی خویش را، با توسل به افسانه ها جار می زنند، ایران پس از پوریم، هویتی روشن تر از تعلق اسلامی ندارد و ایرانیان به طور عام، تنها جزیی از امت اسلام اند.

« سبک شناسی کتاب پر ارزشی است و مقام آن را بسیار بلند می شمارم، ولی آنچه در این کتاب به پهلوی و تحول کلمات و زبان سغدی و این قبیل موضوعات گفته شده، غالباً ناشی از نآشنا بودن مولف مرحوم با اصول و قواعد است. تصور مکن که مرحوم بهار را ملامت و سرزنش می کنم: آن مرحوم از تعلیماتی که از درس های پروفیسور هرتزفلد قید کرده بود، و از تتبعاتی که بعد از آن مستقلاً در کتب پهلوی کرده بود، آن قدر که می توانست منفعت برد و به طور کلی می توان گفت که آن ها را چنان که باید و شاید به کار برده است. به رغم این مطلب ناچارم بگویم در الفاظی که به عنوان تلفظ پهلوی به دست داده، یا در تفسیری که برای آن ها آورده است، غلط کم نیست. برای ما در این مورد همان اشکال خطا که او به دست داده، نعمت خدا داده بوده است، زیرا که چون مزورین این نسخه، همان اغلاط لفظی و معنایی بهار را به کار برده اند، هم به جعلی ایشان پی بردیم و هم منبع الهام و اقتباس ایشان را کشف کردیم. من گمان نمی کنم کتابی غیر از سبک شناسی بر روی زمین بتوان یافت که کلیه این اشکال و معانی نادرست در آن جمع باشد. از سمت دیگر، این تالیف مرحوم بهار برای کهنه سازها و جعل های نسخه های خطی هم نعمت خدا داده است: تمام چیزهایی را که باید از یک نسخه ی خطی کهنه ی خوب توقع داشت بین الدفتین گردآورده و همه ی خطاهایی را که از آن ها احتراز باید کرد تعداد کرده است. دسته ی مزورین که در ابتدای این نامه وصف کردم چه منبعی بهتر ازین می توانند بیابند! زاد المسافری است بسیار گران بها از برای جمعیت جعالان. این است آن چه من در باب پهلوی های این نسخه توانستم بر روی کاغذ بیاورم، و حال وقت آن است از تو سوالی درباره ی فارسی های آن بکنم. آیا در آن چه بالمره به فارسی های این کاپوس نامه فرای مربوط است نمی توان با آثار همان تعلیمات سبک شناسی برخورد؟ مثلاً آیا سازنده ی متن این نسخه در استعمال یاهای مجهول در آخر افعال که در جلد اول سبک شناسی از ص ۳۴۶ تا ۳۵۱ توصیف آن آمده، زیاده روی نکرده و راه خطا نپیموده است؟ به ذهن من، ضمن نگاهی سرسری که به آن می اندازم چنین می رسد که بسیار بیش از آن چه شاید و باید از این قبیل یاهای مجهول در این نسخه ی مجهول استعمال شده است. تقریباً به جای هر «کنذ» که در نسخه های خطی و چاپی دیگر بوده، این جا «کنذی» به کار رفته است، و امثال آن. آیا خیال می کنی یک مولف قدیم این مطلب را بدین لفظ می نوشت که: «چون همراهان رسیدندی اوی را کشته یافتندی»؟ پس بیا و به خاطر من با نظری انتقادی و از روی دقت این نسخه را، یا این نمونه هایی از آن را که فرای به دست ما داده است، ببین و بخوان و بسنج. من می دانم که در نظر اول این نسخه اعجوبه زمان و نادره دوران و طرفه بغداد و لعبت نوشاد به نظر می رسد: چه خط زیبایی، چه مجموعه ی بی نظیری از همه خصوصیات خطوط قدیم، آن نقطه های زیر سین و رای مهمله و روی ذال معجمه و زیر گاف فارسی، آن ح کوچولو و ع کوچولو و ص کوچولو در زیر یا در شکم حا و عین و صاد مهمله، آن به هم چسباندن حروف غیر متصله به آن قشنگی و کهنگی، آن املاهای قدیمی در کلماتی مثل دانان و کوایی و

جده ی، در جای دانایان و گواهی و جده، و هزار چیز دیگر. ماشاءالله، عجب گنج بادآوری! ولیکن به محض این که انسان ملتفت می شود که تمام این خصوصیات در این اوراق بدین قصد فراهم آمده که بی گناهان فریب آن را بخورند، لذتی که به انسان دست می دهد تأثری است که مقصود و مطلوب مشتی مشعبد حقه باز تردست بلعجب بوده است، ذوق آن شعف و شادی در کام انسان بدل به طعم زقوم و حنظل می شود.»

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه ی فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه ی

بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۷۷)

پس برای خدا همین نکته سنجی ها را، که خالقی مطلق درفشانی های هنینگ می پندارد، درباره ی دیگر نسخ موجود و با سود جستن از توان فنی امروز، به کار بریم تا وزغ هایی را که می دانم در جای بلبل نگه داری می کنند، به مرداب خود بفرستیم. اینک فرصتی بگذارید و چند باری متن بالا را بخوانید. می نویسد آن چه را بهار در باب خط و کلام و زبان ایران پیش از اسلام، و به گمان من محتوای زبان فارسی کنونی به طور کلی، در سبک شناسی به هم بافته است، تنها منبعی برای کپی کشی و تقلید جاعلان و در عین حال وسیله و ملاکی بوده تا کسانی دیگر، با تطبیق دست نویس های مجعول با داده های مغلوط بهار، به سادگی عدم صحت و نو نویسی هر نسخه ای را تشخیص دهند!!! و آن گاه که هنوز مطالب سبک شناسی بهار را در زمره مراجع آموزش دانشگاهی می بینیم، الحق که باید در رثای این فرهنگ بی صاحب مانده ی خویش، بس دسته های عزا با سنج و علم و زنجیر و قمه زن به راه اندازیم، سخت بر سر و سینه ی خود بکوبیم و بر گیسوی باور کنندگان این اباطیل خاک ماتم بپاشیم. همچنین به آن اشارات دیگر توجه کنید که با تمسخر در باب «نقطه های زیر سین و رای مهمله و روی ذال معجمه و زیر گاف فارسی، آن ح کوچولو و ع کوچولو و ص کوچولو در زیر یا در شکم حا و عین و صاد مهمله» و از این قبیل اطوارها و معلق های کاتبان و جعل سازان می آورد که به عنوان نشانه های قدمت در این و آن دست نوشته به تماشا گذارده اند. تظاهراتی مضحک و من در آوردی و بی الگو و مغشوش و مزاحم و بی اساس که هیچ یک با دیگری نمی خواند و چنان که مبحث مخصوص آن را به خواست خدا بگشایم، گویی ترقص در باب آن ها را، کاملاً به اختیار نرمی قلم و کمر نوسازان این نسخه های مثلاً قدیم واگذارده اند.

«در رم که بودیم و در این باب بحث کردیم تو گفتی «خیلی خوب، فرضاً که نسخه مجعول باشد چه ضرر دارد؟ مبلغ هنگفتی دلار مورد احتیاج مبرم از آمریکا به مملکت ما می آورد، بگذار هر چه می خواهند نسخه ی کهنه بسازند و به کهنه خرها بفروشند». من مدعی بانک ملی شما و مانع افزایش ذخیره ارز خارجی شما نیستم، خدا چهل صد خروار لیره و دلار به شما بدهد! ولی عزیزم، ما عالمیم و مدققیم، کار ما و مقصود و مطلوب ما به کرسی نشاندن حق و حقیقت است. اگر ما ساکت بنشینیم و رهبری نکنیم مردم دیگر چگونه پی به حقیقت

توانند برد و بین باطل و حق چگونه تمیز خواهند دارد؟ مگر نه به من گفתי که از دست یک لفظ غلط که مرحوم دهخدا در لغت نامه خویش گنجانیده و آبسال را به معنی باغ، و آبسالان را به معنی حدایق، سمت تخلید و پایداری بخشیده، یک شعر ناصر خسرو را برای تایید و تاکید این معنی تبدیل و تحریف کرده و این کار او باعث شده که **این لفظ غلط و آن عربی اصل در برهان قاطع چاپ دکتر معین و فرهنگ دکتر مکرری نقل و تکرار شده است**، روح تو معذب است؟ این یک لغت تو را این طور رنج و شکنجه می داد، حالا یک کتاب پر از این لفظ های مجعول و غلط، و این عبارات و تعبیرات مخالف روح زبان فارسی و **سوابق هزار و دویست ساله ی فرس جدید**، ماخذ و منبع چند تن از جمع کنندگان لغت و نحو و صرف فارسی شده است و تو مهر خموشی بر لب زده ای! خدا می پسندد؟ آیا با تمام این تفصیلات باز از کاپوس نامه ی فرای دفاع می کنی و آن را زنده می گذاری تا هر بلایی که بخواهد بر سر زبان فارسی بیاورد؟»

(مجتبی مینوی، کاپوس نامه فرای، تمرینی در فن تزویر شناسی، نامه بهارستان،

دفتر پنجم، ص ۱۷۸)

پس بدانید که کار محقق و مدقق نه حفظ یاهو های باور شده، که بر کرسی نشانندن حقیقت است. می پرسم چرا مینوی و یا هنینگ تنها به این نسخه ی کاپوس نامه ی فرای بند کرده اند و هشدار نداده اند که آن چه در خزانه ی فرهنگ کنونی، با خط مشهور به فارسی، به قدیم تر از عهد صفوی منسوب است، جز کاپوس نامه و بدتر و بی پرنسیب تر از آن نیست و اگر بهار را برای تولید سبک شناسی تمسخر می کنند و در جای متهم می نشانند و اگر با نوشتن جزوه ی پنهان فراهم شده ی «کاپوس نامه» قصد تصفیه حساب موردی نداشته اند، که از محتوا و محرک آن بی خبریم، و مدعی می شوند که مدقق و معتقد به حمایت از حقیقت اند، پس چرا باز هم از خط و زبان هزار و دویست ساله ی فرس جدید و بر مبنای کدام فرآورده ی مکتوب سخن می گویند؟ هزار و دویست سال پیش، قرن دوم هجری است، آیا یکی از حضرات مدعی صحت شناسنامه کنونی، برای زبان و کتابت فارسی، قادر است نسخه ای از نگارش به این خط و زبان را مقدم بر شش قرن پیش بیاورد که چون سیاوش داستان ها بتواند از کوره و آتش و آزمایش بازشناسی و تشخیص، به سلامت گذر کند؟! آیا نپرسیم مینوی در برابر چه وعده ای رسیدگی به ده ها مورد مشابه کاپوس نامه را معلق گذارد و خود به تایید کنندگان بعدی صدها مغلوط و مجهول تر از کاپوس نامه، حتی از دوران پیش از اسلام پرداخت؟! به راستی این چه مانع و مرکزی است که در تمام سطوح، ایرانیان را از جست و جوی عالمانه دور نگهداشته و روزن تردید را، جز به ناله های کم دوام، بر آنان بسته است؟!!

«دوست فاضل معظم جناب آقای مینوی. پس از عرض ارادت و تحیت:

۱. رساله ی «کاپوس نامه ی فرای» توسط آقای دکتر مهدوی رسید، از لطف آن جناب تشکر می کنم. رساله را تماماً خواندم، **بدون شک پرده ی پندار گروهی را این رساله پاره می کند.** در مجله ی سخن هم شرحی در مزایای نسخه ی مورد بحث به طبع رسیده است. مقاله ی اول فرای هم در فرهنگ ایران زمین ترجمه شده، بنده **هم دچار همین اشتباه بودم** و در مقدمه ی بحث درباره قابوسنامه به قلم عبدالمجید امین اشاره به این نسخه کرده ام، و گناه متوجه ما نیست زیرا «اصل صحت و امانت است». **در هر حال رساله ی جناب عالی موجب می گردد که از این پس با نظر تامل و تردید در نسخ خطی بنگرند. حتی تصور می کنم قدری این موضوع را باید تعمیم داد و به کتیبه ها و سکه ها و ظروف قدیم! که در سال های اخیر بیابی عرضه می شود، با نظر تردید نگریم.** در اواخر جنگ اخیر دو لوحه عرضه شد به خط میخی و زبان پارسی باستان، که از مملکت خارج شد و در نمایشگاهی در آمریکا به معرض نمایش گذاشته شد، و گفتند در همدان پیدا شده یکی از آن ارشامه جدا داریوش و دیگری از آن اریارمنه پدر ارشامه، که هر دو خود را «شاه بزرگ، شاهنشاه» نامیده اند. ارادتمند در همان موقع مقاله ای در مجله آموزش و پرورش و مجله ی پشوتن، به انگلیسی، و در ژورنال دو تهران، به فرانسه، منتشر کرد و اشکالات تاریخی مطالب آن ها را یادآور گردید و **تقاضا کرد که با وسایل فنی این دو کتیبه را مورد آزمایش قرار دهند، ولی ظاهراً چنین کاری نشد، و آقای دکتر گیرشمن در کتاب «ایران» خود این دو لوحه را از امهات اکتشافات اخیر می داند** و اشاره ای هم به تردید بعضی در اصالت دو لوحه مزبور کرده است.

۲. درباره ی نسخه ی رباعیات خیام از اول ارادتمند هم تردید داشتم و تردید جناب عالی شک مرا بیش تر کرده است، ان شاءالله این امر هم به زودی روشن خواهد شد.

۳. اخیراً نسخه ای از جوامع الحکایات شامل یازده باب از قسم اول، آقای رضانی منتشر کرده اند. به طوری که اطلاع دارید بنده هم باب اول را تصحیح کرده بودم و اکنون مشغول طبع مقدمه ی آن هستم، به اصل نسخه ی آقای رضانی مراجعه کردم. در آخرین صفحه ی کتاب نوشته اند: «تم الكتاب بعون الملك الوهاب فی العشر الاوسط من شعبان سنة خمس عشر و سبعمائة...» اگر این تاریخ درست باشد، این نسخه دومین نسخه از لحاظ قدمت می باشد. از طرف دیگر در لوحه ی ترنج مذهب اول کتاب نوشته شده «به رسم مطالعه ی حضرت آسمان شکوه خداوندگار عالمیان پشت و پناه اسلامیان الموبد من السماء المظفر علی الاعداء مقرب الحضرة العلیا بدرالدولة والدین لولو مدالله ظلله علینا». اگر این لوحه اصیل باشد، نسخه ی مزبور اولین نسخه ی موجود در دنیا - تا آن جا که اطلاع داریم - خواهد بود. سلطنت بدرالدین لولو (۶۳۱ - ۶۵۷) است و اختلاف این دو تاریخ در حدود ۸۵ سال می شود. **کلمه ی لولو هم در اصل مخدوش است و تراشیده و دوباره نوشته. خط نسخه را هم که بعضی محققین دیده اند از آن قرن هفتم و هشتم نمی دانند.**

۴. نمی دانم نظر جناب عالی راجع به نسخه ی دیوان سنایی که مرحوم قزوینی با علم به **جعالیت فروشنده، خرید آن را به کتابخانه ی ملی تصویب فرمودند و مرحوم اقبال در**

سرمقاله ی مجله ی یادگار خرید آن نسخه را بر افتتاح هزارها باب مدرسه (گویا) رجحان داده بودند، چیست؟ ارادتمند محمد معین.»

(محمد معین، نامه به مجتبی مینوی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۸۸)

برگ نخست، برگی از میانه و برگ آخر دیوان جعلی سنایی که سه برگ و سه خط و شیوه مختلف نگارش است! آیا تشخیص جعل بودن این خط و متن، نیازمند تخصص ویژه ای است که قزوینی و اقبال، خدا می داند چرا و در برابر چه، در قالب کردن آن به کتاب خانه ی ملی نقش اساسی و موثری داشته اند؟!

آیا متوجه اید؟ تمام این گونه آقایان، از عمق هولناک مرداب بزرگ جعل، در جنگل تاریخ و فرهنگ ایران باخبرند و همانند قزوینی و اقبال می دانند چه حقیقتی را به چه بهایی بفروشند و اگر از شنیدن این سخن احساس خلاء و بی کسی نمی کنید و به حسرت و افسردگی دچار نمی شوید، همین جا بگویم که پیش از عهد صفوی، هرگز به شیراز خبری از دو مقبره ی حافظ و سعدی نبوده و آن چه در این باب می دانیم از مجرای سفرنامه هایی چون ذکر نامعقولات در کتاب ابن بطوطه است و مخالفان این سخن چه گونه این حقیقت مطلق را رد می کنند، که عکسی را دیده ام و در اختیار دارم از ۱۵۰ سال پیش که مقبره ی حافظ را با سنگی نوتراش و چند نرده و گلدان، در محوطه ای کوچک نشان می دهد و والسلام. آیا این همه شارح و مفسر و مبلغ نام آور که نان خود از مقبره داری شعرای فارس زبان به خانه می برند، مسئول نبوده اند که پیش از این نوحه سرایی ها و معرکه گیری ها و ابراز ذوق ها، شخص و حضور و وجود این شاعران را اثبات کنند و درستی نسخه های دیوان منتسب به آن ها را به دست آورند؟ من این مطالب هنوز بی موقع و عجولانه را از آن روی می آورم تا ملتی را از توجه سقاخانه ای به شعر و شمایل و دل بستگی به چند سنگ و ستون باز دارم، که اوقات شان را به سعی بلیغ روزنامه ها و رادیو و تلویزیون به بطالت می برند و اعلام کنم این گونه شیدایی های بی حساب، نسبت به این دفاتر شعر و قافیه پردازی، که به کاری جز فال گیری و باده اندازی و مزقون نوازی و منت گذاری عامیانه بر سر دیگران و الکن و گنگ پنداشتن زبان این و آن و فروش ناشیانه ی افاده به عالمیان نیامده، حاصل عمده ای جز این نداشته است که اصلی ترین ورق دانایی و زیبا ترین سخن زندگانی، یعنی قرآن فصیح را زیر دست دیوان ها گذاریم و در حالی که یک آیه ی برابر با تمام دیوان

های به لفظ فارسی را به یاد نمی سپریم، به همت خانه های فرهنگ شهرداری نشان، تا بخواهید شب های شعر بر پا می کنیم تا آن توجه گوهرین و سازنده ی قرآن، در لزوم بی اعتنایی به شعر و شاعری به گوش ها خوش ننشیند که:

«و الشعراء يتبعهم الغاؤون. الم تر انهم في كل واد يهيمون. و انهم يقولون ما لا يفعلون. جاهلان دنباله روان شاعران اند. نمی بینی که در هر وادی حیران مانده اند و عمل نمی کنند به آن چه می گویند. (شعراء، ۲۲۴ تا ۲۲۶) و ما علمنا الشعر وما ينبغى له ان هو الا ذكر و قرآن مبین. به او شعر نیاموختیم که در شان او نیست، اندرزهایی از قرآن راه نمایی کننده است.»

(یس، ۶۹)

آیه ی ۶۹ سوره ی یس، آشکارا شعر را حرف مفت می شمارد، برازنده و در اندازه ی بیان پیامبر نمی داند و بین شعر و آیات قرآن تقابل قرار می دهد. بدین گونه و با این همه شعر ستایی و شاعر پروری که چهار صد سال اخیر را به تبلیغ آن گذرانده اند، در ذهن و ذوق جوان ایرانی تضادی علیه قرآن می سازند که چون دیوان فلان را لسان غیب می شمارد و وصف حال دل سوخته ی خود می داند، میان توصیه ی قرآن و تمایل به اوزان، تضاد می بیند و معلوم است که به کدام سو تمایل می کند! باری، می نویسم تا معلوم شود نادرستی منظورها و گسترش مجعولات درتاریخ و فرهنگ ایران، فراوان تر و آشکار تر از آن است که به دید نیاید و اگر چند نسلی از نظرمندان، زینت سفره را بر صداقت و مسئولیت اجتماعی خویش مقدم گرفته و سفیهانه و حساب گرانه دست از بررسی کشیده اند، آن لشکر نو پدیدی که این ایام از مراکز دانشگاهی فارغ و مصدر امر و آموزشی می شوند، تعهد خود نسبت به این مردم مظلوم و مورد هجوم همه جانبه ی اسراییلیات را از یاد نبرند و در این گود مردانگی و نامردی، همچنان و همانند گذشته کباده ی دروغ را دور سر نگردانند.

« در این بیست ساله ی اخیر مشتکی کتاب خطی در شهرهای مختلف برای فروش به کتابخانه های عمومی و اشخاص عرضه و به مبلغ های هنگفت فروخته شده به عنوان «نسخه ی قدیم» و دارای تاریخ و خاتمه ای حاکی از قدمت، ولی در واقع مجعول و ساختگی، که نام و شهرتی پیدا کرده و باعث فریب خوردن جمعی شده است.

۱. نسخه ی اندرزنامه ی کیکاووس که مقاله ای راجع به آن قلم این جانب در مجله ی یغما تحت عنوان «کاپوس نامه ی فرای» منتشر گردید.

۲. نسخه ی دیوان قطران «به خط انوری» که مقاله ای آقای دکتر مهدی بیانی درباره ی آن نوشتند و در مجله ی یغما منتشر شد.
۳. کتاب الهدایة و الضلالة، تصنیف صاحب ابن عباد که به صورت رساله ای جداگانه توسط آقای حسین علی محفوظ چاپ شد.
۴. نسخه ای از رباعیات خیام مورخ ۶۵۸ متعلق به کتابخانه چستربیتی که آقای پروفیسور آربری از روی آن رباعیات را به طبع رسانید.
۵. نسخه ی رباعیات خیام مورخ ۶۰۴ محفوظ در کتابخانه دانشگاه کمبریج که قبلاً متعلق به مرحوم عباس اقبال آشتیانی بوده و در صفحات مجله یادگار معرفی شده و از روی آن عکسی همراه ترجمه ی فرانسوی پیر پاسکال و عکسی همراه همین نسخه ی چاپ روسیه مورد بحث انتشار داده است، و اخیراً در ترجمه ی آلمانی رباعیات خیام که در آلمان شرقی انتشار یافت نیز از آن استفاده شده است.
۶. نسخه ای از رباعیات خیام متعلق به کتابخانه ی آقای مهندس عباس مزدا مورخ ۶۵۴ که عکس تمام آن را بنده دیده است.
۷. نسخه ای از رباعیات خیام مورخ ۶۱۹ هجری در دست یک عتیقه فروش امریکایی در نیویورک که عکس ورقی از آن را بنده دیده است.
۸. نسخه ای از دیوان معزی که به عنوان «نسخه ی معاصر شاعر» فروخته شد و به آمریکا بردند و بعد شکایت کردند که مجعول از کار درآمد.
۹. نسخه ای از معراج نامه ی منسوب به ابن سینا به عنوان این که «خط امام فخر رازی» است و به تاریخ ۵۸۴ مورخ است در جزء کتب آقای دکتر مهدی بیانی، که از روی آن چاپی عکسی منتشر شده است.
۱۰. المناجات الالهیات عن امیرالمومنین که به کوشش فخرالدین نصیری به چاپ افست در سال ۱۳۴۰ طبع شد.
- سه چهار نسخه دیگر از رباعیات خیام و خلاص نطنزی و چیزهای دیگر که قریب بیست سال پیش به کتابخانه ی ملی فروخته شد و حالا در آن جا است نیز باید بر این فهرست افزوده شود. خطاطی که این نسخ یا اغلب آن ها را، مربوط به ۴۸۵ تا ۶۵۸ هجری نوشته، یک نفر و هنوز هم زنده است! تمام این نسخ خطی محصول کارگاهی است که بیست سالی است در طهران دایر شده و یکی دو نفر خطاط و کاغذساز و دلال و عتیقه فروش مسئول اداره ی آن دستگاه بوده اند و **فریب دادن جمعی خوش باور را پیشه ی خود کرده اند**، و یک قلم هفتاد هزار دلار از یک آمریکایی، و یک قلم سیصد و پنجاه هزار تومان از دانشگاه طهران به دعوی دروغ و جعلی و

کاغذسازی پول درآورده اند، و اگر پته ی ایشان روی آب نیفتاده بود از این دزدی ها و کلاه برداری ها باز هم کرده بودند. من از قوانین مربوط به جعل این قبیل اسناد اطلاعی ندارم و نمی دانم مدعی العموم یا مدعیان خصوصی آیا می توانند فروشندگان و نویسندگان و تهیه کنندگان این کتاب ها را به محاکمه بکشند و مجازات کنند یا نه، ولی این را می دانم که بسیار ضرر به عالم ادبیات ایران از این کار عاید می شود و شده است و **دستگاه های فرهنگی باید اقدامی جدی متوسل شوند و مجعول بودن این کتاب ها را علنی و آشکارا به اطلاع عموم برسانند** و مواظب باشند که دیگر این نوع نسخه های خطی خریداری نشود تا دستگاه از میان برود. بنده باک ندارم که اسامی چند نفر جعل و شیاد و کلاه برداری را که به این قبیل کارها اشتغال داشته و دارند بی پرده پوشی منتشر کنم، **ولیکن اگر بنا باشد که بعد از سرو صدای بسیار و محالکمه عاقبت آن ها تیرئه شوند و بنده به عنوان مفتری معرفی شوم، و در این ضمن کتاب های مجعول آن ها از تهمت برکنار شناخته شود، بهتر است که همچنان بدون نام و نشان بمانند و فقط کتاب ها به مردم شناسانده شود** «

(**مجتبی مینوی، درباره ی تعدادی از نسخه های جعلی، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص (۱۹)**)

دستگاهی به دعوت مینوی اعتنا نکرد و شاید هم به رعایت و هدایت تمایلات زیبا شناسانه، نکوشیدند تا مجعولات موجود در مجموعه ی نسخ فارسی را معرفی کنند، زیرا قفسه های کتاب های خطی فارسی کتاب خانه های شان تخلیه می شد، جای گزینی نداشت و بد نما می ماند!!! باری، این فهرست مینوی است و اشارات دیگران را هم به جای خود خواندیم و قول من همان است که در ابتدای این یادداشت آورده ام: **حتی یک دست نویس سالم و قابل اثبات و در اندازه ی گذر از سوراخ غربال بی ترجم صحت به خط و زبان فارسی نداریم که پیش از قرن نهم هجری مکتوب شده باشد!** این سخن نه با حجت بازدید، بل بر مبنای بنیان شناسی اجتماعی استوار است و ماهیتاً و در اصل نمی تواند مغایری بیابد.

نوشته شده در دوشنبه، ۱۸ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۶:۰۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۷

(خط)

شاید بر عوارضی که برای حقیقت، به صورت تلخی و تندی آن برشمرده اند، با بهت زدگی خموشانه ای که در عرصه ی روشن فکری و مسئولین فرهنگی و صاحبان نظر و عقیده ی کنونی حاکم شده، باید عارضه ی دیگری افزود و یاد آور شد که شدت امواج و اصوات حقیقت، هر قدر هم که با ملایمت بیان شود، گوش هایی را که به شنیدن آن عادت ندارند، بلافاصله کر می کند و به اطوارهایی وامی دارد که گویی چیزی به سمع مبارک شان نرسیده است! چنان که هنوز کسانی به دنبال اصل اشعار شاه نامه اند تا نسخه ی صحیح! ارائه کنند و جماعت دیگری، پیاپی و در همه جا، به علت ابتلای به ثقل سامعه، باز هم به تالیفات این و آن صاحب کتاب از قرون اولیه ی اسلامی رجوع می دهند و تا سالیان دراز دیگر، در حالی که احتمالاً از فرط ناراحتی وجدان، در خفا جرات نگاه کردن به خویش در آینه را نمی یابند، همچنان در محافل رسمی و در کلاس ها و کتاب ها، به بافتن دروغ ادامه خواهند داد. میانه سالی که عمرش را با کتاب گذرانده بود می پرسید مگر فلان و فلان کس که در سطح جهان ادعای نواندیشی و اکتشافات عقلانی در امورات فرهنگ می کنند، با این نوداده ها آشنا نشده اند و در حالی که نوجه های شان به شما فحش می دهند، چرا خود ساکت اند و از بد و خوب موضع نمی گیرند؟ در پاسخ او بود که مطلب بالا را بیان کردم و کر کردن کامل جماعت معینی را، به عوارض حاصل از بیان حقیقت افزودم و گفتم با تصاویری که از ابتدای این مباحث جدید در کتاب ها و این وبلاگ عرضه شده و خواهد شد، ممکن است بسیاری از آن ها همراه کری به کوری نیز مبتلا شده باشند و این ملاک تشخیص صحت و صلاحیت آدمیان در عرصه های حضور اندیشمندان ی اجتماعی است که می بینیم کسانی با نخستین تابش نور حقیقت، در گوش قدرت جذب و فهم و در چشم، امکان دوربینی بیش تر می یابند و کسان دیگری برای انطباق با تعبیر لایزال و جاودان قرآن، **صم و بکم** شده اند! به راستی که آن ها نه فقط دست و پا که شخص خویش را هم در مواجهه با منطق جدید مطالعات تاریخی گم کرده اند و نمی دانند به چه سر انجامی دچار خواهند شد. کس دیگری می گفت در یک مجمع رسمی از آدمی که دائم التصوير تلویزیونی است در باب دیر هنگام ساخته شدن مساجد ایران پرسیدم و پاسخ شنیدم که تمام مساجد کنونی را دقیقاً در جای مساجد کهن ساخته اند!!! شاید هم کسانی از آن ها گاه آرزو کنند که کاش کمی زودتر متولد شده بودند و با این سئوالات رو به رو و همزمان نمی شدند، زیرا می دانند بی شک تاریخ و فرهنگ ما در آینده نسبت به آنان چه قضاوتی خواهد داشت!

و اینک هنوز و پیش از آن که به جست و جوی بی حاصل نسخه ای از شاه نامه، که ماقبل دوران صفوی تحریر شده باشد ادامه دهم، و به خواست خداوند بر همگان معلوم کنم که شاه نامه نسخه پیش از صفویه ندارد و اینک که مختصراً با وسعت بازار جعل در اسناد فرهنگی- ادبی و سیاسی- حکومتی آشنا شدید که می گویند از ماقبل قرن دهم هجری باقی مانده است و حال که بی کم و

کاست می توانم اعلام کنم نه فقط شاه نامه، که سطری نوشته ی به زبان فارسی از ماقبل صفوی و در هیچ عرصه ای نبوده که بقایایی از آن مانده باشد، شما را با نمونه و مظهری آشنا کنم، از مقدار مختصر معرفت و تل بزرگی از ادعا، نزد روشن فکری عقل ستیز و بی مایه ی کنونی، در سده ی اخیر، تا بدانید اوضاع فرهنگی این سرزمین چه گونه دائماً اسفناک تر می شود و آن بذر که یهودیان کاشته اند و ما را به جای بنیان اندیشی به شعر خوانی و غزل سرایی سوق داده اند، در یک صد سال اخیر چه ثمرهای گوارایی برای شان به بار آورده و چه گونه عرصه دانش و فرهنگ در میان ایرانیان، لاقلاً در زمینه ی تحقیقات اجتماعی - انسانی، روز به روز با انواع تازه ای از فرآورده های ناباب، آلوده تر شده است!

« **پیشینه تحقیق اروپاییان درباره خط از چه زمانی است؟** تحقیقات اروپایی ها درباره پیدایش خط سابقه کهن ندارد باید گفت در اروپا تا چهارصد سال پیش از این راجع به اصل پیدایش الفبا و مخترع آن هیچ گونه اثری نوشته نشده است، و تا آن زمان روایات توراۀ را در این باره متذکر می شدند. در صورتی که، چنان که گفتیم دانشمندان ایرانی و سپس عرب درباره الفبا و پیدایش آن آثاری نوشته و بحث کرده اند، **البته در ایران پیش از اسلام به علت سه بار هجوم یکی از طرف اسکندر و دیگری از طرف اعراب و سپس از جانب مغول** آثار مخطوط ایران دستخوش نابودی و فنا گردید و به یقین هیچ یک از ملل در طول تاریخ حیات خود دچار چنین ضایعات اسفناکی نشده اند، آثار دوران هخامنشی و پیش از آن و دژ نبشته های ایران که باید آن را کتابخانه و بایگانی ملی خواند وسیله اسکندر و کسان او همه نابود و سوزانیده شد و پس از اسکندر نیز کوششی که پارت ها و بعد از ایشان ساسانی ها برای گردآوری اسناد و مدارک علمی و دینی به عمل آوردند و آثاری در این زمینه ها فراهم کردند **متأسفانه وسیله اعراب سوزانیده و یا در آب شسته و غرق و نابود گردید و به خصوص دشمنی اعراب با نوشته های ایرانی بسیار تعصب آمیز و تاثرانگیز بوده است.** این عمل ننگین و وحشت بار تا دوپست سال پس از ورود عرب نیز ادامه داشته است و در اثر همین رویه آن چه در گوشه و کنار از دستبرد تاراجگران دانش و دشمنان علم و بینش در سال های نخستین حمله عرب، طی دوپست سال بعد که به تدریج به دست می آمد وسیله متعصبان و مستعربان به نام کفرو زندقه نابود می گردید. در این جا ناچار به تذکار این حقیقت تلخ است که با کمال تاثر کشور ما از عرب مآبان و مقلدان آنان بیش از دشمنان خویش صدمه و آزار دیده است و هنوز هم این گونه مردم در جامه ی مستفرنگان یا فرنگی مآبان دستخوش اعمال و افعال ناروا می گردند و همین گروه اند که به خصوص در تاریخ ایران با بیگانگانی که برای ناچیز جلوه دادن خدمات و افتخارهای ایرانیان مطالب جعل می کنند همآهنگ اند. **در اثر این سه هجوم آثار مخطوط و کتاب های علمی و تاریخی و دینی بی شماری از دست رفت و در اثر فقد این گونه آثار نمی توان بضرر قاطع درباره دانش خط و چگونگی پیدایش آن براساس آن اسناد و مدارک صحیتی و بحثی کرد** لیکن پس از اسلام به سابقه همان دانش قبلی و اطلاعی که ایرانیان درباره خط و علم و فن آن داشته اند به بحث و فحص پرداخته اند و این است که در آثار بعد از اسلام مطالب بسیاری در این زمینه در دست است و

داشمندانی نظیر عبدالله بن مقفع، امام موبد، آذرخور پورزرتشت معروف به محمد متو کلی، محمد بن عبدوس جهشیاری، اسحق بن ندیم، ابوریحان بیرونی، حمزه اصفهانی، محمد خوارزمی، قاضی صاعد اندلسی، ابن خلدون، ابن بلخی، شیخ احمد سهروردی، ابن خلکان، عمر خیام، جسته گریخته درباره خط و پیدایش آن و فن خط و حروف و صداها ی آن بحث کرده و نکاتی از دانش خط مربوط به دوران ایران باستان به دست داده اند که ما در بخش های آینده این پژوهش، درباره هر یک از آن ها صحبت خواهیم کرد».

(رکن الدین همایون فرخ، سهم ایرانیان در پیدایش و آفرینش خط در جهان، ص ۵۰)

غوغای عجیبی است. بی سوادانی را شاهدیم که گرچه حمله ی تصویری اعراب و مغول را به پیش از اسلام می کشانند، در اطراف موهوماتی غریب می چرخند و به تکرار و تلاوت هایی مشغول اند که به او را خوانی بی معجزه ی شمن های قبایل شبیه تر است. صاحب متن بالا کتابی ساخته است در قریب نهصد صفحه، مملو از دراز نویسی های کتاب سازانه و نقل های نامربوط مطول از این و آن و از جمله نام آوران بی نشان یونان، که کار خود را نخستین بار در مهر ماه سال ۱۳۵۰ و به یاد جشن بزرگ داشت دو هزار و پانصدمین سال بنیان گذاری شاهنشاهی ایران منتشر کرده و هنوز هم در این جمهوری اسلامی بدون اندک تغییر و تبدیلی منتشر می شود. عنوان کتاب او «سهم ایرانیان در پیدایش و آفرینش خط در جهان» است و حاصل کارش اثبات این که بدون ایرانیان هنوز خط در جهان پدیدار نشده بود و خواب دیدن های پریشان و پر از هذیان دیگری از قماش زیر:

« می دانیم که در آغاز فرمان روایی هخامنشیان، یونان یک ساتراپی ایران بوده و نفوذ هنر و معماری و فرهنگ ایران در این ساتراپی که سال ها زیر نفوذ معنوی و قدرت و تسلط ایران بود انکار ناپذیر است. و پس از ورود اسکندر به ایران نیز می دانیم که خود او و اطرافیان اش تحت تاثیر فرهنگ و هنر ایران قرار گرفتند و بسیاری از سنت های ایرانی را پذیرفتند تا جایی که اسکندر به کرات به مناسبت این که رسوم و فرهنگ و هنر ایرانی ها را پذیرفته بود، مورد ملامت و سرزنش یونانیان قرار گرفته بوده است. » (همان، ص ۳۱)

این اندازه ی واقعی یکی از کسانی است که در زمره ی ستاینندگان فرهنگ ایران باستان و قمپز در کنان تمدن دروغین ایران و بازیگران نمایش نامه ی پلید فریب تاریخی و فرهنگی مردم، عامل تحمیق آگاهانه ملی و سوداگر چاخان و حقه بازی و نادانی محض و فروشنده ی بی آبروی گنجشک رنگ شده به جای فناری قرار می گیرد و بدانید که هیچ یک از اسامی دیگری که در این عرصه بخت آزموده و عرض اندام کرده اند و می کنند، به شهادت نوشته های موجودشان، حتی به قدر بال مگسی از این نمونه برتر و بالاتر نیستند، تمامی آن ها این مهملات شاخ دار خنده آور را پذیرفته و تکرار کرده، گاه

چیزی برای خوش آمد بیش تر خویش، بر آن افزوده اند و شاهدیم که دو سال پس از طرح نظریه ی نیمه کاره به خود رها شدن تخت جمشید و سالی پس از تأیید رسمی و مکتوب آن، وسیله ی نظام مهندسی ایران، که به تنهایی و از پایه چهارچوب این چرندیات را به هم می ریزد، عالی مرتبه ترین مرکز مسئول رسیدگی به این گونه مسائل، یعنی سازمان میراث و مسافر کشی، کم ترین عکس العملی در این باب بروز نداده و از بیم برملا شدن حقیقت در پیشگاه عقل عمومی، بر وسعت تبلیغات پیشین در پراکندن دروغ در همین باره افزوده است! **صم بکم عمی**.

« **خط فارسی دری**: پس از حمله عرب به ایران و فتح مسلمانان خطوط دوران ساسانی که در بخش گذشته با نام و نشان آن ها آشنا شدیم و دانستیم که **هر فن و دانش و پیشه خطی خاص داشته و هر دانشی به خطی نوشته می شده است**، نوشته های ایرانیان که به خطوط مختلف و گوناگون بود و به صورت کتاب ها در کتابخانه ها نگهداری می شد، **سخت مورد تعرض و تجاوز اعراب مسلمان قرار گرفت** و علت این تهاجم و مخالفت این بود که اعراب جز یک کتاب نمی شناختند و آن قرآن مجید بود و **در همه عربستان جز کتاب آسمانی کتاب و نوشته دیگری شهرت نداشت تا اعراب بدانند و آشنا باشند که جز کتاب دینی، کتب دیگری در علوم و فنون نیز هست، عرب فنی نداشت و با علمی آشنا نبود!** از این رهگذر هر نوشته ای را می دید چنان می پنداشت که آن نوشته متعلق به دین و آئین ایرانیان است و بنابراین آن را کفر و زندقه می پنداشت و به نابودی و فنا ی آن همت می گماشت و چنین عملی را ثواب می انگاشت. **این بود که تمام کتابخانه های عظیم ایران دستخوش تاراج و نابودی شد و چنان که می دانیم با انبوه کتاب ها تنور گرمابه ها را برافروختند و آن چه توانستند از آن ها را سوختند و یا در آب رودخانه ها غرقه ساختند و چه خاندان هایی از دشمنان و فرزندان ایران را که به نگاه داشتن کتابی به خط پهلوی و یا گشتنگ دبیره جانشان در معرض هلاک قرار گرفت. فرزندان ایرانی که دچار چنین مصیبتی سهمگین شده بودند و با این رفتار برایشان آشکار بود که به زودی آن همه دانش و فرهنگ که میراث چند هزار سال تاریخ و تلاش بود همه از میان خواهد رفت و از آن تنها افسانه ای در جهان خواهد ماند، این بود که برای نجات زبان و فرهنگ آن درصدد چاره برآمدند و طی پنجاه سال مبارزه سرانجام توانستند خطی نو بیافرینند که از خطوط دوره ساسانی نباشد و در نتیجه مورد ایراد و اعتراض اعراب مسلمان قرار نگیرد.** ما این خط را به نام «خط فارسی دری» می نامیم و سرگذشت این خط و سیر تحول و تکاملی که پیموده در این بخش بازگو خواهیم کرد. **خطی که امروز در سراسر کشورهای اسلامی رواج دارد از آن جا که قرآن مجید بدین خط نوشته شده است آن را خط عربی نامیده و خوانده اند، بنابراین شایسته است نخست دریابیم که به راستی این خط، خطی عربی است و اعراب آفریننده آن بوده اند؟ یا این که اساساً عرب خط نداشتند و از این هنر بی بهره بوده و در این صورت خطی که به غلط نام عربی یافته از کجا آمده و ریشه و بنیادش از کیست و نام سرزمینی که این خط از آن جا به نجد عربستان رفته چیست؟»**

(همان، ص ۶۶۷)

اگر بیان و عرضه این گونه نادانی های مطلق و محض، در مسائل فرهنگ و تاریخ ایران و اسلام، از جمله این که قرآن را به خط فارسی دری نوشته اند، در کتابی که برای بار نخست به مناسبت جشن های دو هزار و پانصد ساله شاهنشاهی منتشر شده، منطق و محرک زمان خود را داشته، دادن اجازه ی چاپ در این جمهوری اسلامی، آن گاه که با خبرگی تمام مانع انتشار هر سخن نو و به هر صورتی می شوند، توضیح معینی ندارد جز این که بگوییم آن بررسان کتاب در وزارت ارشاد که مجوز انتشار این گونه کتاب ها را بی درنگ صادر می کنند، که آشکارا با فرهنگ اسلامی می ستیزد و عامدانه و بدون عرضه ی دلیل، حاملین اسلام را وحشیانی فاقد دانایی معمول آدمی می شناساند، ولی چند سالی است که مانع ادامه ی انتشار مجموعه تاملی در بنیان تاریخ ایران اند، یا در اندازه ی فهم محتویات کتاب ها نیستند و یا مامور پخش ناباب ترین مطالب ضد اسلامی در میان مردم اند. تا باز هم درخشش آیه قرآن را پیش چشم آوریم که: **صم بکم عمی فهم لایعقلون**.

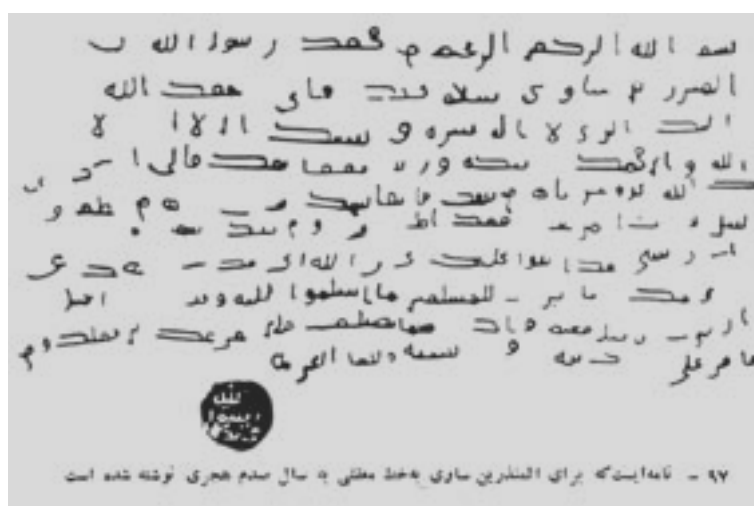
« **خط نسخ**: با پیدایش خط پیرآموز و استخراج قلمی دیگر از آن به نام اصفهانی، که ابن ندیم هم متذکر آن است سبب رواج خط پیرآموز در ایران و **رکود خط معقلی گردید**. ابوعبدالله محمد بن حسین بن مقله بیضاوی معروف به محمدبن علی فارسی که وزارت سه تن از خلفای عباسی را داشته و نخستین بار در روزگار الراضی بالله درس نه سته و عشرین و تلمثانه بوزارت رسید در وزارت المقتدر بالله خلیفه عباسی از موقعیت اش استفاده کرد و خطی را که از خط پیرآموز استخراج کرده بود رواج داد. این خط حرکات حروف اش سه دانگ بر دوائر و یک دانگ بر سطح استوار بود و در نتیجه نوشتن آن آسان تر می نمود. **ابن مقله نام این قلم را نسخ گذاشت** یعنی منسوخ کننده خطوطی که تا زمان او معمول و متداول بودند. **این خط کاملاً ایرانی بود زیرا مایه و پایه آن از خط پیرآموز و معقلی که هر دو ایرانی بودند گرفته شده بود**. علی بن فارسی به رواج و نشر این خط همت گماشت و چون نوشتن و فراگرفتن آن آسان بود و به زودی در دستگاه خلافت و شهرهای تابعه عرب معمول و متداول گردید. **نژادپرستان عرب از این اقدام ابن مقله به خشم درآمدند و خلیفه را متوجه کردند که او خط کوفی و معقلی را از میان برداشت و خطی ایرانی را در سرزمین های خلافت نشر داد تا عرب را تحت سلطه و قدرت معنوی ایرانیان درآورد**. المقتدر بالله بر او خشم گرفت و چون امکان نداشت که ابن مقله را با تهمات اختراع خط آزار برسانند بنا به سنت و سیرتی که داشتند برایش اتهامی ساز کردند و انگشتانش را به جرمی واهی و پوچ قلم کردند تا دیگر نتواند بنویسد. ابن مقله پس از این ماجرا چون می دانست علت خشم بر او چیست از پای ننشست و با دست چپ به تمرین پرداخت و دخترش را خط آموخت و چون دیدند که او در ترویج خط نسخ کوشاست بار دیگر به عنوان مخالفت با خلیفه! او را متهم کردند و پوستش را کردند و در تنوری گذاخته سوزانیدندش!! برای این که به ماهیت این واقعیت پی ببریم بجاست به مطلبی که روضات الجنان از مآخذ معتبر نقل مطلب کرده است توجه کنیم. روضات الجنان می نویسد:

«... خط کوفی تا زمان المقتدر بالله عباسی که ابتدای سلطنتش در ذیقعه سنه خمس و تسعین و مائین بوده و مدت سلطنتش بیست و چهار سال و یازده ماه و شانزده روز است متعارف بوده و در آن زمان علی بن مقله حضرت امیرالمومنین علی علیه الصلوة و السلام را در واقعه به خواب دیده که خطوط اصل که عبارت است از خط محقق - ثلث - توفیع - ریحان - نسخ - رقاع بدو تعلیم فرمودند و اصول این خطوط را در آینه ضمیر صافی او نمودند و مشارالیه در بیداری تعلیم های آن حضرت را به خاطر داشت و همت بر اختراع این خطوط گماشت. و ابن مقله وزیر بود او را به خیانتی منسوب ساختند و فرمودند که به قلم تراش بعضی انگشتانش را قلم کردند. بعد از این واقعه مشارالیه دختر خود را به دست چپ تعلیم فرمود و او به اندک فرصتی خوشنویس گردید و علی بن الہلال که به ابن بواب شهره این فصول و ابواب است شاگرد دختر ابن مقله است و شیخ جمال الدین یاقوت که نشو و نمای وی در زمان مستعصم بالله عباسی است از خط ابن بواب مشق کرده...». اینک ببینیم چه حقایقی در این شرح حال منعکس است. نویسنده شرح حال با بیان این که ابن مقله در خواب مولای متقیان را دیده و در خواب این خطوط را فرا گرفته تلویحا خواسته است برساند که ابن بواب شیعه بوده است و از این که نوشته است: او را به خیانتی منسوب ساختند. خواسته است برساند که به او نسبت خیانت دادند و گرنه او خیانتی مرتکب نشده بود. و این که چرا به او خیانتی نسبت دادند در جملات بعد که برای شرح حال او آورده روشن است. می نویسد «به جرم آن خیانت منسوب فرمودند که به قلم تراش بعضی از انگشتانش را قلم کردند». پیداست که جرم منسوب با نوشتن مرتبط بوده است که با قلم تراش که وسیله تراش قلم برای نویسندگی است و انگشتان دست راست که قلم را برای نوشتن می گیرد، او را این چنین مجازات و از نویسندگی محرومش ساخته اند. یعنی بدین وسیله او را مجازات کرده اند که چرا خط نوشته است و خطی پدید آورده است. و آن چه این واقعیت را صحه می گذارد کوشش ابن مقله پس از این مجازات برای ادامه نویسندگی است که با تلاش مجدانه خواسته است این مبارزه را تا پیروزی قطعی ادامه دهد. می دانیم که ابن مقله پس از آن که انگشتانش را بریدند کوشید تا با دست چپ بنویسد و سپس دختر و برادرش حسن بن مقله معروف به فصیح و حسین بن عبدالله مرزبان را که پدرش زرتشتی و بهزاد نام داشته به فراگرفتن خط نسخ و اقلام دیگر واداشت و آنان را تعلیم می داد و دامنه نشر و تعلیم خط را تا بصره و عراق کشید و اینجا بود که خشم متعصبان عرب را به شدت برانگیخت و او را زنده پوست کردند و در تنور تافته جسمش را سوزانیدند. **لیکن کوشش متعصبان عرب برای جلوگیری از نشر خط نسخ به جایی نرسید و ابن خط طی بیست سال که از اختراع آن گذشته بود در سراسر کشورهای اسلامی به نام یک خط اسلامی پذیرفته شد و ابقا گردید.** بنابراین باید به قاطعیت پذیرفت که خط نسخ، خطی مستخرج از پیرآموز و معقلی است که **هر دو خط ایرانی هستند** و در این که مبتکر و سازنده این قلم، یعنی قلم نسخ و مضافات آن، علی بن مقله فارسی بوده است هیچ گونه شک و تردید نیست و خود عرب ها و مستعرب ها نیز به این واقعیت معترفند زیرا جایی برای انکار ندارد. **در این صورت خط معمولی و متداول در کشورهای اسلامی یعنی خط نسخ خطی**

است ایرانی زیرا هم مبتکر آن ایرانی بوده و هم ریشه و پایه خطوطی که قلم نسخ از آن منتزع گردیده ایرانی بوده است»

(همان، ص ۷۶۴)

بر مجموعه‌ی مهملات بی پایه و من درآوردی بالا، که لااقل ده غلط تاریخی و موضوعی در آن است، مطلبی نمی نویسم، جز آن که چند تصویر از کتاب او بیاورم تا بدانید اندازه‌ی فهم نویسنده‌ی این سخنان از خط **نسخ و معقلی**، که می گوید **ابن معقل** کاربرد آن را برانداخت، و نامربوط دیگری با نام خط آریایی تا چه مقدار است و بگویم شرحی که او بر نیمی از ۲۱۰ تصویر کتاب اش آورده، از بیخ و بن غلط و نشان نادانی کامل شارح آن در موضوعی است که در باب آن کتاب ساخته است.

تصویر بالا نامه ای است که می گویند به فرمان پیامبر اسلام برای منذر بن ساوی، احتمالاً پیش از هجرت، برای دعوت او به قبول اسلام ارسال شده است. خط آن نزدیک به خط "زبد" و از خطوط کتیبه های عرب پیش از اسلام است. بدون ورود به مبحث صحت آن، از میان نامه های منسوب به پیامبر، استثنائاً این یکی کاملاً و لفظ به لفظ قابل خواندن است و در صدر آن پس از بسم الله «من محمد رسول الله» و همین عنوان در مهر انتهای نامه با وضوح کامل دیده می شود. مولف مطالب موهومی که خواندید، در شرح زیر این نامه، چنان که در تصویر نیز آمده، در صفحه ی ۵۸۸ کتاب اش نوشته است: «نامه ای است که برای المنذر بن ساوی به خط معقلی به سال صدم هجری نوشته شده است»!!! آیا در باره ی چنین آدمی در این حد از سواد، که کتابی در ذم فرهنگ اسلام و عرب و به سود فارسیان هنوز نامکشوف نوشته است، جز تکرار آن آیه ی طلاییین قرآن، چه می توان آورد: **صم بکم عمی فهم لایرجعون**.

۶۶- از اوراق مشکوفه ازسغد، نسخ قرن دوم هجری

این نامه نیز که در زمره ی مانده های مکتوب به خطی کامل تر از الگوی زید ولی با همان اصول است و به نشان وجود برخی از نقطه ها شاید مربوط به قرن سوم هجری و نوشته ای بر کتان مصری است، از نظر صاحب کتاب «سهم ایرانیان در پیدایش و آفرینش خط در جهان»، گرچه خود اختراع خط نسخ را در متن قبل، از قرن چهارم هجری و به وسیله ابن معقل می گوید، چنان که در نوشته ی زیر عکس از صفحه ۵۸۶ کتاب اش می خوانیم، آورده است: «از اوراق مشکوفه در سغد، نسخ قرن دوم هجری»!!!

۵۹ - نقش مهر استوانه‌ای یا خط آریایی - مجموعه نویسنده

۵۵- نقش مهر استوانه‌ای با خط ابتدایی آریایی- مجموعه نویسنده

این دو تصویر از مهری واحد است. مولفی که عرب و حاملین اسلام را فاقد فرهنگ و آگاهی گرفته بود، در زیر یکی از این دو عکس واحد، در صفحه ی ۴۱۱ کتاب اش نوشته است: «نقش مهر استوانه ای با **خط ابتدایی آریایی**» و در زیر تصویر تکرار شده ی آن، در صفحه ی ۴۱۵ همان کتاب نوشته است: «نقش مهر استوانه ای با **خط آریایی**». حالا از او نمی پرسیم که خط آریایی چیست، سؤال می کنم چرا یکی از این دو مهر یکسان، خط ابتدایی آریایی و آن دیگری خط آریایی است؟! این ها ادامه و از قماش همان سازندگان این ندیم و غیره اند که با دست انداختن عقل مردم تفریح و گمان می کرده اند در برابر خود جز مثنی ابله نمی بینند!!!

۵۶- نقش مهر استوانه‌ای با خط آریایی- مجموعه نوبسته

۵۷- نقش مهر استوانه‌ای با خط نخستین آریایی-ازمجموعه نوبسته

همان داستان بالا در این جا نیز عینا تکرار شده است: نقش یک مهر واحد در دو محل مختلف کتاب، با دو شرح جداگانه به عنوان دو مرحله از خط آریایی آمده است. حالا باید با چه مرارت و زحمتی به چنین جماعت روشن فکر، که این نمونه ای از مولفین گروه شان است، تفهیم کنم که پوریم یهودیان نجد ایران را دو هزار سال از حیات و حرکت اجتماعی تهی و محروم کرد و آن چه درباره ی این دو هزار سال در اسناد اقتصادی و سیاسی و فرهنگی و هنری موجود آورده اند، یکسره و بدون استثنا باز هم حاصل باند جعل یهودیان در دوران جدید است. زیرا اگر بپذیرند نمی دانند با این همه اوراق و میراث مکتوب که تمامی آن ها در حد همین کتاب و بدتر از آن است چه کنند و اگر نپذیرند در برابر این فشار گول آسای حقیقت چه گونه بایستند و تا چه زمان می توانند خود را به کری و کوری زنند؟!!!

نوشته شده در چهارشنبه، ۲۰ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۳:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۸

(شاهنامه فردوسی-۹)

به دید صاحبان نو اندیشی و اصحاب خرد، اینک که نتوانسته اند برگگی دست نوشته به زبان فارسی بیاورند که تاریخ تحریر ماقبل صفوی آن را آزمایشگاهی تایید کرده باشد، پس این مبحث را می توان به سود نظریات مطروحه در این وبلاگ، بسته شده گرفت و باور و قبول کرد که کتاب شاه نامه تدارکی از دوران پس از صفوی است و اگر بخواهم کار را بر آنان آسان گیرم و از سرگردانی و صرف وقت در کتاب خانه ها و آزمایشگاه های تشخیص نجات دهم، ارفاقاً حضور زبان فارسی در ماقبل صفوی در ایران را می پذیرم، اگر بتوانند سنگ قبر و سفالینه و پارچه ی مسطور و هر مقوله ی دیگری را به منتظران ارائه دهند، که دو لغتی به زبان فارسی با دیرینه ی پیش از صفوی بر آن نقش و نوشته باشد و از عهده ی اثبات ادعای قدمت آن نیز برآیند و از آن که اغلب سفال های سالم یافت شده در ایران، با حیرت تمام، فقط به دو شهر کاشان و نیشابور منتسب است و نه اصفهان و شیراز و همدان و اهواز و کرمان و غیره، و دو شهر نیشابور و کاشان نیز، اشتها به مرکز تجمع یهود ایران دارد، آن چند پارچه ظروف سفالین محدود و منتسب به قرن هفتم هجری، با ابیاتی از اشعار ناشناخته ی فارسی و از قماش زیر را، در حالی که تمام دیگر نمونه ها به خط عرب وغالباً متعلق به بین النهرین است، قریب به یقین در زمره جعلیات جدیدی می دانم که برای کیسه بری مجموعه داران و یا اخلال در تصورات تاریخی و فرهنگی ما ساخته اند و این هنوز در صورتی است که این همه سفال سالم ساخت نیشابور و کاشان، در شرایطی که از شهرهای دیگر ایران، نمونه ای ندارند و نشان نمی دهند، اصل مسئله را با سؤال و شک نپوشاند. آیا همین پدیده را چه گونه توضیح دهیم، یا در ایران جز نیشابور و کاشان شهر و مرکز تجمع توانا نبوده و یا ناگزیریم تکنیک ساخت سفال را، به انحصار مردم این دو شهر درآوریم! آن گاه سؤال تازه سر بر می آورد که مردم این دو شهر چنین توانایی را چه گونه کسب کرده اند که دیگران را از آن نصیبی نبوده است، آن هم در سرزمینی که از شمال تا جنوب و شرق تا غرب آن، قرن های متمادی، پیش از رخ داد پلید پوریم، با نمونه هایی که از مراکزی چون سیلک و مارلیک و جیرفت و ایلام به دست آمده، مردم و اقوامی زیسته اند که ابداعات فنی و هنری آنان در تکنیک ساخت سفال و ظروف سنگی و فلزی، موجب شگفتی هنر شناسان و صنعتگران امروز جهان است!!

نمونه ای از سفال های ساخت کاشان از قرن هفتم هجری، با نقش اشعاری به فارسی

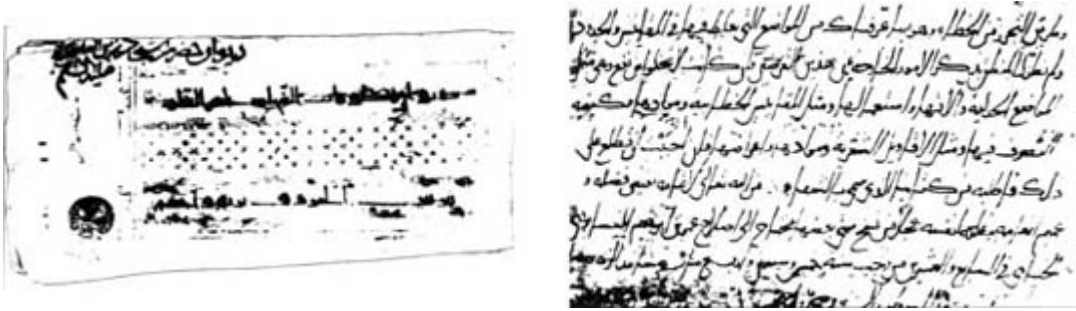
اینک اشعار فارسی نقش شده بر این کاسه و کوزه را بخوانیم که خود بیانیه ای در باب معرفی قدرت حیرت انگیز جاعلین حرفه ای اروشلیمی و اروپایی است. پارچ و کاسه ای که نمی دانیم با چه تمهیدی، در عمر ۷۰۰ ساله ی خود، همچنان به صورت نخستین، چنین به سلامت گذشته و همان نازنین و نازک دسته اک اش نیز بنشکسته است؟!!!!

« همواره تو را عز افزون باد، اقبال تو بگذشته ز حد بیرون باد. تا هرچ از این کاسه به کام تو رسد، ای صدر جهان تو را به جان افزون باد. دانی که چراست ای پسندیده من، بر اشک دو دیده ستم دیده من. می کشاند در آرزوی لب تو، آب از دهن مردمک دیده من. ای گرسنه مهر تو سیران جهان، ترسان ز فراق تو دلیران جهان. با چشم تو آهوان چه دارند به دست، ای بند شیران جهان ».

(ارنست ج. گروبه. سفال های اسلامی، ص ۲۱۶).

وجود چنین ابیات سست و گاه بی معنی و بریده شده و بدون دنباله، که بر بشقاب و پارچ تازه از کار درآمده و بی نقص و عیب بالا نوشته اند و ساخت آن برای سازندگان کاپوس نامه ها و دیوان ها و صدها تابلوی مینیاتور نفیس، که نوبت بررسی آن ها نزدیک است، سرگرمی کوچکی حساب می شده و در صورت اصرار به قدمت نیز، فقط می تواند اشعاری حاصل ذوق سفالگری از قرن هفتم هجری شناخته شود، سؤال می تراشد که چرا سفالگران با ذوق نیشابور و کاشان، از این همه رباعیات خیام و یا اشعار شاعران قرن چهارم و پنجم و ششم، چیزی نمی دانسته اند تا چنین ابیات خامی از خود بیرون نریزند که خریدار را منصرف می کند و می ماند؟! چنین است که هر شیء که قصد بیان گوشه ای از تاریخ و ادب و فرهنگ این سرزمین را دارد، از کتیبه و کوزه و کلاه و کمر بند و سکه و خنجر و کتاب، به بازبینی دقیق و بدبینانه ی خودی نیازمند است تا با رجوع به مجعولات، برای مردم این سرزمین هویت و تاریخ و فرهنگ نسازیم. این ها همه مقدمه است بر مباحث تکمیلی بعد، که با بررسی جامع و همه جانبه ی نمونه های هنری موجود و منتسب به اقالیم و قرون مختلف ایران اسلامی، نبود

کاربرد زبان فارسی و اصولا تدارکات فرهنگی و تلاش های تولیدی تا پیش از صفویه را قاطعانه اثبات می کند. بدین ترتیب تعقیب ادله و عرضه ی اسناد، در این باب که شاه نامه ی پیش از صفویه نداریم، غیر ضرور و دوباره کاری می شود. چرا که اینک نه تنها قدمت شاه نامه، که دفتر بسیاری از ذخیره های فرهنگی و بیانی و لغوی و دواوین و غیره، به زبان فارسی، که به ایام دور منسوب می کنند، بسته شده می نماید و به جای اظهار غرورهای کاذب، ضرورتی جز این در برابر نداریم که علت این همه جعل و منظور از ساخت و تهیه ی این تل دروغ های متنوع و متعدد و متعفن را بیابیم.

سمت راست تصویر برگ مجعولی از «چهار رساله» ابن سینا به خط عمر خیام!!!؟ با تاریخ کتابت ۴۷۵ و سمت چپ تصویر برگ مجعولی از دیوان امام زین العابدین، با تاریخ کتابت ۲۹۹ هجری را می بینید.

با این همه خود را موظف می دانم همان مسیر تجسس را دنبال کنم و نشان دهم که ماموران صدور شناس نامه ی قدیم برای شاه نامه، تا چه اندازه تهی دست بوده اند و دیدیم تنها متن انتقادی شاه نامه، که با کنار هم چیدن چند نسخه ی ظاهرا کهنه، در چهل سال پیش، به سعی برتلس و انستیتوی خاور شناسی اتحاد شوروی تدارک شد، فقط به چهار نسخه ی قدیم متکی بود که شرح شان را آوردم و قول بررسی آن ها را دادم و از جهت احصاء نیز، از قول افشار، به نسخه ای بس تی تیش مامانی اشاره کردم که همین اواخر و چنان که گویی از آسمان افتاده باشد، از کتاب خانه ی سلطنتی درآورده و بر اساس مقدمه ی قرن نهمی آن، شاه نامه ی بایسنغری نام داده اند. بعدها به سراغ این نسخه می روم تا جدید نویسی آن تا حد نو پایی کامل را معلوم کنم و نشان دهم که حتی جست و جوگران انستیتوی خاور شناسی اتحاد شوروی نیز چهل سال پیش، وجود چنین نسخه ای را تایید نکرده و مورد استفاده قرار نداده اند! و آن گاه که نبود کامل و ناهمخوانی تمام این موضوع با دیرینه ی مورد ادعا در باب فردوسی و شاه نامه بر عموم آشکار شد، ناگهان از سوراخ دیگری نیمه شاه نامه ای یافته و ارائه داده اند که پدر بزرگ مجعولات دیگر و به شاه نامه ی فلورانس مشهور شد! تا بار دیگر از این همه بی چیزی خود تعجب کنیم که هر کاسه و کوزه و کتاب و شخص منسوب و مربوط به خویش، از کاسه بشقاب ساسانی تا ملای رومی را، که مایلیم بلخی بشناسانیم، در به در دیارهای دیگر ببینیم!!!

«به نام خداوند اهل کتاب، توانا بود هر که دانا بود (؟!!!!)»

به آگاهی جناب عالی و خوانندگان مجله ی شما می رسانم که «ساختگی بودن نسخه ی فلورانس»، ادعایی که در «نامه ی بهارستان» شماره ی ۲ چاپ شد و خوانده می شود، کاملاً نادرست و گم راه کننده می باشد، زیرا:

۱. نسخه ی خطی شاه نامه ی فردوسی مورخ ۶۱۴ هجری قمری، که در کتاب خانه ی ملی فلورانس خوش بختانه نگه داشته می گردد، **دست نوشته ی فارسی اصیل و کهن و قشنگ است**. هم از دیدگاه ساختار باستان نویسی آن یعنی ماده کاغذ و مداد و خط و تزیین و صفحه بندی، هم بر پایه ی اسناد و مدارک تاریخی آن کتاب خانه.

۲. همان نسخه، مستند است که اواخر قرن شانزدهم میلادی، یعنی بیش از چهار صد سال پیش، از مصر به کوشش دانشمند و جهانگرد، جرولامو وچیتی به رم و سپس فلورانس آورده شد.

۳. همان نسخه **فقط یک قرن پیش در سال ۱۹۰۲ میلادی** در فهرست آن کتاب خانه ثبت و معرفی شد و تحت عنوان «**در تفسیر قرآن به زبان عرب از نگارنده ی گم نام**»، رجوع کنید: ج. مازاتینی و ف. پینور، فهرست های نسخه های خطی کتاب خانه های ایتالیا، جلد ۲۱، فلورانس، کتاب خانه ی ملی مرکزی، چاپ شهر فورلی، سال ۱۹۰۳/۱۹۰۲، ص ۱۰۶۰).

۴. هیچ کدام از خوانندگان و پژوهشگران هم چنان چه مستند است هنگام چهار صد سال و بیش، همان نسخه را ندید، ناخواند و یا مورد نظر نکرد تا این که بنده این کاوش و بینش و پژوهش نمودم و خبر باز یافتن دست نوشته ی «شاه نامه ی فلورانس» را در تاریخ چهارشنبه ۲۷ دسامبر سال ۱۹۷۸ میلادی به جهانیان عرض نمودم. بنا بر این ساختگی آن نسخه ی گران بها و اصیل و گرامی پارسی به نفع و منفعت و سودمندی کی و کس بود؟...

پروفسور آنجلو میشل پیه مونتسه، دپارتمان خاورشناسی دانشگاه رم

تمام این نامه ی تماشایی و خنده دار را یابنده ی نسخه ی فلورانس، در پاسخ به مقاله ای آورده، که تنها دیدار کننده ی اصل نسخه ی قرن هفتمی و نویافته ی شاه نامه در فلورانس، یعنی محمد روشن، پس از بازگشت، در دفتر دوم «نامه ی بهارستان»، معترضان و با اندکی چاشنی پرخاش، به صورت زیر درباره ی آن نسخه اظهار نظر و نتیجه ی بازدیدش را گزارش کرده است:

«من در گفتاری که در «یادگار نامه استاد دکتر غلامحسین یوسفی»... چاپ شده، از ساختگی بودن نسخه ی فلورانس گفت و گو کرده ام و هم اینک نیز به «یمین مغلط» ویا به گفتار فردوسی بزرگ «سخت سوگند» یاد می کنم آن چه گفته ام جز راست نبوده است .

نسخه مخدوش است و تراشیدگی واژگان به چشم نامسلاج نیز دیده می آید و حتی دخترم، دکتر روشنک، دانش جوی پزشکی در آن روزگار، گرفتار شگفتی شد.»

(محمد روشن، سخنی دیگر درباره ی نسخه ی ساختگی شاه نامه ی فردوسی، نامه ی بهارستان، دفتر دوم، ص ۱۷۴).

بد بینی معهود و متداول من، همین امر نامعهود، یعنی نمودن اصل یک نسخه، به محمد روشن را، به گواهی نقد آبکی او بر نسخه ی فلورانس، شگرد دیگری برای قبولاندن این شاه نامه ی تازه نوشته به عنوان دست نویسی کهن می دانم. زیرا اگر سعی او منجر به پیش و پس کردن صد سال در زمان نگارش نسخه ی فلورانس هم شود، باز سازندگان آن به مقصود خویش رسیده اند که متعلق کردن یک دست نویس جدید به دوران پیش از صفویه است. بدین ترتیب نگاه من به نامه ی مونتسه، محل و موضوع دیگری دارد. نخست تاکید اوست بر تاریخ اعلام وجود نسخه ی فلورانس، یعنی ۲۸ سال پیش و ۱۲ سال پس از چاپ متن انتقادی برتلس، که خود نشان می دهد تدارکات برتلس، که منجر به آشکار شدن نبود نسخه های قدیم از شاه نامه شد، همت کسانی را به سمت ضرورت تکثیر دشوار شاه نامه های قدیم هدایت کرد، سپس به بیت صدر نامه مونتسه می رسم که معلوم نیست از طبله ی کدام بقالی برداشته و چنین آدمی که بیت درستی از شاه نامه نمی داند، چه گونه وسوسه و به تر بگویم مامور شده تا به جست و جوی شاه نامه در قفسه های کتاب خانه ی فلورانس بگردد، آن هم در حالی که ظاهرا خود اهل فلورانس نیست و اگر فرض بگیریم که او با مراجعه به فهرست کتاب خانه ی فلورانس، چاپ شده در صد سال پیش، به بازدید نسخه رفته، که خود اذعان می کند در فهرست، **شاه نامه با نام تفسیر قرآن به خط عرب ثبت بوده** و طبیعی است که مونتسه در جست و جوی تفاسیر نبوده و عیب غیب هم احتمالا نداشته که او را نسبت به صحت ثبت نسخه ای در فهرست طویل کتاب خانه ی فلورانس مشکوک کند و از همه افتضاح تر این ادعای او که **نسخه ای از شاه نامه به خط فارسی** را در صد سال پیش، در مرکز فرهنگی کهن و نام داری چون فلورانس، **تفسیر قرآن به خط عرب فرض کرده اند** و در این صورت بی آبرویی بزرگی برای فرهنگ پر مدعای غرب به بار می آورد که فهرست بردار کتاب خانه ی فلورانس تفاوت خط و متن عربی و فارسی و نیز الگوی فنی و ستون بندی شده ی نگارش شعر و ساده نویسی نثر را نمی دانسته و در باب قرآن و تفسیر آن اطلاع درستی نداشته تا نسخه ی دیوانی را تفسیر قرآن تشخیص ندهد! اگر وجود چنین کتاب دار و فهرست نویسی را در کتاب خانه ی فلورانس قبول کنیم، باید که مخزن تفاسیر و قرآن های آن کتاب خانه را مملو از دواوین اشعار فارسی و عربی بدانیم زیرا **بروز چنین اشتباهی تنها در مورد یک دست نویس شاه نامه پذیرفته نیست و لابد باید که نظایر دیگری نیز در آن قسمت داشته باشد**. اینک و از مجموعه آن چه تاکنون خواندیم و دنباله ای که در پی دارد، همین قدر معلوم است که جاعلین، با شیوه ای که برای پرورش و گسترش آن، دانشگاه و آموزشگاه تدریس نحوه ی جعل تدارک دیده اند، پس از تولید نیمه ای از شاه نامه، آن را به جای نسخه ای از تفسیر قدیم قرآن، در کتاب خانه ی فلورانس قرار داده، سپس مونتسه را به دنبال کشف آن فرستاده اند تا به فطانت نظر خود بیبالد!!! و

اینک صاحبان معلومات شاه نامه ای فقط محق اند که زمان تهیه ی این نسخه را با پی گیری آزمایشگاهی تعیین کنند و نه عرضه ی ایرادات علیل در باب مخدوش بودن این و آن کلمه، که در اندازه ی خود نیز تکرر و تنوع نادرستی در این زمینه ها را اثبات می کند.

بخشی از مقدمه ی نسخه ی خطی شاه نامه ی فلورانس که متن آن در زیر آمده است.

« سلطان چون این سخن بشنید شادمانه شد و بسیار ستایش خدای عزوجل کرد به جهت مرادی کی یافت و بفرمود کی این **هفت شاعر تا کی شاهنامه بنظم می کردند** حاضر آوردند. سلطان گفت بدانید کی این مرد شاعر است و دعوی مثنوی گفتن می کند و اینک این داستان آورده اند کیست از شما کی شعر از این بهتر کوید و یا مقابل این. کی من این کتاب را بوی فرمایم. چون عنصری این داستان بدید در ساعت رنگ و روی اش متغیر گشت و سستی در زبانش آمد گفت نشاید کی درین زمانه کسی باشد کی شعر از این و یا در مقابل این شعر تواند گفتن. سلطان محمود گفت اینک بیش شما نشسته است بروی امتحان کنید تا از فضل او آگاهی یابی. عنصری گفت به سه کس **سه نیم مصرع** شعر بگویم و **یک نیم مصرع** او بگوید و اگر شعر این آزاد مردا ... دارد فرمان خداوند را باشد و اگر نه رضا بدهد کی کسی کی مردمان حکیم تعدی کند سزاوار او آنچه لایق باشد با وی بکنیم. ابوالقاسم طوسی از طبع خویشتن آگاه بود و بر خویشتن می جوشید هم در ساعت گفت کار از حکایت گذشت بکوید آنج سکا لیده اید تا من بدولت سلطان برهان خویش بنمایم. **عنصری و فرخی و عسجدی** اختیار کردند عنصری گفت: چون روی تو خورشید نباشد روشن، فرخی گفت: هم رنگ رخت گل نبود در گلشن عسجدی گفت: مزگانگت همی گذر کند بر جوشن، فردوسی گفت: مانند سنان کیو در جنگ بشن. عنصری چون این سخن بشنید

بر پای خاست و بوسه بر دست ابوالقاسم طوسی داد و گفت مگر کشتیم کی از این بهتر سخن کس نگوید و شعرها کی خود گفته بودند همه پیش سلطان بدریزند و بینداختند و اعتماد این کتاب بر طوسی کردند... سلطان محمود چون این دو بیتی بشنید در حال گفت شاذ باش ای فردوسی کی مجلس ما چون فردوس کردی و بسیار خلعت نیکو او را بداد و بعد از آن او را فردوسی گفتندی و **کتاب سیرالملوک بدو داد تا بنظم آورد** بس فردوسی بشغل خویش مشغول شد و ستایش سلطان محمود گفت».

(بخشی از مقدمه ی مندرج در شاه نامه ی نسخه ی فلورانس، چاپ عکسی دانشگاه تهران)

این نهایت توهین به شعور مردمی است که متاسفانه بازیچه ی دست گروهی جاعل یهود شده اند تا جز در افسانه زیست نکنند و جز دروغ را نپذیرند. گمان ندارم که در میان همین اباطیل موجود در باب تاریخ و فرهنگ ایران هم متنی کثیف تر و بی بهاتر از این چند سطر مقدمه ی نسخه ی فلورانس بیابیم و معلوم است هنگامی که اصل مطلبی جز دست تراشی از فریب نیست، پس ناگزیرند تا ناهمواری های حقه بازی های شان را با تدارک چنین مقدمه هایی پوشش دهند، که در سه الگوی مقدمه ی قدیم، مقدمه ی میانه و مقدمه ی جدید دسته بندی کرده اند و هر مقدمه تنها بر پیچیدگی و پوچی موضوع ساخت شاه نامه افزوده و حاصلی جز پریشان نویسی بالا نداشته است. آن ها با عرضه ی چنین موهومات پلید و سراسر مغلوطی، به راستی که برای روشن فکری ایران، در اندازه ی دربان آبریزگاه های خود نیز ارزش و حرمت نشناخته اند.

برای رسیدن به منبع این دلقکی بی منتها کافی است به مدارک و محتویات آن رسیدگی کنیم. می گوید سلطان محمود محفلی از ۴ شاعر، عنصری و عسجدی و فرخی و فردوسی، برای تعیین سراینده و گوینده ی مناسب شاه نامه و **دریافت کتاب منبع افسانه های آن، یعنی سیر الملوک**، تشکیل می دهد. در خرافات موجود درباره ی شاه نامه، که پیر و جوان شان پذیرفته اند، چنین ثبت است که سرودن شاه نامه، پس از سی سال کار فردوسی، به ۳۸۰ هجری به پایان رسیده است. بر این اساس سلطان محمود باید فراخوان شاه نامه سرایی مذکور در این مقدمه را به سال ۲۵۰ هجری تشکیل داده باشد و این قضیه فقط دو عیب کوچک به هم می زند: نخست این که محمود غزنوی معروف، برابر دوران شناسی های رایج، خود در ۳۶۰ هجری، **یعنی ده سال پس از این نشست به دنیا آمده** و تا سال ۳۹۰ هجری، **یعنی ده سال پس از اتمام سرودن شاه نامه**، هنوز سلطان نبوده است!!! در حوزه ی دیگری چنین آمده که عنصری و عسجدی و فرخی و فردوسی، هر چهار نفر، با تفاوت هایی بس اندک، از ۴۲۹ تا ۴۳۲ هجری، شاید به سبب شیوع اپیدمی شاعر مرگی در گذشته اند و با این حساب هر چهار شاعر پر آوازه ی ما، اگر نود سال عمر برای هر یک از آنان آرزو کنیم، در ۲۵۰ هجری، که روز آن نشست با محمود هنوز به دنیا نیامده بود، کودکانی مشغول بازی الک

دولک و نه سخنورانی مناسب سرودن شاه نامه بوده اند!!! مضحک ترین قسمت نقل فوق آن جاست که عنصری پیشنهاد می دهد هر یک از چهار شاعر بزرگ دربار محمود، برای سنجش طبع و تشخیص صلاحیت شاه نامه سرایی، «**نیم مصرع**» شعر بگویند. اگر کسی باخبر است که نیم مصرع چه واحدی از شعر است، اعلام عمومی کند تا از پریشان خیالی خارج شویم، چرا که مبنا و واحد شعر **بیت** است، که نیم هر بیت را **مصرع** نام داده اند و کسی جز عنصری مصرع را هم دو پاره نکرده است، تا بتوان توضیحی برای آن عرضه کرد! حالا سنوالمی کنم که چنین کتابی با چنین مقدمه ای، حتی اگر هزار شاهد امین بر صحت زمان کتابت آن بیاورند، جز برای خنده و تفریح و تمسخر، امروز مناسب چه کار و متضمن چه آگاهی و سود است؟!

سرگشتگی بیش تر من در فهم همین بخش کوچک از مقدمه ی نسخه ی فلورانس، زمانی بروز کرد که دیدم سه شاعر استخوان دار دربار محمودی، در برابر نیم بیت فردوسی، که هیچ امتیازی بر نیم بیت های دیگر نداشت و ندارد، به سادگی لنگ انداخته و بر شست ابوالقاسم طوسی خاک ریخته اند!!! و زمانی این سرگشتگی به مرز جنون رسید که محتوای نیم بیت فردوسی را در باب همان شاه نامه ای دیدم که او هنوز منبع اصلی آن، **یعنی سیرالملوک را از محمود نگرفته بود**، پس او چه گونه از گیو و جنگ پشن باخبر بوده تا به قول عنصری در **نیم مصرع** خویش بیاورد؟! بدین ترتیب و از این راه شاید که با خبر شویم سازندگان تاریخ و فرهنگ دروغین برای ایرانیان تا چه اندازه در تحمیق ما بی پروا عمل کرده اند.

نوشته شده در یکشنبه، ۲۴ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۶:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۹

(شاهنامه فردوسی-۱۰)

اگر مردمی را، در موضوع شناخت خود و درک یکدیگر، چنان سرگشته و انگشت به دهان می بینیم، که هرکسی می تواند با توضیح کوچکی به ذهن شان بنشانند که بنیان دانایی را در جهان قوم و فرقه ای از آنان پی افکنده، یا آن دیگری در گوش شان بخواند که هنر فقط در جهان نزد آنان ودیعه بوده، که کریمانه اندکی به این و آن بخشیده اند و سومی به آسانی و بدون مواجهه با کمترین مقابله و انکار و تردید، کاسه و کوزه ای ساخت یک دکان زرگری اصفهان و یا محله ای در استانبول و یا زیر زمینی در ورشو و یا کارگاه رسمی نمونه سازی اورشلیم را، به جا مانده از اجداد والا مقام شان بگوید و اگر لاقل نمی پرسند آن دست ساخته از کجا یافت شده، چه ارتباطی با اجداد آن ها دارد و به چه دلیل باید اجداد خود را به سبب داشتن کاسه و کوزه ی نقره و طلا تکریم کنند و غیره و غیره؛ از آن است که کتابی به نام شاه نامه را، شناس نامه ی حضور تاریخی و فرهنگی و اقتصادی خویش در جهان فرض کرده اند که ظاهراً شاه نوزده بار به هند لشکر کشیده ای! در هزار سال پیش، به نام محمود غزنوی، سرودن آن به شعر را در بارگاه خویش، از روی منبعی با نام «سیر الملوک»، که گویی در پستویی از عهد باستان دست به دست به محمود رسیده بود، به مسابقه گذارده و کسی کمترین توضیحی در باب نخستین زمان و خصوصیات فنی و خط و مواد این منبع هستی ملی خویش نپرسیده و درب این دیزی پر از زیاله ی مهمل نویسی و هویت تراشی برای ایرانیان را چندان باز و ولنگ و واز می بینیم که اگر به مذاق کسی آن قصه ی شاه نامه سرایی از روی «سیر الملوک» در دربار محمودی خوش ننشست و با دستگاه دود و دم و تاپ و توپ آهنگ های جگر سوز او همنوا نبود، می تواند به این برداشت دوم از آن داستان رو کند و تا هر قدر دل خواه و مورد نیاز، در کیف قومی و ملی غوطه ور شود!

« شاهنامه بزرگ ترین کارنامه ی زندگی فردوسی است. در تعریف این شاهکار، اهل قلم نظرات گوناگون بیان کرده اند. تذکره نگاران پیشین معمولاً نوشته اند که **خود سلطان محمود به تاریخ عجم علاقه ی زیادی داشت** و مدتی در جستجوی اهل فن و کمالی بود که این تاریخ را به نظم درآورد. **این گفته، و گفته های نظیر این، کاملاً غیرتاریخی است.** خوش بختانه شاهنامه در این باره توضیحات کافی می دهد. **از متن شاهنامه چنین برمی آید که سلطان محمود هرگز عامل و آمر سرودن شاهنامه نبوده است، بل که نظم شاهنامه ممنون منت زن گمنامی است که همسر فردوسی بوده است.** بعضی اوقات کارهای بزرگ از سخنان کوچک آغاز می شود. در جستجوی اسباب و علل سرودن شاهنامه، ما به یک واقعه ی بسیار کوچک برمی خوریم

که در حقیقت باعث تالیف شاهنامه گردیده است. سروده شدن شاهنامه در ادبیات فارسی یک واقعه بسیار بزرگ است. در نگاه اول، این واقعه ی بزرگ با کمی بی خوابی در یک شب چه ارتباطی می تواند داشته باشد؟ اما با یقین و اطمینان می توان گفت که همین واقعه بسیار کوچک موجب خلق شاهنامه گردیده است. بنابراین ما باید باغی را در طوس تصور کنیم که در آن فردوسی دراز کشیده است. متصل به باغ، خانه ی وی است ماه در آسمان غروب کرده است و تاریکی به هر سو چادر سیاه گسترده است. منظره ی باغ، به سبب تاریکی، وحشتناک و مخوف شده است. در این شب تاریک، فردوسی تک و تنها در باغ دراز کشیده است، او برای خواب رفتن، چشمان خود را بسته و مرتب پهلو به پهلو می شود، اما خوابش نمی برد. بر اثر وحشت بیش از حد، مضطربانه همسر خود را که در خانه خوابیده است صدا می زند. همسرش بیدار می شود و به باغ می آید. شاعر ما از وی می خواهد تا چراغ بیاورد. او با نگرانی می پرسد که «امشب چه شده، چرا خوابت نمی برد؟ در این وقت شب چراغ می خواهی چه کنی؟» جواب می دهد که «چه گونه بخوابم؟ خوابم نمی برد. اگر چراغ بیاوری ممنون خواهم شد.» سرانجام چراغ می آید و همراه چراغ میوه و جام شراب نیز می آید. چندی با شراب و موسیقی دلشان را خوش می کنند. سپس آن زن به شاعر می گوید «من از دفتر باستان برایت داستانی می خوانم که مشتمل با واقعات رزم و بزم و فریب و محبت و همچنین مملو از ذکر مردم دانا و صاحب فراست است. با شنیدن این داستان از نیرنگ سازی های آسمان به شگفت درخواهی آمد.» فردوسی به اصرار از وی خواهش می کند که «ای ماهرو، امشب این داستان را برای من حتما تعریف کن و بخوان.» همسرش می گوید که «من این داستان را برایت می خوانم اما باید پس از شنیدن، آن را به نظم درآوری.» فردوسی نیز در پاسخ می گوید که «پذیرفتم و چنین خواهم کرد. داستان را چنان که از زبان تو خواهم شنید منظوم خواهم کرد و امیدوارم از این کار طبع مضطرب من آرام گیرد. ای جفت مهربان و نیکی شناس، من از این یادآوری تو در بارگاه خداوندی تشکر می نمایم و با فکر شعر می توانم به راحتی بخوابم.» پس از این مقدمه داستان شروع می شود. این داستان جذاب و شیرین که فردوسی از زبان همسرش شنید داستان بیژن منیژه بود. حلقه های واقعات داستان بیژن و منیژه حالتی دارند که در آن، زمینه کافی برای ستایش و تعریف جنس لطیف موجود است. من نمی خواهم وارد تفصیل شوم و به همین گزارش اکتفا می کنم که این داستان اولین داستانی بوده که فردوسی، پیش از داستان های دیگر، از زبان همسرش شنیده و آن را به شعر درآورده است اما چون این داستان به صورت منظوم به دست مردم رسید و از نظر منقدان فضل و هنر گذشت، اصرار دوستان و ستایشگران او را برای سرودن همه شاهنامه آماده کرد.»

(حافظ محمود خان شیرانی، در شناخت فردوسی، ص ۲۳)

چه طور بود؟ آیا پسندیدید این نمایش نامه ی مضحک روحوضی را، که در بطن خود تفاوتی با دیگر صحنه آرایی ها ندارد و در مجموع آن ها هم سرانجام نتوانسته اند تکلیف این کتاب شاه نامه نام

را، دست کم در این اندازه روشن کنند که محصول چه دوران و ساخت دست چه کسی است و اگر حتی قبول کنیم موضوع شاه نامه را زنی با غمزه های لازم شبانه و احتمالاً از خیال خود برای شاعری بیان کرده و یا سلطانی سرودن آن را سفارش داده، از چه رو باید چنین جدی بگیریم که هزار سال بعد وزیر ارشاد سرزمین ما آن داستان زنانه و یا امیال شاهانه را با شناس نامه ی ملتی برابر بگیرد؟! افتضاح زمانی به اوج می رسد و در بالاترین نقطه می نشیند که می بینیم هیچ یک از این دکور بندی ها، لااقل با آن تصاویری منطبق نیست که سراینده ی شاه نامه در چه گونگی ساخت کتاب خویش بیان کرده است! بدون تردید، ساده و موثرتر از این نمی توان ملتی را فاقد آگاهی و عقب مانده گرفت و نه فقط با پرخاش و شورش کسی رو به رو نشد، که گروه بزرگی از زیدگان آن ملت را مجذوب و مشغول همین دلچکی های در سخن دید. دامنه ی این لغز پرانی های به صورت شعر در کتاب شاه نامه، چنان که به نظر کسانی کافی نیامده باشد، منجر به ساخت مقدمات گوناگونی به نثر، با تدوین کنندگانی گم نام، در ابتدای دیوان ها و با مضامینی شده، که صورتی از آن را در یادداشت پیش خوانده آید با شگرد ویژه ای که سلامت ترین محققین را وامی دارد تا عمر، در جست و جوی نخود سیاه معروف تلف کنند!

« در میان مقدمه های چهارگانه ی موجود در دست نویس های شاه نامه، مقدمه ای که در اواخر قرن ششم نوشته شده و قسمت ناقصی از آن در ابتدای نسخه ی فلورانس موجود است، ارزش خاصی دارد... این مقدمه در محرم ۶۱۴ هجری نگاشته شده و شاید هم از نسخه ای نقل شده باشد که سالیانی پیش از آن کتابت شده بوده است. در هر صورت میان چهار مقدمه ی موجود، از نظر تاریخی، دومین آن هاست. نخستین آن ها **مقدمه ی پیوسته به دیباچه شاه نامه ی ابومنصوری**، و سومین آن ها مقدمه ی دیگری است که محققان آن را مقدمه ی اوسط نامیده اند و آخرین آن ها مقدمه ی بایسنغری است که در ۸۲۹ هجری بیش از دو قرن بعد از مقدمه ی مورد بحث ما تنظیم شده است. **آن چه در این مقدمه می بینیم، گرچه مثل همان ها که در تذکره ها آمده، بیش تر افسانه است** ولی مهم این است که بدانیم این افسانه ها هشتصد سال پیش از ما و فقط دویست سال پس از فردوسی، بر سر زبان ها بوده و منبع نوشته های بعدی از جمله مقدمه ی بایسنغری است. **وانگهی درباره ی فردوسی که جز اشارات مبهم خودش در شاه نامه، آگاهی های درستی نداریم، هر افسانه ای ارزش دارد و محققان از هر جزو افسانه ها حقایق مسلمی در باره ی او استنباط می کنند.** درباره ی محتویات مقدمه، نکات زیر گفتنی است:

۱. نویسنده و یا نویسندگان این مقدمه، مقدمه ی شاه نامه ی ابومنصوری متضمن گزارش گرد آوری شاه نامه ی منثور را در دست نداشته اند. **این است که قصه ی خور فیروز را ساخته اند** حاکی از این که نسخه ی سیر الملوک را از فارس به غزنین آورده و در اختیار محمود نهاده است. همچنین دیباچه ی منظوم فردوسی متضمن گفتار اندر فراهم آوردن شاه نامه و داستان دقیقی و آن دوست مهربان که شاه نامه ی منثور را به فردوسی سپرده و او را به سرودن شاه نامه تشویق کرده، در دسترس مقدمه نویس نبوده و **به جای آن ها افسانه ی سفر فردوسی از طوس به غزنین برای شکایت از تعدی عامل طوس و ملاقات با محمود و فرمان او برای نظم کتاب را، که در قصه های سایر مقدمه ها هم هست، آورده اند.** این را هم می دانیم

که مقدمه ی شاه نامه ی ابومنصوری قطعا در نسخ قدیمی شاه نامه نبوده و بعدها در ابتدای نسخ شاه نامه نهاده شده و دیباچه ی منظوم فردوسی هم که دو روایت از آن در دو تدوین شاه نامه وجود داشته و متن امروزی تلفیقی از آن دو است، برخی کاتبان شاه نامه احتمالا هیچ یک از آن دو را نمی نوشته اند.

۲. این قصه که فردوسی برای شکایت از تعدی عامل طوس به غزنین رفته و عشق دیوانه وار محمود به نظم شاه نامه، که خلاف آن را در اشعار فرخی و عنصری می بینیم، در این جا هم مثل روایت افزوده به آخر مقدمه ی اول آمده است. با این تفاوت که طبع آزمایی فردوسی با سه شاعر دربار محمود، که در منابع دیگر در باغی ذکر شده، در این جا در مجلس سلطان تصور شده، و این صورت دل پذیرتر و معقول تری دارد.

۳. در این جا می خوانیم: «سلطان آن گاه هفت داستان از سیر الملوک برگزید و به هفت شاعر داد که آن را به نظم آورند: فرخی، عسجدی، زینبی و منجیک و ابوحنیفه ی اسکاف که مثنوی نیکو گفتندی». اما به جای هفت شاعر نام پنج شاعر را آورده، در این میان نام عنصری که در داستان ها نامزد اصلی این وظیفه شمرده شده، و اتفاقا تنها کسی از آن شاعران است که او را به مثنوی سرایی می شناسیم، از قلم افتاده است. دو تن از آن پنج تن هم از معاصران محمود نبوده اند: منجیک ترمذی در سال ۳۷۷ هجری پیش از سلطنت محمود درگذشته بوده است، ابوحنیفه ی اسکاف هم یک قرن بعد معاصر سنجر بوده است.»

(محمد امین ریاحی، نگاهی به مقدمه ی هشتصد ساله ی شاه نامه ی فلورانس، نامه ی بهارستان، دفتر هفتم و هشتم، صفحه ی ۲۶ به بعد)

باید سپاس گزار خداوند بود که اینان فقط پنج نسخه ی معیوب و مشکوک و قاطعانه مجعول، از شاه نامه ی تحریر پیش از صفویه یافته اند و آن گاه ما را با چنین غوغای عقل ربایی از مقدمات متعدد مضبوط در آن نسخ باخبر می کنند، که سراپای سخن شان اعتراف ناگزیر به بی ارزشی و افسانه سازی در مقولات و مندرجات این مقدمه هاست. محمد امین ریاحی افغانی، که به راستی در باب شاه نامه شناسی کاسه ی داغ تر از آش بوده، غالبا و ظاهرا از مطالبی با خبر است، که همان نسخه برداران قلابی شاه نامه نیز چیزی از آن نمی دانسته اند! مثلا هرچند که هنوز کسی با دو چشم سالم خویش، سطری از شاه نامه ی منثور ابومنصوری را ندیده و کسی ادعای دیدار آن را هم نداشته، محمد امین ریاحی از مضمون مقدمه ی آن کتاب نیز با خبر است که احتمالا او هم برگ هایی از آن را در پستوی دیگری، از دهکده ای در افغانستان یافته است! من در عجب و حیرتی بی منتها مانده ام که چرا هیچ یک از این همه شاعر و مولف فارسی زبان، که حیات و حضورشان را به پیش از قرن دهم هجری به عقب می برند، یک زندگی نامه قابل رجوع و فارغ از افسانه بافی ندارند و چرا تمام فراهم

آوردگان و صاحبان و سازندگان این فرهنگ و میراث مکتوب، در مه غلیظ تصورات جدید التاسیس زندگی کرده اند. چه گونه می توان اشتهار و ارزش ادعا شده در باب آن ها را با بی خبری موجود از شخص و روزگار و سرنوشت شان توأم کرد؟ مگر مردم زمان این بزرگان ظاهری، با این اعجوبه های بیان آشنا نبوده اند و مگر در سرزمینی که گویا مقدمات رویش و رشد این همه شاعر را در باغچه خشک روابط اجتماعی غیر قابل شناسایی خود فراهم داشته، کسی در آن میانه نبوده تا به بازگویی هستی درست این نخبه ها میل کند تا در دوران ما آن ها را در افسانه های شاخ دار این و آن، از قبیل تذکره های پریشانی چون آتشکده و نجات الانس نیابیم و کلامی سخن سالم درباره ی مشهورترین آن ها، معروف به ابوالقاسم فردوسی و یا سعدی شیرازی، در مکتوبات فردی و نشانه های فرهنگی زمان آن ها، نشنویم؟!

تمام این مطالب به ما می گوید که کتابی مشحون از افسانه های بی بها، چون شاه نامه ی فردوسی، که هر ملتی باید مصرانه موجودیت و مقام خود را از انتساب به موهومات آن میرا کند، مسلم است که جز به مقدمه هایی مکمل آن افسانه ها نیاز ندارد و آن کسان که این مقدمه ها و مطالب آن کتاب شعر را به جای تاریخ و هویت خود پذیرفته اند، در سكرات کودکی متوقف اند که بی قصه های مادر بزرگ به خواب نمی رفته اند! افسوس که سازندگان این اقلام کاغذی، که در جای نمایشات مادی و حقایق حضور و هستی مردم سر زمین کثیر المله ای نشانده اند، اینک خردمندان باسمه ای ما را با ستایش های آبکی و سرگردانی در صحت دال و ذالی در این مجموعه ی بی روایت و روید، سرگرم کرده اند.

«از سنجش و مقایسه ی دست نوشته های موجود شاه نامه با یکدیگر توانسته ایم دریابیم که حماسه سرای ما، فردوسی بزرگ، بر پایه ی چه عواملی توانسته است شاه نامه را بسراید. **عشق و دوستی بسیار او به زبان فارسی و سرزمین ایران و خشم و نفرت از تجاوز گرانی که به کشور ما چنگ یازیده بودند و رنج و آزاری که از نا به سامانی روزگار می برد**، نخستین دست مایه های شاعر بزرگ ما برای جاودانه ساختن حماسه ی خویش است... اکنون بر پایه ی سنجش نسخه های قدیم و آگاهی از ذهن و اندیشه ی فردوسی می توان دریافت که فردوسی زبانی برای سرودن شاه نامه برگزیده است که به دور از عوامل گویشی و گونه ای زبان فارسی است و این گرینش آگاهانه برای این بوده است تا خوانندگان او در همه ی حوزه هایزبانی بتوانند شاه نامه را بخوانند و از آن بهره ببرند. و اگر فردوسی برای بیان حماسه و تاریخ خود از گونه ی زبانی مردم طوس بهره می گرفت شاید بتوان گفت که این سرود نمی توانست گسترده گزی ذهنی و فکری و کارکرد اجتماعی و سیاسی خود را در درازای تاریخ، چنان که باید نشان دهد... **اگر زبان فارسی امروزین ما ناهمخوانی های بسیاری با زبان فردوسی ندارد** بیش تر بر این پایه است که **ساختار اجتماعی و سیاسی و فرهنگی ما این رخصت را به ما نداده است تا بتوانیم با دگرگونی های ذهنی و علمی به تحولات صنعتی و اجتماعی برسیم**. از این روی نیازهای زبانی امروز ما به دلیل بستگی ها و محرومیت و محدودیت ها، با هزار سال پیش تفاوت چندانی ندارد... **تنها امتیازی که از این یگانگی ساختار اجتماعی قرن چهارم با قرن**

چهاردهم هجری برای ما می ماند این است که ما این بخت را داریم که بتوانیم متن ها و نوشته های کهن و قدیم را آسان تر بخوانیم».

(شاه نامه ی فردوسی، چاپ عکسی از روی نسخه ی کتاب خانه ی ملی فلورانس، مقدمه علی رواقی، صفحه ی چهارده و پانزده)

بخوانید و باز هم بخوانید و بار دیگر بخوانید این مطلب ناب و نادر را، که با مهارتی شگرف سرنای مبحث را از سر گشاد آن می نوازد و می گوید اگر زبان شاه نامه با بیان متداول مردم امروز تفاوتی ندارد، نه دلیلی بر نو نوشته بودن آن، بل نشانه ای است از این که شاعر مورد ستایش او، **پیامبروار به نحوه ی بیان و گستره واژگان در هزار سال پس از خویش نیز واقف بوده است** و چون عقول سلیم بر این سخن می خندند، آن گاه نادانسته و ناخواسته و بی خبر به بهانه ای روی می آورد که با تایید استنتاجات من مبنی بر توقف روند رشد در هزاره ی نخست اسلامی برابر است و می نویسد: «نیازهای زبانی امروز ما به دلیل **بستگی ها و محرومیت و محدودیت ها**، با هزار سال پیش تفاوت چندانی ندارد!» آیا همه چیز بر آن روشن اندیشان که خود را اسیر تعارفات موجود نمی کنند، آشکار نیست؟! اگر از صاحب این سخن ماست مالی کننده حقیقت بخواهیم در باب آن «بستگی ها و محرومیت ها و محدودیت ها» بیش تر بنویسد، چیزی جز تکرار آن مهمل همه جا ریخته معده آشوب کن ندارد که از خرابی های حاصل هجوم عرب و اسلام و ترک و مغول بگوید!!! و باز اگر بپرسیم در سرزمینی به توصیف او، اسیر محرومیت و محدودیت، اصولا و به چه نیاز و چه گونه شاه نامه سرا تولید می شود، لابد جوابی خواهد داد که قابل پیش بینی نیست. پس برای دست یابی نسبی به حقیقت نوسازی و بازنویسی این دواوین در دوران جدید، در این متن و مطلب باریک شوید که زبان شاعران بزرگ ایران، همان زبان رایج امروزی و جاری از دوران صفویه به بعد است و در یادداشت بعد نشان خواهم داد که ادعای توقف و انتقال بی تغییر فرهنگ و زبان قرن چهارم هجری، به دواوین سعدی و حافظ و خیام و مولانا، تا چه اندازه نامیسر و غیرممکن و با دیگر ادعاها و اطوارهای آنان ناهمخوان است.

« بعضی از شهرهای بزرگ ایران در دوره ای که از لحاظ فرهنگی برجستگی داشته اند، از مراکز فرهنگی جهان اسلام به شمار می آمدند. مثلا نیشابور در قرن های چهارم و پنجم یکی از مهم ترین شهرهای فرهنگی و علمی خراسان، و بلکه سراسر عالم اسلام، بوده است. تبریز در دوره ی ایلخانان، از اواسط قرن هفتم تا اواسط قرن هشتم، بزرگ ترین مرکز فرهنگی ایران و بل که عالم اسلام بوده است. پس از آن شیراز و هرات و سمرقند مراکز مهم فرهنگی در دوره ی تیموریان بوده اند. فعالیت های فرهنگی شهرها در دوره های شکوفایی و علمی آن ها بسیار متنوع بوده است. رشته های مختلف علوم عقلی و نقلی و ادبی و هم چنین هنر های مختلف از قبیل خطاطی و بعضا نقاشی و تذهیب کتاب و کاشی کاری و معماری و غیره معمولا مورد توجه قرار می گرفته و حاکم یا امیر یا شاهزاده ای که در آن

جا حکومت می کرده است از هنرمندان و صنعتگران و علما و حکما و ادبا حمایت و آنان را به اصطلاح جذب می کرده است. مثلا شیراز که از اواسط قرن هشتم تا اوائل قرن دهم به صورت یکی از مراکز فرهنگی درآمدی بود ادبا و عرفا و شاعران و حکما و علما و هنرمندان و کاتبان معروفی را به خود جلب کرده بود. ما البته اسامی بعضی از این شخصیت ها را می دانیم و با آثار آنان نیز آشنایی داریم. **ولی وضع فرهنگی و دامنه ی فعالیت های علمی و ادبی و هنری در این شهر ها را به طور کلی نمی دانیم و هنوز بررسی نکرده ایم.** برای بررسی وضع فرهنگی هر شهر در هر دوره ی خاص لازم است که هم شخصیت های علمی و ادبی و هنری شهر را بشناسیم و هم آثار ایشان را از قبیل دیوان های شعر و کتاب های علمی و فلسفی و ادبی و آثار معماری و هنری و صنایع آن دوره را. از جمله هنر ها یا صنایعی که در شناخت وضعیت فرهنگی شهر موثر بوده، هنر کتاب پردازی است، از تهیه کاغذ گرفته تا کتابت و تذهیب و جلدسازی و صحافی. معمولا در زمانی که در یک شهر فعالیت های فرهنگی جریان داشته به هنر کتاب پردازی هم توجه می شده است و کاتبان و کتاب پردازان به تهیه و نشر کتاب می پرداختند. نمونه ی بارز آن شیراز است که در دوره ی تیموریان، به خصوص در عهد دو شاهزاده ی تیموری، اسکندر میرزا و ابراهیم میرزا، از حیث صنعت تهیه کتاب بسیار فعال بوده است.»

(نصرالله پورجوادی، اهمیت انجامه ها در شناخت تاریخ فرهنگی شهرها، نامه ی بهارستان، دفتر پنجم، ص ۱۰۱ و ۱۰۲)

خوب این همان سرزمین قرن ها متوقف مانده در یوغ محدودیت ها و محرومیت های رواقی است، که در روایت این یکی صاحب شهرهایی با رونق علمی و فرهنگی می شود، که در جهان اسلام نظیر ندارد! هنگامی که همه چیز را باید به نوعی با هیچ پیوند زد، از این نقطه های کور و مکان های خالی بسیار پدیدار خواهد شد. آیا کجا و چه کس و در چه زمان این باز سازی های خیال درباره ی خویش را متوقف می کند و بر این همه تصورات مبهم، که تنها دست مایه ی تسهیل عمل جاعلین بوده تا از هجوم خردمندان دور بمانند، نقطه ی پایان می گذارد؟!!

«ریشه ی داستان **خشم محمود غزنوی نسبت به خلیفه ی بغداد** و پاسخ خلیفه که به رمز «الم» از آن یاد شده است، در اصل در قابوس نامه ی عنصر المعالی کیکاووس بن اسکندر آمده است، بی نام بردی از خلیفه و مورد درخواست محمود از خلیفه «**ماوراء النهر است که به او بخشید**». در جوامع الحکایات محمد عوفی به حدود ۶۰۰ هجری، در صفحه ی ۲۶۹، این نکته را درخواست محمود «**از حضرت خلافت زیادت القاب طلبیدن**» ذکر شده است. ولی صاحب تاریخ گزیده، حمد مستوفی، داستان را یکباره دیگرگون کرده و ماجرای «الم» را به منافات میان «**قادر خلیفه و سلطان محمود سبکتکین**، جهت استرداد فردوسی شاعر» معطوف داشته است که اگر فردوسی را به من نفرستی، بغداد به پی فیل بسپرم. آیا این همانندی مقدمه نویسنده نسخه

ی فلورانس با داستان تاریخ گزیده که پس از ۷۲۰ ه. ق نگاشته شده **قرینه ای دیگر برای تشکیک تاریخ نگارش نسخه ی فلورانس تواند بود! به راستی خدا بهتر می داند!**

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، ص ۷۹، مقاله ی محمد روشن با عنوان شاه نامه ی فردوسی کتاب خانه ی فلورانس)

ملاحظه می کنید چه گونه با ساخت متون متنوع در باب مطلبی واحد، تمامی ما را به مسخره گرفته و دست انداخته اند و آن روشن فکری بی خیال و وامانده از بنیان اندیشی، به جای کوباندن این گونه اباطیل بر سر سازندگان آن، عمر خویش در یافتن و تفکیک و تلفیق غیر ممکن این یا آن نقل تلف و هدر کرده اند. پس به کار خویش باز گردم و نسخه ی شاه نامه تازه یافت شده فلورانس را، که سرگذشت مفرح یافتن آن بر شما خواندم، از زاویه دیگری باز شناسانم که سرانجام معلوم همگان شود این گونه ترفندهای کشف ناگهانی نسخ، تنها برای پر کردن چاله ای بوده است که تحقیقات برتلس در فراهم آوردن نسخه ی انتقادی شاه نامه بر سر راه کسانی گشود و آشکار کرد که شاه نامه نسخه ی کهن سالم و قابل اثبات ندارد .

نوشته شده در چهارشنبه، ۲۷ دی ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۲:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۰

(شاهنامه فردوسی-۱۱)

به نظر می رسد هنوز کسانی به عمق و اهمیت مباحث تازه گشوده در موضوع تاریخ ایران اسلامی، پی نبرده و ماهیت و محتوای این گفت و گو را درک نکرده اند که با ارائه ادله و اسناد متنوع و در حوزه های مختلف، می کوشد عواقب رخ داد پلید پوریم را، آن طور که واقع شده، ترسیم و اثبات کند و نشان دهد بروز آن نسل کشی عظیم، نه فقط تا اسلام اثر حضور آدمی را از این سرزمین برانداخت که تا نه قرن پس از ظهور اسلام نیز برقراری تحرک اجتماعی و اقتصادی و سیاسی و فرهنگی برای گروه های مهاجر به این سرزمین را ناممکن کرد و اینک نه فقط تمام گمان های موجود بر هستی اجتماعی ایران اسلامی، تا ظهور صفویه را، از اسناد اثباتی محکم بی نصیب می بینیم، بل مهم ترین آسیب پوریم را، نه در اصل آن رخ داد پلید، بل در متن توطئه ی تاریخ نویسی های جدید یهودیان خفته می بینم که به قصد پنهان کردن رد آن نسل کشی عام، آماده کرده اند. تاریخی که بخش اسلامی آن، دنباله و منضم به رشته جعلیاتی است که با مصالح آن، پیش از ظهور اسلام،

هخامنشیان پس از خشایارشا، امپراتوری های اشکانی و ساسانی و ضمائم پایان ناپذیری نظیر ادیان و کتب و مراودات و تنازع های بین المللی در روزگار باستان و غیره را ساخته اند. این میحی فوق غول آسا و تلاشی است که معتبر کردن مدخل های آن، برای مردم منطقه و سراسر جهان، زمینه هایی برای توسل به اندیشمندی نوین می سازد، شیوه های تازه ای در سازمان دهی کم تر متشنج تجمع های انسانی ارائه می دهد و از آن که تزریق این مخدر دروغ، عمدتا با سوزن فرهنگ انجام شده، پس موثرترین پاد زهر ستیز با این مسمومیت افسرده ساز نیز جز از راه خارج کردن سم مجعولات فرهنگی از جسم جامعه، حاذقانه نخواهد بود.

پس در پی اثبات فقدان زمینه و زیر بنای لازم برای روابط اقتصادی و گسترش تجمع و تولید و توزیع، چون کاروان سرا و بازار و شهر و حمام و آب انبار، در دوران پیش از صفوی، به نبود مظاهر مادی قدرت دولتی و مراکز سیاسی و نمایه های اشرافیت ملی، در ۹ قرن نخست طلوع اسلام در ایران توجه دادم، آن گاه به مبانی و نمونه های فرهنگی، با این بیان بنیانی رو کردم که در شرایط عدم تحرک اقتصادی و سیاسی، ظهور شاخص های فرهنگی و از جمله صاحبان این همه دفتر و دیوان، ناممکن است و برآن اساس هر تولید فرهنگی پیش از صفوی را در زمره ی جعلیات جدید و ساخت مراکز مجهز نونویسی کتب قدیم نما دانستم و صراحتا درخواست کردم هر مرکز و مقامی که در اختیار داشتن دست نوشته ای به زبان فارسی و از دوران پیش از صفویه را مدعی می شود، پس از دریافت تاییدیه ی فنی برای سلامت و صحت آن، از مراکز بی نظر خودی، نسخه و نتیجه را به همگان عرضه کند تا این مباحث را بدون جر و بحث و داوطلبانه مسدود و منتفی و حتی منحرف اعلام کنم.

بدین ترتیب و بر اساس بررسی های رنگارنگ و مراجعه به مقولات متعدد مرتبط با این مدخل جدید، در بیان این یقین مسلم تردید نمی کنم که از هیچ مسیری دسترسی به فارسی نوشته ای مطمئن و معتبر که تاریخ تولید پیش از صفویه داشته باشد، ممکن نیست و بر این روال، نه فقط شاه نامه، که هر برگ نوشته ی دیگر به زبان فارسی، اعم از دیوان و دستور نامه و غیره، که تاریخ نگارش مقدم بر صفویه داشته باشد، مطلقا جعل جدید است و برای استحکام این مبحث است که لازم می بینم شاهدهی دیگر را به جایگاه ابراز نظر بخوانم :

« مجموعه ی مارتو، که به وسیله ی ژرژ مارتو به دولت واگذار شد، به کتاب خانه ملی فرانسه امکان داد تا صاحب چند نسخه ی فوق العاده زیبا و نفیس شود. در واقع مارتور صاحب چند آلبوم خوشنویسی شده و چند جلد با صحافی بس شکوهمند بود. به این ترتیب در سال ۱۹۱۶ نسخه های شماره ی ۱۹۴۶ تا ۱۹۶۷ مخزن فارسی وارد کتابخانه شدند. بسیاری از این نسخه ها از آن عتیقه فروش های ایرانی بودند چنان که نسخه ی شماره ی ۱۹۴۶ متشکل از دو ورق از

شاهنامه ی «دموت» است. این مجموعه همچنین نشانگر توجه استثنایی فرانسویان به هنر ایرانی در سال های ۱۹۰۰ تا ۱۹۱۰ است. از آن پس خرید و تملک نسخه های خطی فارسی ادامه یافت، اما سرعت و آهنگ سابق را نداشت. در عین حال صورتی منظم داشت **امروز، در سال ۲۰۰۲** شمار نسخه های خطی مخزن فارسی به رقم ۲۱۸۶ جلد رسیده است.»

(فرانسیس ریچار، کتاب ایرانی، ص ۲۸)

فرانسیس ریچار، از جمله برجسته ترین نسخه شناسان غربی است، در کتاب اش از جمله تاریخچه و داستان تشکیل قفسه و قسمت نسخه های زبان فارسی در کتاب خانه ی ملی فرانسه را می آورد و آغاز آن را، ۱۷۳۹ میلادی یعنی سه سال پس از پایان حیات سلسله ی صفویه می داند و از آن که تشکیل بخش نسخه های فارسی در هیچ کتاب خانه ی دیگری در خارج و داخل ایران، به دورتر از این زمان نمی رود، پس مطلب واضحی است که ماقبل ۳۰۰ سال پیش، جست و جو برای یافتن مخزن کتابی به زبان فارسی فقط در افسانه هایی از قبیل الفهرست ابن ندیم ممکن است!

« بقای نسخه ی خطی فارسی در مقام تنها شکل کتاب در دنیای فرهنگ ایرانی تا نیمه ی سده ی نوزدهم میلادی، آثار و پیامدهای بسیار مهم در زمینه ی نقل و انتقال متون و استنساخ و تصحیح آن ها داشته است. ادبیات زبان فارسی خیلی دیر با صنعت چاپ آشنا شد و نخستین متون چاپ شده، آن هم از سده ی هفدهم میلادی و مخصوصا از اواخر سده ی هجدهم، **در اروپا به منصفه ی ظهور رسیدند.** این متون آراسته شدن به حلیه ی چاپ را مرهون کیفیت نسخه های خطی پی بودند که در اختیار نخستین ناشران قرار داشتند. افزون بر این، شناختی که در روزگار نسبت به زبان فارسی وجود داشت در چاپ متون فارسی موثر بود. **در این زمینه ترکیه عثمانی و هند مسلمان در مقام «انتقال دهنده ی» نسخه های خطی نقشی مهم ایفا کرده اند.** همچنین باید به سهم انبوه شروح و تفسیرهایی اشاره کرد که ادبا و فرهنگ نگاران عثمانی در سده های شانزدهم و هفدهم میلادی و رقیبان هندی آنان در سده های شانزدهم تا هجدهم میلادی در زمینه متون ادبی کهن فراهم آورده بودند. در طول سده ی هجدهم و در نخستین سال های سده ی نوزدهم، نقش هند، که زبان فارسی در آن جا هنوز زبان رسمی بود، و حتی پس از استقرار انگلیسی ها در بنگاله، تا سال ۱۸۳۰ این مقام را حفظ کرد، بسیار قابل ملاحظه بود.»

(فرانسیس ریچار، کتاب ایرانی، ص ۲۷)

آیا متوجه مطلب شدید؟ فرانسیس ریچار به مسابقه ی پر هیجان و بازار پز رقابتی اشاره می کند که قریب دو قرن، در عثمانی و هند، بر سر ساخت نسخه های کهن فارسی رواج داشته و هنگامی که فقط بخش کوچکی از فرآورده ها و محصولات این رقبا را برای تان بازگو کنم، شاید از گستره ی صدمه ای باخبر شوید که جاعلان یهود باعث آن بوده اند و با تیری چند نشان زده اند: نخست این که برای دوران هزارساله ی سکوت اقتصادی و سیاسی فرهنگی در ایران اسلامی، هر هویت دل خواه، هر سیاست و سلسله ی مورد پسند و هر ادب منطبق با سلیقه ی خویش را به نام شاعران و صاحبان سخن فارسی و قطب ها و پیرها و مرادها و مولوی ها و غیره به بازار ریخته اند و اگر آن سوی این سکه، یعنی قالب کردن این مجموعه های جعل به موزه ها و مجموعه داران با قیمت های گزاف را هم در نظر بگیریم، شاید تا حدودی با تورم سود در کیسه هایی باخبر شوید که زیرکی نوع یهودی، در کسب آن بی رقیب و بدیل شناخته می شود.

« وقتی به جست و جو و احصای کتاب ها می پردازیم، به صراحت می بینیم که در سده های شانزدهم و هفدهم میلادی در ایران کاتبانی می زیسته اند که در انتشار کتاب های تاریخی واقعا متبحر و کاردان بوده اند. مثلا در میان نسخه های خطی کتابخانه ی ملی می توان به سه نمونه از این کتاب ها اشاره کرد: عبدالواحد بن مولانا عرب مرودشتی، کاتب تاریخ عالم آرای عباسی در سال ۱۷۰۷، که به شماره ی ۲۲۵ ضمیمه ی فارسی و کتابخانه ی ملی فرانسه جای دارد، حداقل یک نسخه ی دیگر از این متن تهیه کرده است که در کتابخانه ی رشت در ایران حفظ می شود. هم چنین میرزا علی بن مظفر بن محمد جعفر کاتب خاتون آبادی که ترجمه ی فارسی تاریخ طبری را در سال ۹-۱۵۸۸ میلادی کتابت کرده است، کاتب شمار قابل توجه و تحسین برانگیز متون تاریخی مکتوب که در فاصله ی سال های ۱۵۸۸ تا ۱۶۲۷ کتابت شده اند و اکنون در کتابخانه های مختلف پراکنده هستند. محمود بن حاجی محمد، کاتب کارگاه های فعال و پرکار شیراز، چندین جلد از تاریخ معروف میرخوند را کتابت کرده است که یک جلد از آن ها در کتابخانه ی ملی فرانسه و یک جلد دیگر آن ها در کتابخانه ی ملی برلین است. یک کاتب دیگر نسخه های خطی تاریخی در قرن هفدهم میلادی در ایران محمد صالح خاتون آبادی است که به نظر می رسد که متخصص کتابت و تهیه این نوع کتاب ها بوده است. او در سال ۱۶۶۴ میلادی نسخه ی دیگری از عالم آرای عباسی را خوش نویسی کرد که اکنون به نام کتاب ایرانی در کتابخانه ی مونیخ یافت می شود. شاید علت وجود این هنرمندان «متخصص» و آزموده شیوه ای است که در تهیه و کتابت این نوع کتاب ها به کار می رفت زیرا که این شیوه چندان آسان و مناسب برای از حفظ کردن نبود و انجام آن نیاز به نمونه و سرمشق داشت.»

(فرانسیس ریچار، کتاب ایرانی، ص ۵۷)

این هم چند هنرمند خودی، که در قرون جدید مسئول نان درآوردن از مسیر نسخه نویسی های کهنه اند! سؤال ساده و بی جواب مانده در این باب زمانی سر بلند می کند که بپرسیم این کاتبان بزرگ چنین متونی را در این قرون اخیر از ذهن خود نوشته اند و یا نسخه ی کهنه تری را تکثیر کرده اند؟ اگر این ها خیال بافی شخصی است که هیچ ولی اگر استکتاب از نسخه های کهن است، پس احتمالاً اصل مورد مراجعه خویش را، پس از استکتاب به دور انداخته اند، زیرا که نسخه های قدیم موجود همین بازنویسی هایی است که داستان آن را می خوانید! و بد نیست بدانید که در همین شمایل فعلی نیز، از مجموع نسخ خطی فارسی که در کتاب خانه ها و موزه های جهان پراکنده است، افزون بر ۹۵ درصد را نسخه هایی تشکیل می دهد که مربوط به مولفین پس از صفویه اند و آن اندک نسخه های رقم کهنه خورده نیز، که به شاعران و حکیمان و صوفیان و سخن دانان ماقبل صفویه نسبت می دهند، بی تردید و تعارف، نو نویس هایی است که بر آن رقم کهنه نهاده اند!

« افزون بر این ها کتابخانه ی ملی پیش از بروز جنگ جهانی اول صاحب شماری نسخه ی خطی بس ارزشمند از متون نایاب و کتاب های مذهب نفیس شد که آن ها را **یک ادیب و دانشمند بزرگ ایرانی که چند سالی در پاریس سر کرده بود به کتابخانه فروخت**. او افزون بر این که کتابخوان و کتابدوستی بزرگ بود، چندین متن کهن ارزشمند فارسی را به چاپ رسانده و صاحب مقالات و همچنین تحقیقات خاورشناسی به فارسی، انگلیسی و فرانسوی بود. **سخن از (علامه) محمد قزوینی در میان است** که نام کامل او میرزا محمدخان پسر حاج ملاعبدالوهاب پسر عبدالعلی قزوینی است. او مدتی را در لندن گذرانده و در بریتیش میوزیم به مطالعه ی نسخه های خطی پرداخت، بعد به پاریس رفت و از ۱۹۰۶ تا ۱۹۱۴ در آن جا گذراند، پس از آن به برلین رفت. در ۱۹۱۹ به پاریس بازگشت و از ۱۹۲۶ تا ۱۹۲۸ در مدرسه ی ملی زبان های شرقی به تعلیم و تدریس پرداخت. آن گاه به ایران بازگشت و در آن جا درگذشت. **قزوینی در فاصله ی سال های ۱۹۱۰ تا ۱۹۱۴ پنجاه و دو نسخه خطی فارسی به کتاب خانه فروخت: یک نسخه در ۱۹۱۰، پنج نسخه در ۱۹۱۱، چهار نسخه در ۱۹۱۲، یازده نسخه در ۱۹۱۳، و بیست و شش نسخه در ۱۹۱۴، در همین سال چند نسخه عربی هم به کتابخانه فروخت**. در میان نسخه های فارسی چندین متن ادبی سده ی نهم هجری و نیز چندین جلد کتاب که قبلاً به ادبای بزرگ روزگار قاجار تعلق داشت، دیده می شوند. او همچنین برای تحقیقات خود بسیاری از نسخه های موجود در پاریس را مطالعه کرده بود.»

(فرانسیس ریچار، کتاب ایرانی، ص ۲۷)

و این هم یکی از نام دارترین واسطه های انتقال متون قدیم نمای فارسی به خریداران خارجی، که وصف دیگری از او را باز هم به عنوان دلال نسخه های قدیم، از زبان مینوی و هنینگ در یادداشت قبل خواندیم. آدمی در ارزیابی درست والاعنوان ترین چهره های فرهنگی معاصر، از قزوینی و بهار و

نغیسی و دیگر اسامی در می ماند. اگر اینان خود را دوست دار و خدمت گزار فرهنگ و ادب ایران شمرده اند، پس چرا به سیمای دلال و واسطه ی انتقال کتاب های خطی کهنه برای کتاب خانه های اروپا درآمده اند و اگر فرض کنیم که با اشراف بر مجعول بودن نسخ، آن ها را به بی سوادان و ماموران غربی، یعنی همان کسان که با تبختری احمقانه خود را کارشناس در همه چیز می پندارند، به اصطلاح قالب زده اند؛ پس باید بر صورت شان تف بیاندازیم که با علم بر نادرست بودن دست نویس هایی که با قصد کلاه برداری فرهنگی و هویت سازی قلابی برای مردمی محروم و محکوم فراهم شده، به جای سر دادن آواز اعتراض، بی اعتنا به ماهیت موضوع، جهودانه از آب گل آلود ماهی گرفته اند!!! کسی از میان این همه مدعی سرانجام سر بلند می کند تا تکلیف این خیل بی پناه جوانان مشتاق آگاهی را، با این آشفته بازار ادعاهای ملی کاغذی روشن کند؟

« ژان اوتر، یک سوئدی که به مذهب کاتولیک گرویده بود، و دوست پی پر آرمن بود، برای انجام یک ماموریت سیاسی به ایران فرستاده شد. او از بصره بیست و دو نسخه ی خطی فارسی به پاریس فرستاد که بعضی از آن ها در اصل به مجموعه های سلطنتی صفوی تعلق داشتند. اوتر که سه سال پیش از آن، در ۱۱۵۰ قسطنطنیه را به قصد ایران ترک کرده بود، در فاصله ی همان سال و سال ۱۱۵۲ آن کتاب ها در اصفهان به دست آورده بود. **یک کتاب از این ۷ - ۸ کتاب اخیر پیش از آن به دوله رس عضو شرکت هند شرقی هلند تعلق داشت**».

(کتاب ایرانی، مولف فرانسیس ریشار، ص ۲)

« در این جا باید مخصوصا به دهش معروف آنکتیل دو پرون (۱۷۳۱ تا ۱۸۰۵) اشاره کرد که در سال ۱۱۷۶ قمری، هجده نسخه ی خطی فارسی (و مزدایی) را **که از سفر خود به هند آورده بود** به کتابخانه بخشید. او در سال های ۱۱۶۸ تا ۱۱۷۶ در هند و مخصوصا در سورات به سر برد، که اقامت او در سورات بسیار پربار و خاطره آمیز است زیرا که در ضمن آن هم فارسی یاد گرفت و هم توانست چند متن رایج در میان پارسی ها (زرتشتیان) را به امید یافتن آرا و مکتب زرتشت، تهیه کند.»

(همان، ص ۴)

« می توان همچنین به دقت ردیف کنونی ۱۵۶ نسخه ی خطی دیگر مجموعه ی آنکتیل را بازبایی کرد. این نسخه ها در تاریخ ۲ مای ۱۸۰۵، در مقابل شش هزار فرانک به تملک «کتاب خانه» درآمد که حالا عنوان امپراتوری یافته بود. البته این معامله با پادرمیانی سیلوستر دوساسی (۱۷۵۸ تا ۱۸۳۸ میلادی) معروف تحقق یافت. این نسخه ها، به استثنای تقریبا ۱۵ کتاب که همه آن ها ارزش تاریخی و مخصوصا ادبی دارند در سال ۱۱۷۶ ق از هند به پاریس حمل شدند. آنکتیل دوپرون آن

ها را به وسیله ی ژ.بی. - بی. ژانتی، که در سال ۱۱۸۹ ق از هند به فرانسه باز می گشت، به پاریس فرستاد. آنکتیل در هندوستان با ژانتی آشنا شده بود. او در هنگام توقف در سورات نسخه های خود را در چند مجلد مرتب کرده و آن ها را به شکلی یکنواخت صحافی کرده بود.»

(همان، ص ۵)

« در سال ۱۷۷۸ میلادی، یک مخزن عمده ی دیگر از نسخه های فارسی بر مجموعه های موجود پادشاه افزوده شد، و آن مجموعه ای بیش از صد کتاب بود که یک سروان ارتش فرانسه به نام ژان - باتیست - ژوزف ژانتی (۱۷۲۶ تا ۱۷۹۹ میلادی) از هند آورده بود.»

(همان، ص ۵)

« در این مجموعه، که در سال ۱۱۹۲ به «کتابخانه» تعلق یافت، ۷۹ نسخه ی خطی فارسی وجود داشتند که مرتبط با تاریخ سرزمین های اسلامی، هند مسلمان و نیز تواریخ محلی بودند. بدیهی است که شمار متون دینی هندی خیلی کمتر است و متون ادبی تقریباً نادرند. اما در همین مجموعه شمار کتاب های منحصر به فرد و متون نفیس پرارزش بس فراوان است.»

(همان، ص ۵)

« کتابخانه ی ملی در سال ۱۷۸۹ میلادی، به گونه ای نامناسب فرصتی گرانقدر را برای تقویت و افزایش غنای خود از دست داد. به این معنی که در اوایل تابستان آن سال، ۶۹ نسخه ی خطی فارسی ژان باتیست شووالیه دوکونان، که تازه در گذشته بود، به فروش گذاشته شد، اما کتابخانه در خرید آن ها اهمال کرد. شووالیه روکونان از سال ۱۷۷۰ تا ۱۷۷۹ میلادی فرماندار چاندر ناگور در هند بود. مجموعه ی او مخصوصاً ارزش تاریخی خاص داشت زیرا که حاوی متون کمیابی بود آن ها را ژان باتیست ژانتی در هنگام اقامت در اوده برای او گردآورده بود. ژانتی می توانست به راحتی کتاب های موردنظر خود را در آن شهر بخرد.»

(همان، ص ۸)

« در سال ۱۸۰۲ تا ۱۸۱۷ میلادی کتابخانه ی ملی توانست یک مخزن مهم را به تملک درآورد که سرشار از متون ادبی فارسی بود. برخی از این متون به مجموعه های سلاطین دکن تعلق

داشته بودند. مثل مجموعه ی پی یر دوبروی که حاوی بیشتر از صد نسخه بود و غالب آن ها در حدود سال ۱۷۹۰ میلادی، به یک شکل و شیوه در سورات هند، که او چند سال در آنجا مقیم بود، صحافی شده بودند. در نیمه ی تابستان ۱۷۹۸ میلادی یک پارسی به نام دول ته مولی ین پیشنهاد فروش مجموعه ای از نسخه های خطی فارسی و بنگالی را به کتابخانه ی ملی می داد که در اصل از آن اوگوستن ژاک آن اوسان بود که تازه درگذشته بود. آن اوسان در حدود سال ۱۷۷۰ در مقام مترجم در بنگاله به سر می برد و در سال ۱۷۸۵ میلادی همچنان در منطقه ی چاندرناگور زندگی می کرد.»

(همان، ص ۹)

« در اوایل قرن نوزدهم چند مجموعه ی دیگر که از هند آورده شده بودند به گنجینه ی خیابان ریشلیو افزوده شدند. از آن جمله اند ۸ نسخه ی فارسی که در همان اوایل قرن به وسیله ی ژان باتیست ژولیف در هند تهیه شده بودند.»

(همان، ص ۱۱)

« در سال ۱۸۲۷ میلادی کتابخانه ی ملی امکان یافت تا از یکی از پسران آنتوان پولیه، ۳۱ نسخه ی خطی فارسی بخرد. پولیه کتابخانه ای بس غنی داشت. او در جوانی به خدمت انگلیسی ها در هند درآمد و از ۱۱۸۷ تا ۱۱۹۷ در اوده و پس از آن از ۱۱۹۷ تا ۱۲۰۲ در لکهنو به سر برد.»

(همان، ص ۱۱)

« کتابخانه ی ملی تا پیش از سال ۱۸۳۰ میلادی توانست صاحب چند مجموعه ی دیگر، که در هند فراهم آمده بودند، شود، مخصوصا چند جلد که پیش از آن به دانگری تعلق داشتند و او در حدود سال ۱۷۶۰ میلادی «سردار» یعنی فرمانروای جهانگیر نگر بود.»

(همان، ص ۱۲)

« وانتورا، الار، و کور، نظامیانی بودند که پس از خدمت در سپاه ناپلئون به هند رفته بودند. آنان با شاهزادگان هندی نشست و برخاست داشتند و به تقلید آنان مجموعه هایی ترتیب دادند که بعدها به فرانسه رسیدند. چنان که در سال ۱۸۲۸ میلادی از لاهور نسخه ای برای ای . اف . ژومار رسید که آن را به کتابخانه ی سلطنتی داد و همان است که به شماره ی ۹۲۹ به ثبت رسیده است.»

(همان، ص ۱۲)

«پس از آن کتابخانه ی ملی در سال ۱۸۸۲ میلادی صاحب نسخه های شماره ی ۱۰۲۸ تا ۱۰۴۲ مخزن شد که پیش از آن به ژنرال کلود اوگوست کور تعلق داشته بودند. **ژنرال کور در سال ۱۸۶۴ میلادی در لاهور درگذشته بود.**»

(همان، ص ۱۲)

« کتابخانه ی آدام کلارک از کتاب های مجموعه داران غیر حرفه ای انگلیسی تشکیل شده بود مثل سموئل گیز ، آرچیبالد سوپینتون، که پیش از آن مالک نسخه های شماره ی ۶۱۹ ، ۷۵۴ ، ۱۹۱۶ ، ۲۱۵۱ مخزن فارسی بود و در حدود سال ۱۷۶۵ میلادی به انگلیسی ها در کلکته ی هند خدمت کرده بود .» (همان، ص ۱۳)

« یک شخصیت جالب توجه هم در این میان وجود دارد به نام سرهنگ جان ستاپلز هاریبوت که در پاریس اقامت گزید. در حدود سال ۱۸۳۲ میلادی مبلغ «کلیسای کاتولیک فرانسه» در خیابان فوبور - سن - مارتن بود. او در سال ۱۸۳۹ میلادی درگذشت و چندین نسخه ی خطی فارسی برجای گذاشت که نمایانگر فعالیت او در هند هستند. او در دیناپور (پتنه) به مترجمی اشغال داشت .»

(همان، ص ۱۳)

« یکی از شاگردان فارسی آموز دوساسی که مدتی در هند اقامت گزید ژوزف اچ. گارسن دوتاسی، ۱۷۹۴ تا ۱۸۷۸ میلادی است که نسخه های خطی فارسی بسیار گرد آورده بود و یکی از آن ها، شماره ی ۱۰۳۲ مخزن فارسی، به طور قطع و یقین به کتابخانه ی ملی رسیده است .»

(همان، ص ۱۴)

« از سوی دیگر، اوژن بورنوف که در سال ۱۸۵۲ میلادی درگذشت، پس از آن که مدتی را در هند به جست و جوی نسخه های خطی گذراند، بر آن شد که کارهای آنکتیل را در زمینه ی کیش مزدایی دنبال کند. هشت جلد از نسخه هایی که او تهیه کرده بود، شماره ی ۱۶۶۳ تا ۱۶۷۰ مخزن فارسی، اکنون در کتابخانه ی ملی جای دارند .»

(همان، ص ۱۴)

« شارل دوشوئا (۱۸۱۶ تا ۱۸۴۵) که در جوانی درگذشت، در سال ۴-۱۸۲۲ میلادی یک ماموریت علمی در هند انجام داد. او توانسته بود در احمدآباد، بمبئی و بیجاپور، نسخه های خطی کاملاً کمیاب، که غالباً نسخه های منحصر به فرد بودند، تهیه کند. آن نسخه ها عبارتند از شماره های ۸۶۵، ۹۴۹ تا ۹۷۹، ۹۸۹ و ۱۲۱۹ مخزن فارسی و چندین نسخه ی دیگر که پس از درگذشت او به گنجینه ی خیابان ریشلیو منتقل شدند.»

(همان، ص ۱۴)

« جیمز دارمستتر (۱۸۴۹ تا ۱۸۹۴) استاد کولژ دوفرانس و استاد نامدار تحقیقات ایرانی، سفری به شمال هند (بمئی و پیشارو) کرده و تعدادی نسخه ی خطی فارسی گرد آورده بود که بسیاری از آن ها، به شماره های ۱۱۷۹ تا ۱۲۱۶ مخزن فارسی، اکنون در کتابخانه ی ملی هستند.»

(همان، ص ۱۴)

« یک متن بسیار معروف قرن هفتم هجری، مثنوی شعر عرفانی بلند جلال الدین بلخی است که در شش دفتر در قونیه سروده شده است. تدوین این نسخه موضوع کار فاضلانه ی گسترده و عمیقی بوده است که توسط عبداللطیف عباسی گجراتی در گذشته به سال ۱۰۴۸ هجری به انجام رسیده است. او نخست در کابل و پس از آن در پیشاور و جاهای دیگر به جست و جوی نسخ مثنوی پرداخته و همه ی این متون را گرد آورده و از آن پس از سال ۱۰۳۲ هجری در شهر برهان پور هند سال ها بر سر این کتاب عمر گذارده و سرانجام نسخه ی کاملی از کتاب مثنوی فراهم کرده است.»

(همان، ص ۷۳)

بدین ترتیب و برای دریافت حد شلختگی و ناشیگری در پخت شوربای شعر ظاهراً کهن فارسی، همین مانده بود که برای یافتن آن مثنوی که می گویند در قونیه سروده شده، سیصد سال پس از شاعر، یک اهل گجرات را، مشغول جست و جو در کابل و پیشاور بیابیم!!! این ها فقط چند نمونه از معرفی مراکز و مهد اولیه کتاب هایی است که اینک فرانسویان در گنجینه و مخزن نسخ فارسی خود انبار کرده اند، چنان که بقیه نیز جمع آوری شده هایی از کارگاه های نسخه نویسی عثمانی است! مطابق این اعترافات، دست اندر کاران کاسبی پر درآمد جعل کتب و نسخ فارسی در همسایگی ما، بسیار پر کار

بوده، لحظه ای نیاسوده اند. اینک نه فقط کتاب خانه ملی فرانسه به این جعل های گران قیمت، که با قصد گوش بری حساب شده و اوهام پراکنی ادبی و تاریخی انجام داده اند، بل خیل نسخه شناسان نا آگاه خودی نیز به آن ها با عنوان آثار فرهنگ ملی می نازند و از خود نمی پرسند چرا این نمونه های گران قدر، که گویا معرف ذوق و فرهنگ و هنر و زبان شیرین ایرانیان و به خصوص فارسیان است، از حواشی این سرزمین صادر شده است؟! این سرنوشت غم بار فرهنگ ملتی است که نخبگان آن، در جای کشف حقیقت، با نمونه هایی که تاکنون خوانده اید، برای حرامیان و متجاوزین به تاریخ و فرهنگ خویش، نوکرانه پادوی و دلالی کرده اند!!!

نوشته شده در چهارشنبه، ۰۴ بهمن ماه ۱۳۸۵ ساعت ۱۶:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۱

(شاهنامه فردوسی-۱۱)

سازمان ملل متحد، در قرن بیست و یکم، در عین حال که گروهی با آوازه های ناهنجار مختلف، بی تحملی مسلمین در ارجاع به عقل را جار می زنند، با تصویب مجاز نبودن تفحص در باب منطق و موضوع رخ دادی در تاریخ معاصر به نام هالوکاست، که بی هیچ ارتباط موضوعی، دست آویز هجوم جدید به مسلمین بوده است، نه فقط محفل خود را به مختصات فرمان روایان و فرامین کلیساهای ماقبل قرون وسطی نزدیک کرده، بل چهره ی واقعی جهانی را شناسانده است که در آن وام داران به مراکز تسهیلات مالی و تجاری، که بدون استثنا موسساتی یهودی اند، تا اندازه ی انکار کنندگان خردمندی و جارو کشان کنیسه، از منزلت و استقلال رای ساقط و بی هویت شده اند!!!

همین جاست که مسلمین و خرد ورزان جهان، باید که بی درنگ تقاضای تفحص تاریخی در باب نسل کشی پوریم و اثرات ضد تمدنی آن را به میان اندازند و جای گزین هالوکاست کنند، زیرا مراکز یهودی مسلط شده بر اقتدار مادی جهان، دیگر نمی توانند گفت و گو از پوریم را نیز غیر مجاز اعلام کنند، مگر این که مقدمات و در آغاز برابر دیدگان میلیاردها انسان کنجکاو، باز هم به تعبیر قرآن، صفحات دیگری از تورات را منکر شوند و مخفی نگه دارند، که انجام این یکی، پس از این همه قرن حضور تورات و به تمام زبان ها، در توان آن ها نیست. پس عالی ترین فرصت ممکن در اختیار مردم ممتاز شرق میانه قرار گرفته است تا به طور جمعی، از معمرین کنیسه، توضیح روشنی در باب سبب آن نسل کشی

مندرج در کتاب استر تورات، تعیین زمان دقیق، وسعت جغرافیایی و حاصل تاریخی و تمدنی آن را بخواهیم.

باری، در این سلسله یادداشت های جدید، هنوز به مدخل اصلی، یعنی اثبات قطعی رخ داد پلید پوریم نرسیده ام و از اثرات مخرب آن بر کل روند پیشرفت و تمدن بشر چیزی نگفته ام، هرچند تا ورود به آن نیز جز چند مبحث متمم و آماده ساز فاصله ندارم و می دانم که خردمندان برای باور آن، به توضیح بیش تری نیاز ندارند. یادداشت های جاری مقدمه ای است در این باب که مشتاقان حقیقت بدانند، القاء دروغ و ارائه ی مجعولات، به عنوان تاریخ و ادب و هویت و فرهنگ ایرانیان چه دامنه ی بلندی تا همین قرون اخیر داشته و از چه راه و با چه شگردی تا هم امروز باور شده است! چنین پروژه و پدیده ای فقط زمانی قابل اجراست و تنها در میان مردمی قدرت نفوذ و کاربرد و سهولت قبول می یابد، که ذهنیت و حافظه ی تاریخی نداشته باشند تا قالب زدن هر افسانه و پندار ناممکنی، به جای شرح و پیشینه ی اقتصادی و سیاسی و فرهنگی، به آن ها آسان شود و معارضی نیابد. تدوین این نوشته ها با همین قصد است که نشان دهد تدارک تاریخ و فرهنگ و تجمع و تولید، با محتوا و مدعاهای موجود، برای ایران پیش از صفویه، دست مایه های قابل ارائه ندارد.

« شهرياران ايران از نخستين سده های اسلام به گردآوری کتاب و تشکیل کتابخانه توجه نشان دادند. آنان می کوشیدند تا همه ی متون کهن را - و البته به صورت نسخه های سالم و خوب و زیبا - فراهم بیاورند و کتاب دوستی آنان سبب می شد که غالباً به جست و جوی کتاب های نادر پردازند. چنان که مولف یک جزوه کوچک که در سده ی پنجم هجری درباره قواعد نگاهداری و پرورش اسب نوشته است، می گوید در «کتابخانه ی فرمانروای سیستان» کتاب های دیگری یافته است که از مولفان یونانی و بس کمیاب یا ناشناخته مانده بوده اند. و این سخن یا یک ترفند ادبی معنی دار است و یا واقعیت دقیقی که او در ضمن جست و جوهایش یافته است.»

(فرانسیس ریشار، کتاب ایرانی، ص ۴۱)

لااقل یک بار دیگر متن بالا را بخوانید تا با نهایت زیرکی حيله گرانه ی محقق امروز غربی آشنا شوید. در آغاز انبانی از علایق و اوهام خویش در این باب را که کتاب دوستی و کتاب داری، حتی از نوع نفیس آن، از نخستین سده های اسلامی، در زمره ی علایق فرمان روایان ایران بوده، از قول یک جزوه نویس بی نام قرن پنجم هجری، که گویا چیزی در باره ی اسب قلمی کرده، کتاب خانه ای را در سیستان آدرس می دهد که ضمن دیگر مراجع از نسخ نایاب یونانی نیز لبریز بوده است و چون خود به تر از هر کسی می داند که این گونه تصورات تا چه حد خام خیالانه است، جای این احتمال را باز می گذارد که بیانات آن اسب نویس را «ترفندی معنی دار» بخواند و البته ادامه نمی دهد که در صورت ترفند بودن

اوهام و اطلاعات آن جزوه نویس، سراسر تالیف خود او هم به آب شسته می شود. این دو دوزه بازی شیادانه مضمون سطر به سطر تمام تالیفاتی را تشکیل می دهد که به زمان ما در توضیح آثار مورخین و مولفین و مفسرین و مسافران مختلفی می آورند که معروف است در ایران و یا خارج آن، چیزی در باره ی هستی شرق میانه از مبدا یوریم، در هر بابی نوشته اند!

« در این میان **یک مورد کاملا متفاوت مورد اشعار حافظ است**. حافظ شاعر رسمی دبار نبود، و به همین سبب در زمانی که زنده بود اشعار خود را **گرد نیاورد**، چه رسد به این که آن ها را **دسته بندی کند** تا برای عرضه به بزرگان زمان مناسب و آماده باشند. لذا **قدیمی ترین نسخه خطی اشعار او فقط دارای ۱۷۳ بیت است**. پس از درگذشت او که در سال ۷۹۲ هجری یا ۷۹۳ روی داده است، **اسکندر سلطان که شهرپاری با سواد و ادیب و حامی شاعران و دانشمندان بود** و از سال ۸۱۲ هجری به بعد در شیراز فرمانروا شد، پیش از سال ۸۱۸ هجری حداقل **یک نسخه از اشعار حافظ را برای کتابخانه ی خود گرد آورد** و احتمالا او نخستین کسی نبوده که اقدام به گردآوری آن اشعار کرده بوده است، زیرا که اندک مدتی پیش از آن تاریخ نسخه ای از اشعار حافظ در فارس فراهم آمده بود که اکنون در «فرهنگستان علوم دوشنبه» جای دارد. شهرت شاعر خیلی زود عالمگیر شد و در اواخر سده ی نهم هجری نسخه های فراوان از اشعارش نوشته شد. **اما این نسخه ها هم از لحاظ محتوا بس مختلف بودند، و به دیوان او انواع شعرهای دیگر افزوده شدند**، از جمله انواع جنگ های حاوی گزیده ی اشعار گوناگون شاعران مختلف. این جنگ ها یا گزیده ها در سراسر سده ی نهم هجری بسیار پررونق و مورد اقبال بودند و **طبعاً آکنده از شعرهای منتسب به حافظ هم بودند**. کار تدارک یک نسخه ی انتقادی واقعی از اشعار حافظ - که خیلی هم کم شناخته است - **در اواخر سده ی نهم هجری** در دربار حسین میرزا بایقرا در هرات انجام گرفته است. این نکته از طریق دو نسخه ی تایید شده است. نسخه ی شماره ی ۲۲۱۳ در کتابخانه ی گنج بخش پاکستان، و نسخه ی شماره ۵۹۷ مخزن فارسی کتابخانه ی ملی پاریس. در مقدمه ی این نسخه ها که به قلم شخصی به نام مولانا شرف الدین علی است، تصریح شده است که این متن **در سال ۹۰۷ هجری**، به روزگار سلطنت سلطان حسین بهادر، شهریار هرات، و به فرمان پسر او یعنی سلطان ابوالفتح فریدون حسین بهادر کتابت شده است. **سلطان ابوالفتح تعداد بی شماری از دانشمندان را به نزد خود فراخوانده بود و «شمار بسیاری نسخه ی خطی» گرد آورده بود تا روایت بهتری از دیوان حافظ تهیه کنند**. نتیجه ی کار عبارت بود از گردآوری ۴۸۹ غزل برحسب ترتیب الفبایی قافیه های اشعار - چنان که رسم و عادت بود -، ۲۵ قطعه، ۳۲ رباعی، و چهار شعر دیگر. **اما چنین می نماید که این کار توجه عامه را جلب نکرده بوده است، زیراکه موفقیت اندکی نصیب آن شد، که البته ممکن است به این سبب باشد که کتاب خوب توزیع نشده بود**. این متن دیباچه ای دارد که به محمد گلندام نسبت داده می شود و قبل از رایج ترین و متداول ترین نسخه ی دیوان حافظ نقل می شود، **اما تاریخ ندارد، و هیچ اطلاع واقعا دقیق و صریحی درباره ی نسخه هایی که دیوان براساس آن ها تدوین شده است و یا درباره ی روش کار گردآورنده ی آن به دست نمی**

دهد. آیا این امر به معنای احترام به آرایه است که کهن ترین آرا به شمار می آیند؟ آیا نشانه و دلیل یک شیوه ی ادبی یا سبک شناختی است؟ احتمالا رویه های گوناگون فراوان به کار گرفته شده بوده اند زیرا که پای یک مورد کاملا خاص و شاعری در میان بوده است که با وجود این که زندگی اش اسرارآمیز باقی مانده است و کمتر چیزی از آن می دانیم، ستوده ترین شاعر ایرانیان است.»

(فرانسیس ریشار، کتاب ایرانی، ص ۷۰)

اما متن بالا را تا می توانید دوباره خوانی کنید، زیرا که در همین چند سطر دنیایی از کلاه برداری فرهنگی خواهید یافت. می نویسد که قدیم ترین نسخه ی حافظ فقط حاوی ۱۷۳ بیت، یعنی با معیار معمول، حد اکثر دارای قریب بیست غزل بوده است. قدیم ترین نسخه ی دست نویس حافظ را سلیم نیساری متعلق به ۸۰۷ هجری، ۱۵ سال پس از درگذشت شاعر و با محتوای ۴۰ غزل پراکنده، در حاشیه صفحات یک جنگ پریشان شامل دست نوشته هایی از عضد الدین ایچی تا عبید زاکانی می داند، با توصیفی که در زیر می خوانید:

« ۱ . نسخه ی «ت» مورخ ۸۰۷ هجری قمری، مجموعه ای است متعلق به کتاب خانه ی دست نویس های شرقی آکادمی فن های تاجیکستان که به شماره ی ۵۵۵ مضبوط است. در متن این مجموعه مطالب متنوعی از قبیل رساله ی توحید عضد الدین ایچی، رساله در معرفت خلقت آدمی و خواص اشیاء و پاره ای اشعار فراهم گردیده است... ».

(سلیم نیساری، نسخه های خطی دیوان حافظ، قرن نهم هجری، ص ۲۷)

پس اشاره ی فرانسیس ریشار به نسخه ای قدیم با ۱۷۳ بیت از حافظ به مجهولات منتقل می شود. آن گاه به ادعای دیگر او می رسیم که می گوید اسکندر سلطان نامی در شیراز، که اهل علم و ادب بوده، در سال ۸۱۸ نسخه ای از دیوان حافظ برای کتاب خانه ی خود فراهم کرده است. بدون توقف در این امر که سلطان اسکندر به کدام سلسله تعلق داشته و چه گونه خودش و کتاب خانه اش قابل شناسایی است که به قدر میخ خیمه ای در شیراز اثر مادی ندارد، لااقل می دانیم که نسخه ای به نام اسکندر سلطان از سنه ی ۸۱۸ هجری باقی نمانده و تنها نیم نسخه ای از اشعار حافظ با قید همین تاریخ، شامل شرح زیر و بدون نام سلطان اسکندر مجهول الاسم و المکان موجود است !

« ۷ . نسخه ی «حی» مورخ ۸۱۸ هجری قمری. این نسخه متعلق است به کتاب خانه ی آصفیه در حیدر آباد دکن هندوستان. در متن نسخه کلیله و دمنه آمده است و در حاشیه از صفحه ی ۲۷۳ تا ۴۶۲ دیوان حافظ کتابت شده است. رقم کاتب در پایان کلیله و دمنه چنین است: و فرغ من کتبه یوم الثلثا ثانی عشر شهر ربیع الاول سنه ثمان عشر و ثمان مائه و الحمد لولی الحمد.»

(سلیم نیساری، نسخه های خطی دیوان حافظ، از قرن نهم هجری، ص ۲۲)

در شرح این تنها نسخه ی مورخ ۸۱۸ هجری، نامی از اسکندر سلطان نیست و تا دیر نشده یاد آور شوم که نقل از کتاب نیساری تایید صحت کتابت نسخ معرفی شده به وسیله ی او از نظر زمانی نیست و تردید نکنید تمامی ۶۷ نسخه ای که نیساری به عنوان نسخ دست نویس قرن نهم هجری معرفی می کند، بدون استثنا و چنان که خود، در لابلای مطالب اش می آورد، مجعول و مجهول و دست برده و غیر مطمئن است. چنین نقل هایی را از آن باب می آورم که مبدا اسامی این متخصصین معروف اروپایی، چون فرانسیس ریشار شما را بفربید، زیرا شاهدید اطلاعاتی که ارائه می دهد با همین افاده های موجود نیز منطبق نمی شود. این حضرات گویی عادت کرده اند برای صاحب نظران ایرانی اعتبار و ارزشی قائل نباشند و هر یاهو ای را به عنوان تاریخ و ادب ایران از شکم مهمل بافی های خود بیرون بریزند. و بالاخره به نسخه ی سلطان ابوالفتح نامی می رسیم که گویا در ابتدای قرن دهم نسخه ی کنونی حافظ را به بازار داده است، با ۴۸۹ غزل و ضمائم دیگر آن، از رباعی و قطعه و قصیده و نمی دانیم که از چه راهی در این فاصله ی نسبتا کوتاه، حافظ صاحب ۲۰ غزل را سراینده ی قریب ۵۰۰ غزل کرده اند و تعلق یافته های خویش به حافظ را، چه گونه تشخیص داده اند، چنان که نمی دانیم فرانسیس ریشار از کجا و بر چه اساس می گوید که: «چنین می نماید که این کار توجه عامه را جلب نکرده بوده است، زیراکه موفقیت اندکی نصیب آن شد، که البته ممکن است به این سبب باشد که کتاب خوب توزیع نشده بود» ! شاید که این فرانسوی مزور در زمان سلطان ابوالفتح، رئیس اتحادیه پخش کنندگان کتاب در افغانستان بوده که سبب ناکامی کتابی را در جذب قبول مردم، با این دقت بیان می کند! اما به هر حال مورد نظر من بیان این دریافت است که اگر این سخن ریشار را بپذیریم، پس لااقل مردم زمان سلطان ابوالفتح از این خیل کنونی سرسپرده به دیوان حافظ، که برای خریدن ماست هم از آن استفسار می کنند، بسی هوشمند تر و غیر عوام تر بوده اند و متذکر شوم که بررسی مادی و نشانه شناسانه ی تاریخ، حضور ادبی شاعری به نام حافظ، صاحب و سراینده ی ۲۰ یا ۵۰۰ غزل را، تایید نمی کند.

« هیچ یک از کاتبان در پایان کار کتابت به این مسئله مهم اشاره نکرده اند که دست نویس خود را از روی چه متنی با چه مشخصاتی استنساخ کرده اند. ولی بررسی کیفیت ضبط کلمات و عبارات و به خصوص احتوای مواردی که به عنوان (قرائت های ویژه) معرفی می شود

به تقویت و اثبات این حدس و احتمال کمک می کند که نسخه ی مورد بررسی از یک متن موثق و اصیل رونویسی شده است. **این معیار با عنوان (اصالت متن) توجیه می گردد.**

(دکتر سلیم نیساری، نسخه های خطی حافظ، از قرن نهم هجری، ص ۱۹).

این روال عمومی دست نوشته های فارسی است که هیچ نسخه برداری به متن اصلی مورد مراجعه ی خویش اشاره نکرده باشد، زیرا که ساختن هر اصلی برای استنساخ، بلافاصله این سؤال اساسی و اولیه را می سازد که پس نسخه بردار برسر متن اساس خود چه بلایی آورده است؟ و چون چنین اصل هایی فقط در ذهن جاعلین شکل می گرفته پس وضعیت نسخه شناسی زبان فارسی را منتهی به روزگار کنونی می بینیم، که در واضح ترین کلام، کسی از حقیقت چیزی خبر ندارد و یقینی به بیانی را ضمانت نمی کند. حیرت آدمی زمانی به عالی ترین حد از حرارت خود می رسد که همین نوشته های بی هویت را اساس هستی اقلیمی و سیاسی و فرهنگی خود پنداشته ایم!

« گذشته از نام رساله ها که بسیار ابتدایی و نپخته است، شکل و شمایل آن ها هم گویای چنین وضعی است. مهم تر از این نام ها، که به مرد سخنوری چنان کوتاه و گزیده گوی نمی آید، زبان رسالات با زبان مردی که بتواند به عربی شعر بگوید، سازگاری ندارد و باید روزی با دقت و جامعیت مورد بررسی زبان شناسانه قرار گیرد. من از این وضع نتیجه می گیرم که این نوشته ها اگر نه همه، بیش تر یادداشت های موقت یا صرفا به قصد حفظ مطلب بوده است که خیام آهنگ آن داشته که روزی هر یک رساله یا کتابی شسته و رفته فراهم آورد، اما شاید در این کار اصراری نداشته و سایه ی سرو و لب جوی، یا اندیشیدن به آن ها را به تر از رونویسی و پاک نویس کردن یافته است. هیچ کس نمی تواند باور کند که اندیشمندی چون خیام مطلبی ساده، کوتاه و ابتدایی درباره ی نوروز را «رساله ی کشف حقیقت نوروز» نام دهد.»

(عمر بن ابراهیم خیام نیشابوری، نوروز نامه، به کوشش علی حصوری، ص ۵)

آیا سرعت سقوط را ملاحظه می کنید؟ در همان حال که معترف اند متنی صلاحیت و ارزش ارجاع به این و آن را ندارد و به راستی نوروز نامه ی خیام یکی از کودکانه ترین متون ظاهرا کهن فارسی است که احتمالا خاخامی در سکرات کامل مستی تحریر کرده و شامل مباحثی است که از فرط سخافت چشم آدمی از گردش بر سطور آن شرم می کند و انتقال سطری از آن به این صحنه را مناسب مقام ندیدم، اما پرمدعایی چون حصوری، باز هم آن را با هزار من سریش و گریم و پرگویی به ریش خیام بی نشان و گنجینه ی ادب به اصطلاح فارسی می چسباند، چرا که بدون این وصله پینه ها قادر به

اثبات موجودیت خویش نیستند و ملاحظه می کنید در عین این که معترف اند «باید روزی با دقت و جامعیت مورد بررسی زبان شناسانه قرار گیرد»، به جای اقدام به این بررسی، که تکلیف اولیه ی موضوع را تعیین کند، از فرط دست بستگی و بی مایگی، همین نروز نامه ی معیوب و نامرغوب را هم به نام خیام به بازار می فرستند که مجهول الاحوال دیگری در زمره ی دیگر نیشاپوریان، از قماش عتیق است.

« نروز نامه کتابی است منسوب به خیام نیشابوری، ریاضی دان، اندیشمند و رباعی پرداز پر آوازه ی ایرانی. **این متن از نظر زیبایی و محتوای کم نظیرش** درباره ی نروز، اسپ، رز، خوید و... بایستس نوشته ی مردی بزرگ، دانشمند و آزاده باشد.»

(نشر چشمه، نروز نامه، به کوشش علی حصوری، صفحه ی پشت جلد)

چه گمان می کنید؟ متن بالا را از برگ آخر جلد همان کتابی برداشته ام که سازنده ی آن، علی حصوری، «بسیار ابتدایی و نپخته» ارزیابی کرده بود و احتمالاً ناشر آن، در گنده انگاری های معمول کاسبان کتاب، همان صفت «ابتدایی و نپخته» برای کتاب را، که هنوز لبریز از تعارفات است، به «زیبا و با محتوای کم نظیر» تبدیل کرده است! این نیست مگر مسابقه ای از همه سو، برای یافتن نزدیک ترین راه تحمیق مردم، تا از خواب آلودگی ناشی از مصرف مخدر شعر و نثر بی صاحب و نوساخت و مشکوک الاحوال فارسی بیدار نشوند.

« در مورد کارگاه های بی شمار کاتبان مرکز فارس غالباً به اقوال پیر بذاق قزوینی استناد می شود: «در شیراز کاتبان بسیار یافت می شوند که به خط نستعلیق کتابت می کنند، و همه از روی دست هم کار می کنند چندان که تشخیص خط هایشان از یکدیگر ناممکن است. **زنان شیراز هم به کار کتابت اشتغال می ورزند، هر چند که سواد خواندن ندارند کورکورانه خطاطی می کنند چنان که گویی تصویر می کشند... در هر خانه افراد زیر یافت می شوند: زن کاتب است، شوهر: مینیاتور پرداز، دختر: طلا/مطالاکار و تذهیبکار، و پسر: صحاف.**» البته به نظر می رسد که این قول در حد افراط قرار دارد، زیرا که شیراز در آن روزگار جایگاه تقریباً «صنعتی» تولید نسخه های خطی ادبی و قرآنی است. تولید انبوه در اصطلاح امروز. وانگهی در مورد نسخه هایی که در سده ی دهم هجری در این گونه کارگاه ها تولید شده اند باید گفت که **متن نسخه ی نوشته شده خیلی کم تر از نسخه های کتابت شده در زمان های دیگر و کارگاه های دیگر قابل اطمینان است**، و این که نسخه ای فاقد تذهیب باشد نمی تواند از چشم یک ادیب نقطه ی ضعف به شمار آید. با وجود این ها استثناهایی هم وجود دارند: مثل نسخه ای از اشعار خاقانی که به شماره ی ۶۲۰ در مخزن فارسی کتابخانه ی ملی فرانسه جای دارد و در آن شرح و تفسیرهای حاشیه هم عیناً نقل شده اند. این نسخه از نوع همان «تولید انبوه» است که در سال

۱۰۰۹ هجری در شیراز اتمام یافته است. آیا هدف کاتب این بوده است که نشان دهد که نسخه‌ی مقابله شده است؟ در مورد نسخه‌های کتابت شده در شیراز که تعدادشان در فاصله‌ی سده هفتم تا اوایل سده یازدهم بسیار فراوان است سوالی مطرح می‌شود: کاتبان برای یافتن نسخه‌هایی استنساخشان از آن خواسته می‌شد به کدام کتابخانه‌ها مراجعه می‌کردند و دسترسی داشتند؟ آیا نسخه‌ای که باید از روی آن استنساخ می‌شد توسط سفارش دهنده در اختیار خوش نویس قرار می‌گرفت؟ فقط با یک تحقیق دقیق و موشکافانه درباره‌ی خانواده‌ها یا گروه‌های مختلف نسخه‌های خطی می‌توان به این پرسش پاسخ داد.»

(فرانسیس ریشار، کتاب ایرانی، ص ۶۷)

بفرمایید این هم توصیف نمونه‌ی یکی از مراکز تولید انبوه نسخ قدیم در شیراز. حتی فرانسیس ریشار هم برای اعلام درک خود از شوری بی حد آش، می‌پرسد این همه نسخه‌ی کهن که خانواده‌ها با تقسیم کار به تولید آن مشغول بوده‌اند از کدام منبع برداشته می‌شده است؟ فرانسیس ریشار هم چون حضوری، گرچه معترف و معتقد است که تمامی این داده‌ها و مدعاها نیازمند تحقیق دقیق و موشکافانه است، اما انجام نشدن چنین تحقیقی را مانع انتشار موهومات موجود نمی‌بیند و از قول پیردق نامی، که سرگذشتی شیرین تر از هری پاتر دارد، باز هم بدون ابراز تردید در اصل موضوع، گمان می‌کند که خانواده‌های شیرازی، که تروپ نسخه‌نویسی تشکیل می‌داده‌اند، کار خود از قرن هفتم هجری آغاز کرده‌اند، زیرا که لابد بر انتهای یک کتاب ظاهراً دست نوشت شده در شیراز، رقم تحریر قرن هفتم یافته است تا ساده لوحی او و نظایر او اثبات شده باشد و اگر توجه دهم که یافتن شهری با نام شیراز، با چنین توان و تربیتی، در قرن هفتم هجری چندان میسر و معتبر نیست، بی شک یکی از همین دست‌نوشته‌ها را سند رد اعلام من قرار خواهند داد! اگر هنوز نتوانسته‌اند و هرگز نخواهند توانست نسخه‌ای مخطوط به زبان فارسی، مقدم بر عهد صفوی عرضه کنند، که احتمالاً یکی از آن‌ها را پایه‌ی رونویس‌های شیراز عهد صفوی بیانگاریم، پس آن نهضت نسخه‌سازی شیراز، که فرانسیس ریشار قبول دارد، جز آغازی برای رونق بازار زبان فارسی معنا نمی‌گیرد. آیا در چنین اوضاعی جایی برای مباحثه در این یا آن باب تاریخ و فرهنگ و هویت ایرانیان باقی می‌ماند، اگر بخواهیم هستی جداگانه‌ای جز تعلق به اسلام را بر خود ببندیم؟!

« در واقع شیراز در فاصله‌ی قرون وسطی تا سال ۱۰۱۰ هجری، مهم‌ترین کانون تهیه‌ی کتاب‌های مذهب فارسی بوده است، و سال‌های آخر سده‌ی نهم هجری یکی از بارورترین دوره‌های کاری کارگاه‌های هنری ایران به شمار می‌آیند. در عین حال، در میان مجموعه‌های کتابخانه‌ی ملی فرانسه می‌توان از سه نمونه‌ی کاملاً مشخص و متمایز یاد کرد که خاص سبکی هستند که فعالیت وسیع کاتبان و مذهبیان شیراز آن را برای مجموعه‌داران آشنا و خودمانی کرده است.»

(فرانسیس ریشار، کتاب ایرانی، ص ۱۲۴)

این هم شاهد مدعای من در اثبات زود باوری یا به تر بگویم حيله گری آوازه مندان غربی در مسائل مختلف مربوط با شرق میانه و به ویژه ایران، از زبان و به اعتراف خودشان. فرانسیس ریشار هنوز پاسخ نداده است که این گروه های حرفه ای نسخه نویسی و یا در واقع این هیئت های جعل، منبع مورد نیاز برای کار خود را از کجا فراهم می آورده و سفارش دهنده و دست مزد پرداز به آنان چه کس و یا گروه و مقامی بوده است، زیرا بدون تصور بازار و درخواست و خواهان این گونه امور، چنین سازمان دهی حیرت انگیزی که مادر بی سواد خانه را نیز به خدمت می گرفته، مسلماً مقرون به صرفه نبوده و علت وجودی نداشته است، اما فقدان چنین پاسخی مانع او نیست تا همین حیرت های بی پاسخ مانده را، با اندکی رنگ و روغن و لکه گیری عیب پوشانه، به جای واقع امر به مغز مردم فرو برد و به عنوان صاحب تخصصی ممتاز، در تلقیح دروغ به جنین فرهنگ ملتی موظفانه بکوشد .

نوشته شده در یکشنبه، ۰۸ بهمن ماه ۱۳۸۵ ساعت ۰۱:۳۰ توسط ناصر پورپیرار

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۳۲

(شاهنامه فردوسی-۱۲)

« در مورد املائی واژه ها نیز همیشه از املائی درست تر که بیش تر در دست نویس های کهن تر یا معتبرتر آمده است و بی هیچ گمانی املائی زمان فردوسی بوده است، پیروی کرده ایم، ولی همیشه املائی دیگر را هم در جزو نسخه بدل ها ثبت کرده ایم. برای نمونه: شست به جای شصت، تشت به جای طشت، در زمان فردوسی در واژه های فارسی هنوز حرف های ص و ط ، چندان راه نیافته بود و محتمل است که واژه هایی چون صد، اصطخر، طهمورث، طهماسپ، طوس و مانند آن ها هنوز به صورت درست تر، یعنی به سین و ت نوشته می شد.»

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، مقاله ی جلال خالقی مطلق، با نام دانشی به نام شاه نامه شناسی، ص۶۷)

خالقی مطلق سال هاست که عمر خود را بر سر بیگاری و کار گل شاه نامه شناسی گذارده است، با نحوه و نگاهی که در بالا می خوانید. او چنان که هزار سال پیش کنار دست فردوسی نشسته باشد،

خود را بی هیچ گمانی از املای درست زمان فردوسی با خبر اعلام می کند و حتی می داند که در زمان فردوسی به جای «طین و ص»، «ت و س» می نوشته اند که فارسی درست تری بوده است!!! اگر او در این پندار و اندازه است که نمی داند «ط و س و ت و س»، بدون هیچ تفاوت و تغییری، مثل الف و ب و دال و ر و ز و غیره، تماما برداشته شده از الفبای عرب است، که بی چشم و رویانی با وقاحت تمام بر آن نام حروف فارسی گذارده اند، پس توسل خالق به این معلق بازی های مضحک عرب شناختن حرف ط و فارسی دانستن حرف ت داستان بدون شرحی است که از بی سوادی او می گوید و از بلایی که کاتبان و جاعلان قرون اخیر با سهولت تمام بر سر مدعیان ما آورده اند و در عین گسیل دسته جمعی آنان به دنبال آن بنشن سیاه، خود به کمال لازم تفریح کرده اند.

« چنان که می دانیم ، در بیش تر دست نویس های کهن فارسی، غالباً حرف های پ، چ، ژ، گ را به صورت ب، ج، ز، ک نوشته اند. ناچار مواردی پیش می آید که یک واژه واحد را به هر دو حرف می توان خواند. ما در این گونه موارد، ریخت کهن تر را که گاه می توان آن را از راه صورت آن در زبان پهلوی بازشناخت، برگزیده ایم. برای نمونه ب خوانده ایم به جای پ در واژه های: بزشک، بسیج، و یا پ خوانده ایم به جای ب در واژه های: اسپ، گرشاسپ، ژوپین، پردود، پادافره، و چ خوانده ایم به جای ج در واژه های: نخچیر، چپیره، بسیج، و ز خوانده ایم به جای ژ در واژه های: آزدن، زنده، دز، بزشک، و ژ خوانده ایم به جای ز در واژه های: ژوپین، بژه، مژه، و ک خوانده ایم به جای گ در واژه های: کرشاسپ، کرسیوز، و گ خوانده ایم به جای ک در واژه های: افگندن، گیومرث، کرگس، کامگار، نیاگان، تگاور، گیهان، پیگار و دیگر و دیگر. ولی قاعده ی ذال معجم را نگه نداشته ایم و آن را همه جا به صورت دال نوشته ایم. همچنین حرف ی را که برای نرمی و روانی و آسانی تلفظ میان دو مصوت می آید، همیشه به صورت یای دو نقطه نوشته ایم و ن به صورت همزه: گویی به جای گوئی و اگر پیش از کسره اضافه آمده است نیز آن را به صورت ی نوشته ایم: جامه ی زرنگار به جای جامه زرنگار. در مقابل الف هایی را که در تقطیع می افتند، در نوشتن هم انداخته ایم: ازیشان، به جای از ایشان، خواسته ست به جای خواسته است و خواستست. مگر جایی که افکندن الف دریافت مطلب را دشوار سازد: از ایران به جای ازیران.»

(همان، همان مقاله، ص ۶۶)

به بازار مکاره ای که در آن خالق مطلق همه چیز را به جای همه چیز قالب می زند و می فروشد، خوش آمدید ! مطالب بالا چندان طرب انگیز است که گویی سخن در اجرای شیوه ی نوعی بازی سرگرم کننده با رفتارهای دل خواه است و نه یک زبان که باید از اسلوبی معین تبعیت کند: ب را به جای پ می گوئیم و اگر دوست نداشتیم پ را به جای ب می گوئیم؛ ژ را به جای ز می گذاریم و اگر به دل مان ننشست، ز را به جای ژ می گذاریم؛ به جای چ می نویسیم ج و اگر مفرح نبود به جای ج می نویسیم چ و از این قبیل شیرین زبانی های کودکانه و اگر از او دلیل بپرسید، چنان که در فوق ارائه

داده است، یکی را کهن تر و دیگری را نوتر معرفی می کند! اما او از کجا تشخیص می دهد که چه فرم و گونه ای کهن تر و مسن تر و کدام یک نوتر و جدید تر است، برای دریافت جواب به وادی مخصوصی می رویم که هیچ صاحب خردی جز برای عبرت آموزی از آن گذر نمی کند، هرچند که ممتاز فکرات ما در صد سال گذشته مجذوب این سرزمین عجایبی بوده اند که والت دیسنی های زبان فارسی از آن تصاویر متحرکی پر از ناممکنات، اما خیال انگیز فراهم کرده اند!

« کاتب مقدمه حرف پ را گاهی وقت ها با سه نقطه و گاهی با یک نقطه می نویسد: پادشاهی / بادشاهی. گاف را همیشه مثل کاف می نویسد، چ را گاهی وقت ها با سه نقطه و گاهی هم به یک نقطه می نویسد و برخی اوقات اصلا برایش نقطه نمی گذارد، شین را به سه نقطه و گاهی هم با هشتکی به شکل رقم ۸ که بر بالای کشیدگی آن قرار می دهد می نویسد، ژ را همیشه با سه نقطه می نویسد: قاعده ی ذال را هم رعایت نمی کند. در صفحه ای که اسامی پادشاهان ایران آمده در اکثر مواردی که نام یزدگرد ذکر شده، گاف را به جیم گردانده و واژه را به صورت یزدجرد نوشته. گشتگی گاف به جیم و نه برعکس، از آن جا معلوم می شود که در مواردی که از دستش در رفته و صورت اسم بدون دست خوردگی موجود است، نام این پادشاه یزدکرد نوشته شده است. پس معلوم است که کاتب اصلا نام را با کاف می نوشته و یا خودش یا کس دیگری بعدا در این رسم الخط دست برده است » .

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، مقاله ی محمود امید

سالار با نام پیش گفتار شاه نامه ی فردوسی...، ص ۱۶۷)

این هم دست فروش و بساط دار دیگری در همان بازار مکاره! انگار که شیطنت های خانوادگی نوه های ملوس شان را با شادمانی تمام بازگو کنند، از بازی شورانگیز پ و چ می گویند و کاتب را نه تمسخر بل تشریح می کنند که چه گونه به میل خویش یک واژه ی معین با حرف پ را برای تغییر ذائقه، گاه ب می نوشته است و هیچ یک از خیال نگذرانده اند که این جا سخن از نگارش به خط و زبانی معین است و اگر آن زبان پ و چ و ژ را می شناخته، پس چرا کاتبی در متنی واحد، هرکجا هوس کرده پ را ب، ژ را ز و چ را ج و یا ح نگاشته است؟! زیرا که این ها خود می دانند اوضاع از چه قرار است و برای شان پسر با پ با بسر با ب و یا پدر با پ و یا بدر با ب تفاوتی ندارد هرچند که دگرگونی معنایی آن ها از زمین تا آسمان باشد. به زودی معلوم همه خواهیم کرد که به راه اندازان این بازی احمقانه با خبر بوده اند که با گروهی روشن فکر ظاهرا خجسته و انصافا بی مایه رو به رویند که در جای کنکاش های بنیانی، می توانند بی خیالانه بیست سالی از عمر خود را بر سر این موضوع خنده دار تلف کنند که پ کهن تر است

یا ب، ت فارسی تر است یا ط و پیش خود چنان گمان برند که گره ای از ستارگان آسمان ادب و لغت و زبان و بیان فارسی را گشوده اند!!؟

« چنان که گفتیم برخی از این ویژگی های رسم الخط صفحات نونویس متن مبین این است که از **روی نسخه های قدیمی استنساخ می شده است**. مثلا در برگ ۵۲ ر، «چه کرد» را مطابق رسم الخط قدیم «چکرد» و «چه گوید» را «چگوید»، «چه گویم» را «چگویم»، «خورشید» را «خرشید» نوشته است... البته این ها مختص به برگ های نونویس نسخه نیست، زیرا در **برگ های قدیمی نیز این قاعده به صورت یکنواختی رعایت نمی شود** به طور کلی می توان گفت که در اکثر نسخ خطی قواعد رسم الخط همیشه به صورت یکدست حتی از **سوی کاتب واحد رعایت نمی شود**... در مورد رسم الخط نسخه های فارسی یک مطلب را باید به خاطر داشت و آن این است که **نمی توان هیچ قاعده ی محکمی که همه ی کتاب و نساخ همیشه از آن پیروی می کرده اند در این نسخه ها یافت**. هر کاتبی شیوه کلی خود را دارد که حتی از آن هم گاه تخلف می کند.»

(منصور رستگار فسایی، متن شناسی شاه نامه ی فردوسی، مقاله ی محمود امید سالار با نام پیش گفتار شاه نامه ی فردوسی...، ص ۱۶۷)

پس قضیه به این صورت درآمده است که می گویند رسم الخط صفحات نونویس را از روی متن های کهنه بر می داشته اند، که نمی دانیم این تشخیص و تشخیص چه گونه بر اینان عرضه و ارزانی شده و از کجا باخبرند که کاتب متون کهنه، که سطری از آن را به دست ندارند، چه چیز را به چه صورت می نوشته است؟ و دل خوشی فراوانی می خواهد تا بخندیم هنگامی که بلافاصله می خوانیم همان کاتبان کهن نیز همیشه یکنواخت نمی نوشته اند!!! در تصور من تنها این راه گشوده است که پشت این حضرات احتمالا به چند پیش گو و عالم از غیب گرم بوده است که این همه با فراغ بال و افتخار، نادانسته های خود را چنین معجزه وار جای گزین دانایی می کنند و بالاخره نیز معترف اند که نه در نگارش حرف ب و پ و ت و ط و نه در موارد دیگر نمی توان هیچ قاعده ی محکمی یافت که حتی یک نساخ واحد و در متنی واحد از آن پیروی کرده باشد. به راستی که زبانی شیرین تر و مناسب پاس داشتن و در عین حال بی صاحب تر از این یافت نمی شود که هرکسی را در صحنه ی سیرک وار آن، مشغول عرضه ی شیرین کاری ها و شعبده بازی های شخصی خویش می بینیم، همراه نویسندگان و نسخه بردارانی که گویی با حروف این خط و زبان معاشقه می کرده اند!!!

« اما متأسفانه گاهی شرح و تفسیرها خیلی بعد و به وسیله ی شخصی دیگر به متن افزوده می شوند. مثلا یک نسخه دیوان خاقانی در سده ی دهم هجری کتابت شده است، اما همان گونه که

در حاشیه تصریح شده، شرح و تفسیرها در قرن دوازدهم، به وسیله ی یک هندی که هیچ چیز از او نمی دانیم، و با مقابله با «نسخه ی میان نورالله شیونداری» در حواشی آن افزوده شده اند. این نسخه به شماره ۶۲۱ در مخزن فارسی کتابخانه جای دارد.»

(فرانسیس ریشار، کتاب ایرانی، ص ۶۴)

نه این گونه آگاهی ها، نه آن خانواده های شیرازی که از مادر بزرگ تا نوه نسخه جعل می کرده اند، نه آن دانشگاه آموزش کتاب سازی در اروپا، نه آن انبوه نسخه نویسان هندی و اهل عثمانی که در اوائل قرن دهم به بعد، مرکز و مشغول انتشار متون فارسی بوده اند، نه آن مثنوی که در کابل و هند می یابند، نه آن دیوان حافظ که در مدت چند دهه از دو صد بیت به پانصد غزل متورم می شود، نه نبودن کاروان سرا و حمام و بازار و آب انبار، نه زندگی پر از هراس و هزار ساله ی مردم بر بلندی ها و قلاع غیر قابل عبور، نه فقدان دو واژه ی فارسی بر سنگ و پوست و چوب و کاغذ در ماقبل صفوی و احتمالاً حتی نه اعتراف شخص فردوسی، حتی اگر از قبر برخیزد و منکر همه چیز و حتی شخص و مقبره ی خویش شود، ظاهراً گروهی را ذره ای از جایگاه کنونی نخواهد جنباند که دریابند بر سر چه سرگرمی جفجغه سانی عمر می گذرانند، چه گونه بر ریشه ی پوسیده ای آویزان شان کرده اند و به صرافت نمی افتند که از کنج بویناک خیالات تاریخی و ادبی خویش بیرون بلغزند، نفسی تازه کنند و هستی سرزمینی را با بازی کلماتی درهم نیامیزند که حتی نمی دانیم از حلق چه کسانی بیرون ریخته است!

« مع هذا چون چند نسخه ی خطی از متنی نزدیک به عصر فردوسی در دست داریم تا حدودی نسبی می توان بر شیوه ی کتاب و نحوه ی تنظیمی که در نسخه های اوائل قرن پنجم به کار رفته است واقف شد. فی المثل خط اسدی طوسی همشهری فردوسی و سراینده ی منظومه گرشاسب نامه که نسخه ای از کتاب دارونی الابینه عن حقایق الادویه را به سال ۴۴۷ هجری نوشته است در دست داریم و آن نمونه ای است گویا از رسم الخط و کاغذی که در اوقاتی نزدیک به عصر فردوسی در شهر طوس مرسوم بوده. اوراقی معدود هم که از نسخه ی وامق و عذرای عنصری و گرشاسب نامه ی اسدی به دست آمده است که به احتمال قوی از آن روزگاران و نمونه ای است از طرز ضبط و نگارش کتب شعری در عهد غزنویان.»

(شاهنامه از خطی تا چاپی، مولف ایرج افشار، ص ۵)

بی پروایی در ارائه ی اطلاعاتی مبنی بر تصورات، در جای محکماتی که لازمه ی چنین گفتارها است، در این چند سطر نقل از نوشته های افشار بی داد می کند. در نزد او اثبات مطالب در زمره ی فرعیات است و ابایی ندارد که پیش از ارائه ی هر مستندی مدعی شود که نسخه هایی نزدیک به عصر فردوسی از همشهری فردوسی به دست آورده است که کسان دیگری هم او را استاد و برخی دیگر

خواهر زاده ی فردوسی نوشته اند. برای این فرزندگان بی فروغ رجوع به صحت این جزئیات بی هوده می نماید و تفاوتی در این معرفی نمی بینند که شخص واحدی حتی تواما همشهری، استاد و برادر زاده ی فردوسی بماند، زیرا که سر دادن سخن زمانی که محتاج ادله نباشد، لاجرم همان اندازه بی سر و ته می شود که می خوانید. غرض اولیه و اصلی این است که بر اساس خیالی دیگر، مبنی بر یکسانی و انطباق مواد نوشته ای، با ممکنات زمان فردوسی، ما را صاحب نسخه ای از دانشوری مقدم بر شاه نامه بدانند و اگر کس دیگری از میان خودشان مطلقا بر این سخنان بخندد و نفی کند باز هم او را مجاز و محترم می دارند و کسی بر کسی نمی شورد زیرا که رد یک گمان بر مبنای گمانی دیگر، داد و ستد دلچسب و سرگرم کننده و مفرحی است که چیزی از کسی نمی کاهد و ضرری به کسی، مگر فرهنگ ملتی نمی رساند، که محل نگرانی این حضرات نبوده و نیست. پس اصلح آن که این لجنزار را به هم نزنیم!!!

« درباره ی احوال و اقوال و آثار این شاعر لغوی قرن پنجم هجری در متون قدیم و کتب و تذکره و آثار تحقیقی دانشمندان ایرانی و خاور شناسان اروپایی سخن بسیار رفته است و نقد گفتار آنان نیز از قبیل این که **برخی او را استاد فردوسی و گروهی خواهر زاده ی وی دانسته و پاره ای به وجود دو شاعر اسدی تخلص قائل شده اند، تا بر برخی اشکالات ناشی از نقص تتبع و تحقیق خویش به آسانی پرده کشند، به نحو مستوفی شده است...** کتاب الابنیه را که تالیف ابومنصور موفق بن علی الهروی و در مفردات ادویه است و در کتاب خانه ی دولتی وین اطریش مطبوع می باشد، اسدی در ماه شوال سال ۴۲۷ هجری تحریر کرده است و **گرشاسب نامه را به سال ۴۵۸ هنگام اقامت در نخجوان** نزد امیر ابودلف حکم ران آن ملک به فرمان و اشارت دستور و دبیر وی و به پاداش انعام و احسانی که از آن امیر دیده بود، به انجام رسانده است.»

(اسدی طوسی، لغت فرس، مقدمه ی محمد دبیر سیاقی، ص ۳)

چنین نقل می کنند که فردوسی را برادر زاده ای بوده، هم در سمت استادی او. می گویند فردوسی سرودن شاه نامه را در ۳۸۰ هجری به پایان رسانده و این برادر زاده ی استاد را، ۷۸ سال پس از فراغت فردوسی از شاه نامه نویسی و سال هایی پس از درگذشت شاگرد و برادر زاده ی دیوان پرداز خود، هنوز مشغول نسخه نویسی می بینیم، حال کسی از همین حضرات معرکه گیر، لااقل سن برادر و این برادر زاده ی فردوسی را تعیین کند تا این اباطیل، صورتی عاقلانه تر و ممکن تر بگیرد و از کشف شگردهای صنعت دروغ در دروغ به عنوان پوششی بر ناممکنات موجود در شناس نامه نویسی برای تاریخ و فرهنگ مردم ایران، محظوظ شویم.

اینک افتخار دیدار برگی از آن کتاب الادویه نصیب تان شده است که می گویند اسدی طوسی در قرن پنجم هجری نوشته است. خرچنگ قورباغه ای تمام عیار که غمزه و اطوارهای سبک سازانه ی یک جاعل کهنه کار هندی از سر و روی آن می بارد. کسی خود را موظف نمی بیند که برای صحت ادعای قدیم ترین شمردن این دست نویس فارسی دلیلی قابل اعتنا بیاورد، لازم نیست بر این نوع نگارش نامی بگذارند و پیشینه و مقدمه ای بر آن، حتی به دروغ بنویسند. این خط عجیب می تواند ناگهان از آسمان افتاده باشد با این ویژگی که در واژه های سطر آخر آن می بینید: چون به جای چون و پوست به جای پوست و در همه جا کی به جای که. احتمالاً مرکب این دست نویس در زمره ی میراث سلیمان بوده و از دوام افسانه ای برخوردار بوده است که ۹۰۰ سال عمر، کم ترین سایه و ساییدگی و رنگ پریدگی بر جلای آن نشانده است! اما اگر نویسنده ی این نسخه همان اسدی طوسی است که فرهنگ لغت فرس را فراهم کرده، چرا هیچ یک از اطوارهای این دست خط و اداهای این ویژه نویسی را در لغت نامه ی خویش مراعات نکرده است؟

« **چاپلوس**: فریبنده باشد. بوشکور گفت:

مکن خویشتن سهمگین چاپلوس، که بسته بود چاپلوس از فسوس

نوس: قوس و قزح باشد. خسروانی گفت:

از باد روی خوید چو آب است موج موج، وز نوس پشت ابر چو چرخ است رنگ رنگ.»

(اسدی طوسی، لغت فرس، ص ۶۱)

این همان اسدی طوسی است که چون را جون و پوست را پوست نوشته بود، اما این جا و در لغت نامه ی معروفی که از همان زمان به شخص او نسبت می دهند، چاپلوس را معنی می کند با همان چ و پ که همه با آن آشناییم و حتی از شاعران پیش از خویش ابیاتی به کرایه می گیرد تا معلوم شود قریب قرنی پیش از او هم چ و پ برای گویندگان شناسا بوده است! و خنده دارتر از همه این که همین اسدی طوسی که دائما خود را با نسخه برداری از آثار دیگران سرگرم می کرده است، در فراهم آوردن نسخه ای از همین لغت نامه ی خود چندان بی خیالی نشان داده، که محمد دبیر سیاقی مصحح کتاب اش در ۹۰۰ سال بعد، او را چنین تمسخر می کند :

« از لغت فرس اسدی طوسی تا آن جا که نگارنده اطلاع دارد پنج نسخه ی کهن موجود است... نسخه ی پنجم ظاهرا قسمتی از نسختی است از لغت فرس اسدی متعلق به کتاب خانه ی ملی ملک که کوشش و تجسس آقای دکتر صادق کیا استاد دانشمند دانشگاه تهران آن را از پس پرده ی فراموشی بیرون آورده ... و آن از روی قرائن **ظاهرا در ۷۲۲ تحریر یافته و قدیم ترین نسخه ی موجود است...** این چهار یا پنج نسخه هیچ یک چنان که باید منطبق بر یکدیگر نیستند بدان حد که اختلاف کلی تعداد لغت و نوع و میزان شواهد و دگرگونی عبارات و تعریف لغات را نمی توان حمل بر تسامح نساخت در استنساخ از روی نسخه ی اصل کرد و به عبارت به تر نام اختلاف نسخه نمی توان بر آن ها نهاد و **همین امر است که موجب تردید انتساب قطعی نسخه های موجود به اسدی طوسی شده است** .»

(اسدی طوسی، لغت فرس، ص پنج)

می بینید که به اعتراف خودشان نیز برگ نوشته ای با پدر و مادر درست، از هیچ زمانی به دست ندارند که خود بر صحت و سلامت نفس و نسل آن مطمئن باشند. در این جا فاصله ی قدیم ترین نسخه ی لغت فرس را با مولف آن ۳۰۰ سال می گویند، حال آن که مدعی می شوند اسدی طوسی از زمان خودش نسخه هایی از تالیفات دیگران به جای گذارده است!!! این معجزه زمانی با واقع امر گره می خورد و صورت درست می گیرد که مختصرا اعلام کنم: ابومنصور موفق بن علی الهروی نیز چون اسدی طوسی و چون فردوسی و چون ابوشکور و چون خسروانی و هر صاحب سخن و مقام سیاسی و سازنده و جنگنده و مکتب دار و طبیب و جغرافی دان و مفسر و مورخ دیگر، همراه تمام دست نوشته ها و دیوان ها و عهدنامه ها و اطوارهای شان، که به قبل از ظهور صفویه نسبت می دهند، جز دروغ کامل و عریان و خرده ریزهای بی ارزشی نیست، که برای پرکردن گوشه ای از چاله ی هولناک فقر تمدنی ناشی از قتل عام بنیان برانداز پوریم، جمع کرده اند .

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در پنجشنبه ۱۲ بهمن ۱۳۸۵ و ساعت ۲:۳۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۳۳

(شاهنامه فردوسی-۱۲)

پس، از تعارفات دست بشوییم و به تعقل روی آوریم. از یک شیرازی الاصل صاحب عنوان و با کرامت های مکرر، که به حکم مسئولیت های اش در مراکز فرهنگی فارس، لاجرم حجره داری زبان و بزرگان و بناهای فارس می کند و خود را کباده کش نام آوران و شیرین زبانانی می داند که گمان دارد در اقلیم فارس دفن شده اند، چند سؤال ساده پرسیدم از این دست که: ای با خیر از زیر و زیر شیراز، می توانی دلیل و نشانه ای بیاوری که پیش از صفویه به شهر شما اندام قبوری با نام سعدی و حافظ برقرار بوده است؟ و او با چشم های مغولی برخی از فارسیان شیراز! مرا می پایید باحیرتی متداول و مضاعف! خاموشی اش طولانی شد. نرم تر پرسیدم: چه می گویی؟ بالاخره سر برداشت، و نه چندان به سهولت و رضایت، گفت: حقیقت این که نه حافظ و سعدی، که قبر سیبویه و شاه شجاع و خواجوی کرمانی و کسانی دیگر هم، حجت قانع ساز جز سنگ قبر نوکنده ندارند، زیرا باخبرم تا سال ۱۳۵۰ شمسی سخنی از سیبویه و مقبره اش به شیراز نبود و در آن سال ها مسئولین امور آن زمان، مزار سیبویه را افتتاح کردند!!! گفتم حالا در باب همشهری شما جنید چه باید گفت، که در کتاب «شد الازار» و یا «مزارات شیراز» و یا «هزار مزار»، سلسله بزرگان فاقد نشانی، به ترتیب از یعقوب لیث صفاری تا سلطان جلال الدین شاه ابو شجاع و همین سیبویه و چند صد تن دیگر را، با دفن در خاک شیراز نام دار و وارد تاریخ و ادبیات فارسی کرده است؟!!

« **استاد سیبویه نحوی رحمت الله علیه**: کنیت وی ابو بشر است و آن اعرف است و گفته اند که کنیت سیبویه ابوالحسن است و نام او عمرو بن عثمان بن قنبر و مولی ابوالحارث بن کعب است و شیخ ابوطاهر محمد بن یعقوب فیروز آبادی در کتاب لغت آورده است که **سیبویه مبارک پسری باشد و سیبویه به فارسی بوی سبب باشد** و بدان که سیبویه علم نحو را از خلیل فرا گرفت و دیگر از عمرو بن یونس و غیر او و لغت از اخفش فرا گرفت... سیبویه از بیضاء شیراز بود و متوفی شد در سال صد و هشتادم از هجرت. بر قول قاضی جمال الدین که گفته است در شرح مفصل که **قبر سیبویه در شیراز است در مقبره ی باهلیه نزدیک دروازه ی کازرون** و بر قبر وی نوشته سیبویه ولی ما معین وقوف نیافتیم بر قبر وی ». »

(عیسی بن جنید شیرازی، تذکره هزار مزار، ص ۱۳۷)

می گویند این جنید شیرازی خود به آخر قرن هشتم هجری درگذشته و در شهری که کهن ترین مسجد جامع آن را باید همان پیش چشم خودش ساخته باشند، زیر لب از مزار یک نحوی قرن دوم هجری به شیراز چنان خبر می دهد که ناگزیر با زبانی فصیح و ادیبانه در انتها تایید دارد که: هیچ نیافتیم!!! از جمیع این عوالم معلوم می شود که شخص جنید و کتاب اش را قبل از سال ۱۲۵۰ شمسی ساخته اند، زیرا پس از آن سال سیبویه در شیراز مقبره داشته و عجیب این که نه در نزدیکی دروازه ی کازرون که جنید می گوید!!! التماس دارم سرسام نگیرید زیرا هنوز مرا با چند صاحب خرد کار است که با هم بر مزار این بارگاه خط و زبان و ادب فارسی بگیریم و ببینند که چه سهل و بوالعجب کاری در پیش گرفته اند: اگر از سلطان جلال الدین شاه شجاع، که حافظ این همه از او یاد می کند، قصر و دربار و بازار و حمام و آب انبار و کاروان سرایی به شیراز نمانده، پس برای حفظ نام او و امثال او، بر قطعه خاک بی مدعی و پرت افتاده ای، سنگ تازه کنده ای بگذار و کسی را بگمار تا شرحی بر قبر او در کتابی بنویسد تا این همه صاحب کلام و مقام، که فاقد اسباب ظاهر حیات اند، لااقل به سبب گورشان زنده بمانند و قابل اثبات شوند!!!! شگردهای جاعلانه و متنوع آنان پیوسته به همین سان ساده بوده است، چنان که در مورد پاسارگاد نیز همین نیرنگ را به کار زده اند، نخست در مزرعه ی چغندری سنگ های قصور کورش را چیده، سپس در شرح و بسط آن کتاب «پاسارگاد» نوشته اند!!!

«**امیر یعقوب بن لیث**: از ملوک صفاریه ی شیراز بود و در بدایت حال صفاری می کرد. اما متکبری جبار بود چنان که **روزی با عم خود می گفت** هرچند که فکر می کنم در حال و امر خود این کار دون لایق من نیست که من عمر صرف آن کنم . گفت چه کار لایق تو است؟ گفت می خواهم شرفی و صیتی و آوازه ای در دنیا پیدا کنم پس توجه به خراسان کرد و خدای تعالی مراد او بداد و غالب شد بدین دیار و ملوک را به قهر و اجبار مدین ایشان مسخر گشت تا به کرمان و فارس رسید و از آن جا به رود جیحون و به ری رفت و از آن جا به سجستان».

(عیسی بن جنید شیرازی، تذکره ی هزار مزار، ص ۲۲۸)

از چنین یعقوب لیثی بر می آید که خود را از کرمان به سیستان نرساند، که دو قدم راه است، بل ابتدا به جیحون و ری رود و سپس به سجستان سرازیر شود که شیب، طی راه را سهل تر می کند و از جنید نپرسید ۴۰۰ سال پس از ماجرا، از چه راه دریافته است که یعقوب لیث روزی نزد عم خود چه درد دلی آورده، تنها از این جماعت صاحب عصا و عینک و ردای استادی بپرسید این که جنید وصف می کند همان یعقوب لیث مذکور در «تاریخ سیستان» است و یا از این صفار نیز چون کورش هخامنشی، در تاریخ خود دو نمونه داشته ایم؟! بدین ترتیب با هر ضربه ی بیلی بر گودال این گور دسته جمعی قتل عام خرد مندی، که تازه کشف کرده ایم، پاره ی تازه ای از جنازه ی کتاب مجعول دیگری بیرون می افتد

تا از وسعت این قصابی بی رحمانه ی فرهنگ به ظاهر ملی خویش با خبر شویم و اگر نتوانسته اند و نخواهند توانست فارسی نوشته ای را کهن تر از دوران صفوی با اصطلاح جدیدشان رونمایی کنند، پس لاقلاً صاحب کرامت و فصاحت و سیاستی به شیراز را، که پیش از صفویه درگذشته باشد، با گوری مسلّم و به سند درست نشان دهند! پس در باب این زبان و خط و فرهنگ فارسی ظاهراً کهن، که حکم می کنند پاس بداریم، سخن دیگری را بر زبان برانم و گوشه جدایی از جمال پر از آبله ی مجعولات آن را بنمایانم.

« **جند** کس را در اول کتاب **یاذ** کرد **مکر** خواجه حسن میمندی **کی** وزیر خاص محمود **بوذ** و از آن سبب میان ایشان موافقت نبود **کی** فردوسی مردی شیعی مذهب بود و حسن میمندی از جمله نواصب و او را همه میل **بذین** مذهب بیشتر **بوذی** و هرچند دوستان او را نصیحت بیشتر کردند **کی** با وزیر این معنی لجاج **نشاید** بودن **کفتار** ایشان قبول نکردی و جواب وی **جنین بوذی کی** من دل بر آن **بنهادم کی** اگر **خدای** تعالی **جنین** تقدیر کرده است **کی** این کتاب بزبان من گفته **شوذ** طمع از مال سلطان **ببریزم کی** مرا بجاه وزیر حاجت **باشد**»

(شاه نامه نسخه ی عکسی فلورانس، مقدمه)

این نمونه ای از نگارش زبان فارسی در قرن هفتم هجری است که در مقدمه ی نسخه ی شاه نامه ی فلورانس می خوانیم. همان نسخه ای که بخشی از دعوای بر سر راست و دروغ و صحت و سقم و سالم و مجعول بودن آن را شنیدیم و شاهد شدیم که به هم پریدند، خسته شدند و بدون هیچ اعلام نتیجه ای، سرانجام همگی صلاح را در سکوت دیدند. اما کار کنونی من رسیدگی به احوال نگارش چند سطر فوق است که حرف چ را به رسمیت نمی شناسد و در جای آن ج می گذارد. به جای هر حرف دالی که دوست ندارد حرف ذال می نشانند و برای طرب بیش تر ما «بود» را به صورت «بوذ» و «نبود» را بدون ذال و به صورت امروزی آن می آورد تا از معجزه ی حرف نفی «ن» بر سر افعال در ۸۰۰ سال پیش بی خبر نمانیم. موصول «که» را همه جا «کی» می نویسد ولی در شاه نامه ای که به دنبال این مقدمه آمده، همه جا «که» به صورت امروزی است تا بر معلومات خود بیافزاییم و بدانیم «که» را در فارسی قرن هفتم، در نگارش به نثر، به صورت «کی» ولی در سرودن شعر همان با اصل «که» می آورده اند!!! در این جا «جنین» ها «جنین» و «گفتارها»، «کفتار» است، و تنها خدای تعالی می داند که خواننده از کجا به مقصود اصلی نویسنده پی می برده است؟ و به همین ترتیب در متونی که قصد الصاق آن به دوران ماقبل صفویه را داشته اند، پ را ب و ژ را ز می نوشته اند تا گمان کنیم زبان فارسی هم تحولاتی را پشت سر گذارده است و چیزی نمی گذرد که با ندانم کاری های آن ها در این باب نیز آشنا می شویم!

این تصویر برگ آخر همان شاه نامه ی نسخه ی فلورانس است، که نثر مقدمه ی آن را در بالا خواندید و پیش تر هم نقش این صفحه را دیده بودید و برای درک بیش تر مطلب، آن چهار سطر شعر بالای کتیبه ی منقوش میان صفحه را با هم بخوانیم:

کرا کوهرش بست و بالا بلند، کند باده او را جو خم کمند

کرا کوهرش بود و بالانش بست، بکیوان برزد چون شود مست

جو بیدل خورد مرد گردد دلیر، جو روبه خورد گردد او نره شیر

جو بزمان خورد شادمانه شود، برخسار چون نادرانه شود

ملاحظه می کنید که در این جا دیگر «کی» در کار نیست که و کرا حاکم است، همه جا «جو» را به صورت «جو» می بینیم، به جای پست نوشته اند بست. بیدل دلیر می گردد، همراه دال، اما رویاه شیر می گردد، با دال. چنان که پ در لغت پژمان به صورت ب آمده ولی ژ به صورت امروز خود باقی است! و از همه طرب انگیزتر این که همین بزمان می تواند با دال معمولی شادمانه «شود» ولی به زمان نادرانه شدن باید که دال «شود» را با دال تعویض کند!!! این از اسرار خط و زبان کهن فارسی است که فقط و فقط جاعلان جهود از حکمت آن سر در می آورند. می توان آن ها را تصور کرد که به هنگام نوشتن این مجعولات و مبهمات، از تمسخر صاحبان ادا و عقول ما، لذت سرشار و حظ وافری می برده اند!!!

نامه، و که را کی گفتن و چنین را جنین خواندن، این جا نثر سالم امروزی و مملو از لغات عرب و فصاحت و فرصت لغت بازی است. چ ها و پ ها و که ها و دال ها همگی سالم اند و انگار نه انگار که قرار بر این بوده است که تفاوتی میان متون و مکتوبات ماقبل و مابعد صفویه قائل شوند! آیا کسی را توان آن هست که از سر عزت و کرامت از واقع امر در این بازی فرهنگ سازی سراسر شعبده برای ایرانیان، خبری روشنگر بیاورد؟ و اگر حال تان از بسیار شنیدن دروغ بد نمی شود، پس شرح احوال و روزگار فردوسی را در حکایت نهم مقاله ی دوم همین چهار مقاله بخوانید تا دریابید این همشهری فردوسی، که زبان خود را به صورت دیگر به کار می برد، چه چیزها که از حال و روزگار فردوسی نمی دانسته است! حالا کسی از گوشه ای، رو به مهتاب مثلا ضجه خواهد زد که زبان فردوسی لهجه ی دهقانان خراسان و زبان عروضی سمرقندی از آن مردم مایه دار آن دیار بوده است و اگر چنین شد پیشاپیش گفته باشم که در اصطلاح و عقل این حضرات، هنوز حتی معنی درست دهقان نیز نیامده و اگر بنشینند معلوم شان خواهم کرد که تمام آن داستان های مندرج در چهار مقاله تنها برای زنده کردن نام مجهولانی به جهان چون محمود غزنوی و کندی و فردوسی و بیرونی و ابن طیب و آن منجم و از این قبیل است که جز همین مسوده های نوساز و میراث کاغذی، نشان دیگری از آنان در روزگار به جای نمانده است.

« **بر دار کردن حسنک وزیر:** و آن روز و آن شب تدبیر بر دار کردن حسنک در پیش گرفتند و دو مرد پیک راست کردند با جامه ی پیکان، که از بغداد آمده اند و نامه ی خلیفه آورده که: «حسنک قرمطی را بر دار باید کرد و به سنگ بیاید کشت، تا بار دیگر بر رجم خلفا هیچ کس خلعت مصری نپوشد و حاجیان را در آن دیار نبرد». چون کارها ساخته آمد، دیگر روز، چهارشنبه دو روز مانده از صفر، امیر مسعود برنشست و قصد شکار کرد و نشاط سه روزه، با ندیمان و خاصگان و مطربان و در شهر، خلیفه ی شهر را فرمود داری زدن بر کران مصلا ی بلخ، فرود شارستان. و خلق روی آن جا نهاده بودند، بوسهل بر نشست و آمد تا نزدیک دار و بر بالای بایستاد و سواران رفته بودند با یادگان تا حسنک را بیارند.»

(نرگس روان پور، *گزیده ی تاریخ بیهقی*، ص ۱۲۳)

این هم قماش دیگری از همان قضیه، ولی سیصد سال مقدم تر بر آن مقدمه شاه نامه نسخه فلورانس و باز هم مکتوبی از همان اقلیم خراسان که پ و چ و حتی گ و ژ سالم دارد، نمی بینیم که را کی نوشته باشند و بود را بود. بدین ترتیب باید بروز نوعی بیماری لکنت زبان عمومی را محتمل بدانیم که مردمی به صرافت ترک معهود بیافتند، و ناگهان چنین را جنین و پدر را بدر بنویسند و احتمالا این جا هم باید معتقد به کاربرد نوع جدید هزوارش پس از اسلام شویم که پرده را برده می نوشتند و پرده می خواندند! این قضایا جز مسخره بازی نیست و تنها وسعت بلایی را می نمایاند که بر سر همه چیز ما آورده اند و این را هم اضافه بگویم که این انبان شیرین زبانی از زبان و قلم عروضی سمرقندی و یا

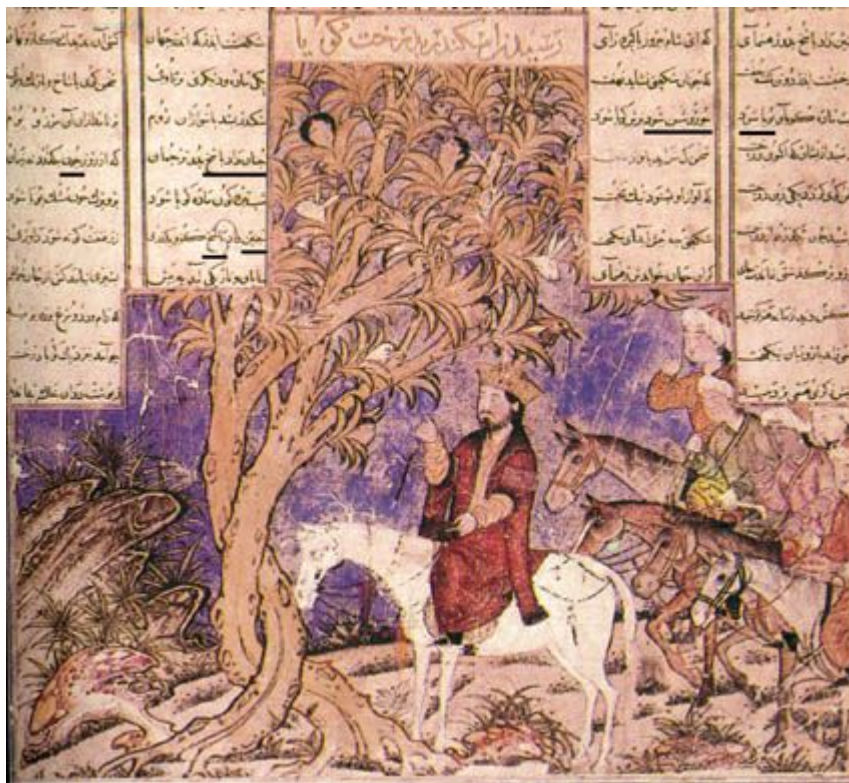
بیهقی، نه با قصد شرح روابط حیات یا دار زدن حسنک، بل تمهیدی برای اثبات حضور محمود و مسعود و این شاعر و آن حکیم و مورخ دیگر بوده است و بس، که چنین قصص برکاغذ و باز نویس شده در همین یکی دو سده ی اخیر را، جایگزین مسجد و کاروان سرا و حمام و آب انبار و خانه های اشرافی و بناهای حکومتی کرده اند!!!

روی اول برگ نخست نسخه ی قاهره مورخ ۷۴۱ هجری

یکی از نخستین برگ های نسخه ی لنینگراد مورخ ۷۳۱ هجری

برگی از نسخه ای مصور، باز هم منتسب به قرن هشتم هجری

این هم سه برگ از سه شاه نامه ی تقریبا همزمان، که می گویند از میانه ی قرن هشتم هجری به جای مانده است، افزون بر دویست سال پس از عروضی سمرقندی و سیصد سال پس از بیهقی، که ظاهر حروف شان به تمامی سالم بود، بار دیگر و دوباره در این نسخه ها پیر بیر است و چه جه و پای بای و بود و خرد بود و خرد و باز هم نه به صورت قاعده مند! آیا این بازی چه زمان به سر می آید و از کجا دریابیم که زبان فارسی بالاخره از آغاز چ و پ و ژ و گاف را می شناخته و یا نه، اگر می شناخته این موش و گربه بازی چیست که کاتبان و در واقع جاعلان به راه انداخته اند و اگر نمی شناخته باز هم این موش و گربه بازی چیست که کاتبان و در واقع جاعلان به راه انداخته اند و چرا در آسمان نگارش فارسی گاه این حروف در سطر طلوع و در سطر دیگر غروب می کنند؟ چرا در نگارش به نشر، موصول «که» آشنا نیست و در کتابت شعر شناخته است، چرا دال را در دو واژه ی یکسان زمانی به صورت اصلی و زمان دیگر به شکل ذال آورده اند و این چه گونه کاتبان و چه زبان و نگارش بی صاحب و قاعده ای است که هر کس می تواند به میل خود هر تصرفی که بخواهد، در گویش و نگارش آن انجام دهد؟

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در چهارشنبه ۱۸ بهمن ۱۳۸۵ و ساعت ۲:۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۳۴

آن‌ها در ظاهر به هزار اطوار بالا نشینی متوسل می‌شوند، با نیشخند به یکدیگر دل گرمی دهند که این مباحث و مداخل جدید قابل اعتنا نیست، قدرت حذف پذیرفته‌های پیشین را ندارد و دل خوش اند که این هیاهو موقت است و بی توجه به زبانه‌های آتشی که هفت سال است دائماً سرکش تر می‌شود، در حال گریز از لهیب آن، به یکدیگر اشاره می‌کنند که این جرقه به زودی خاموش خواهد شد، اما علی‌رغم این بالماسکه‌ی ناشیانه و بدلی، خواب و آرام از کف داده‌اند، محافل شان پر از سخن ناخواسته در این باره است، کتاب‌های چون حلوی‌شان، از شعر و نثر، به کام آن‌ها بی مزه و تلخ و عوامانه می‌آید، در خلوت و خمیازه‌کسی در درون شان دائماً تکرار می‌کند که حق با پورپیرار است، دل واپس‌اند که در یادداشت بعد چه رسوایی تازه‌ای برای باورهای آنان به بار خواهیم آورد، آرامش از آنان سلب شده، از دانش جویان و جوانان می‌ترسند تا مبادا در این ابواب از آن‌ها مطلبی بپرسند، سراسیمه‌اند که یکی از میان شان ناگهان به سود حقیقت خروج کند، برخی از آن‌ها تکیده شده، از خور و خواب افتاده‌اند، سم بر زمین می‌گویند و نمی‌دانند بدون آن فردوسی حماسه‌سرا و حافظ شیرین سخن، چه گونه روزگار خیال خود را سر و سامان دهند و چنان که در میان بیابانی خشک و ناشناس اسب و شترشان سقط و مشک آب شان دریده شده باشد به وحشت افتاده و زندگی و شلخته‌گری‌های تاریخی شان بدون آینده و چشم‌انداز مانده است.

« **مراسم زناشویی پارسیان**: دست کم در میان فرقه‌ی شاهنشاهی، در گذشته دوبار برگزار می‌شد: یک بار به پازند و بار دیگر به سنسکریت. گفته شده است که علت این دوگانگی مراسم یعنی کاربرد زبان سنسکریت در آن، **تعهد نخستین گروه پارسیان مهاجر در برابر شاه هندو است که بدیشان پناهندگی بخشیده بود**. متنی که اکنون پرستاران معمولی در بخش سنسکریت این آیین از بر می‌خوانند، **غالباً نامفهوم است** و حتی اگر به صورت چاپ شده آن را در متن بسیار بادقت ویراسته‌ی «ا. ش. د. بهروچه» بخوانیم، دچار شگفتی می‌شویم و **در موارد زیادی، آن را به غایت مخدوش می‌یابیم**. این روایت سنسکریت، اثر «دینی دارو بهمن» است که می‌گوید آن را از زبان پهلوی برگردانده است. اکنون پرسش‌های ما چنین است:

۱. متن اصلی پهلوی که «دینی دارو»، ترجمه‌ی سنسکریت خود را مبتنی بر آن می‌خواند، چه بوده است؟

۲. روایت پازند، بدین گونه که اکنون از برخوانده می‌شود، از کجا پدید آمده است؟

۳. این سه روایت، پهلوی، پازند و سنکسریت، تا چه اندازه به یکدیگر پیوسته اند؟

(یادنامه ی ویلیامز حکسن، ایران شناخت، ص ۱۱۵)

در موضوع تاریخ ایران باستان، قرار بر ادای پاسخ نیست و در برابر چنین سئوال های آبکی کودک فریب نیز کسی خود را مسئول توضیح نمی داند، زیرا در تدوین تاریخ و فرهنگ ایران باستان و ایران اسلامی، هیچ یک از این حضرات پر مدعای خودی منصبی ندارند و محل اعتنا و اعتبار نیستند، تا دغدغه و دانش سئوال و جواب داشته باشند. آن ها از قرنی پیش، به تدریج بسته هایی از گمانه درباره ی تاریخ و فرهنگ و اقتصاد و سیاست دوران دراز دو هزار ساله ی پس از پوریم این سرزمین، از هخامنشیان تا صفویه را، به عنوان سوقات از دانشگاه های کنیسه و کلیسای اروپا تحویل گرفته و بین خویش تقسیم کرده اند. یکی پیراهن اش را برداشته، آن دیگری تنبان، سومی شلوار و کسانی نیز دم پای و نعلین اش را. و گرچه پس از این همه سال، دیگر این پوشش و پس مانده ها پوسیده و نخ نما شده، اما از روی استیصال و ناگزیری و از بیم برهنگی، هنوز با مسخرگی اشراف منشانه بر تن می کنند و به مردم و به یکدیگر پز می دهند! این مترسکان، مطلقا فاقد اندیشه ی مستقل و فاقد نظریه اند. دائما منتظر و چشم به راه اند تا بسته ی سوقات تازه ای برسد، آن را بگشایند، میان خود تقسیم کنند، نمایشات تازه به راه اندازند و عشوه های دانایی های نو بریزند! اما جریان و راهروی این داد و ستد را انتشار مجموعه ی «تاملی در بنیان تاریخ ایران» و یادداشت های وبلاگی ضمیمه ی آن، مسدود کرده است. همان فرستندگان سوقات های پیشین، خود نیز بی پوشینه مانده اند، آبروی دانشگاه های چند قرنه شان بر باد شده و پروفیسوران ممتازشان به صورت جاعلین و حکاکان کتیه درآمده اند. اینک چند سالی است سکوت و بلاتکلیفی بر عرصه ی ایران شناسی حاکم است: ناگهان هخامنشیان را با عنوان امپراتوران ناشناس می خوانند، در باب زردشت و اوستا و ساسانیان و اشکانیان سوقات و پای افزار تازه ای نمی دوزند و می دانم که آن دکان دو نبش تاریخ و فرهنگ ایران باستان را بسته اند و بقایای کالاهای با مارک مجعول آن خاک می خورد. چیزی نمانده است که غرفه های موزه های شان را که اشیاء ایرانی پس از پوریم تا صفویه را نمایش می دهد، به حراج بگذارند، دیگر انتظار از این بی مایگان خودی، که به صورت زائده هایی انگل وار بر بدنه ی آن ایران شناسی وارداتی جوانه زده اند، عبث از کار درآمده، بی پناه و پاسخ مانده اند و گاه ناسزایی می پرانند تا از فشار خشم دچار ایست قلبی نشوند. آن یک رسما دولت این جمهوری را سپر قرار می دهد و تحریک می کند تا شاید بیش از این مانع بیان حقیقت شوند، آن دیگری سیاه پوشیده و خاک بر سر مالیده ادعای بر باد رفتن پایه های مذهب دارد، کسان دیگری عزای سعدی و حافظ و سلمان را گرفته اند و گرچه هزار بار کارناوال پشمک، از شیرینی زبان فارسی به راه انداخته اند، اینک که برای عرضه ی چند سطری نوشته با خط و زبان فارسی، که دیرینه ای بیش از ۵۰۰ سال داشته باشد، مورد خطاب اند، چنان که مطلقا توان شنوایی خویش از دست داده باشند، احتمالا منتظرند تا سوقات نجات بخش و معهود از فرنگستان برسد و بی خبرند که ارسال کنندگان، خود مفلس و در موارد بسیار، مرحوم شده اند!

آن گاه و در میانه ی این اوضاع، تصمیم گرفته ام تا به وادی دیگری گذر کنم و تردیدهای صاحبان خرد در این باب را بیش تر بزدایم که مندرجات موجود درباره هستی ایران هزاره نخست اسلامی، از شاعر و سلطان و وزیر و آفتابه دار و سردار لشکر و بانوی حرمسرا، یکسره و همگی مجعول و نادرست اند و اطمینان و نشان دهم که آن چه تاکنون درباره ی اقتصاد و سیاست و فرهنگ و ادب ایران اسلامی، و به خصوص کاربرد زبان فارسی، تا قرن دهم هجری به هم بافته اند، حتی در یکی از اجزاء خویش نیز صحت اسنادی ندارد و دنباله ای است از آن حکایت های نامعقولی که در باب امپراتوری هخامنشیان و اشکانیان و ساسانیان به هم بافته اند.

«بیش تر مباحث این کتاب، به دوران اسلامی تاریخ ایران مربوط است، زمانی که زبان فارسی در سراسر اراضی وسیعی، که البته گسترده تر از امروز بوده است، تنها عامل هویت و فرهنگی مشترک بود. به همین دلیل در سراسر کتاب از واژه ی «فارسی» کمک گرفته ام تا به مناطقی اشاره کنم که در آن غلبه با زبان و فرهنگ فارسی بوده است.»

(ابوالعلاء سودآور، هنر درباره های ایران، ص ۱۱)

ابوالعلاء سود آور و تعلق سودایی اش به ایران فارس نشان و دوران ایران باستان و دشمنی اش با عرب و اسلام به معرف نیاز ندارد و چنان که در نخستین جملات کتاب اش می خوانیم او ایران بزرگی را در خیال می پروراند که در تمام گستره ی آن، از عهد کهن، مردمی متعلق به وادی های مختلف، مشغول خوش و بش به زبان شیرین فارسی بوده اند. بی شک این موجود نباید حتی یک کاسه دوغ در تبریز و کردستان و خوزستان و سیستان و گیلان از دست فروشنده ای گرفته و خورده باشد، تا متوجه شود که هنوز هم پس از قرنی کوشش دولتی اجباری و تمام عیار، برای عمومی کردن زبان فارسی و با تمام ابزارهای رایج و تاثیرگذار، چون آموزش عمومی و مکاتبات دولتی و نمایشات تلویزیونی و رادیویی و ممانعت جبری از رواج زبان بومی و از این قبیل و قماش، هنوز کسی در ولایات ایران و حتی در بومی نشین های فارس، زبان فارسی مورد نظر او را به درستی نمی فهمد و چون چنین آدمی کتابی در باب «**هنر درباره های ایران**» نوشته و می گوید که عمده مطالب آن به ایران پس از طلوع اسلام مربوط می شود، پس برای نمایش گوشه ای از حقیقت به او، بد نیست چند برگگی از کتاب اش را پیش چشم خود او بازخوانی کنم.

«راز تحول سیاسی و فرهنگی ایران در واکنش مردم در برابر مهاجمان نهفته است. این کشور هزاران سال در مسیر تجارت، مهاجرت و هجوم های متعدد قرار داشته و پی آمدهای فرهنگی این تحولات در سه مورد کاملاً آشکار است. نخست تعرض یونانیان در سده ی چهارم پیش از میلاد، دوم تسلط اعراب مسلمان در سده ی هفتم میلادی، سوم، هجوم مغول

در سده ی سیزدهم میلادی. نحوه ی مقابله با تجاوز به پویایی فرهنگ قوم مغلوب باز بسته است که در نهایت یا فرهنگ متجاوز را پذیرفته و از گذشته ی خود جدا می شود یا علیه آن فرهنگ علم نافرمانی می افرازد. مسلمانان پس از هجوم به مصر و عبور از شمال آفریقا، رو به اسپانیا نهادند. مصری ها که خود صاحب فرهنگ کهن سالی بودند، از گذشته خود بریده، در فرهنگ اعراب مستحیل شدند، ولی اسپانیایی ها مقابل آن ایستادند و طی مبارزه ای طولانی قوم مهاجم را از سر راه خود بیرون راندند. در این میان، ایرانیان راه میانه ای را گزیدند: آیین جدید را پذیرفته در عین حال آداب و رسوم دیرینه ی خویش را از یاد نبردند. آن ها توانستند با تلفیق دو فرهنگ، فرهنگ نوینی بیافرینند که در آن **شیوه ی همسان سازی**، در پس هر حمله ای به ایران تکرار شده است. ایرانیان، پس از هر هجومی، ابتدا در برابر تشکیلات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مهاجمان عقب نشستند، پس از افول قدرت نظامی آن ها، در کار پیراستن اعتقادات اقباس شده برآمده اند. پیروی دراز مدت از این روش، در هنرهای متنوع دربارهای ایران، از جمله در نقاشی و خط، موجب آفرینش آثار درخشان هنری کم نظیری شده است.»

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۱۳)

هنگامی که کسی سه حمله ی مطلقا انجام نشده ی بزرگ، چون حمله ی اسکندر و اعراب و مغول را در خیال خود می پروراند، یافتن راه گریز «همسان سازی» در پی این حمله ها نیز، که برگردانی از آن دیده و شنیده نمی شود، برای او دشوار نخواهد بود. وسعت چنین خیال بافی های بی مرز و محدوده، در آن تصور و تصویری ثبت است که می نویسد «این کشور هزاران سال در مسیر تجارت قرار داشته» است. صاحب این سخن کاری به این ظواهر و لوازم ندارد که تا عهد صفویه در این سرزمین بنای کاروان سرا و بازار و حمام و آب انبار و خانه های اشرافی پیدا نمی شود، او به داستان های راه ابریشم علاقه ی زیبا شناسانه دارد و مایل است که ایرانیان یورش های بزرگ دشمنان، از یونانی و عرب و مغول را، به شیوه «همسان سازی» درهم شکسته و این دشمنان را سرانجام ایرانی فارس زبان کرده باشند و اگر از او قرینه ی کوچکی از این توان عجیب و غریب ملی بخواهیم، نمی دانم چه خواهد گفت زیرا لاقلا کتاب اش نه فقط از چنین دگردیسی، چنان که بررسی خواهیم کرد، تهی است بل همه جا، چنان که در نقل زیر می خوانید، معکوس و مغایر آن را نشان می دهد. بدون تردید این خود ستایی های مستقر بر قبول اقوال بچگانه ی شاه نامه، عارضه ی آشنایی است که مجموعه ی ایران ستایی مبتنی بر سرکردگی فارس ها را، که سود آور جزء کوچکی از آن است، بر آن بنا کرده و بالا برده اند.

«لشکر کشی های اسکندر، که از سال ۳۳۳ پیش از میلاد شروع شد، با غلبه ی او بر امپراتوری هخامنشیان همراه بود. او تا مرزهای شرقی هخامنشیان پیش رفت و در سال ۳۲۳ پیش از میلاد، بی این که جاننشینی برای خود برگزیند، در بابل مرد. پس از مرگ وی بین سرداران اش برای تصاحب

سرزمین های تسخیر شده نزاع بزرگی روی داد. سلوکوس از فرماندهان اسکندر، بر ایران و نواحی شرقی مسلط شد و پس از هخامنشیان سلوکیان تا سال ۲۴۷ پیش از میلاد بر ایران حکم رانی کردند. با قدرت گرفتن پارت ها، سلوکیان از ایران رانده شدند و پارت ها جای آن ها را گرفتند. هرچند پارت ها قومی ایرانی بودند، با این حال مرده ریگ یونانی ها را همواره نزد خویش نگه داشتند و در دوران دراز زمام داری قریب پانصد ساله ی خود، که طولانی ترین دوره ی حکومت در طول تاریخ به شمار می رود، همچنان نفوذ فرهنگ یونانی تداوم یافت. زبان یونانی به طور رسمی و اداری جای آرامی را گرفت و بر سکه های دولت پارت، تا آخرین فرمان روای آن ها، خط یونانی حکاکی می شد. خدایان یونان به پرستشگاه های ایران وارد شدند و معمولا پرستش و اهمیت آن ها بر خدایان ایرانی تحمیل شد. ادبیات یونانی در بین طبقات متمول و اشراف رواج خاصی یافت تا جایی که وقتی سر بریده ی کراسوس، سردار رومی را برای ارد، پادشاه پارت ها آوردند او مشغول تماشای نمایش نامه ی باکا اثر اورپیدس بود. آثار فلسفی کلاسیک که مدت ها در یونان فراموش شده بود، بار دیگر در ایران مورد توجه قرار گرفت. بسیاری از آن آثار پس از پیروزی اعراب و کشف مجدد آن از طریق اسپانیای اسلامی در غرب، به عربی ترجمه شد. به دنبال پیروزی های اسکندر، فرماندهان یونانی، جانشین حاکمان هخامنشی شده در بلخ حکومت مستقلی تشکیل دادند که تا دو سده دوام داشت. این حکومت اغلب به نام حکومت پادشاهی یونانی - باختری خوانده می شود. تا سده ی دوم پیش از میلاد، حملات پی در پی سکاها و پارت ها، مهاجمان چادر نشین دشت های شمالی ایران، که خود نیز از طوایف ایرانی بودند و همچنین کوشان های احتمالا ترک نژاد، موجب تسخیر افغانستان شد و دامنه ی فتوحات خود را تا شمال هندوستان گسترش دادند. زبان رسمی کشور بلخ، از گروه زبان های شرقی ایران بود که به خط یونانی نوشته می شد».

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۱۸)

آشفته نویسی بی سر و ته و درهم آمیزی ترک و فارس و یونانی و هندی و افغانی خلاصه تر و جمع و جور تر از این میسر نیست، از همین مسیر است که لاقل با آن شیوه ی همسان سازی ویژه ی ایرانیان که سود آور به آن می نازد، آشنا می شویم و با الگوی مندرج در متن فوق و نیز در واقع رخ داده های تاریخی، معنای معین خود را می گیرد که عبارت است از تسلیم پانصد ساله در تمام سطوح به یونانیان، پذیرش و پذیرایی همه جانبه و ۱۴۰۰ ساله از دین و فرهنگ و سیاست و اعتقاد و اقتصاد و سنت و رسوم اعراب مسلمان و چنان که می خوانید قبول و تسلیم و توسل کامل به فرهنگ ترکان و مغولان. و این هنوز شرح ماجرا بر مبنای اسلوب بیان سود آور است، در واقع امر، حرف واوی در متن بالا نمی یابم که حتی اندکی با شمایل واقعیت تاریخ ایران، از جمله در موضوع سلسله ی پارتیان، تطبیق کند. با این همه به این گونه ترانه سرایی های تاریخی سود آور بی اعتنا می مانم و با راه نمایی عنوان کتاب اش، «هنر دربارهای ایران» به جست و جوی این هنر به دربارهای تشکیل شده در ایران اسلامی سرک می کشم تا از نشانه های هنری باقی مانده از طاهریان و صفاریان و سامانیان و

دیالمه ی آل زیار و دیالمه ی آل بویه و غزنویان و غوریان و اتابکان و خوارزم شاهیان در کتاب سود آور دیدن کنم. و بلافاصله و در صفحات آغازین کتاب او به نمونه هایی بر می خورم که تصاویر و شرح های بر آن ها را در زیر می بینید.

این عکسی است که سود آور در صفحه ی ۱۵ کتاب اش از یک نمونه ی سنگی بسیار کهن و یافته ای از منطقه ی تمدن تازه مکشوف جیرفت آورده و بر آن شرح و متن زیر را گذارده است:

«ابزار تشریفاتی خرد کننده و آرد کننده، متعلق به مناطق جنوب شرقی ایران، نیمه ی اول هزاره ی سوم پیش از میلاد. باکلریت حکاکی شده، به بلندی ۲۱ سانتی متر».

مسلم است که نصب این عکس در کتابی که قصد بررسی «هنر دربارهای ایران» در دوران پس از اسلام را دارد، جز رجوع به پیشینه های هنری - تولیدی شناخه نمی شود و به نحوی با قصد و عنوان اصلی کتاب بی ارتباط است.

این هم عکس دیگری است که سود آور در همان صفحه ی ۱۵ کتاب اش آورده است. تصویر یک سفال معروف یافت شده در کلاردشت است که لااقل قدمتی سه هزار ساله دارد و نمی تواند جز مقدمه چینی و شرح رشد دیدگاه هنری در تولیدات صنعتی کهن ایران ارتباط دیگری با عنوان کتاب سود آور داشته باشد. در زیر عکس شرح و متنی نصب شده که می خوانید:

«ریتون سرامیک، مربوط به منطقه ی شمال غرب ایران، متعلق به سده ی دهم تا هشتم پیش از میلاد. به بلندی ۲۵/۵ سانتی متر».

می توان به نوعی پذیرفت که مراجعه ی سود آور به چین پیشینه ای در روند تولیدات کهن ایران، به عنوان آماده سازی ذهن خواننده ی کتاب اش و فراهم آوردن زمینه هایی برای مقایسه، موجه و حتی مفید است، ولی این مطلب بنیادی در جای خود می ماند که این گونه نمایشات با عنوان اصلی کتاب سود آور ارتباط اصلی و محکمی ندارد.

راست: بودا به حالت نشسته، افغانستان، قرن دوم میلادی، به ارتفاع ۷۵ سانتی متر، کنده کاری از جنس شیست.

چپ: عزیمت سیدارته گوتمه، افغانستان، نیمه ی دوم قرن سوم میلادی، کنده کاری از جنس شیست، بلندی ۳۵ سانتی متر.

اما ناگهان در صفحه ی ۱۹ کتاب «هنر دربارهای ایران»، با این دو عکس و شروح زیر آن مواجه می شویم: بودایی به اسلوب نشسته، که ورودش به صفحات مقدمه ی کتاب سود آور اندکی سنگین است و در سمت چپ یک سنگ نگاره ی به تمامی یونانی با فرشته ی نگهبان معروف هلنی، که به نحوی تداعی کننده ی نقش برجسته های نقش رستم است و دست آویز نصب آن ها، ظاهرا برداشت زیر از مسائل هنر ایران بوده که بدون تعارف به بافتن مالیخولیا شبیه تر شده است.

« عامل دیگر ترکیب فرهنگ ها، فتوحات چادر نشینان هندی است که باعث شد آیین بودایی از طریق آرکوزیا به بلخ راه یابد. در تصاویر و نقش های بودا در بالا مزج سه فرهنگ ایرانی و هندی و یونانی به خوبی مشهود است. در این تصویر بودا با لباس رهبانی با پارچه ی چین دار مشخص شده است. این شیوه، نشانه ای از فرهنگ ایرانی به شمار می رود.»

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۱۹)

در نظر و نزد این حضرات، عقاید، الزاما با سپاهیان توسعه می یابند و گرویدن به بودا را نیز چون تمایل ایرانیان به اسلام، شگردی برای گریز از ضربه ی شمشیر قبایل هندی می شناسانند!!! برای من باور به فتوحات چادر نشینان هندی، آن هم تا بلخ، کم تر از آن سبب کسب تفریح نیست که می خوانم بودا به سبک ایرانیان لباس می پوشیده است!!! اما با اغماض بسیار باز هم این بافت های غلط بر پوشش تاریخ منطقه را، به عنوان سعی سود آور برای آماده سازی ذهن خواننده ی کتاب اش و فراهم کردن زمینه هایی برای ورود به هنر دربارهای ایران پس از اسلام، موجه می بینم، هرچند که این گونه نمایشات، هنوز هم با عنوان اصلی کتاب سود آور پیوستگی نداشته باشد.

بالا: نقش برجسته ای بر روی ماسه سنگ، دهلی، به خط رقاع، به ارتفاع ۵۴/۵ سانتی متر.

پایین، راست: قاب پنجره با تزیینات گچاری، قرن چهارم هجری، ماوراء النهر، ارتفاع ۷۹/۵ سانتی متر.

پایین، چپ: سر تبر قرن یازدهم هجری در ایران، از جنس فولاد و طلا، به خط نسخ و ارتفاع ۱۳ سانتی متر.

اما جمع شدن این سه تصویر در صفحه ی ۲۲ کتاب سود آور به خوبی پرده از اصل ماجرا برمی دارد. این که چرا سود آور دور خود می چرخد، این همه حاشیه می رود و به اصطلاح این پا و آن پا می کند، این که نقش برجسته ای بر روی ماسه در هند، یا قاب پنجره ای در ماوراء النهر و یا سر تبری از دوران صفویه، که ۱۰۰۰ سال با طلوع اسلام در ایرن فاصله دارد، چه گونه با ورودیه ی بررسی «هنر دربارهای ایران»، پس از اسلام مرتبط می شود و چرا سود آور خواننده را دنبال نخود سیاه از این نقطه به آن نقطه ی منطقه و از این دوران به آن دوران می فرستد، پاسخ خود را زمانی می گیرد که او پس از طی این مقدمات، می خواهد به تشریح ویژگی های هر دوره ی هنری، در دربارهای ایران اسلامی وارد شود و با عنوان و متن فصل اول کتاب او در صفحه ی ۲۷ رو به رو می شویم:

« **فصل اول، مغولان:** انوری ابیوردی، شاعر ایرانی قرن پنجم و ششم هجری، پیش گویی کرد که روزی مصیبت بار و طوفانی فرا خواهد رسید که در آن روز تمامی شهرها ویران خواهد شد. خلاف پیش گویی انوری، در آن روز نه فقط طوفانی حادث نشد، که هوا آن چنان آرام بود که شمعی روشن در بیابان خاموش نمی شد. با این حال روایتی افسانه آمیز چنین می گوید که در آن روز پیش گویی انوری، به حقیقت پیوست، زیرا در سرزمینی دور در مغولستان در آن روز چنگیز خان متولد شد.»

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۷)

آیا متوجه مطلب شدید؟ سود آور نخستین فصل کتاب و اولین علائم حضور نمایه های هنری در دربارهای پس از اسلام ایران را، از بارگاه مغولان، آن هم با این خرافه ی پوچ، آغاز کرده است!!! همان سود آور که سراسر منطقه را از دیر هنگام وام دار خط و زبان و هنر فارسیان تبلیغ می کرد، حالا برای ورود به میدان بررسی نشانه های هنر در دربارهای ایران پس از اسلام، هیچ نمونه ای و به هیچ صورتی از تظاهرات تولید و هنر در دوران طاهریان و صفاریان و سامانیان و دیالمه ی آل زیار و دیالمه ی آل بویه و غزنویان و غوریان و اتابکان و خوارزم شاهیان برای عرضه ندارد و علی رغم پرده ی دودی که از گستردگی دروغین هنر ایرانی - اسلامی تا زیر جامه ی بودا پخش می کند، در عمل ناگزیر است وجود نمایشاتی از تولیدات هنری در دربارهای ایران پس از اسلام را از عهد همان مغول خون خوار و در قرن هفتم هجری آغاز کند!!! اگر سود آور هم نتوانسته است یک نمونه از دست ساخته های درباری، در هفت قرن نخستین پس از طلوع اسلام در ایران بیابد، پس بدانید که تحرک اجتماعی دوباره در ایران پوریم زده، پس از دو هزار سال، از دولت صفوی آغاز می شود و اگر تا قرن هفتم هجری، سود آور نیز نشانه ای از دربارهای ایران ندارد، پس این انبوه دانشوران و شاعران و حماسه سرایان و پزشکان و منجمان با کدام امکانات و پشتیبانی و در چه مرکز و مکتبی پرورش یافته اند و دانش و زبان آوری خود را به چه خواستاری عرضه می کرده اند، که کاسه ای برای نمایش در کتاب سود آور ندارد؟! این ها درسی است تا کسانی بدانند دامنه ی حقه بازی و جعل، حتی برای یهودیان هم، چندان بی انتها و بدون حساب و کتاب نیست! اما آیا سود آور به راستی چیزی از هنر مغولان در ایران یافته است؟

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در سه شنبه ۲۴ بهمن ۱۳۸۵ و ساعت ۱۶:۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۳۵

« تصرفات چنگیز از تابستان تا آخر پاییز ادامه داشت. او خود در راس سپاهی کارآزموده، که در حدود دویست هزار نفر یا بیش تر برآورد می شود، به پیشروی پرداخت. سپاهیان مغول با پشتوانه ای قوی سازمان یافته بود، تا بتواند هزاران مایل دورتر از قرار گاه خود به حملات ادامه دهد. حملات و عملیات آنان بر اساس آگاهی از نقاط ضعف طرف مقابل و رخنه در این نقاط ضعف و نیز قتل عام گسترده طرح ریزی می شد، تا بتواند در روحیه ی مردم رعب و وحشت ایجاد کند. شهرها یکی پس از دیگری سوزانده و غارت شدند، ساکنان آن پی در پی از دم تیغ گذشتند و افراد زیادی از زن و مرد، به اسارت گرفته شدند. گفته شده است که تولی پسر چنگیز، در مرو بیش از صد هزار تن را به قتل رساند و فقط هشتصد صنعتگر، از این کشتار وحشیانه جان سالم به در بردند. نیشابور، کانون دانشمندان خراسان با جمعیتی افزون بر نیم میلیون نفر، نابود شد. مورخان ایرانی یاد آور می شوند که ایران هرگز چنین فاجعه ی عظیمی را به خود ندیده بود.»

(ابوالعلاء سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۷)

فاصله زمانی میان تسلط تصویری مغول و هلاکوی فرضی و تیمور در ایران ناشناس، تا ظهور صفویه، کم تر از سیصد تا صد سال است، فاصله ای که از قتل عام و ساخت کله منار و کشتن دانشمند و سر بریدن صنعتگر و تخریب و سوزاندن شهرها و از این قبیل بی داد گری های ممتد پر کرده اند و عجیب است که در عین حال سود آور در باب تاریخ هنر ایران پیش از صفویه، جز دست آوردهای همین سیصد سال ظاهرا پرآشوب و بی ترحم، چیزی برای عرضه ندارد! او که معلوم نیست از چه راه حتی از طراحی شیوه ی نبرد در ذهن چنگیز هم خبر دارد، گرچه از سراسر دوران ۶۰۰ ساله ی پیش از چنگیز، که دوران رونق اقتصادی و تمرکز سیاسی و تعالی فرهنگی و فتح مکرر هندوستان و شیرین زبانی های شاعران و بیان نصیحت و ظهور و حضور دانشمندان و ستاره شناسان و منجمان و پزشکان و زیج اندازان و هزار فرقه و فن دیگر می دانند، یک قلمدان و خنجر و دست نوشت و کاسه و کوزه، در زمره ی «هنر دربارهای ایران» برای معرفی ندارد، اما در عوض همان سرداران و فرزندان خون خوار مغول و ایلخان و تیمور را، در کنار قتل عام هایی که فقط سهم نیشابور در ظهور چنگیز نیم میلیون نفر است، چنان به امورات فرهنگی و به خصوص شاه نامه نویسی علاقمند می کند، که لاجرم ۱۲۰ صفحه از کتاب «هنر

دربارهای ایران» را به نمایشگاه ارائه می‌نمونه‌هایی از توجهات هنری چنگیزیان، ایلخانان و تیموریان اختصاص داده است!!!

اگر در غالب صفحات مکتوب میراث فارسی پس از اسلام ایران، که بی‌استثنا فرآورده‌هایی پس از دوران صفویه اند، توجه ویژه‌ای به نیشابور می‌بینیم، چندان که سود آور آن را «کانون دانشمندان خراسان» می‌خواند، از این است که نیشابور را به عنوان یک شهر دو منظوره علم کرده اند. نخست این که نام آن به نوعی وجود امپراتوری قلابی ساسانیان را تایید می‌کند و دیگر آن که نیشابور را از مراکز تجمع یهود پس از اسلام گفته اند، هرچند کسی زمان نام گذاری و تاسیس آن را نمی‌داند و هیچ نقطه‌ای در نیشابور نیست که به وجود مقدم بر صفویه‌ی این شهر گواهی دهد، چنان که نخستین مسجد آن را در اوایل صفویه ساخته اند، اما انبوهی سکه و سفال از قرون نخست اسلامی را به آن شهر منتسب می‌کنند که گویا سکه‌ها را در شهر ری یافته اند و سفال‌هایی که خواهیم نوشت، غالباً حاصل کارگاه تولیدات جعل جدید یهودیان است.

« در روزگاری که امیر نوروز از این سو به آن سو می‌رفت، مردم نیشابور سر به عصیان برداشتند. ریاست آنان با قاضی صدرالدین و پهلوان عمرو بود. غازان خان رو به نیشابور نهاده بود تا شورشیان را سرکوب کند. خواجه سعدالدین ساوجی را به نیشابور فرستاد. قاضی صدرالدین و پهلوان عمرو به سعدالدین پیغام دادند و از وی برای مردم نیشابور امان خواستند و گفتند «از جان می‌اندیشیم اگر خواجه قبول فرماید ما را امان باشد. بیرون آییم و به شرایط بندگی قیام نماییم». مردم نیشابور به مسجد جامع منیعی پناه بردند. **اما این جامع منیعی در دو نوبت هم در عهد غزان و هم در زمان مغولان از بن ریشه کن شده بود و اینک نام اش در هاله‌ای از ابهام است.** چرا که غزان تیغ در مردم نهادند و مسجد را ویران کردند و مغولان نیز نیشابور را به آب بستند و جو کاشتند. پس چه گونه دگر بار جامع منیعی قد بر می‌افرازد؟ آیا این قسمت از نیشابور به دست مغولان خراب نشده بود؟ به هر حال معلوم نیست و این نام عجیب می‌نماید. اما نویسنده **ی تاریخ مبارک غازانی** که همزمان با غازان خان بوده است، حتی در مورد استحکام این مسجد می‌نویسد: «چند جای آن را نقب کردند و به آن درآمدند». **ذکر این مسجد جامع با این مشخصات از قول رشیدالدین فضل‌الله بن عمادالدوله ابوالخیر مسئله‌ای پیچیده و سر در گم است.** من به تر این می‌بینم که صدق و کذب این خبر را به داوری خوانندگان بگذارم. آیا مغول فقط قسمتی از نیشابور را خراب کرد و به آب بست؟»

(فریدون گرایلی، نیشابور شهر فیروزه، ص ۱۲۲)

من هم تفسیر این مطالب، که نیشابور را چون علف هرز، پس از هر هجوم، تا بهار بعد، بلند قامت نشان می‌دهد، به خواننده می‌سپارم. پس می‌بینید که ادعاهای دروغ درهم‌گره می‌خورند و

راه یکدیگر را می بندند و گرچه با رودخانه هم نمی توان شهری را به آب بست، اما دعوت می کنم با آن داستان سود آور درباره ی به آب بستن شهر، از آن که نیشابور همان رودخانه را نیز ندارد، به میزان کافی تفریح کنیم، تا معلوم می شود چنگیز خان آن شهر نیم میلیون نفری را، پس از کشتن آدمیان اش، با سطل و آفتابه به آب بسته و دستور جو کاری داده است!!! این مهملات بی پایه و اساس، آن گاه صورتی مناسب و مفید به خود می گیرد که در مقایسه ی مکتوبات این مورخین مجعول، با حقایق و عینیات و عقل، دریابیم که انکار وجود این مورخین، خدمت بزرگی به نام آنان است، زیرا نوشته های شان از بسیاری نادرستی، آن ها را به حقه بازان خیال پرداز شبیه تر کرده است، چنان که یکی از آنان در باب مسجدی که در تمام شبانه روز دری گشوده به مردم دارد، می گوید ورود به آن با کندن نقب میسر شده است!!! آیا نویسندگان تاریخ مبارک غازانی به عمر خویش مسجد ندیده که آن را با دژ اشتباه گرفته است!!؟

اما سؤال من درباره ی هجوم مغول به ایران، باز هم از مسیر کنجکاوای های بنیادین می گذرد: اگر در سراسر ایران، به زمان حمله چنگیز هم هنوز بازار و کالا و کاروان سرا و حمام و خانه اشراف و نشانه های معین تجمع نیست، پس مغولان به غارت چه چیز و چه کسان، از صحرائی به صحرای دیگر تاخته اند؟ و مگر در این همه قلاع فراز کوه، در سرزمینی که تولید و تجارت ندارد، چه ذخایری پنهان بوده است، که مغولان به طمع برداشت از آن به این قلاع حمله کنند؟ و از آن مهم تر و عجیب تر این که اگر مغولان در هندوستان آن همه قصر و مسجد و تفرجگاه عمومی و مقبره ساخته اند که یکی از آن ها تاج محل گوهرین و موجب حیرت مهندسان و هنر شناسان جهان است، پس نخست بپرسم چرا همان مغول هنرمند و هنر شناس و یادگار ساز هند، در ایران فاقد نشانه های مادی تاریخ است و مگر زمانه چند نوع مغول در آستین دارد که یک رده ی آن فخر تاریخ و فرهنگ هند شود و دیگری در ایران کله منار بسازد؟ آیا زمان باز اندیشی به همه چیز و یکی هم همین حمله ی دروغین مغول به ایران نرسیده است؟ سازندگان تاریخ پیشین مغول، مدعی می شوند که مغولان ثروت غارتی ایران را به هند برده و با آن نمایش شکوه به راه انداخته اند. این مطلبی قابل پذیرش بود اگر فقط منبع این ثروت ایرانیان و راز آن را معلوم کنند که چرا مغولان با این ثروت توانسته اند چنین یادگارهای درخشانی به هند برآورند، ولی صاحبان قبلی و اصلی آن، بنای یک طویله نیز در سر زمین خویش بالا نبرده اند و دیگر این که اگر مغولان به قصد غارت سنتی و ایلاتی به ایران و هند ریخته اند، چرا این همه مال باد آورده را به مسقط الراس خویش نکشاند و تاج محل را در مغولستان بنا نکرده اند!! شاید هم که از فرط بی چیزی و بی خبری و بل نادانی، قصه ی دیگری بسازند که در مغولستان دخترانی به زیبایی شاه جهان یافت نمی شده است!!!

« مرگ خان بزرگ اکتای، جانشین چنگیز، بر اثر افراط در نوشیدن شراب، واقعه ای پیش بینی نشده بود. باتو خان که با اطلاع از حادثه ی مرگ اکتای و به دلیل ترس از انتخاب گیوک، که دشمن سزسخت او بود، تصمیم گرفت به قرار گاه خود در بخش سفلای ولگا پناه برد. مورخی گفته است: «اگر مستی کذایی خان مغول در قرن هفتم هجری که از پایتختی با حصار گلین در شمال شرق

آسیا، بر سرزمین های بزرگی حکومت می کرد، نبود؛ برتری غرب از لحاظ سیاسی و علمی ممکن بود مدت زیادی به تاخیر افتد و یا هرگز متحقق نشود» .

(ابوالعلاء سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۷)

این که سود آور به کدام گزارش پزشکی قانونی زمان اوکتای دست رسی داشته، که مرگ او را در اثر افراط در نوشیدن شراب اعلام می کند، در میان این همه خیال پردازی در باب حمله ی مغولان به ایران گم و گور می شود. این سخنان تنها لیه ی مختصری از این گلیم تار و پود دروغ تاریخ ایران را پس می زند و ما را با علت اصلی حاضر کردن مغول بی رحم و ویرانگر در عرصه ی ایران آشنا می کند تا بر مبنای متن بالا، سبب عقب ماندگی شرق میانه را، نه قتل عام و ویرانگری های حاصل از رخ داد پلید پوریم، که تبعات مستی یک شاه زاده ی مغول گمان کنیم!!! این است شیره و شیوه ی آن تالیفات نوساز، که میراث مانده از پس طلوع اسلام می شناسانند، و در تمام جهات مقصدی جز پنهان کردن رد پای پوریم و مانع تراشی در راه شناخت عوارض و عواقب آن رخ داد، و معمر کردن نام و شعر و زبان فارسیان و ساخت زورکی اثر انگشتی کم رنگ از هستی ایران باستان ندارد.

« نخستین ماموریت هلاکو، برچیدن دژهای اسماعیلیان در کوه های البرز بود که از قرن پنجم هجری همواره تهدیدی برای حکام مسلمان به شمار آمدند. رهبر اسماعیلیان، رکن الدین خوارزم شاه، در پایان سال ۶۵۳ هجری تسلیم شد. بعضی از قلاع اسماعیلیان تا آخرین لحظه مقاومت کردند، اما سرانجام پس از دو قرن قدرت سیاسی فوق العاده، از مغولان شکست خوردند. ماموریت دوم هلاکو، تصرف بغداد بود، شهری که بیش از پنج قرن پایتخت افسانه ای عالم اسلام بود و سی و هفت تن از نسل عباس عموی پیامبر، به عنوان خلیفه در آن جا حکومت کرده بودند. بغداد به سال ۶۵۵ تسلیم و در عرض یک هفته غارت شد. خلیفه المستعصم، آخرین امیر المومنین، به دستور هلاکو به قتل رسید و با مرگ او قلمرو مسلمانان دچار هرج و مرج سیاسی شد. سکه ها را به نام منگو قا آن ضرب کردند و برای مشروعیت حکومت فرمان روا نیازی به فرمان خلیفه نبود. در عوض فرمان روا بر طبق مواد یاسا باید کسی بود که خون چنگیز در رگ های اش جاری باشد» .

(ابوالعلاء سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۷)

عجب افسانه ی درهم ریخته ای! فقط سی سال پس از درگذشت چنگیز، که می نویسند جنبنده ای را در منطقه زنده و شهری را سرپا نگذارده بود، هلاکو نامی از ایلخانیان، که ظاهراً هنوز تابع یاسا بود، برای رفع مزاحمت از حکام مسلمان، که خبر نداریم چه کسانی را می گویند، به اسماعیلیانی یورش

می برد که قدرت بزرگی معرفی می شوند قدرتی که نمی دانیم چه گونه به دید خون ریز چنگیز نیامده بودند، تا تیمور پس از قلع و قمع اسماعیلیه فرصت کند به قصد کشتن خلیفه عازم بغداد شود تا کار رفع مزاحمت از جهان اسلام را تکمیل کرده باشد!!! برای باور این زیر و رو شدن جهان، به دست هلاکو خان، برابر معمول جز برگ های کتابی به نام جامع التواریخ اثر گم نام مشهوری چون رشیدالدین فضل الله، چند نوشته ی دیگر همسان، و دو قصیده ی متناقض از سعدی چیزی به دست نداریم و تمام این نوسانات غریب و بعید و عجیب ظاهرا در سرزمینی می گذرد که تا آن زمان هنوز کاروان سرا و بازار و حمام ندارد و اگر کسی بخواهد مثلا آدرس خوابگاه شبانه هلاکو خان در ایران را بداند، جایی جز چادری در بیابان برای این امپراتور دایما دست به شمشیر صاحب ثروت بغداد شده، نشان نمی دهند! بدین ترتیب آیا این برچیدن قدرت عباسیان به دست مغولان، چیزی شبیه تسلط عباسیان، به وسیله ی ابومسلم خراسانی نیست، که پیش تر بررسی کرده ام و آیا در پس این صحنه سازی های ناسالم، حقیقت هولناک ناگفته دیگری از تاریخ سیاسی اسلام را پنهان نکرده اند؟!!!

« شیعیان همچنین باعث برانگیخته شدن مخالفت علیه عباسیان در بین النهرین گردیدند. **عرب های بادیه نشین این منطقه تحت رهبری خانواده ی همدانیان نفوذ خود را از سمت جنوب تا بغداد، از سمت غرب تا داخل سوریه ی شمالی و از سمت شمال تا داخل ارمنستان گسترش دادند.** در منطقه ی دیلمان واقع در کنار دریای خزر نیز شیعیانی که از تعقیب عباسیان به آن جا پناه برده بودند **مردم محلی را مسلمان کردند.** لذا در سال ۲۵۳ هجری شیعیان دیلمان از دستگاه خلافت عباسیان اعلام استقلال نمودند، **فرماندار عباسیان را اخراج کردند و دولت مستقلی را تشکیل دادند.** در اوایل قرن چهارم هجری، یکی از پادشاهان دیلمی با نام مرداویج بن زیار بر اکثر نقاط غرب ایران تسلط پیدا کرد. هنگامی که وی در سال ۳۲۶ هجری کشته شد، منطقه ی تحت حاکمیت اش در دست **سربازان دیلمیش، به رهبری برادران بویهی قرار گرفت** و بدین وسیله برادران بویهی سلطه ی خود را بر منطقه برقرار کردند. فرمانداران و جنگ سالاران دیگری نیز سرزمین های وسیعی را تحت تصرف خود درآوردند. به طوری که تا سال ۳۲۴ هجری، دستگاه خلافت کنترل خود را تقریبا بر کلیه ی ایالات و مناطق **به جز اطراف بغداد از دست داد.** از این دوره به بعد خلفا که از **نظر اداری و نظامی عاجز و ناتوان** بودند فقط می توانستند از نیروهای یک یا چند ایالت تقاضای کمک کنند و یا این که در برخی مواقع آن ها را با یکدیگر درگیر نمایند. در سال ۳۲۵ هجری خلفا به منظور حفظ موقعیت خود منصبی با نام «امیرالامرایی» به وجود آوردند و **خود را از اختیارات مختلف شان به جز حق تشریفاتی تعیین حکام دولت ها محروم کردند.** اما بالاخره در سال ۳۳۵ هجری آل بویه پس از یک مبارزه پیچیده و چند جانبه توانستند **بغداد را به کنترل خود درآورند و بدین وسیله امپراتوری عباسیان را سرنگون کنند.** البته آل بویه پس از فتح بغداد به خلیفه اجازه دادند که مقام ظاهری خود را حفظ کند و بدین ترتیب سلسله ی عباسیان تا سال ۶۵۶ هجری ادامه پیدا کرد اما دیگر این سلسله ی

عباسیان نبود که حکومت می کرد. به عبارت دیگر سلسله ی عباسیان در همان سال ۳۲۵ هجری از حیات واقعی خود باز ایستاد.»

(ایرا م. لاپیدوس، تاریخ جوامع اسلامی، ص ۲۰۲)

اگر لازم شود که از انتها به این تصاویر کارتنی تاریخ بخریم، کافی است به مطلبی توجه کنیم که می گوید آل بویه ای که خود در قرن پنجم هجری از تاریخ بیرون رفته اند، اجازه داده اند تا عباسیان تا قرن هفتم هجری دوام آورند!!! از قماش مطالب مغشوش و خام بالاست، تمام آن چه در باب تاریخ ایران نگاشته اند، چنان که می نویسند ایرانیان به سرداری ابومسلم در میانه ی قرن دوم هجری، عباسیان را حاکم و سردار دیگری از میان آل بویه در میانه ی قرن چهارم همان عباسیان را سرنگون کرده اند! از فحوای این بیانات معلوم می شود که ایرانیان به جای ساختن حمام و آب انبار و کاروان سرا و بازار، که در آن گندم و علوفه و گلیم و گوسفند خرید و فروش کنند، معلوم نیست با توسل به نیروی کدام جادو، پیوسته سرگرم واردات و صادرات خلفا بوده اند!!! باری نقل فوق روایت دیگری از ماجرای شکست عباسیان برای کسانی است که سقوط سریع و یک هفته ای امپراتوری آنان به دست هلاکو را نمی پسندند. در این نقل جدید صحنه ها سرگرم کننده تر است: اعراب بادیه نشینی داریم که از سوریه تا ارمنستان را به چشم بر هم زدنی تسخیر می کنند تا با دیلمیان همسایه شوند، آن ها را مسلمان کنند، عامل خلیفه را از منطقه برانند، سرداری از میان شان بر «سراسر غرب ایران» مسلط شود و پس از مرگ او دیلمیش ها به سرکردگی برادران بویهی جای او را بگیرند، که خدا می داند چه کسانی بوده اند، چنان که قرار است در همان زمان خلفای عباسی از سر عجز و ناتوانی، به خلافت تشریفاتی قانع شوند و کار به جایی رسد که آل بویه، ۳۲۰ سال پیش از هلاکو، بغداد را فتح کنند و عباسیان را براندازند و گرچه پس از تصرف بغداد و سقوط عباسیان به دست آل بویه، خلفایی چون راضی و متقی و مستکفی و مطیع و طالع و قادر و قائم و مقتدی و مستظهر و مستترشد و راشد و مقتفی و مستنجد و مستضی و ناصر و ظاهر و مستنصر و مستعصم، به نام عباسیان خلافت کرده اند و در زمان آن ها چند جنگ صلیبی گذشته است، اما به گمان لاپیدوس آن ها خلفایی صوری بوده، ارزش ذکر در تاریخ را نداشته اند. آیا برای این همه صحنه سازی جز همان کتاب هایی که شرح و شیوه ی نگارش آن ها را می دانیم و چند برگ خطاطی و مینیاتور، مستند دیگری، مثلا قصر و دربار و بارگاه و مسجد و مقبره و کاسه و خنجر و کالایی از آل بویه ارائه می کنند؟ مسلم است که نه!

« به توصیه و راه نمایی رشید الدین فضل الله نگارش کتاب جامع التواریخ، اولین تاریخ عمومی آغاز شد. مورخان، خوش نویسان و نقاشان از سرار قلمرو امپراتوری برای تنظیم این کار ماندگار و عظیم گرد آمدند. کارگاه و کتاب خانه ی سلطنتی تبریز بنا شد و همه ی حامیان بعدی سلطنت در ایران از آن به عنوان طرح جامع فرهنگی یاد می کردند. نگارش کتاب جامع التواریخ رشید الدین فضل الله همدانی در زمان اولجایتو، برادر و جانشین غازان خان به پایان رسید. در دوران

حکمرانی اولجایتو و جانشین او، ابوسعید بهادر خان کارگاه ها به تکثیر نسخه های «قرآن مجید» پرداختند و نمونه هایی با کیفیت عالی پردازش و تدوین شد. تا این زمان پیوستگی ایلخانان با فرهنگ ایرانی کاملاً مشهود بود. معروف است که ابوسعید خود به زبان فارسی شعر می گفت. اکنون زمان این بود که گام بزرگی برای تدوین کتب خطی مصور و مجلل، شعر و داستان های حماسی ایران، به خصوص «شاه نامه» حماسه ی ملی ایرانیان که واقعیت و خیال را در قالب داستان های شاهان ایرانی و غیر ایرانی و نیز پهلوانان پیش از اسلام به هم آمیخته، برداشته شود».

(ابوالعلاء سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۷)

هنوز قرنی از یورش چنگیز و آن کشتارهای چند صد هزار نفری و تخریب و آب بستن شهرها نگذشته که رشیدالدین فضل الله نامی را مشغول جمع آوری مورخان و خوش نویسان و نقاشان و ساخت کتاب خانه در تبریز و ایلخانان مغول را سرگرم سرودن شعر به زبان فارسی می بینیم! احتمالاً خانان مغول زبان فارسی را از روح لطیف کشتگان خویش آموخته اند چنان که کتاب خانه شان به تبریز، از شرم تعلق به مغولان دود شده و به آسمان رفته است! باری، ناگهان شش قرن پس از طلوع اسلام، همگی مشغول کتاب نوشتن اند، تابلوی مینیاتور می کشند و تمرین خطاطی فارسی می کنند و از قول سود آور زمان آن شده بود که گام بزرگی برای تدوین کتب خطی بردارند. ظاهراً در منطق این مورخین و شارحین تاریخ ایران، عجیب نیست که در ۶۰۰ سال فاصله ی حضور اسلام تا یورش مغول، چنین فرصتی را فراهم نمی بینند، زیرا به گمان آن ها هیچ زمانی برای اقدام به آماده سازی «طرح جامع فرهنگی» مناسب تر از دوران پس از کشتار عمومی و تخریب مراکز تجمع به دست مغول نبوده است! شاید هم که واقعا پس از چنین نسل کشی های بزرگ، اندک زنان زنده مانده، با درک کمبودها و نیازهای زمانه و به جبران ضایعات، مصمم شده باشند که جز هنرمند خطاط و نقاش و نسخه بردار نزایند! و اگر گمان می کنید چنین مقدمه سازی هایی بدون مقصود های معین است، پس به زودی با شرح آن آشنای تان خواهیم کرد.

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در شنبه ۲۸ بهمن ۱۳۸۵ و ساعت ۱۳:۳۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۳۶

دست بستگی و بد شانسی مطلق جاعلین تاریخ ایران، در تدارک اسنادی بروز می کند که بتواند ادعاهای آنان در استحکام زیر بنای اقتصادی و سیاسی ایران پیش از صفویه را اثبات کند. آن ها که قادر نبوده اند مسجد و مدرسه و کاروان سرا و بازار و حمام و آب انبار و کاخ و دربار کهنه بسازند، ناچار سعی خود را منحصر و متوجه تدارک نمودارهای فرهنگی سهل الجعل کرده، آلبوم های معرف هستی ملی و نمایه های تولیدی و هنری ایران را، با پاره خطی خوش نوشته، کتابی در امور معمول زندگی، تالیفات تاریخی پر از ادعاهای غیر ممکن و بدون مظاهر و مستندات، مینیاتورهای مملو از نمایش خلوت اشراف و امرا و درباریان، در کوشک های زینتی هوش ربا، همراه ابزارهای متنوع خوش گذرانی از ساز و کمانچه تا قدح های ظریف ساخت و تنگ های گردن بلند، ساغرهای بلورین خوش تراش، فرش های نقشین و پرده های نگارین، زمین و دیوار و سقفی پوشیده از موزاییک ها و منبت های رنگین و مردمی با لباس های متنوع و کمر بند های مرصع و شمشیر و خنجرهای پرکار پوشانده اند و گرچه در همین باب هم نتوانسته اند نمونه پیش از مغول ارائه دهند، اما سراپای دوران مغول و ایلخانان و تیمور را چنان با دست نوشته ها و تابلوهای نقاشی پر کرده اند، که ماجرای اصلی آن سلاسل در زیر این فرآورده ها گم می شود و اگر طلب کنیم بقایای به جا مانده ی یکی از این همه آثار پراکنده در تابلوهای مینیاتور، تا حد یک خنجر مغولی، یا تنگ آب و شربت و شراب خوری و فرش زیر پای شان را به ما بنمایانند، بار دیگر به شرح و تفصیل آن در فلان و بهمان کتاب و نوشته رجوع می دهند!!!

« در دوره ی مغول یک نوع سفال دیگر یعنی سفال موزاییک (کاشی معرق) در ایران شایع شد. در این طریقه قطعات کوچک به شکل و اندازه ی مختلف بریده و از آن ها طرحی به شکل موزاییک ترکیب می شود. این قطعات کوچک، که از روی نقشه پهلوی هم قرار می گیرد، به وسیله ی گچ که از پشت ریخته می شود، به هم می چسبند و این گچ مایع سوراخ ها و منافذ را طوری پر می کند که طرح یک تکه جلوه می نماید. این سفال موزاییک با تزیینات آجری لعاب دار که در زمان قدیم در ایران و عراق مرسوم بود نسبت دارد. تکمیل این طریقه که به تدریج صورت گرفت نتیجه ی تقاضا و تمایل برای طرح های مفصل و رنگارنگ بود. این صنعت در زمان سلجوقیان عمل می شد و نمونه ی آن در ابنیه ی قونیه در آسیای صغیر که در قرن سیزدهم شناخته شده دیده می شود. در این جا تزیین داخلی چندین مسجد مانند مسجد لرنده و پای حاکم و سرچالی که بعضی دارای محراب هستند به وسیله ی سفال سازان ایرانی که در موزاییک کاری استاد بودند

ساخته شده است. در قرن هفتم هجری این طریقه تکمیل شد و سفال سازان ایرانی نه تنها آن را به حد کمال رسانیدند بل که طرح ها و رنگ آمیزی جدید ابتکار کردند که قرن ها بعد مورد استفاده واقع شد.»

(س.م. دیمانند، صنایع اسلامی، ص ۱۹۵)

شوخی طبیعی در این محققین عظیم الشان، سر به آسیب عقلی می زند و گویی برای رفع سوداها و مالیخولیاهای خود و تمسخر ما مطلب نوشته اند: در این جا از پیدایش کاشی معرق و یا به قول دیمانند «سفال موزاییک»، به سعی سفال کاران ایرانی، که ظاهراً در موزاییک سازی استاد بوده اند! به عهد سلجوقیان می گویند، اما برای ملاحظه ی حاصل کار این استادان عالی مرتبه ی ایرانی، خواهان را می فرستند تا سری به ترکیه زند و تزیینات داخلی مساجد لرنده و پای حاکم و سرچالی را تماشا کند و اگر برسبیل کنجکاوی بپرسد چرا حاصل کار استادان ایرانی سر از مساجد ترکیه بیرون زده، به سادگی پاسخ می دهند که در زمان سلجوقیان ترکیه جزء کوچکی از ایران بوده است، تا پرسنده احساس غرور کند، ذوق زده شود و دنبال سؤال خود را نگیرد!!!

« خوش نویسی، طی قرن ها، در ایران ارزش و اعتبار بسیار یافت، ولی مدرک معتبری نداریم تا ثابت کند که کتاب خانه، کارگاه سلطنتی، جایی که نقاشان و خوش نویسان در آن جمع می شدند و به ایجاد کتاب های خطی مصور می پرداختند، قبل از زمان مغول وجود داشته است.»

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۳۶)

سود آور هم، گرچه خود می گوید مدرکی برای اثبات خوش نویسی پیش از مغول ندارد، اما بی مدرکی مانع او نیست تا مدعی شود که قرن ها پیش از مغول، خوش نویسی نزد ایرانیان «ارزش و اعتبار بسیار» داشته است و چون در هیچ کشور دور و نزدیکی قطعه ای دست نوشته ی قابل مصادره به سود دارایی ملی و باستانی ایرانیان در این زمینه نمی یابد، پس صحنه ی خوش نویسی دوران مغول را چنان می آراید که بدون نیاز به مدرک گمان کنیم که خوش نویسی و مینیاتور سازی و تدارک پیشرفته ی کتاب، در زمان مغول، بی شک بر پایه ی میراثی کهن استوار بوده است و البته سود آور به دنبال این نیست تا در ابتدا قطعه ای «بد نوشته» به خط فارسی مانده از قرون نخست اسلامی بیابد و سپس مدعی نوع «خوش نوشته» ی آن در زمان مغول شود!!!

« تیمور هم شاعر بود و هم کتاب دوست، تا جایی که گروهی از نقاشان و خوش نویسان ماهر ایرانی را، که عالی ترین کتاب های خطی را نوشته و پرداخته بودند، در کارگاه - کتاب خانه خود گرد آورده بود. در دوران حکومت تیمور، آثار خطی اصیل و معتبری به خط نستعلیق نگارش یافت و به عنوان به ترین کتاب های خطی برگزیده و تکثیر شد. تیمور به بی سوادی مشهور بوده و ظاهراً برای ایجاد کتاب خانه، کارگاه، اقدامی انجام نداده است، در حالی که این کتاب خانه، کارگاه ها در زمان شاه زادگان تیموری یا میرزاها ایجاد شد. جانشینان تیمور، همگی، افرادی تحصیل کرده و با فرهنگ بودند که از کتاب خانه ها و کارگاه ها حمایت و کتاب های خطی نفیس و منحصر به فردی را پردازش و تدوین کردند... هر یک از شاه زادگان از کارگاه هنری خویش حمایت می کرد. در آن کارگاه ها، علاوه بر آن که کتاب های خطی نگاشته و پرداخته می شد، برای دیگر بخش های هنری همچون تزیین و منقش ساختن منسوجات مجلل و گران قیمت و قاب گذاری تزیینی و تاریخی روی کاشی، سنگ و چوب کارهایی صورت می گرفت. ترک - مغولانی که فرزندان دشت های آسیای مرکزی و تعلیم دیده ی استادان ایرانی بودند، از شیوه ی نیاکان خود، ایلخانان پیروی می کردند و ثروت های غارت شده را در راه حمایت از فعالیت های کارگاه های هنری تیموریان، که از طرف شاه زادگان مغول و مطابق با سنت های ایرانی - اسلامی اداره می شد، صرف می کردند».

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۵۹ و ۵۸)

چه نامی جز هذیان و لاف و گزاف نامحدود بر این مطالب می توان گذارد: تیمور بی سوادی که لابد به زبان فارسی شعر می گفت و در زمان او خط های خوش بسیار نوشته و کتاب های ممتاز ساخته می شد. این تحلیلگران تاریخ و هنر ایران در این اندازه زیرکی داشته اند که تیمور را بی سواد بگویند، زیرا اگر او را از ابتدا حامل فرهنگ و ذوق هنری می شناختند، دیگر الصاق صفت توحش به مغول و ترک و تیمور و تاتار برای آن ها دشوار می شد و لاجرم تمام حکمت روزگار را نه به تیمور، که به فرزندان او منتقل کرده اند تا لاف زنند که مجالست با اساتید ایرانی، در نیم نسل، از آن قوم وحشی خون ریز، خردمندانی صاحب فرهنگ و کتاب خانه ساز بیرون کشیده، تا جایی که ثروت های غارتی را صرف تولیدات فرهنگی ایرانی - اسلامی می کرده اند!!! بنا بر این ساده ترین راه مقابله با این اراجیف برنامه ریزی شده، که قصد فریب اندیشه ورزی و آرامش و استدلال و اسناد و قلب حقایق روشن فرهنگ عمومی را دارد، بررسی عمیق تر داده های خود آنان است.

اینک چرخى در آن نمونه ها و نمودارهایی می زنم که سود آور در کتاب اش، «هنر دربارهای ایران»، به عنوان نمایش مظاهر فرهنگی حضور مغولان در ایران عرضه کرده و تابلوی بالا نخستین تصویر آن، با چنین زیر نویسی است، که به پراندن متلکی در باره ی تاریخ و هنر شبیه تر شده است.

«۱. سوار کار مغولی به همراه وزیر امور مالی

چین، سلسله ی یوان، قرن هفت و هشت هجری
کار روی ابریشم، ابعاد: ۳۴/۳×۴۵/۳ سانتی متر

تصویر متعلق به سوار کار مغول است که روی پارچه ابریشم نقاشی شده و گویا بخشی از طومار بزرگی باشد که در آن چند صفحه از حکایتی دنباله دار بیان شده است. **جامه ی فاخر سوار کار نشان مقام و رتبه ی بالای اوست.** همراه او مردی است که بالاپوش ارغوانی بر تن دارد و ترکیب چهره اش نشان می دهد که اهل چین نیست، بل که خصوصیات او بیش تر به ایرانیان و آسیای مرکزی ها می خورد. مقام سوار جلوتر از سوار مغول بالاتر و ظاهرا یکی از **ماموران ایرانی است که برای وصول مالیات با مقامات درجه بالای مغول در چین همکاری می کند.**

(ابوالعلاء سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۰)

چه قدر ملتی باید بی پناه و درمانده باشد، که کسانی جرات کنند با تپتر هنر شناس و مورخ و از این قبیل، چنین مالیخولیاهایی را به خوردشان دهند تا پارچه ای نقاشی شده در چین را، بر اساس چنین شرح پریشانی، نشان حضور قدرتمند خود در تاریخ بیانگارد و در این مورد افتخار کند که همراه یک مغول بدون صورت، برای وصول مالیات تا پای تخت چین رفته است!!! این که سودآور مثلا از روی چشم و ابروی سوار، ایرانی بودن او را معین می کند، خود به قدر کافی موجب رسوایی است و آن گاه که مقام

و موقعیت و حرفه ی سوار را هم، چنین در جزئیات، از روی این نقاشی بدون شرح و بی هویت و نیم پاک شده، تشخیص می دهد، دیگر خود را تا مرتبه ی غیب گویان بالا می کشد. آیا فقط نمایش این تابلو و شرح ضمیمه ی آن، که از بی مایگی خبر می دهد، به تنهایی برای به زباله سپردن تصورات موجود درباره حمله ی مغول به ایران، بسنده نیست؟!!

۲. سکه ی چنگیز خان

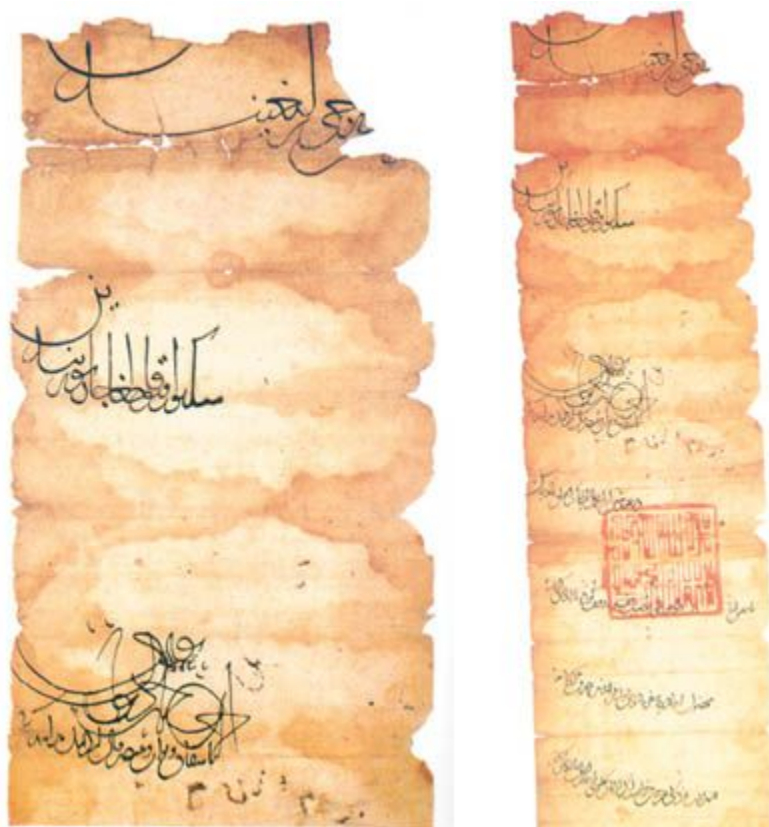
احتمالا در افغانستان، بدون نام ضراب خانه
در سال ۶۲۱ هجری، به وزن ۲ گرم.

«پس از تسخیر ایران توسط چنگیز خان البته ضروری بود که سکه های جدید به نام او ضرب شود. نمونه ی اصلی سکه ای بود که به نام سلطان محمد خوارزم شاه ضرب شده و برای ضرب سکه های جدید از آن استفاده شد. از یک طرف ضروریات بازرگانی و از سوی دیگر نیازهای حکومت جدید موجب شد پیوند عمیقی بین این دو برقرار شود. روی سکه نام خلیفه عباسی الناصر برای حفظ سکه در امور تجاری با سایر مملکت اسلامی حفظ شد و پشت سکه عبارت قالبی اسلامی جدید، «چنگیز خان دادگرتین فرمان روا» حک شد. عنوان سلطان برای این که خلیفه ی مسلمین را بالاتر از خود تصور کند و یا وابستگی خود را به او نشان دهد، پیش از نام چنگیز ذکر نشد و در عوض به عنوان قدرت مطلق تصور شد.»

(سود آور، هنر درباره های ایران، ص ۳۱)

باید بگویم خوش اخلاق و با نزاکت بمانم. حالا ببینید همان چنگیز خان مغول که در یک نشست پانصد هزار آدم می کشت و شهرها را به آب می بست، در این سکه ی سراپا مجعول، تا چه حد ملاحظه کار شده است: نام خود را با لقب دادگر، در کنار نام سلطان محمد خوارزم شاه و خلیفه ی الناصر عباسی، بدون عنوان سلطان حک می کند تا کسی از او نرنجد و بتواند باب دوستی و تجارت را با همه باز نگهدارد!!! این که در این سکه ی ۲ گرمی چه گونه سه داستان بلند را همراه تاریخ ضرب ۶۲۱ هجری

گنجانده اند، آن هم در حالی که بر این سکه ی به خط و لفظ عرب، نام واضح چنگیز و تاریخ ضرب دیده نمی شود، موجبی جز این ندارد که ما در موضوع تاریخ نگاری، بازیچه ی دست بی رحمانی شده ایم که در وارد آوردن آسیب بر ذهن عمومی از هیچ شیوه ی خیال بافی حيله گرانه روی نگردانده اند! آیا دقت در همین سکه که به عنوان تنها سند حضور چنگیز خان در تاریخ ایران قالب می زنند، برای محو ماجرای او کافی نیست و آیا چنان آوازه ای با چنین سکه ی مجعول بی ارزشی جور می شود؟

۹. فرمان ایلخان گیخاتو

شمال غرب ایران، به تاریخ ۶۹۰ هجری
مرکب بر کاغذ، به اندازه ی ۸۸×۲۷/۵ سانتی متر

این فرمان از طرف حاکمی **مغول** - که نام **بودایی** دارد - با خط **عربی و فارسی** که نیمی از آن **ترکی** است، نوشته شده. همچنین مهر و علامت **چینی** روی آن چسبانده اند که نشانه ی طبیعت متباین فرهنگ ایرانی در این دوره است. این نخستین فرمان سلطنتی معروف ایلخانان در ایران است. متن آن که برای محافظت از موقوفه ی متصوفه تنظیم شده، بدین مضمون است:

[ایرینجین تو] رچی دستور داده

شیکتور، آق بوقا تغاجار ضمانت کرده

احمد صاحب دیوان تایید کرده

ماموران ایوانیک جمع آوری مالیات، **روسا و نمایندگان دولت اردبیل**، باید بدانند که دهکده ی مندشین در منطقه لانجا توسط امیر بزرگ بایتمیش آقا به زاویه ی نصرت فقیر اعطا گردید تا رونق گرفته و **عوائد آن صرف اطعام درویش ها و زائران زاویه گردد**. مطلع شدیم که دهکده در فقر به سر می برد و از ما خواسته شد که مکتوبی بدهیم برای حمایت بیش تر، برای این که باعث رونق

دهکده و خیر و برکتی برای دولت پایدار ما شود. این سند به این دلیل نوشته شد که اموال و دارایی های موقوفه را از پرداخت مالیات و سایر مشمولین معاف کند، برای این که دهکده پروتق شده و درآمد آن صرف اطعام درویش ها و مسافران زاویه گردد و خیر و برکتی برای دولت پایدار ما شود. این نامه در اوائل جمادی الثانی سال ۶۹۲ هجری در اردوگاه سلطنتی کاریز نوشته شد .

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۴)

پس این فرمان مغولی، با نام بودایی و خط و زبان ترکی و مهر چینی، نشانه ای است از طبیعت متباین فرهنگ ایرانی که تمام عناصر حیات روی زمین را در خود جمع داشته است! هنگامی که قرار شود برای ملتی، بدون نشانه های اقتصادی و سیاسی، با سود بردن از هزار گونه حیل و ترفند در صنعت و هنر جعل، قبای حضور با آرایه های فرهنگی بدوزند، از توسل به این همه وصله های ناهم رنگ ناگزیرند. آن چه مرا به وجد می آورد و به نهایت شادمانی می رساند، آن امضای یگانه و بی نظیری است که گیخاتو، خلاف عرف نامه نگاری های امروز، بر بالای کاغذ گذارده است. وسواس او در پیچیده کردن خطوط و زاویه ها و تکرارها در این امضا فقط نشان می دهد که جاعل این فرمان، در یکی از بانک های روزگار ما حساب کلانی داشته است!!! و مهم تر از این اغتشاش و شورش در برداشت فنی، محتوای نامه است که می گوید در زمانی که بنا بر همین مدعاهای موجود، ایلخانیان هنوز مسلمان هم نبوده اند، برای آسایش درویش موقوفه های آن ها را برای برخورداری از برکات آن حمایت می کرده اند!!!

۱۰. صحنه ی به شکار رفتن اردوان به همراه اردشیر

ابعاد تصویر: ۱۰×۱۱/۵

«اردشیر جوان، پسر بابک و نوه ی ساسان، موسس سلسله ساسانی، به همراه اردوان پادشاه اشکانی، در این صحنه ی شکار نقاشی شده اند. شکار، تفریح و ورزش، سرگرمی محبوب شاهان ایرانی و مغول به شمار می رفت و غالباً در کتب خطی شاه نامه در این دوره تصویر شده است.»

(سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۳۷)

در این نقاشی، که تنها علت تعلق آن به عهد مغولان، صورت و چشمان مغولی اردوان و اردشیر است، فقط جای داریوش اول هخامنش را خالی می بینیم! اگر در این اسناد کاغذی و سکه های تاریخی، که ساختن کوهی از آن ها برای کنیسه، جز به خدمت گرفتن چند خانوار یهودی هزینه ی

دیگری ندارد، چنان چنگیز یاسا پرست مسالمت جویی می یابیم، که به رعایت احوال و احترام خلیفه ی مسلمین، از ذکر عنوان سلطان برای خود صرف نظر می کند، پس طبیعی است که اردوان اشکانی نیز، به جای جنگ بر سر حاکمیت بی بقای دنیوی، همراه اردشیر ساسانی، به شکار روند!!! آیا حس نمی کنید که کسانی به آسانی ما را بازیچه ی تصورات خود کرده اند تا گریبان شان را به سبب آن نسل کشی پلید پوریم نگیریم؟

۱۷. آینه ای برای شاه شجاع

احتمالا در اصفهان، به تاریخ ۷۷۷ هجری ساخته شده است. جنس آینه از برنز و روی آن حکاکی شده. قطر آینه ۵/۲۰ سانتی متر.

بر رغم بازگشت پیروزمندانه شاه شجاع در سال ۷۶۷ هجری، به شیراز، نزاع بین او و محمود مرتفع نشد و هر دو سعی می کردند با شیخ اویس متحد شوند. سرانجام محمود شاه با دختر اویس ازدواج کرد و **موجب خشم و حسادت همسر اول اش، خان السلطان گردید.** خان السلطان، پنهانی شاه شجاع را وادار کرد تا به محمود شاه حمله کند. این عداوت و دشمنی همچنان تا سال ۷۷۵ هجری بین این دو باقی ماند، تا آن که **سه دشمن اصلی شاه شجاع هر یک به طریقی از دنیا رفتند:** پهلوان اسد خراسانی، فرمان روای شورشی کرمان، کشته شد و شاه شجاع کرمان را دوباره ضمیمه حکومت خود کرد، شیخ اویس در سی و شش سالگی در تبریز درگذشت، محمود شاه، چهار ماه بعد، بی آن که جانشینی برای خویش برگزیند در اصفهان دنیا را ترک گفت. سلطان اویس، پسر

شاه شجاع، که علیه پدر با شاه محمود متحد شده بود، جانشین شاه محمود شد. هنگامی که شاه شجاع به اصفهان لشکر کشید، **سلطان اویس پشیمان شد و به این ترتیب اصفهان به دست شاه شجاع افتاد.** شاه شجاع چند روز بعد گویا توطئه مرگ پسرش را چید و در یک حادثه سلطان اویس به قتل رسید. او که دیگر رقیبی نداشت، آماده حمله به تبریز شد، در این هنگام، سلطان حسین جلایری جانشین پدرش شیخ اویس شده بود. سلطان حسین در برابر شاه شجاع تاب نیاورد و به این ترتیب تبریز در سال ۷۷۶ هجری تسخیر شد. این آینه در همان زمان که شاه شجاع قصد حمله به تبریز داشت، در اصفهان ساخته و پرداخته شد. **پشت آینه وردهایی حک شده که احتمالا برای موفقیت و کمک در تسخیر تبریز است.** نوشته های حاشیه آینه با آیات قرآن مزین شده، که از عظمت خداوند سخن می گوید و پس از آن مطالبی به این مضمون نوشته شده: «برای اعلی حضرت، سلطان عالی مقام، سرور و صاحب اختیار مردم سرور همه فرمان روایان ایرانی و عرب، ظل الله، قهرمان بر و بحر، از خداوند فرمان برداری می کند، سلطان شاه شجاع، خداوند سلطنت او را حفظ کند. سال ۷۷۷ ماه محرم». عناوین و القابی که به ترتیب روی حاشیه ی آینه ذکر شده، مشخصا اختیارات جدید شاه شجاع را منعکس می کند. احتمالا این عناوین به این دلیل بر حاشیه ی یک آینه آمده که تمایلات خود خواهانه و خودپسندانه شاه شجاع را نشان دهد.

(ابوالعلاء سودآور، هنر دربارهای ایران، ص ۲۷)

هیچ عنوانی جز «تاریخ نگاری خاله زنکانه» مناسب متن بالا نیست، که از رفت و آمد و جوان مرگی های ناگهانی مملو است و اگر برای این همه افت و خیز تاریخی لااقل همین قاب آینه را به عنوان مدرک ارائه می دهند، که حکاکی آن کار چند ساعت یک مهر ساز کنار بقعه ی سید اسماعیل در جنوب تهران است، باز هم باید شکرگزار یهودیان باشیم، زیرا که بخش های بزرگی از تاریخ ایران پس از اسلام، شامل سلسله ی طاهریان و صفاریان و غزنویان و سلجوقیان، به اندازه ی همین قاب آینه ی پر از اوراد هم سند اثباتی ندارد. این که چنین مدرک معتبری! مربوط به سال ۷۷۷ هجری، که نیم قرنی از حیات سیاسی ایلخانیان هم دور تر است، در بخش مغولان کتاب سود آور چه می کند، پاسخی جز این ندارد که سازندگان تاریخ مملو از توهم و سرشار از موهومات ایران، چیزی جز همین خرده ریزهای ساختگی در چننه ندارند و اگر تمام آن چه سود آور می تواند به عنوان نمونه های هنر دربارهای ایران پیش از صفویه ارائه کند، این زوائد بی ارزش است، پس با استحکام تمام اثبات می شود که داده های کنونی درباره ی هزاره نخست تاریخ ایران پس از اسلام نیز، همانند ۱۲ قرن سکوت پیشین، جز رنگ و روغنی بر تابلوی شنیع پوریم نیست و اضافه کنم اگر کسی می تواند از احوال نام آوران متن بالا و به خصوص آن پهلوان اسد خراسانی، مختصر مطلب دندان گیری به دست آورد، مرا هم شریک خود بشمارد.

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در دوشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۸۵ و ساعت ۱۱:۳۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۷

به همین ترتیب، کتاب سود آور، در سیصد سال فاصله ی میان ظهور چنگیز تا استقرار صفویه، از هنر دربار چنگیزیان و ایلخانان و آل مظفر و تیموریان و سلطان حسین بایقرا و سلسله های ترکمن، جز تعداد اندکی تابلوی مینیاتور، عمدتا از صحنه های شاه نامه، چیز دیگری برای عرضه ندارد، با این تفاوت که چشم های تنگ آدمیان، در تابلوهای زمان چنگیزیان و ایلخانان، با نزدیک شدن به زمان صفویه، اندک اندک گشادتر می شود، تا از این مطلب در شگفت بمانیم که چرا نه فقط چهره ها در مینیاتورهای زمان صفویه، بل حتی شمایل شاهان و صاحب منصبان و سلاطین صفوی و قاجار هم، به سیمای مغولان و حتی ترکان شبیه نیست و آن ابروهای پیوسته و پهن و چشمان درشت و شهلای آهو وش و ریش و سبیل های تاب داده و پرپشت، ناگهان از کجا پیدا می شود، که جای گزین چشمان به هم فشرده، ابروان نازک، سبیل های افتاده و ریش های کم پشت و کوسه ی چنگیزیان و ایلخانان و هلاکویان و تیموریان شده است؟ شاید که سازندگان دو هزار سال تاریخ قلابی برای مردم ایران، فراموش کرده باشند که سرکردگان سلسله های صفویه و افشار و قاجار را نیز، در اوراق نوشته های تاریخ کنونی، به نوعی دنباله ی قوم و از اخلاف چنگیز خان مغول معرفی کرده اند!!! اما روا نیست که پیش هنگام بتازم، قرار نیست از حوصله و متن بررسی های مقرر جلوتر و به حاشیه روم و مصلحت را در این می بینم که در مرحله ی کنونی فقط به برچیدن ماجرای هجوم مغول و تبعات و دنباله های آن، از تاریخ ایران بسنده کنم.

باری، تا آن جا که به نمونه های تولیدی و تمدنی در سیصد سال فاصله ی میان حیات سیاسی فرضی مغول و ایلخانان و هلاکو و تیمور، تا ظهور صفویه مربوط می شود و تا این جا که لاف ده منبع قابل اعتنا را کاویده ام، تمامی آن ها، همانند کتاب سود آور، جز چند عنوان تالیف مطلقا مجعول و تعداد بیش تری نسخه های شاه نامه ی مصور، آن هم فقط یکی دو برگ از آن را، به این دلیل که ساخت کامل شاه نامه بسیار پرخرج بوده و نیز چند مینیاتور متفرقه دیگر، چیزی برای ارائه نداشته اند. اما از آن که تفصیلات تاریخی سود آور از این دوران، بسیار سرگرم کننده و شیرین و شوق آفرین است، مناسب می بینم خوانندگان این وبلاگ را از خواندن این تفسیر و تصور و صحنه آرایی های بی سر و ته او، از گذران امور سیاسی در این سیصد سال، بی نصیب نگذارم.

« هجوم مغول، که ششصد سال پس از هجوم اعراب به ایران به وقوع پیوست، **نظام سیاسی برتر ایران را برهم زد** و سلسله مراتب جدیدی بنیان گذارد که تا حدودی با تحول سکه هایی که در زمان آن ها ضرب شد، نشان داده می شود. سکه هایی که اغلب به سرزمین های دور حمل می

شدند و مورد استفاده قرار می گرفتند، به لحاظ تاریخی برای نفوذ و قدرت سیاسی سودمند بوده، اساس و عبارت های قالبی به کار رفته روی آن، **نمایانگر مبارزات سیاسی، تغییر مفاهیم حکومت و فرمان فرمایی** در خانواده سلطنتی و امور داخلی آن هاست، که عمدتاً از جانب ایرانیان ادامه یافت. **در ابتدا، ضرب سکه مغولان، بر اساس نمونه های اسلامی بود، همچون اعراب که س از فتح ایران تمثال شاهان ساسانی را در ضرب سکه ها حفظ و فقط عبارات قالبی اسلامی را اضافه کردند، مغولان نیز هنگام ضرب سکه های جدید، نام چنگیز را کنار نام خلیفه الناصر حک کردند.**»

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۳۱)

همین چند سطر متن بالا، برای مورخ، انبانی از ادله فراهم می آورد تا دروغ بودن تمام داده های موجود در موضوع تاریخ ایران پس از اسلام، لااقل تا مقطع صفویه را، به مدد اعتراف گروه باستان سنا و توزیع کننده ی توهمات دانشگاه های کنیسه و کلیسایی، اثبات کند. نخست این که سود آور می گوید هجوم مغول، نظام سیاسی و طبیعتاً اقتصادی و فرهنگی برتر ایران را بر هم زد! این مطلب از زبان کسی که فصل اول کتاب اش، در معرفی هنر دربارهای پس از اسلام ایران، از محصولات دربار مغول آغاز می شود، بسیار شیرین زبانانه می نماید و مرا و او می دارد از او بپرسم در کدام مقایسه چنین ادعایی را ابراز کرده و اگر در همان محدوده ی بررسی خود، حتی برگی از آن شاه نامه های مغولی و تیموری را، مقدم بر عهد مغول نیافته، پس مغول کدام نظام و با چه نام را بر باد داده و برهم زده است؟! سپس به آن جمله پردازی می رسیم که می نویسد سکه های مغولان، «نمایانگر مبارزات سیاسی، تغییر مفاهیم حکومت و فرمان فرمایی» است و آن گاه که این سخن او را با نبود کامل سکه های مغولی تطبیق می دهیم، به این نتیجه می رسیم که فقدان زیربناهای درست و سالم برای توضیح تاریخ، هنگامی که همه چیز را باید از هیچ ساخت، لاجرم سود آور را نیز مانند دیگران وادار به لفاظی کرده و زمانی این گونه ابتلائات او کاملاً بروز می کند که می گوید چنگیز خان نام خود را بر کنار برخی از سکه های الناصر بالله، همانند سکه های عرب ساسانی، سورشارژ کرده است و نمونه ی سکه ای را نمایش می دهد که یک روی کامل آن متعلق به الناصر بالله و روی دیگر آن، باز هم به طور کامل، به القاب و تعارفات چنگیزی منتسب است؟ آیا الناصر بالله سکه اش را با حدس بروز و ظهور چنگیز خان یکسویه ضرب کرده تا به محض تسلط چنگیز جایی برای حک نام خود بر پشت سکه ی خلیفه ذخیره داشته باشد!!!؟ یا این که گمان کنیم چنگیز خان مغول ضرب سکه ای مشترک را به خلیفه ی بغداد سفارش داده است!!! تمام این مطالب مغشوش معلوم می کند که سود آور حتی قوانین سورشارژ سکه ها را هم به درستی ادراک نکرده و از یاد نبریم که مباحث فوق هنوز بدون در نظر داشتن این مطلب است که هر سکه و ورق کاغذی که از زمان مغولان و ایلخانان و تیموریان ارائه می دهند، بدون اندک تامل و تردید، بر مبنای آن چه گفته ام و خواهم گفت، جز ساخته هایی از دوران صفویه نیست.

«سکه های هلاکو، تاریخ و نام (ضراب خانه) ی آن ناخوانا

از جنس دینار طلا، به وزن ۵/۷ گرم

نوشته های روی سکه عربی و فارسی است.

نوشته ی روی سکه: لاله الا الله، محمد رسول الله

نوشته ی پشت سکه: قآن بزرگ، منگو قآن، هلاکوخان.

مغولان در سراسر قلمرو خویش، **شیوه ی تساهل و تسامح مذهبی را حفظ کردند.** عمدتاً

عبارات قالبی روی سکه ها با در نظر گرفتن ملزومات بازرگانی و در منطقه ای که جمعیت آن را

مسلمین تشکیل می دادند، در نظر گرفته می شد. هرچند هلاکو هنوز بودایی مذهب بود و

همسرش مسیحی - نسطوری متعصب، عبارات قالبی روی سکه ها بر اساس موازین اسلامی

حک می شد». (سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۳۲)

آشنا شدن با این شیوه ی نخبه ی تسامح و تساهل مذهبی مغولان سخت شور انگیز است و اگر الگوی آن را رفتار چنگیز بگیریم، چنین تعبیر می شود که او با کشتار عمومی، شهری را از سکنه خالی می کرد تا در مورد مذهب شان تسامح و تساهلی یکسان روا داشته باشد! در این سکه ی ظاهراً هلاکویی نیز، خلاف داده سود آور، گرچه حاشیه ی اطراف سکه، مربوط به اطلاعات ضراب خانه و تاریخ ضرب، محذوف و ناخوانا است، ولی نام کامل هلاکو خان به وضوح دیده می شود و آن چه را نمی بینیم قسمت فارسی آن است! زیرا که بر روی سکه به زبان خالص و فصیح عرب می خوانیم: لاله الا الله، محمد رسول الله، صل الله علیه و سلم و بر پشت سکه نیز آمده است: قآن الاعبد لله موبای قآن هلاکو خان. از مولفی که در هر باب دچار توهم است و در رویا های ضد یونانی و ضد عرب و ضد مغول و ضد ترک خود غلط می زند، به طور طبیعی انتظار بیان تاریخ درست ایران و شرح ابواب هنری آن نمی رود، حقیقت ماجرا این است که اگر سکه های مغولی و ایلخانی را با القاب عبدالله و یا شعار لا اله الا الله می خوانید، فقط و فقط بدان سبب است که جاعلان تاریخ ایران، که سرسکه های مختلف و متنوعی را برای ساسانیان و طاهریان و صفاریان و غزنویان و خلفای بنی امیه و غیره فراهم کرده اند، واقعاً نمی دانسته اند که برای یک سکه ی مغولی چه سمبل و شعاری انتخاب کنند و به چه خط و واژگانی بنویسند و چنین است که سکه های این دوران را، چنان اسلامی می یابید که نخستین قآنان مغول نیز خود را عبدالله خوانده اند!!!

«**ابوسعید بهادر خان ایلخان عاشق پیشه**: ابوسعید بهادرخان، ۷۱۷ هجری، آخرین ایلخان بزرگ از خانواده ی هلاکو بود، که بر ایران حکومت کرد. او در سیزده سالگی جانشین پدرش اولجایتو شد. اولجایتو، پیش از مرگ، ابوسعید را به امیر چوپان سردار سپرد. امیر چوپان، بی درنگ رشید الدین وزیر را که به همراه چهارده پسر خود اداره ی امور مالی را در دست داشت، اعدام کرد. امیر چوپان کم کم هر یک از پسران اش را حاکم ایالات مختلف کرد و عملاً اختیار حکومت را به دست گرفت و **بدین گونه طایفه ی مغول امیر چوپان حکومت طایفه ی رشید الدین، که فارس بودند را، از بین برد و خود جانشین آن ها شدند**. هنگامی که ابو سعید وارد مرحله ی جوانی شد، دل باخته ی دختر امیر چوپان، بغداد خاتون همسر امیر حسین جلایری شد. **بر طبق یاسا، خان های مغول این حق انحصاری را داشتند** که از هر زنی که مایل بودند تقاضای ازدواج کنند و اگر دل باخته ی زنی شوهر دار می شدند شوهر آن زن می بایست از همسر خود جدا شود. امیر چوپان **که حدس می زد** ابوسعید از دخترش خواستگاری خواهد کرد، **دختر و دامادش را به شمال غرب فرستاد**. ابوسعید که از این عمل امیر چوپان بسیار عصبانی شده بود، دستور داد برادر بغداد خاتون را به بهانه ی تجاوز به حرمسرای خان بزرگ اعدام کنند. او که نمی توانست بغداد خاتون را فراموش کند، در فراق او چه اشعاری که می سرود:

بیا به مصر دل ام تا دمشق جان بینی

که آرزوی دل ام در هوای بغداد است

و سرانجام امیر حسن را مجبور کرد تا از همسر خود جدا شود و خود با او ازدواج کرد.»

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۴۰)

در نقل فوق، تاریخ به وجهی فوق معمول به تمسخر گرفته شده است. معلوم نیست میان سپردن ابوسعید به امیر چوپان و قتل کامل خانواده ی رشید الدین وزیر چه ربط عاقلانه ای است؟ در این جا مطالب کاملاً خلاف روال ایلخانی عمل می کند و گرچه نوشته اند که ایلخانیان از زمان غازان خان، رسماً به اسلام پیوسته اند و سکه های ایلخانی از زمان هلاکو نیز به لا اله الا الله مزین بود، ولی ظاهراً آخرین ایلخان، به نام ابوسعید، درباره ی زن دیگران، به یاسای چنگیزی متعهد بوده و به آن عمل می کرده است! مشکل مورخ در این است که نمی داند چنین خیالات زبده ی شخصی و ذهنی ابوسعید را، سود آور از کدام کانال غیب دانی کشف کرده است؟ تمام این مطالب نشان می دهد که خبره ترین جاعلان، حتی با همدستی گله ای از اساتید دانشگاه های بزرگ خودی و غیر خودی و کرسی های متنوع و متعدد ایران شناسی نتوانسته اند این تور دراز تاریخ ایران را طوری بیافند که هنگام بیرون کشیدن از آب خالی نباشد. سودآور که در این متن خود را از تمام جزئیات این عشق سوزناک، تا مرحله ی تشخیص حدسیات پدر عروس با خبر نشان می دهد و نیز پس از این همه قرن می داند که برای رفع غائله، عروس را به چه سمتی فراری داده اند، چه طور تشخیص نداده است که

از مصر دل کسی نمی توان دمشق را دید؟! احتمالاً سود آور نیز همان قدر از جغرافیای شرق میانه بی خبر مانده، که ابوسعید بهادر خان بوده است، اما در بقیه ی عمرش مهلت دارد تا لااقل برای این بیت سر هم بندی شده ی مطلقاً بی معنا و خنک، به صورتی که خود می داند، شرح روشنگری بنویسد.

«ایرانیان از هنگام حکومت مغول، ارتباطات تجاری - اقتصادی فعالی، از مسیر خلیج فارس با دریاچه ی چین برقرار کرده بودند. زبانی که در این مسیر بازرگانی - که زبان بین المللی هم بود - مورد استفاده قرار می گرفت، فارسی بود. ایرانیان بسیاری، در چین و کشورهای چینی چون که در مسیر خلیج فارس و چین بود، سکونت گزیده بودند. **با توجه به مطالب ابن بطوطه**، آن ها در محلی ساکن شده، مراسم مذهبی و دینی خویش را در مساجدی که ساخته بودند، همراه با رهبران مذهبی و روحانیون اجرا می کردند. ابن بطوطه، نام شیوخ متصوفه که مسئول خانقاه های محلی هم بودند، این گونه بر می شمارد: شیخ شهاب الدین کازرونی در هند و شیخ برهان الدین کازرونی در چین، مسئول اخذ عوائد و نذوراتی بودند که بازرگانان اهدا می کردند».

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۷۸)

کاش این دو شیخ بزرگ کازرون که در چین و هند مسجد ساخته اند، ابتدا در شهر خود مسجدی بنا می کردند تا شهرشان تا همین اواخر بدون مسجد نمانده باشد. کاش این ابن بطوطه ی قلابی که پیش تر نیز در موضوع بالا بردن کاخ کسرای در شیراز با او آشنا شدیم و در سفرنامه اش اذعان دارد که از شیراز به سمت شرق نرفته و طبیعتاً چین و هند را ندیده است، توضیح می داد که تاجران ایرانی که ضمن فارسی حرف زدن تا چین، کالا های شان را در جاده های ایران بر قاطران و شتران به مقصد خلیج فارس می برده اند، در سرزمینی که به زمان مغولان خیالی هنوز یک کاروان سرا و بار انداز نداشته، در طول راه شب را کجا بیتوته می کرده و در میان بیابان از چه راه آب و علوفه و غذا به آنان می رسیده است و اگر فرض را بر دست رسی آن ها به آب های خلیج بی محابا فارس، مثلاً از راه آسمان بگیریم، آن گاه می پرسیم که این تجار ایرانی که بدون مکتب با یکدیگر تا چین فارسی حرف می زده اند، با چه سرویس کشتی رانی کالاهای خود را به چین برده اند، زیرا نخستین کشتی ها را، در سراسرجهان و ابتدا از مدیترانه، در ۱۵۰۰ میلادی، یعنی دوپست سال پس از ایلخانان به اوقیانوس ها رانده اند!!! آیا به راستی سود آور و این مجموعه جاعلانی که نقشه جهان امروز را، در ۲۴۰۰ سال پیش، با دست یک جغرافی دان یونانی موهوم، احتمالاً از طریق اسطرلاب و فرض و جادو رسم کرده اند، تا خلیج فارس قدیمی بسازند، خود تاریخ ملاحی در آب های جهان را نمی دانند یا محقق ایرانی را بی خبر و خنک انگاشته اند!!!

« به رغم تهاجمات پی در پی اقوام ترک - مغول، در اوایل قرن پنجم هجری و سلطه ی طولانی آن ها بر سرزمین های فارس زبان، **زبان اداری و ادبی دربار، همان فارسی باقی ماند.** زبان ترکی، با وجود ساختار اداری و دستوری متمایز و نحو غنی، هرگز نمی توانست با میراث ادبی فارسی برابری کند. هرچند زبان مادری شاه زادگان حکومت های ترک - مغول فارسی نبود، با این حال در جو فرهنگ ایرانی - اسلامی پرورش یافته بودند و بسیاری از آنان حامیان پر و پا قرص و محکم هنرهای ایرانی و کتب فارسی شدند... در رساله ی محاکمة اللغتين که بی شک برخوردهای نژادی و سیاسی طبقات بالای اجتماع را منعکس می کند، امیر علی شیر نوایی، بر برتری زبان ترکی نسبت به زبان فارسی تاکید کرده است: «کاملاً مشخص شده که زبان ترکیهوشمندان، قابل فهم تر و خلیق تر از زبان فارسی است، در حالی که زبان فارسی به لحاظ تفکر و علم خالص تر و کامل تر است. درست کاری، صداقت و بخشش ترک ها و هنر و فلسفه ی ایرانیان کاملاً روشن است». برعکس آن چه انتظار می رفت، عرضه و ساختار آثار ترکی علی شیر کاملاً به ساختار و اصول ادبیات فارسی متکی بود. از جمله خمسه ی او از روی خمسه ی نظامی الگو برداری شده بود. وقایع نگاری به نام واصفی، درباره ی ترغیب او به ترسیم طنز ترکی و تکذیب فضیلت ایرانی چنین نوشته است: «چنین گوید در محلی که ملا بنایی از عراق آم، روزی از مجلس میر افاضل و اعالی مجتمع بودند. میر فرمودند که از لطایف و ظرایف یعقوب بیک سخن گویند. مولانا بنایی گفت: **هیچ لطافت و خوبی یعقوب بیک برابر آن نبود که ترکی نمی گفت.** میر فرمودند که: که ای بنایی درشتی و خنگی را از حد گذرانده ای و قابل آن شده ای که نجاست در دهان تو کنند. بنایی گفت: سهل است، **همان گیرم که شعر ترکی گفته باشم**».

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۱۱۶)

چه مغولان نازنینی! دائماً در اندیشه ی تهیه و تکثیر و آرایش شاه نامه اند، زبان فارسی را رسمی اعلام می کنند، بر نخستین سکه های شان خدا را به یکتایی می ستایند و در مدارای دینی پس از کورش هخامنشی یگانه اند!!! پس چرا این فارس های پر مدعا امام زاده ی چنگیز خان را بر پا نمی کنند و شب های عزیز به زیارت آن نمی روند؟ این مطالب که از قول و قلم چند ناشناس و بی نشان بیان می شود، به نعل و به میخ کوفتن کاملی در بیان ارزش های دو زبان ترکی و فارسی است، تا از میان یک بررسی ظاهراً بی آزار، آن نتیجه گیری موهن نهایی به دست آید که جان ترک و عرب ستیز و آلوده به ناسیونالیسم پوسیده و بی مبدا سود آور را نوازش می دهد. چنین است که دعوت من به بنیان شناسی تاریخی، معنای مستقل و مهم خود را می گیرد و ما را از تاثیر این گونه اباطیل نوساخته ی مجعول تفرقه انگیز در امان نگه می دارد، که بر مبنای فقدان کامل هرگونه آثار رشد اقتصادی و سیاسی، با قدرت تمام منکر اصالت سطر به سطر داده های مکتوبی شده ام که به پیش از دوران صفویه نسبت می دهند و این سخن، البته رو به عین مادی مانده ها دارد و گرنه کنکاش در مطالب و متون دوران صفویه و در راس آن ها ساخت دواوین متعدد و منسوب به سده های مقدم اسلامی، که

شاه نامه اعلا ترین نمونه ی آن در حقه بازی فرهنگی است، خود مبحث دیگری طلب می کند، که به اراده و خواست خداوند خواهیم گشود.

«**نخستین شاه نامه ها:** چهار تصویری که خواهد آمد، متعلق به کتبی خطی است که عموماً از آن ها با عنوان شاه نامه های کوچک نام برده می شود. تاریخ تقریبی پردازش و تدوین آن ها ۶۹۹ هجری و احتمالاً به حمایت غازان خان در بغداد پردازش و مدون شده است. به دستور او و با توجه به مقایسه بین خصوصیات از قبیل **آرایش مو، کلاه، شاخ و برگ درختان** و غیره، با نسخه مرزبان نامه، به تاریخ ۶۹۸ هجری، در بغداد نگارش و پردازش شده است. در سال ۷۴۱ هجری نیز شاه نامه اینجو در شیراز نگارش و منتشر شده است.»

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۳۷)

بدین ترتیب سود آور شاه نامه نویسی را از انتهای قرن هفتم و سیصد سال پس از فردوسی آغاز می کند و صحت تاریخ گذاری نسخه های معرفی کرده ی خود را به سنجش با کتاب هایی ممکن می گوید که در ترسیم شاخ و برگ درختان و کلاه و موی نقاشی ها، به تصاویر این شاه نامه شبیه اند و اگر از آنان دلیل صحت تاریخ گذاری همان کتاب های مورد مقایسه را طلب کنید، برابر معمول، این بار شباهت شاخ و برگ و کلاه و موی آن منبع و مستند را با همین نسخه شاه نامه اساس می گیرند! چنین است آن دور باطل و چرخه حماقتی که دوران شناسی همه چیز تاریخ ایران را در خود فرو برده است. باری، این نمونه های شاه نامه، که غالباً تنها لت هایی از تصاویر است، فقط در یک مورد به معرفی نسخه ی کاملی منجر می شود، که تصویر برگ آخر آن را ملاحظه می کنید.

» ۲۷ . شاه نامه فردوسی

باز نویسی شده توسط اسماعیل خواجه، پسر مبارک قدم
 ۵۲۲ ورق با ۲۴ تصویر، که صفحه ی اول مفقود شده است
 خط نستعلیق در چهار ستون و در هر ستون ۲۵ سطر
 آب رنگ مات، مرکب و طلا اندازی
 صحافی با چرم قهوه ای مراکشی

ابراهیم میرزا، حاکم شیراز، احتمالاً به دلیل افراط در باده گساری در سال ۸۲۸ هجری، همچون برادرش بایسنقر میرزا جان داد... در بین کتب خطی زیادی که در شیراز، طی دو قرن پس از مرگ ابراهیم میرزا پرداخته شد، این شاه نامه به خاطر پردازش کیفیت هنری و ویژگی های عجیب و جدید و ترکیب بندی هایی که دارد، معروف شد. این کتاب خطی با مقدمه ی قدیمی تر و نثر نادر ابومنصوری آغاز شده و به جای قدمه ی معمولی که برای بایسنقر نوشته می شد قرار گرفته است. گرچه هنوز خط نستعلیق در مراحل اولیه ی پیشرفت بود، با این حال خوش نویسی این کتاب پیشرفته تر از خط نستعلیق جعفر بایسنقری بود... در تتمة الکتاب با خط رقاع که روی آن طلا پوشانده شده با خط سیاه کم رنگی نوشته شده... این نسخه توسط این بنده ی حقیر اسماعیل خواجه، فرزند مبارک قدم خراسان در ماه رجب سال ۸۴۵ هجری باز است.»

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۷۱)

همه چیز در اطلاعات این شاه نامه، از آن چرم مراکشی تا مرگ ابراهیم میرزا به سبب افراط در شراب خواری و مقدمه ی شاه نامه که تازگی دارد و خط نستعلیق پیشرفته ی آن و به خصوص تتمة کتابی که نیمی از آن فارسی خالص با لغاتی چون فرخی و فیروزی و گفتار، و نیم دیگر آن در معرفی نسخه نویس و زمان نسخه برداری، به بیان و لغت خالص عرب است؛ از بدل کاری محض خبر می دهد. با این همه کسی این شاه نامه ی سود آور را جدی نگرفته و ماخذ فراهم آوری نسخ نقد جدید نبوده است و

از همه مهم تر سود آور نگفته است که این نسخه ی دردانه ی او اینک کجا و نزد چه شخص و یا موسسه ای است، زیرا سندی داریم که اثبات می کند مراکز مسئول ایران شناسی و موزه داری ایران، هیچ شاه نامه پیش از صفوی را به رسمیت نمی شناسند و به چشم ندیده اند!!!

« تاثیر گسترده و عمیق و مفید و سازنده ی اندیشه ی ناب و پالوده ی فردوسی بر عنصر ایرانی آن چنان است که همگان را به تحسین و اکرام و اعزاز این شخصیت بلند مرتبه برانگیخته است. بخش اسلامی موزه ی ملی ایران بنا بر رسالت خطیر فرهنگی خود در انجام وظایف و با توجه به اثرات چشم گیری که اندیشه ی این شخصیت بزرگ بر فرهنگ و هنر ایران داشته است، افتخار دارد نمایشگاهی از آثار و اشیای موزه ای را، که مزین به اشعار با نقوش و مضامین برگرفته از شاه نامه ی حکیم توس است، با عنوان «تجلی شاه نامه در هنر اسلامی ایران»، برای تجلیل از این ستاره آسمان شعر و ادب ایران برگزار کند. **شایان ذکر است که از همان سده های اولیه ی خلق شاه نامه، اشعار فردوسی و مضامین و مفاهیم شاه نامه ای به صورت های گوناگون در فرهنگ و هنر ایرانی تاثیر و جلوه ی چشم گیر داشته است.**»

(موزه ی ملی ایران با همکاری معاونت آموزش میراث فرهنگی، تجلی شاه نامه در هنر اسلامی ایران، ص ۵)

حالا به سراغ کتاب تبلیغاتی این نمایشگاه می رویم تا ببینیم موزه ی ملی و میراث فرهنگی چه آثاری را از تاثیر اشعار و مضامین و مفاهیم شاه نامه در اختیار دارند که به صورت های گوناگون بر فرهنگ و هنر ایرانی، از همان قرون اولیه ی سرودن شاه نامه، تاثیر گذار بوده است و با کمال تعجب و البته طبیعتا، باز هم نخستین نمونه ی این آثار را از قرن دهم هجری و به زمان صفویه می بینیم.

شاه نامه ی فردوسی

دوره: سده ی دهم هجری

در اندازه ی ۲۳×۳۷/۸ سانتی متر

شماره ی موزه: ۴۳۶۱

شاه نامه به خط نستعلیق روی کاغذ ترمه ۱۱۷۴ صفحه، ۲۵ سطر در هر صفحه، دو صفحه ی اول دارای سرلوح مزدوج مذهب مرصع بی سطور این دو صفحه طلا اندازی شده است... دارای رقم کاتب و به تاریخ ۹۳۸ هجری است.»

(موزه ی ملی ایران با همکاری معاونت آموزش میراث فرهنگی، تجلی شاه نامه در هنر اسلامی ایران، ص ۱۱)

پس از این نمونه نیز سراسر کتاب را مملو از تاثیر شاه نامه در هنرهای عهد صفوی و دوران قاجار می بینیم، که زمان برگزاری مسابقه ی شاه نامه نویسی شناخته می شود و گرچه در ضمن این نمونه ها دو سه کاشی با اشعار فارسی نشان مان می دهند و بی هیچ ادله و گزارش باستان شناسی، یافت شده در کاشان و نیشابور از قرن هفتم هجری می گویند، اما به زودی با احوال آن ها نیز آشنا خواهیم شد.

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در شنبه ۰۵ اسفند ۱۳۸۵ و ساعت ۱۰:۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۲۸

بدین ترتیب، اگر این مجموعه افسانه های نادرست مربوط به مغول و حواشی آن را بپذیریم، پس یکی از برجسته ترین ترک و عرب ستیزان ایران، یعنی سود آور، مستقیماً اعتراف کرده است که نخستین شاه نامه ها را مغولان نوشته و مصور کرده اند! پس چرا مغولان، به این سبب که مهم ترین سند هویت کاغذی فارسیان را از زیر آوار بی اعتنائی زمان بیرون کشیده اند، از سوی قوم فارس ستوده نمی شوند؟ و این سؤال دیگر که اگر آن تمرکز سیاسی پیش از مغول، با عناوین طاهریان و صفاریان و غزنویان و سلجوقیان و غیره برقرار بوده، چرا سلسله های پس از قرن چهارم این مجموعه، اعتنائی به شاه نامه نداشته و ردی از شاه نامه خواهی خود آشکار نکرده اند؟ و در نقطه ی مقابل نیز پرسش مقابلی پدیدار می شود که چرا مغولان و تیموریان، نسبت به تکثیر و تهیه و آرایش شاه نامه چنین حساس بوده، از خدمت به فرهنگ فارسیان بی مدرک و نشان تاریخی، چه ثمری می برده اند؟ و چون هیچ یک از دو سوی این ترازوی سؤال پاسخ وزینی نمی بیند، پس این نو دکان شاه نامه شناسی، کالای اثباتی و عقلی ندارد و سؤال بنیانی دیگری سر بر می آورد که نو نویسان شاه نامه کیان اند، چرا آن را کهن وانموده اند و از تدارک این کتاب با چنین برجستگی چه انتظاری داشته اند؟ پاسخ ساده به تمام این سئوالات، در این مقصد و منظور قابل ادراک خلاصه می شود که: **با هیاهوی حیات در افسانه های شاه نامه، سکوت دو هزار ساله ی حاصل از پوریم، در حوزه ی سیاست و فرهنگ و تجمع و تولید را پوشانده اند!!!**

اهل نظر گرچه اینک برکناره می روند ولی یقین دارند که زمان محاکمه دروغ نزدیک است و دیری نخواهد گذشت تا بر همگان آشکار شود که پوشندگان پیراهن تاریخ و ادب و هستی و هویت تلقین شده ی کنونی، از بسیاری پوسیدگی تار و پود این قبا، باد هر سؤال را موجب تباهی و واریز آن می بینند، خود را از مسیر وزش آن کنار می کشند و سؤال دهنده را به غریبگی و تخریب متهم می کنند، زیرا که هر پرسشی، چون مقراض، گوشه ی دیگری از این پوشش تنگ و بی دوام رنگین را می درد و آن پیکره ی نزار و مافنگی، اما رنگ و روغنی را، که اینک مترسک استقرار تاریخی خویش می انگاریم، برهنه تر می کند. آیا صدای این سکوت عمیق، که گاه به ناله ی احتضار ناسزا سرایی خراشیده می شود را نمی شنوید که علامت درماندگی در ادای پاسخ به این سؤال اساسی است: چرا در هزاره نخست اسلامی، سرزمین ایران فاقد لوازم و نشانه های حیات اقتصادی و سیاسی پیشرفته و از جمله بناهای عام المنفعه، چون کاروان سرا و بازار و حمام و آب انبار و قصر حاکم و امکانات تولید و تبادل کالا بوده است؟!

در این کشتی سوراخ شده ی باستان ستایی و لبریز از کالاهای فاسد نژاد پرستی، که هر روز بیش تر در عمق اقیانوس واماندگی فرو می رود، موش های هراسانی، جیغ زنان در گریزند، ناخدایی نیست که بر سبیل نمایش هم، برای نجات سرنشینان خوش خیال خویش، فرمانی مایوسانه صادر کند و دیده نمی شود کسی برای برون رفت از این گرداب، قایقی به آب اندازد. آن بادبان باستان ستایی و دشمنی قومی و رجز خوانی برای عرب و اسلام و ترک و یونانی و مغول، پایین کشیده شده، تیرک های آن شکسته و در همین حال سایه سرسبز جزیره حقیقت در افق نزدیک دیده می شود، هر یک از سرنشینان پیشین این کشتی، که تاب و تمنای زندگی دوباره در این جزیره را دارد، پس باید که دست و پای بزند!

« کاتبان، مدیران و مورخان، به دلیل آن که در کارهای روزمره ی خویش از خطاطی استفاده می کردند، با این هنر بیش تر آشنایی داشتند تا با هنر نقاشی، که نمونه های آن در گنجینه ها حفظ و نگه داری می شد و دور از دسترس بود. بنابراین، گزارش های آن ها درباره نقاشان و هنر نقاشی، معمولاً کلیشه ای و با حداقل توصیفات بود. خواندمیر درباره نقاش معاصر خود، بهزاد، ۹۴۱ - ۸۷۱ هجری، می گوید: «استاد کمال الدین بهزاد مظهر بدایع صور است و مظهر نوادر هنر، قلم مانی رقم اش ناسخ آثار مصوران عالم و بنان معجز شمیم اش ماحی تصویرات هنروران بنی آدم». چنین ستایشی درباره سبک و شایستگی های کسی که سرپرست کتاب خانه - کارگاه سلطنتی صفویه شد، البته اطلاعات چندان زیادی درباره ی او به ما نمی دهد. شاید بهزاد به دلیل کهولت سن در آن زمان نمی توانست چندان فعال و پرجنب و جوش باشد، ولی حضور و راهنمایی های ارزنده ی او، باعث پیشرفت نقاشان پیر و جوان در عهد صفوی و سرانجام منجر به ایجاد سبک نقاشی جدیدی در قرن دهم هجری شد. به اعتقاد وقایع نگاران ایرانی، بهزاد، آخرین نقاش است و نام اش به جای نام مانی قرار گرفته و نیز در مقایسه با دیگر نقاشان، برتر دانسته شده است. از آن پس، بسیاری از نقاشان آثار خویش را به نام بهزاد جعل می کردند تا بل که بتوانند به آثار خویش اعتبار و ارزشی بخشند که این مساله در تشخیص آثار اصیل بهزاد البته مشکلاتی ایجاد کرده است.»

(هنر دربارهای ایران، ابوالعلاء سودآور، ص ۹۵)

حتی سود آور نیز، که سال ها پس از اختراع مانی به توصیف او پرداخته، از مقدمه چینی لازم برای وارد کردن او به کتاب اش عاجز مانده است، بهانه ی مهملی می آورد که چون خطاطان از نقاشان خوش دل نبوده اند، درباره ی این گروه گزارش درستی نداده اند و از این که خواند میر به جای شناساندن درست بهزاد به فصاحت کلام و تعارفات متکلف رو می کند، ناخشنود است. اوج این خارج نوازی دوره گردانه و

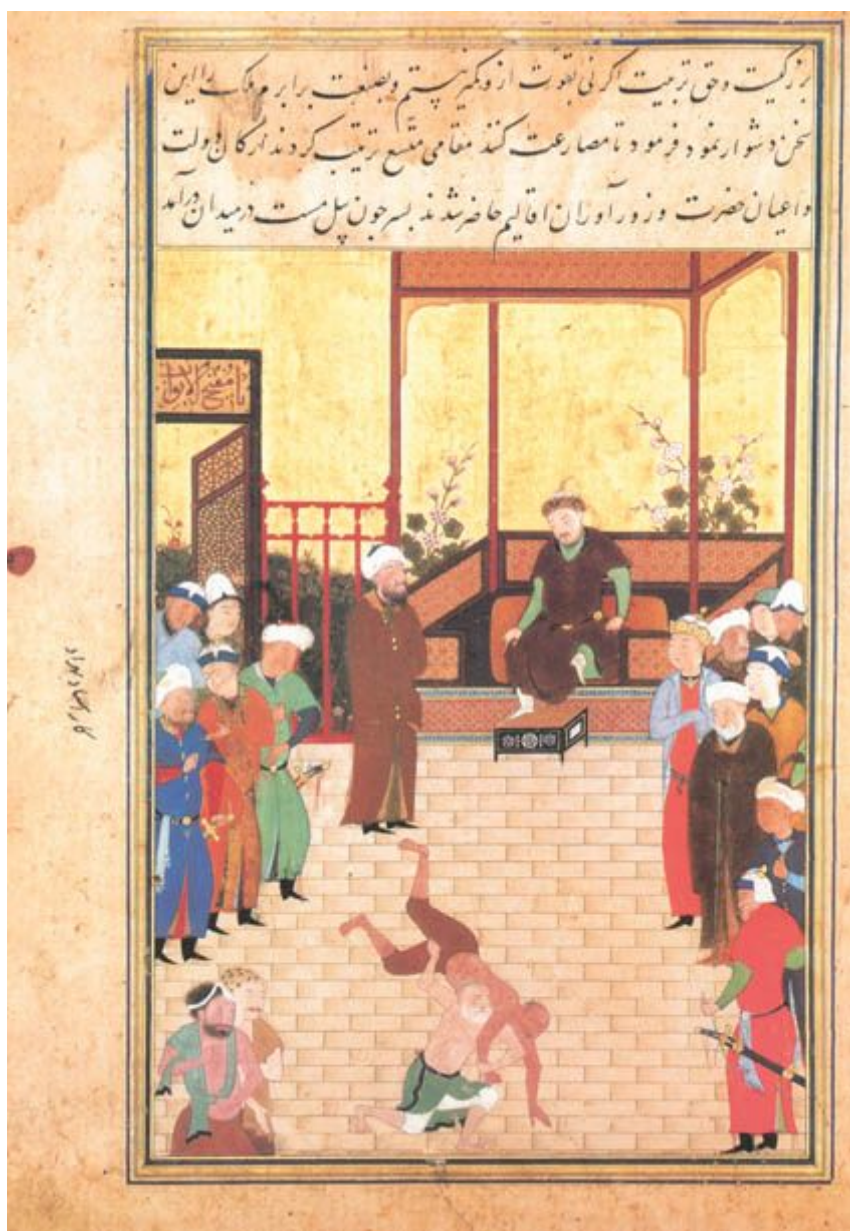
بد صدا آن جاست که کار بهزاد را با آثار مانی می‌سنجند!!! شاید که این عقب ماندگان، بدون اعلام به مشتاقان، یک گالری مملو از آثار مانی جایی پنهان کرده اند که چنین مقایسه ای برای آن‌ها میسر شده است؟ و چون از مانی جز نامی در شاه نامه نیست و از آن رسواتر حتی هنوز تابلویی به دست ندارند، که قاطعانه کار بهزاد بدانند، پس جز این نیست که بی محابا دروغی را با دروغ دیگر سنجیده، کوری را عصا کش کور دیگر کرده و با یک سیلی دو صورت باسمه ای را سرخ نگه داشته اند! سود آور در عین حال وقایع نگارانی را می‌شناسد که معتقدند بهزاد در انتهای یک سلسله و صف از نقاشان اواخر تیموری و اوائل صفوی ایستاده است و اگر از آن‌ها نامی بخواهیم، از میرک و شاه مظفر می‌گویند تا کار جست و جوی بی نتیجه و بدون راهنمای آنان، بر دوش‌ها سنگین تر شود و تاب دنبال کردن موضوع را نیاورند!

« بهزاد، کمال الدین، نامدارترین نقاش ایرانی. او در زمان سلطنت آخرین حکمران تیموری، سلطان حسین بایقرا، در هرات به اوج شهرت خود رسید. **بهزاد را غالباً با مانی، نقاش افسانه شده مقایسه کرده اند.** سبک او با بهترین طراحی، رنگ‌های جواهر مانند و نقاشی طبیعت گرای موشکافانه اواخر تیموری مترادف است. **به رغم آوازه بهزاد، آگاهی درباره زندگی او نسبتاً اندک، عاری از جزئیات، و گاه ضد و نقیض است،** و با آن که نسخه‌های خطی مصور و مرقع‌های نقاشی متعددی به این استاد بزرگ منتسب گردیده، **یا گفته شده که سرپرستی کارگاه‌های پدیدآورنده‌ی این آثار را عهده دار بوده است، روی هم رفته، تنها شماری از آن‌ها را می‌توان به طور مسلم کار او دانست.**»

(دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ص ۱۶۷)

این جا نیز همان تعارفات، مکرر می‌شود و گرچه بهزاد رستم‌دستان و اشکیوس و سهراب و رخس نیست که نیازمند افسانه باشد، و می‌گویند هنرمند بزرگی از چهار صد سال پیش بوده و باید که گام به گام زندگی او ثبت و قابل شناخت شود، اما اگر دائرة المعارفی خودمانی، که به امور داخلی و خانگی مشرف تر و مسلط تر است، اعلام می‌کند که آگاهی درباره‌ی بهزاد به رغم آوازه‌ی بزرگ‌اش عاری از اطلاعات جامع و گاه ضد و نقیض است، آن گاه پیرسیم که این آوازه‌ی بلند، بدون اطلاعات و ابزار، از کدام حنجره بیرون آمده و اگر بهزاد نیز به صف دراز ناشناسان تاریخ پس از هخامنشی در ایران می‌پیوندد و معلوم می‌شود که اختراع او نیز یک چاره‌اندیشی برای مکتب دار کردن این همه مینیاتور است که از مادر بزرگ تا نوه‌ی خانوارهای یهودی در دوران معینی ساخته‌اند، که یک تابلوی دست ساز آنان هم امضای هنرمند را ندارد، پس ورود ناگهانی و پر هیاهوی استاد بزرگ صاحب اسلوب و مکتب در تولید مینیاتور، که گویا سبکی در هنر ملی را چنان به نهایت رسانده است که گروه‌گروه از او تقلید هم کرده‌اند، در مجموع شگردی است تا آن دست‌سازهای خانوادگی، خصوصیات یک عرض اندام هنر ملی را به خود بگیرد و علم داری چون بهزاد بیابد! اشکال کار فقط در این است که آدرسی از

بهباد به دست نداریم زیرا که سازندگان این اسامی بلند مرتبه نیک می دانند که اگر آدرس معین و قابل پی گیری ارائه دهند، در رجوع جست و جو گران جای خالی چنان خلقتی معلوم خواهد شد.

این تابلو را از صفحه ی ۱۰۴ کتاب سود آور برداشته ام، تنها دلیل این که چنین صحنه ای را نقاشی به نام بهزاد مصور کرده، این است که در حاشیه ی آن کسی نوشته است: «کار استاد بهزاد»! که نگفته الحاقی بودن آن آشکار است، زیرا هیچ هنرمندی خود را استاد و به صورت سوم شخص غایب نمی خواند. اما گرفتاری های این مینیاتور به همین جا ختم نمی شود:

«۱۲۶. دو کشتی گیر

منسوب به شاه مظفر

ابعاد: ۵۱/۵×۹/۸ سانتی متر

شاه مظفر که می خواست به به ترین وسیله ای، ناسپاسی و حق ناشناسی مجدالدین در حق ولی نعمت خود، امیر علی شیر را نشان دهد، داستانی از گلستان سعدی انتخاب کرده، به تصویر کشید. در این داستان حکایت قهرمان کشتی گیری مطرح می شود که سید و شصت فن می داند و هر روز یک فن را به شاگرد خود می آموزد و تنها یک فن را به او آموزش نمی دهد... خوش نویسی حاشیه ی چپ نقاشی، منسوب به بهزاد است، گرچه بسیاری از محققان چنین انتسابی را پذیرفته اند **ولی در مقایسه با آثاری که از بهزاد نیست، این اثر تکذیب شده است.** در این اثر بیش تر سبک نقاشی شاه مظفر به کار گرفته شده است.»

(سود آور، هنر دربارهای ایران، ص ۱۰۵)

تخصص ممتازی می طلبد که بتوان شناخت اثری را نه با سنجش با کار دیگر همان هنرمند، بل با مقایسه با کار دیگران تایید یا رد کرد!!! و از آن که از شخص بهزاد تابلوی معینی نمی شناسیم، پس با این روش مینیاتورهای موجود در جهان تنها به دو دسته تقسیم می شوند: تابلوهایی که نقاش مشخص و شناخته شده دارند و بقیه ی تابلوها که کار بهزاد بوده است!!! سود آور، این هنر شناس و باستان پرست بزرگ، که حتی از خیالات پنهان نقاش تابلو، در کوچک ترین حجم اختصاصی آن نیز با خبر است و می داند که اثر را به چه قصدی کشیده، نمی دانیم چرا حاشیه ی سمت چپ نقاشی را نخوانده و آن را کاری از «شاه مظفر»، یک نقاش مجعول و بی اثر و سرگذشت از دربار سلطان حسین بایقرا معرفی می کند، که خود سلطان حسین، حتی از این نقاشان نیز بی محل و بی نشان تر است و او را در این تابلوی مینیاتور، تکیه زده بر تختی می بینیم که بر میان زیر پای مقابل آن، نقش یک ستاره ی داود کامل جلوه می کند تا از طریق این اثر انگشت آشکارا یهودی شناخت سازنده ی این مینیاتور بر ما سهل تر شود! کار شناسی ویژه ی سود آور، در انتساب تابلوی دو کشتی گیر به شاه مظفر، از روی سبک اثر، آن گاه که هیچ نمونه ای از کار شاه مظفر هم معرفی نکرده اند، بسیار ممتاز و انحصاری و استادانه و البته ناشیانه و عوام فریبانه شده است!!!

« نخستین اسناد در دوره سلطان حسین، فرزند هنرمند دربار ابوسعید، یعنی منصور می باشد. این نقاش، شاه مظفر، که به واسطه ی مهارتش به شدت مورد ستایش بود، در سن بیست و چهار سالگی درگذشت، و امروزه هیچ یک از آثار او شناخته شده نیست. اما نقاش دیگری به نام میرک، که سید بود، شناخته شده تر است. وی همچنین، پیش از آن که یک نقاش مینیاتور شود، خوشنویس و مذهب و نقاش آثار تاریخی بود. او به مقام ریاست کتابخانه ی سلطان حسین رسید و بلافاصله پس از تصرف هرات توسط شیبانی خان ازبک به سال ۱۵۰۷ میلادی از دنیا رفت. اما به نظر می رسد که بزرگ ترین کار وی این بود که استاد بهزاد آینده را که در کودکی یتیم شده بود تربیت نمود. او از آغاز سلطنت فعال بود، اما پیش از ۱۴۸۵ میلادی هیچ کاری را نمی توان به وی نسبت داد.»

(باسیل گرای، نقاشی ایرانی، ص ۱۰۹، متن اصلی)

باسیل گرای، خلاف سود آور، شاه مظفر را در اوایل عمر به گور می فرستد و معتقد است که هیچ اثری از او به یادگار نمانده است. پس ابتدا از گرای پرسیم که بدون نمونه ی کار از کجا با خبر شده که چنین نقاشی در جهان ظهور کرده و به واسطه ی مهارت اش مورد ستایش بوده است؟ تمام مندرجات موجود در باب تاریخ و فرهنگ و هنر و ادب ایران از همین قماش است، ادعاهای بزرگی که ذره ای نمایه ی قابل معرفی ندارد. بدین ترتیب یا گرای از این تابلوی دو کشتی گیر مظفر، که معرف آن سود آور است، بی خبر بوده و یا سود آور از عقیده ی گرای در باب شاه مظفر نقاش چیزی نمی دانسته است!

« مرحله ی بعدی زندگی بهزاد و حرفه اش موضوع گفت و گوهای فراوانی بوده است.

غالب پژوهشگران معتقدند که وی سال های واپسین زندگی را در تبریز سپری کرد، اما تاریخ انتقال او از هرات به پایتخت تازه ی صفوی روشن نیست. در فرمانی از سوی شاه اسماعیل، که تاریخ ۹۲۸ ق دارد، بهزاد به سرپرستی کتابخانه ی سلطنتی منصوب شده است، این امر ظاهراً اشاره بر امکان انتقال هنرمند به تبریز، در زمان سلطنت شاه اسماعیل دارد. با این همه، تاریخ این سند موجب بحث هایی شده است. این سند جزو گزیده ای از نامه های دیوانی در «نامه ی نامی» خواندمیر صحافی شده است (کتابخانه ی ملی فرانسه) که تاریخ ۹۲۵ قمری دارد، از این رو، بر پایه ی گاه نگاری، تاریخ فرمان ۳ سال دیرتر ثبت شده است. نسخه ی بدون تاریخ دیگری اکنون در مسکو نگاهداری می شود، سدیگر نسخه ی مختصری است در کتابخانه ی دفتر

دی. ان هند که در ۱۷۹۷ م برای یک حامی هنرمندی نوشته شده است. بر پایه نوشته دیکسن و ولش چندین نسخه دیگر نیز در مجموعه های روسی، ایرانی و هندی موجود است که نیازمند پژوهش اند.»

(دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ص ۱۶۷)

ملاحظه می کنید دم های دراز بیرون زده ی خروس رنگین جعل را؟ آخر کجا باید به دنبال یک سند از تاریخ ایران بگردیم که نیازمند دادگاه برای اثبات صحت آن نباشد؟ در این جا سازندگان فرمانی خطاب به بهزاد از جانب شاه اسماعیل، برای تصدی شغل سرپرستی کتاب خانه ی سلطان، که تاریخ ۹۲۸ دارد، آن را در مجموعه ای گنجانده اند که ۳ سال پیش از ابلاغ آن نامه، جمع آوری شده است!!!

« قاضی احمد و دوست محمد هر دو او را وابسته به شاه طهماسب دانسته اند و هیچ اشاره ای به پیوند وی با شاه اسماعیل نکرده اند. بر پایه ی گزارش قاضی احمد کتابخانه ی شاه طهماسب پیش از رسیدن بهزاد به تبریز ایجاد شده بوده، و سلطان محمد به شاه درس نقاشی می داده است. مدرکی دیگر برای احتمال به تبریز آمدن بهزاد پس از جلوس شاه طهماسب، جنگی با تاریخ ۹۳۰ ق است که اکنون در گالری هنر فریر واشنگتن نگاهداری می شود و دارای یک مجلس نقاشی مشهور پیر و جوان کار بهزاد است. قاضی احمد نیز از یک نسخه ی خمسه ی نظامی به خط شاه محمود نیشابوری و با تصویر بهزاد نام می برد. بنابر نوشته ی دوست محمد، بهزاد در تبریز درگذشت و در جوار شیخ کمال خجندی، عارف و شاعر مشهور به خاک سپرده شد. گاه نگاره ی (ماده تاریخ) «خاک قبر بهزاد» درگذشت او را در ۹۴۲ قمری نشان می دهد. قاضی احمد مدعی است که بهزاد در هرات درگذشته است. غالب منابع تاریخی و زندگی نامه ها آراء متفاوتی درباره ی مهارت هنری بهزاد ارائه کرده اند. خواندمیر، یکی از همزمان های بهزاد و عضو محفل سلطان حسین بایقرا - محفلی که امیر علی شیرنویایی و بهزاد را در بر می گرفت، ضمن تحسین ظرافت قلم او و درک طبیعت گرایی اش، او را به مانی تشبیه کرده است. پژوهشگران زمان حاضر عمدتاً علاقه مند به تشخیص سرشت کار بهزادند که مسلماً کاری تقریباً غیرقابل ممکن است، زیرا با آن که تنها معدودی از کارهای او شناخته شده است، به دلیل آوازه ی او، هنرمندان طی سده ها برای افزایش اهمیت هنری و ارزش مادی کارهای خود نام وی را به آن ها الحاق کرده اند. همان طور که در منابع آغازین آشکار است، بهزاد عضوی از گروه نقاشان اواخر سده ی ۹ قمری هرات شامل چهره های درخشان دیگری مانند میرک، مظفر علی و قاسم علی جوان تر است که به سبک مشابهی کار می کردند.»

(دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ص ۱۶۹)

چنین که ملاحظه می کنید از همه چیز و در هر موضوعی اسناد متعدد و متنوع وجود دارد، اگر شما یکی را نپذیرید بی درنگ دومی را از کلاه شان بیرون می کشند. چنان که یکی بهزاد را در زمان شاه اسماعیل کتاب دار دربار می گوید، اما قاضی احمد و دوست محمد او را وابسته به دربار شاه طهماسب می شناسند. جنگی داریم که بهزاد را در زمان طهماسب به تبریز می کشاند و نامه هایی که او را در زمان شاه اسماعیل به خدمت می گمارد. دوست محمد می گوید که بهزاد در تبریز مرده است، اما قاضی احمد قبر او را در هرات نشان می دهد. پژوهشگران علاقه مندند که از عمر و آثار بهزاد بیش تر مطلع شوند، اما مدخل نویس دائرة المعارف نصیحت می کند که کار بی هوده ای است، زیرا که از فرط کپی کشی تشخیص کار واقعی بهزاد نامیسر است. تمام این عوامل و مظاهر را می توانید درباره ی هر شخص و موقعیت تاریخی و اقتصادی و سیاسی و فرهنگی دیگر پیاده کنید. زندگی و کار فردوسی نیز روایت های متعددی دارد که با یکدیگر آشتی نمی کنند، مزدک و مانی و زردشت های گوناگونی ساخته اند که گاه با شش هزار سال فاصله ی زمانی از یکدیگر در تاریخ ما ساکن اند، همین مراتب را در زندگی سعدی و حافظ هم پیدا می کنید و معلوم نیست به کدام دلیل نام آوران سر برآورده در ایران، تا این حد سرگردان و بی شاهد مانده اند؟! تمام کتاب های کهن بدون استثنا اینک فقط نسخه هایی قرن ها پس از مولف خود دارند و اگر بخواهید به علت اصلی این بی شکلی تاریخ و ادب و فرهنگ در ایران مشرف شوید، پس بدانید که سازنده ی تحرک اجتماعی دروغین، در دو هزار سال فاصله ی میان پوریم تا صفویه یهودیان اند، قصد اختفای نسل کشی کهن خویش را داشته اند و در این مورد از شگرد دروغ بافی غول آسا و غیر قابل مقاومت پیروی کرده اند!

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در سه شنبه ۰۸ اسفند ۱۳۸۵ و ساعت ۱۴:۳۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۳۹

زمانی که بذر این بررسی، یعنی بازخوانی تاریخ ایران کهن، ایران باستان و ایران اسلامی به بار بنشیند، نسلی از راه برسد که با تلقینات یهودانه ی کنونی درباره ی تاریخ و ادب و اوراد ما پرورش نیافته باشد، پدران و مادرانی پدیدار شوند که در خانه آثار بد آموزی های رسمی کتاب های درسی در این حوزه ها را از ذهن کودکان بشویند و باسرنوشت خونین اجداد حکیم، نخبه و نازک اندیشی آشنا کنند، که ادامه نسل آن ها در کشتار موحش پوریم یهودیان برای همیشه مقطوع ماند؛ آن گاه جهانیان مطمئن خواهند شد که بدون شک مسئول توقف عقل اندیشی شرق میانه ای تنها یهودیان اند و این آشفتگی که آدمی پس از ۷۰۰۰ سال کوشش سراسری، هنوز در مرحله ی مقدماتی رشد و در گام نخست تلاش برای دست یابی به روش های همزیستی متوقف است، مقصری جز یهودیان ندارد و بی طراحی های قوم پرستانه و توطئه گرانه آن ها، آدمی لاف پانزده قرن پیش، از آستان وصول به تمدن کامل عبور کرده، آثار زیاده طلبی و تجاوز و اخلاقیات مطرود و فقر و جنگ و بیماری و دشمنی و گرسنگی، از جوامع بشر پاک شده بود.

« مراسم روز پوریم در داخل منزل انجام می شود. به مقدار زیاد، تا حد از خود بی خود شدن، مشروبات الکلی خورده می شود. تا آن جایی که می گویند: در پوریم آن قدر باید مشروب نوشیده شود که نتوان تفاوت جمله ی «لعنت بر هامان» را از جمله ی «مبارک باد مردخای» تشخیص داد. البته این نکته هم قابل ذکر است که در روز پوریم، یعنی **روز رهایی بنی اسرائیل از چنگال هامان**، فقط خوردن شرابی مجاز است که ساخت دست یک یهودی باشد. یک یهودی تمام عیار، فقط از شیشه های شراب ساخته ی دست یهودی می تواند استفاده کند. در عین حال لازم است که در بطری توسط یک نفر یهودی باز شود. اگر شیشه توسط یک غیر یهودی باز شود، شراب آن باید دور ریخته شود. به همین سبب برای این که شبهه ای به اذهان یهودی های افراطی و قشری راه پیدا نکند، در این مراسم از پیش خدمت های یهودی استفاده می شود.»

(گروه تحقیقات علمی ترکیه، **میانی فراماسونری، ص ۶۸**)

بیست سال از زمان انتشار کتاب میانی فراماسونری در ترکیه می گذرد. کتابی که حاصل کار سالیان یک مرکز تحقیقات مهم در آن کشور است و داده های آن به ویژه در میان محققین و خوانندگان مطالب پایه در ایران برد بزرگی داشته است، اما چنان که می خوانید، تمام آن چه هیئت تحقیقات علمی ترکیه در سعی دراز مدت خود درباره ی پوریم ادراک کرده، نحوه و میزان شراب خواری یهودیان در روز پوریم و

به مناسبت «رهایی بنی اسرائیل از چنگال هامان» است!!؟ این توضیح روی هم رفته جانب دارانه از بنی اسرائیل و اقدام پوریم و نیز میزان آگاهی ابتدایی هیئت تحقیقاتی ترکیه از آن ماجرای موحش را، نمی توان گناه محققین درون این هیئت دانست، زیرا که در سراسر اوراق و اسناد تاریخی جهان، هرگز و به هیچ صورتی از پوریم به عنوان یک قتل عام تاریخی و طبیعتاً از عواقب ضد تمدنی آن سخنی نرفته است، تا محققین ترکیه به کتاب مبانی فراماسونری منتقل کنند.

« این تحقیقات فقط با تکیه بر مدارک مستند تهیه گردید، منابع ضعیف مد نظر قرار نگرفته است. با آن که از برخورد نژاد پرستانه با مسئله ی یهودیگری اجتناب گردید، ولی از بیان و عرضه ی حقایق مربوط به ایدئولوژی صهیونیست ها، که از تورات تحریف شده، سرچشمه می گیرد و به طور آشکار جنبه های مختلف آن توضیح داده شده، خودداری نشده است. البته همان گونه که نمی توان مردم را به خاطر افکار پان هلنیستی، یعنی عقیده ی اتحاد اقوام یونانی، مجکوم نمود، کل جماعت یهودی را نیز، به گناه صهیونیست ها نمی توان محکوم کرد.»

(گروه تحقیقات علمی ترکیه، مبانی فراماسونری، مقدمه ی مولفین بر کتاب، ص ۱)

متن بالا صراحتاً بیانیه دفاع از قوم یهود است، زیرا برابر الگوی جدیدی تنظیم شده، که می کوشد حساب یهودیان را از صهیونیست ها جدا کند و عجیب تر این که می نویسد صهیونیسم نه بر تورات واقعی که بر تورات تحریف شده متکی است و از آن که اینک فقط یک تورات مورد رجوع کنیسه موجود است، بی تمایل نیستم از مقدمه نویس کتاب مبانی فراماسونری بپرسم تورات اصلی تحریف نشده را در کجا یافته که چنین مقابله ای بر او میسر شده است؟! بدین ترتیب گرچه کتاب مبانی فراماسونری از باب انتقال اطلاعات انسکلوپدیکی غیر بنیان شناسانه و ژورنالیستی، همانند نمونه های پر مدعای دیگری در کشور خودمان، کتاب مفیدی است؛ ولی لاقلاً نویسنده مقدمه آن کتاب را، متمایل به تورات و یهودیت، یا خوش خیالی ساده اندیش معرفی می کند.

« خداوند چنین می گوید: برخیزید و بر قیدار هجوم آورید و بنی مشرق را تاراج کنید.

(ارمیا، باب ۴۹ آیه ی ۲۲).

امت های دشمن را خواهد بلعید و استخوان های آنان را خواهد شکست و ایشان را به تیرهای خود خواهد دوخت.

(اعداد، باب ۲۴، آیه ی ۸)

اهالی سوریه را تا محو و نابودی آنان، خواهی زد.

(دوم پادشاهان، باب ۱۳ آیه ی ۱۷)

خدایت که پیش روی تو چون آتش سوزنده عبور می کند، ایشان را هلاک خواهد کرد و پیش روی تو ذلیل خواهد ساخت. پس ایشان را اخراج نموده به زودی هلاک خواهی کرد، چنان که خداوند به تو گفته است.

(تثنيه، باب ۹، آیه ی ۳)

جميع ذكور ان اش را به دم شمشير بکش. **ليكن زنان و اطفال و بهائم و آن چه در شهر باشد، يعنى تمام غنيمت اش را برای خود به تاراج بپر.** با تمام شهرهایی که از تو بسیار دورند و از شهرهای این امت نباشند چنین رفتار کن. از شهرهای این امت ها که یهوه خدایت تو را به ملکیت می دهد، **هیچ جان داری را زنده مگذار.** بل که ایشان را یعنی حتیان و اموریان و کنعانیان و فرزبان و حویان و یبوسیان را، چنان که یهوه خدایت امر فرموده، بالکل هلاک ساز.

(تثنيه، باب ۲۰، آیه ی ۱۷-۱۳)

گوشت بخورید و خون بنوشید. گوشت جباران را خواهید خورد و خون روسای جهان را خواهید نوشید، از قوچ ها و بره ها و گاوها، که همه ی آن ها پروار باشند، و از قربانی های من پیه خواهید خورد تا سیر شوید و خون خواهید خورد تا مست شوید.

(حزقیال، باب ۳۹، آیه ی ۱۸ و ۲۰)

پس شما را با به جهت شمشیر مقدر ساختم و جميع شما برای قتل خم خواهید شد.

(اشعیا، باب ۶۵ آیه ی ۱۲)

و کشتگان ایشان دور افکنده خواهد شد و عفونت از لاشه های ایشان بر می آید و از خون ایشان کوه ها رنگین می شود.

(اشعیا، باب ۳۴، آیه ی ۳)

دست تو بر خصمانت بلند و جمیع دشمنانت منقطع خواهند شد.

(میکاه، باب ۵، آیه ی ۹)

به بیماری مهلک خواهند مرد، برای ایشان ماتم نخواهند گرفت و دفن نخواهند شد، بل که بر روی زمین سرگین خواهند بود.

(ارمیا، باب ۱۶، آیه ی ۴)

و هر که یافت شود با نیزه زده خواهد شد و هرکه گرفته شود با شمشیر خواهد افتاد.

(اشعیا، باب ۱۳، آیه ی ۱۵)

و یهوه خدایت می فرماید از قومی به قوم دیگر بلا نازل خواهد شد، از چهار گوشه ی گیتی طوفان به پا خواهد خاست، روی زمین پر از اجساد کشتگانی خواهد شد که یهوه خدایت آنان را هلاک خواهد ساخت. برای آن ها کسی ماتم نخواهد گرفت، آن ها دفن نخواهند شد، بر روی زمین رها شده و تبدیل به کود خواهند شد.

(ارمیا، باب ۲۶، آیه ی ۳۲ و ۳۵)

مرگ تلخی در انتظار آنان است و به شمشیر و قحط تباه خواهند شد و لاشه های ایشان غذای مرغان هوا و وحوش زمین خواهد بود.

(ارمیا، باب ۱۶، آیه ی ۴)

ایشان را مثل گوسفندان برای ذبح بیرون کش و به جهت روز قتل تعیین نما.

(ارمیا، باب ۱۲، آیه ۳)

شمشیر از بیرون و دهشت از اندرون، ایشان را بی اولاد خواهد ساخت. هم جوان و هم دوشیزه را، ریش سفید و شیر خواره را هلاک خواهد ساخت.

(تثنیه، باب ۳۲، آیه ی ۲۵)

تو برای من کویال و اسلحه ی جنگی هستی. از تو امت ها را خورد خواهم ساخت و از تو ارابه و سوارش را خورد خواهم ساخت و از تو مرد و زن را خورد خواهم ساخت و از تو پیر و طفل را خورد خواهم ساخت.

(ارمیا، باب ۵۱، آیه ی ۱۹ و ۲۳)

پس الان برو و عمالیق را شکست داده و **جميع مايملك شان را بالکل نابود ساز و بر ایشان شفقت مفرما بل که مرد و زن و طفل شیر خواره و گاو و گوسفند و شتر و الاغ ایشان را بکش.**

(اول سموئیل، باب ۱۵، آیه ی ۳)

پیر و جوان، دختران نابالغ، کودکان و زن ها را به قتل رسانید و ترحم نکنید.

(حزقیال، باب ۹ آیه ی ۵ و ۶)

شما از گاه حامله شده خس خواهید زاید و قوم ها مثل آهک سوخته و مانند خارهای قطع شده که از آن آتش مشتعل گردد، خواهند شد.

(اشعیا، باب ۲۳، آیه ی ۱۲)

بینی و گوش هایت را خواهند برید و بقیه ی تو با شمشیر خواهند افتاد و بقیه ی تو به آتش سوخته خواهند شد.

(حزقیال، باب ۲۳، آیه ی ۲۵)

آتش دشمنان تو را فرو خواهد برد.

(اشعیا، باب ۱۶، آیه ی ۱۱)

هر که یافت شود با نیزه زده خواهد شد و هر که گرفته شود با شمشیر خواهد افتاد. اطفال ایشان نیز در پیش چشم ایشان به زمین انداخته شوند و خانه های ایشان غارت شود و زنان ایشان بی عصمت گردند.

(اشعیا، باب ۱۳، آیات ۱۵، ۱۸ و ۱۹)

سامره متحمل گناه خواهد شد، زیرا به خدای خود فتنه انگیزته است. ایشان به شمشیر خواهند افتاد، اطفال ایشان خورد و زنان حامله ایشان شکم دریده خواهند شد.

(هوشع، باب ۱۳، آیه ۱۶)

تمامی شهرهای حصار دار و همه ی شهرهای به ترین را منهدم خواهید ساخت و همه ی درختان نیو را قطع خواهید نمود و جمیع چشمه های آب را خواهید بست و هر قطعه زمین نیکو را با سنگ ها خراب خواهید کرد.

(دوم پادشاهان، باب ۳، آیه ی ۱۹)».

عامدانه تمام این متن حاوی دستور کشتار بی ترخم در تورات را، که هیئت علمی ترکیه، همراه تصاویر بسیار، در صفحات ۱۰۱ تا ۱۱۳ کتاب مبانی فراماسونری آورده و تقریباً تمام چنین احکامی را در سراسر تورات در بر می گیرد، منتقل کرده ام؛ تا ضمن آشنا شدن با مجوزهای تورات نسبت به قتل عام دیگران، که سراسر آن کتاب را به رنگ خون درآورده و تنها راه حل معضلات تاریخی با قصابی دیگران دانسته، ملاحظه کنید که ذکر کشتار پوریم در میان این ارجاعات نیست و گویا هیئت محققین ترکیه از روی کتاب استر تورات پریده اند!!! چنین نشانه هایی به سادگی روشن می کند که اصرار و احتیاط ر و سواس سران کنیسه، برای مخفی نگه داشتن ماجرای پوریم، تا کجا عمل کرده و نیز نشان می دهد که خشم کنیسه و عوامل داخلی اش نسبت به پوریرار، که برای نخستین بار پای ماجرای پلید پوریم را به حوادث تاریخی کشانده و به بررسی عواقب آن پرداخته، تا چه اندازه و به چه دلیل است و چرا این همه نشریه و خبرنگار و سایت های اطلاعاتی و رادیو و تلویزیون و صاحب نظر و حزب سیاسی و دفاتر فرهنگی و تحقیقاتی و غیره، خود را در موضوع پوریم به کری زده اند!!!؟ از سوی دیگر در مطابقه ی این آیات تورات با احکام نورانی قرآن، که به دفعات و در مراتب گوناگون رعایت حال زیر دستان و اسیران و دشمنان و رعایت اصل آشتی و گفت و گو را توصیه دارد، معلوم می کند که چرا یهودیان این همه نسبت به اسلام و پیامبر و قرآن کینه تونزد، زیرا می بینند احکام درخشان قرآن به آدمی تذکر می

دهد که نباید مراسم و میهمانان عروسی مردم یک ده در افغانستان را به فرض دشمن انگاشتن آنان، از فراز آسمان، با ناپالم سوزاند، نباید به حقوق دیگران، چنان که در فلسطین و عراق شاهدیم، تجاوز کرد و نباید به تمناهای قومی و قبیله ای تسلیم شد و خود را از دیگران برتر شمرد، پس اسلام را ناقض فطرت قصاب منش خود یافته اند و علیه آ می جنگند. از سوی دیگر متن برخی از این آیات تورات، به روشنی تصویری از اجرای یک قتل عام کامل و تا آخرین نفر را ارائه می دهد. زیرا می گوید کسی بر جنازه ها نخواهد گریست، دفن شان نخواهد کرد و خوراک دادن زمینی و مرغان هوا خواهند شد. چنین شرایطی تنها زمانی برقرار خواهد شد که هیچ کس را برای مویه و تدفین باقی نگذارده باشند. این است که من کتاب هشتم خود را، به عنوان نخستین مویه و وای نامه بر نابود شدگان پوریم تقدیم کرده ام و بالاخره خواندن متون بالا، مورخ را با دستورهایی دو گانه ی تورات در باره ی غارت به کمال در مواردی و خود داری از غارت در پروژه ی پوریم، رو به رو می کند که توضیح آن را به زودی خواهم آورد.

در واقع از این یادداشت، پس از بررسی شتاب زده ای در این باب که حاصل نقشه ی نابود سازی پوریم، در ۹ قرن نخست پس از اسلام نیز، امکان تجمع و تولید را از مهاجران به ایران سلب کرده و آثار و عواقب خوفناک هنوز بر زمین مانده ی آن حادثه ی پلید، محیط اطمینان و امنیت و نزدیکی و همزیستی را بر هم زده بود، به اسناد و ادله و اطلاعاتی وارد می شوم که رخ داد پوریم را اثبات و گستره ی آسیب وارده بر مجموع تمدن آدمی، ناشی از عوارض آن را معین می کند. بدون شک اگر در پی ارائه ی مستندات و ادله عقلی و اثباتی که پس از این عرضه می شود، هنوز قلم و بیان و کسانی را، بی اعانت به این مدارک و مستندات، در کار پراکندن ناباوری در باب پوریم و عوارض آن دیدید، از دو حال خارج نیست، یا دروغ را می پسندد و از اشاعه ی آن نان می خورد و یا مزدور کنیسه است.

اما هنوز یک مرحله ی عبوری و چند یادداشت میانی نیز پیش رو دارم که در واقع مباحثی دو منظوره است: هم معلوم می کند که آثار حیات مدنی و تولید و تجمع و توزیع تا چه حد در ایران ماقبل صفویه فقیر و اندک و در اندازه ی هیچ است و هم حجتی است بر این که قتل عام پوریم چندان در پیشرفت بی تنش انسان اخلال کرده، که می توان با یقین کامل و از طریق انطباق اسناد و نمونه ها، بار دیگر ادعا کرد که پوریم نه فقط راه بشر برای عبور به همزیستی و مدنیت و غلبه بر مشکلات زیستی را برای ۱۵ قرن مسدود کرد، بل در حقیقت آدم امروز بازگشت به اندیشه ورزی و باز ساخت حکیمانه ی زندگی نو را، هنگامی که دیگر کم ترین اثری از تمدن خیره کننده ی شرق میانه باقی نمانده بود، از طلوع اسلام و از صفر و ابتدا آغاز کرده است. به این ترتیب است که طلوع اسلام را پلی برای بازگشت به شرایط امن شرق میانه ی پیش از پوریم نامیده ام. شرق میانه ای که به زودی تصاویر و نمایه هایی از هستی و هویت مردم ممتاز آن را خواهید دید.

« از اقدامات فرهنگی بسیار مفید شورای مرکزی جشن شاهنشاهی به مناسبت برگزاری جشن دو هزار و پانصد ساله ی بنیان گذاری شاهنشاهی ایران عکس برداری و انتشار شاه نامه ی بایسنقری متعلق به کتاب خانه ی سلطنتی است که در زیبایی و نفاست یکی از به ترین نسخه های خطی ایران است. این شاه نامه که در کتاب خانه ی سلطنتی جزء نفایس و ذخایر آن تحت

شماره ی ۴۷۵۲ نگاه داری می شود، بهوجه احسن با نسخه ی اصلی و با همان اصالت و نفاست به وسیله ی چاپ خانه ی افست به چاپ رسید. نسخه ی مزبور دارای مشخصاتی به این قرار است: به اندازه ی ۲۶۰×۲۸۰ میلی متر و. جلد ابره نیم تاج من و حاشیه سوخت تحریر ترنج و نیم ترنج و گوشه طلا پوش به طلایسیر و حاشیه ی بوته اندازی به طلای سرخ بادو حاشیه ی برجسته ی روغنی متن مشکی گل و بوته نقاشی مذهب اندرون نیم تاج عنابی ترنج و سر ترنج و گوشه و حاشیه بند رومی سوخت معرق روی زمینه ی لاجوردی جدول مذهب کاغذ خانبالغ نخودی جدول زرین دار دو صفحه ی اول مقدمه و آغاز نسخه و تمامی صفحاتی که تصویر دارد و صفحه ی مقابل آن بین السطور طلا اندازی، شماره ی صفحات ۷۰۰ هر صفحه ۳۱ سطر هر سطر سه بیت عناوین عموما به قلم زر و سفیداب تحریر دار یر سخن های منقش مذهب ممتاز به خط رقاع کتابت عالی. نسخه شروع می شود با یک شمسه ی مذهب مرصع ممتاز که در میانه ی روی متن زر بوته اندازی این عبارت به قلم زر تحریر دار وبه خط رقاع نوشته شده است... دو صفحه ی آخر نیز مانند دو صفحه ی اول در چهر کتیبه به همان خط به سفیداب این عبارت نوشته شده: «هذا ختم الكتاب الذی». مجموعا ۲۲ مجلس مینیاتور آب رنگ ممتاز دارد به خط نستعلیق تاریخ تحریر سال ۸۳۳ هجری قمری.

(خان بابا بیانی، شاه نامه ی بایسنقری و حافظ ابرو، مجله ی بررسی های تاریخی، سال ششم، شماره ی ۳، صفحه ی ۱ تا ۴ نقل گزینش شده).

با این مقدمه ی طولانی تر از متن و از آن که بررسی مینیاتورها و نقاشان مینیاتور کش شاه نامه ها و دیگر کتب منتسب به دوران مغول و هلاکو و تیمور، بدون رسیدگی به شاه جعل این دوره، یعنی شاه نامه بایسنقری، نیمه کاره می ماند؛ چنان دیدم که پیش از عبور از این مباحث، اجمالا به کار این نمونه و نهایت هنرمندی کلاشان یهود در سرکیسه کردن جماعت ساده انگار باستان پرست ایرانی و غیر ایرانی، که در راس شان یک احمق تمام عیار و همه جانبه چون محمد رضا شاه قرار داشت، نظری اندازم و این کتاب تی تیش مامانی تازه ساز را، که وصف عاشقانه ی خان بابا بیانی، خود میدان تاثیر گیری از آن را بیان می کند، به ترازوی عقل و امکان و اسناد بسنجم تا معلوم شود از چه راه های ساده ای، ضمن رونق دادن به کاسبی و کلاشی خود، تمامی ما را به اوهام تفرقه انگیز قومی و ملی و منطقه ای و مباحث پلیمیکی ترک و فارس و عرب و عجم و گمان زندگی در دوران های ده هزار ساله ی سراسر دانایی و خط و زبان های ممتاز و مشکل گشا، مشغول کرده اند!

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در شنبه ۱۲ اسفند ۱۳۸۵ و ساعت ۱۰:۰

آشنایی با ادله و اسناد رخ داد پلید پوریم

مدخلی بر ایران شناسی بی دروغ و بی نقاب، ۴۰

کسی و از جمله مهدی بیانی چیزی در این باب نگفته است که شاه نامه ی بایسنغری، با وجود چنان توصیف عاشقانه ای درباره ی جزء جزء صفحات آن، از کجا پیدا شده و تنها خبر می دهند در میان نسخ متعدد از شاه نامه های کتاب خانه ی سلطنتی، از روزگار دور باقی مانده است!

« اما بعد، درین ایام که تاریخ هجری به هشتصد و بیست و نه رسیده است، حضرت شاه و شاه زاده ی اعظم ... معز الحق و الدنیا و الدین امیر زاده بایسنغر خان ... از شغف و اهتمامی که به کلام موزون و سخن گزاری مطبوع و دانستن اخبار و آثار پسندیده ی سلاطین بزرگوار و آیین گزیده پادشاهان جهان دار از اکاسره ی نام دار و قیاصره ی کام کار که بر صحایف صفایح لیل و نهار است دارد، گاه گاهی به مطالعه ی شاه نامه که فردوسی طوسی گفته است و در نظم آن در دری سفته است اشتغال می نمود. **هرچند شه نامه های متعدد در کتب خانه ی همایون معد بود**، اما **چنانک** مزاج نازک و طبع لطیف شه و شه زاده آن را پسندیدی نبود و چون در روزگار دولت همایون ... هنر بالا گرفته است ... اشارات همایون نافذ گشت که از **چند کتاب یکی را مصحح ساخته مکمل گردانند**... و در **دیباچه** حکایت جمع آوردن باستان نامه که اصل شه نامه است و جمعی شعرا که به نظم آن مشغول شدند تا آن زمان که بر فردوسی اتفاق کردند... ».

(مهدی بیانی، *فهرست ناتمام تعدادی از کتاب های کتاب خانه ی سلطنتی*، ص ۳)

بیانی، متن فوق را از مقدمه شاه نامه منتسب به بایسنغری به کتاب اش، «فهرست ناتمام کتاب خانه سلطنتی ایران» منتقل کرده که حاکی است گروهی در قرن نهم و در درباری نه چندان با صاحب مشخص، فرمان گرفته اند که با مقایسه ی نسخ مختلف، متن مصححی از شاه نامه فراهم کنند که مناسب مطالعه ی شاه و شاه زاده باشد! این که ششصد سال پیش، شاه زاده ای از اسلوب و طریق فراهم آوردن متن انتقادی با خیر باشد و انجام آن را به دیگران تکلیف کند، به ویژه شاه زاده ای از دربار تیموریان، که سبب شاه نامه پسندی آن ها موجب سؤال است، خود به قدر کافی سازندگان این دروغ ها را رسوا می کند، اما از آن که قرار بر ارائه ادله و براهین برای این مباحث است، پس به جزئیات مطلب ورود کنم. در این متن نیز همان بازی مختص جاعلین کم توجه را شاهدیم که «چون» و «چند» را با چ سالم، ولی «چنانک» و «دیباچه» را با جیم نوشته اند!!! بیانی در کتاب فهرست اش که داستانی

شنیدنی دارد، قریب ۵۰۰ عنوان از کتاب خانه ی دربار پهلوی را معرفی می کند که تقریباً به تمامی دواوین شعرای مختلف از دوران های گوناگون است. از معرفی ده نسخه شاه نامه آغاز می شود، که شرح نسخه ی منتسب به بایسنغری در راس عناوین فهرست قرار دارد و نخستین کتابی است که معرفی می شود. این که به روزگار ما، کتاب خانه ی سلطنتی، تنها دیوان شعر جمع کرده باشد، مصیبت بزرگی را که شعر و شاعری بر همین فرهنگ بی آب و رنگ فارسی فرود آورده، به خوبی می شناساند و می دانیم که این آفت نه فقط بر کتاب خانه ی دربار پهلوی که بر ذهن عمومی مردم ما مسلط است.

« با این که این نسخه ی بی نظیر خوب نگاهداری شده و فرسوده نشده است متأسفانه دو سقط دارد، یکی بعد از صفحه ی ۱۷۸ که چهار ورق و معادل قریب ۸۰۰ بیت است و دیگر پس از صفحه ی ۵۰۵ که سقط آن نیز به همین میزان است و در صحافی مجددی که شده صفحات ۱۵۱ و ۱۵۴ و ۱۷۸ و ۱۷۹ را متن و حاشیه و مشوش تصحیف کرده اند (کذا)! **تاریخ ورود این نسخه به کتاب خانه معلوم نیست.** در پشت صفحه اول در بالای شمسه مرصع مهری با سجع «سلام علی ابراهیم، ۱۲۲۳» و در ذیل شمسه مهر امیر نظام گروسی، سجع «عبده الراجی حسنعلی، ۱۲۲۳» را دارد و شاید نسخه را هم او تقدیم کتاب خانه کرده باشد.»

(مهدی بیانی، فهرست ناتمام تعدادی از کتاب های کتاب خانه ی سلطنتی، ص ۶)

آن ۸ صفحه ی کسری شاه نامه ی بایسنغری را به یک یا چند مجموعه دار هالو و اهل افاده، جداگانه فروخته اند و بقیه ی آن را هم، چنان که حکایت آن بگویم، به هالوی بزرگ زمان خود، محمد رضا پهلوی! تقریباً تمام صاحب نظران و من جمله قزوینی، از ظهور ناگهانی چنین شاه نامه ای، دچار شگفتی شدند، خروشیدند، سر و صدا کردند و برابر معمول بلافاصله و با رسیدن حق السهم لازم، پیش از تعیین تکلیف نهایی و مشخص، موضوع و مقوله را به کلی درز گرفتند!!! مثلاً در این مورد قزوینی معترض است که ادعای باقی ماندن شاه نامه ای، که هنوز بوی روغن و رنگ می دهد، با مقدمه ای نوظهور، از قرن نهم هجری، با عقل مغایر است.

« بنا بر مشهور این مقدمه در سنه ی ۸۲۹ به فرمان بایسنغر بن شاهرخ بن امیر تیمور گورگان متوفی در سنه ی ۸۲۷ جمع و تحریر شده با خود اصل شاه نامه به فرمان همان شاه زاده کما زعموا

از روی چندین نسخه به فرمان او اصلاح و تهذیب و تصحیح شده است. **ولی صحت این مسئله، یعنی اصلاح و تحریر شاه نامه و مقدمه ی آن به توسط بایسنغر، تاکنون برای راقم این سطور به نحو قطع و یقین که قلب بدان مطمئن گردد ثابت نشده است و علی ای نحو کان این مقدمه بسیار جدید است.**»

(قزوینی، بیست مقاله، جلد دوم، ص ۶)

و از تحاشی و انکار اصالت نسخه ی بایسنگری شاه نامه، به وسیله ی چند محقق دیگر و از جمله یان ریپکا نیز باخبریم و پیش تر هم خواندیم که برتلس در تصحیح متن انتقادی شاه نامه، تا سال ۱۹۵۷، یعنی ۵۰ سال پیش، از وجود چنین نسخه ای با خبر نبوده و در تصحیح متن انتقادی خود از آن بهره ای نبرده و حتی یان ریپکا هشدار داده است که در تصحیح شاه نامه باید نسخه ی بایسنگری را ندیده گرفت.

« برای دانستن خصوصیات «نسخه ی بایسنگری»، که میکروفیلم آن **پس از وفات ی. برتلس** از ایران دریافت گردیده و در ترتیب دادن متن حاضر به کار خواهد رفت به نظریات مشروح کمیسیون نشر متن انتقادی شاه نامه در مقدمه ی روسی رجوع شود. کمیسیون نشر متن انتقادی شاه نامه از فرصت استفاده کرده مراتب امتنان خود را به آقای شجاع الدین شفا و آقای مهدی بیانی که میکروفیلم نسخه ی خطی بایسنگری را برای ما ارسال داشته اند، تقدیم می دارد.»

(برتلس، مقدمه ی فارسی متن انتقادی شاه نامه، ص ۸)

می بینید که پادوهای فرهنگی مشهور دربار ایران، تنها پس از سال میلادی ۱۹۶۰، تبلیغ بر روی نسخه ی بایسنگری را آغاز کرده اند و تنها نیم قرن است که چشم جهان، به جمال این عجزه ی عروس نما روشن شده و خواندیم که هم از آغاز بزک های این صورت، به اختفای احوال آن کمکی نکرده است. در برابر این مجموعه ی ناباوری ها، کسانی هم، مطابق نمونه ی زیر، خود را موظف به ترمیم این شکایات دیده، چنان ناشیانه به خانه زده اند که خواندن موهومات آن ها، اهل شناخت را بیش تر به این نتیجه و منظور مطمئن می کند که برای رویارویی با تردیدهای موجود در مقوله ی تاریخ و ادب ایران، صاحب نظری نداریم و این بنای با ظاهر پر سطوت و جبروت به بادی درهم فرو می ریزد.

«دومین بار در ۸۲۹ به دستور بایسنغر، نواده تیمور با مقابله دست نویس های متعدد نسخه ای تدوین گردید. در این باره مرحوم علامه محمد قزوینی تردید کرده و نوشته است: صحت این مساله

یعنی اصلاح و تحریر شاهنامه و مقدمه ی آن به توسط بایسنغر تاکنون برای راقم این سطور به نحو قطع و یقین که قلب بدان مطمئن گردد، ثابت نشده است. با این که استنباط های علمی آن بزرگوار کمتر قابل تردید است، در این مورد باید گفت که قرائنی هست که تردید آن زنده یاد را رفع و مسلم می کند که شاهنامه بایسنگری به دستور او، و البته نه به توسط خود او، فراهم آمده است، زیرا نسخه ای به خط جعفر بایسنگری، خطاط دستگاه بایسنغر موجود است و نیز مقدمه آن نسخه نشان می دهد که نویسنده یا نویسندگان آن مقدمه دریایی از منابع از جمله دست نویس هایی از شاهنامه با مقدمه های مختلف و متون ادبی و تاریخ را در دست داشته اند و در آن شش قرن پیش جمع آوری این همه کتاب از عهده ی یک نفر، جز با حمایت و مباشرت دربار یک امیر و شاهزاده برنمی آمده است. اما این که حاصل کار مطلوب و مقبول ما نیست، ناشی از فقر علمی آن عصر و ناآگاهی مصححان از روش صحیح علمی بوده است و الا در اهمیت اقدامی که شده تردید روا نیست. شاهنامه ی بایسنگری امروز به عنوان یک متن، مطلقاً قابل مراجعه و استفاده نیست، ولی این قدر هست که نام بایسنغر و کوشش کارگزاران دستگاه او در خوش نویسی نسخی از شاهنامه و آراستن آن به مینیاتورها و تذهیب ها حیات تازه ای به شاهنامه بخشیده، به طوری که مقدمه ی آن، منبع همه ی تذکره نویسان در ترجمه ی حال فردوسی شده و بعد از رواج صنعت چاپ همان مقدمه یا خلاصه ای از آن در ابتدای شاهنامه ها جای گرفته است».

(متن شناسی شاهنامه فردوسی، مولف دکتر منصور فسایی، ص ۸)

می بینیم که منصور فسایی، پاسخ کسانی را که مقدمه ی بایسنگری را انکار می کنند، با رجوع دوباره و در واقع بازخوانی مجدد ادعاهای همان مقدمه، آماده می کند و تقریباً به التماس و درخواست می خواهد که همگان مقدمه و در نتیجه قدمت نسخه بایسنگری را بپسندند!!! حتی برای غسل تعمید قضیه، بهانه می آورد که شاه نامه را گروهی فاقد بضاعت علمی و بدون همراهی مصححی آگاه ساخته اند، تا به دست و پا زدن های بی حاصل و دل سوزی آور او، به رقت قلب دچار شویم!!!! حضرات از سوپی به خود می بالند که در قرن نهم فرهنگ فارسی چنان متعالی بوده است که با عنوان پیش تاز در جهان، طریقه تهیه نسخه ی انتقادی را می دانسته اند و از سوی دیگر اعتراف می کنند که شاه نامه بایسنگری چندان پریشان و بی ارزش است که متن و اشعار آن قابل ارجاع نیست و متداول شده که به زیبایی ۲۲ تابلوی مینیاتور آن بنازند! اگر منصور فسایی معترف است که شاه نامه بایسنگری متنی به درد نخور دارد، پس لااقل بی ارزشی مقدمه را از همان ادعای مصحح بودن آن دریابد! آیا بر این مجموع فرهنگ فارس که می خواهند به اجبار و التماس آن را کهن بنمایند، مالیخولیا بیش از عقل و اعتبار حاکم نیست؟!!

دو نمونه از مینیاتورهای بسیار ممتاز شاه نامه بایسنغری، که از نظر سبک و طرح و اجرا و مواد مصرفی مناسب و عالی و کاربرد رنگ های مدرن سوپر شفاف، بر تمام دیگر مینیاتورهای قرون بعد برتری دارد و اگر بخواهیم ساخت این مینیاتورها را از زمان تیموریان بپذیریم، پس اذعان کرده ایم که هنر ترسیم مینیاتور در ایران مثل خرچنگ عقب عقب رفته و مضحک تر از همه این که نقاش نسخه ی بایسنغری به رغم کار ممتازی که ارائه داده، نام هنری ندارد و ناشناخته است !!!

پیش از همه آدمی وسوسه می شود از صحنه پرداز این مینیاتور بپرسد الگوی او برای تصویر چنین کوشک ملوسی، در قرن نهم، کدام بنا و در چه اقلیم و خطه ای بوده است و بقایای در و دیوار این معماری شیرین کارانه را کجا باید یافت؟! باری، این ها دو نمونه از آن ۲۲ تابلوی مینیاتور نسخه بایسنغری است، نسخه ای که تدوین نهایی آن را در ۸۳۳ هجری نوشته اند و اگر تاریخ تولد بهزاد نقاش را فراموش نکرده باشید، مصور کردن شاه نامه بایسنغری، بر مبنای داده های کنونی، باید که چهل سال پیش از تولد بهزاد انجام شده باشد. اما عجیب این که نه فقط بر هیچ تابلوی مینیاتور بایسنغری امضاء نقاش نیست، بل در مراجع موجود نیز تابلو انداز این کتاب معرفی نشده است! دو نمونه ی بالا به خوبی معلوم می کند که تابلوهای مینیاتور بایسنغری، به برکت رنگ ها و لوازم جدید، از هر نظر، چه تکنیک و چه اجرا، به مراتب از کارهایی که به بهزاد منتسب می کنند برتری دارد، اما فرهنگ نقاشان ایران در عین حال که برای بهزاد اسفند به آتش می کند، در باب سبک و نام تابلو ساز شاه نامه ی بایسنغری صلاح را در سکوت می بیند، زیرا که با اندک تجسسی در این باب معلوم می شود که این کتاب مستطاب را، چنان که شرح آن بیاورم، چندان نزدیک به زمان ما ساخته اند که دیگر فرصت برای معرفی یک بهزاد ثانی و یا استاد نخستینی در هنر مینیاتور سازی ایران از دست رفته بود.

« مقدمه ی شاه نامه ی بایسنغری، با افسانه های واهی و اشعار سست آن، خود موضوع نقد و بررسی جداگانه ای است. کیفیت هنری این کتاب نیز، که پس از پانصد و هفتاد سال گویی هم اکنون از چاپ خانه بیرون آمده، با تذهیب و تزیینات تکامل یافته و نقاشی های کاملاً متفاوت با نمونه های ربع اول قرن نهم و طلا اندازی های بین السطور بی سابقه در آن دوران، ما را به یاد نسخه های خطی کتاب هایی می اندازد که ساخت آن ها در گذشته طعمه ی خوبی برای کتاب خانه های سلطنتی و کلکسیون های پول داران جهان به شمار می رفت و منبع درآمد خوبی برای جاعلان و کتاب سازان. اعتبار و اصالت شاه نامه ی بایسنغری را محققان و صاحب نظران طراز اول نپذیرفته اند.»

(فیروز منصوری، نگاهی نو به سفرنامه ی ناصر خسرو)

بدین ترتیب با یک کلاشی آشکار رو به روییم و با استناد به این حقه بازی ها و آن مجموعه ادله که پیش تر آوردم، بار دیگر تاکید می کنم شاه نامه را در زمان صفویه ساخته اند، چنان که اثبات نوساز بودن آن، نشانه و مستندات باز هم بیش تر و محکم تری دارد:

« شادروان دکتر مهدی بیانی، که سال ها مدیر کل کتابخانه ملی بودند، برای متمرکز نمودن کتب ذی قیمت در کتابخانه ی ملی، با وجود مشکلات زیاد اقداماتی به عمل آوردند و موفق شدند در تاریخ ۱۳۱۷/۴/۷ در حدود ۱۱/۵۹۲ جلد کتاب نفیس خطی و چاپی که قسمتی از آن ها بی نظیر و منحصر به فرد بود از کتابخانه سلطنتی به کتابخانه ملی منتقل نمایند.»

(مهدی بیانی، فهرست ناتمام تعدادی از کتاب های کتاب خانه سلطنتی، مقدمه ی بدری آتابای، ص ۶)

بدری آتابای در بیان مطلب بالا ناراستی و حقایق را به سود بیانی وارونه می کند. زیرا اصولاً به زمان رضا شاه کسانی در اندازه ی رییس کتاب خانه ی ملی جرات عرضه ی نظری که منجر به تخلیه ی کتاب خانه دربار شود را نداشته اند و اگر از گنجینه ی کتاب خانه ی ملی نسخ به اصطلاح نفیسی را هم به اعلی حضرت پیش کش نمی کردند، خود ابراز شهامت شمرده می شد، چه رسد به این که کتاب های دربار را به سود یک مرکز ملی مصادره کنند! حقیقت این که با شروع جنگ جهانی دوم و به سبب موضع جانب داری که شخص رضا شاه نسبت به آلمان ها نشان می داد، هیئت دولت که بمباران تهران از سوی متفقین را پیش بینی می کرد، صلاح را در انتقال گنجینه های ملی از مراکز سیاسی و دولتی، که در معرض تهاجم بیرونی و داخلی بود، به سیلوهای محافظت شده ی فرهنگی دیده احتمال تخریب کم تری داشت و چنین بود که تمامی کتاب های سلطنتی را، در میانه ی سال

۱۳۱۷، به مخازن کتاب خانه ی ملی منتقل کردند و تمام این مطلب کم ترین ارتباطی با خواست بیانی نداشت.

« در سال ۱۳۳۵ که اداره ی کتابخانه سلطنتی به عهده آن شادروان محول گردید در ضمن کار از انتقال کتاب ها نام بودند و برای ترتیب و تنظیم کتاب های موجود در کتابخانه سلطنتی مترصد گشتند که فهرست جامعی تنظیم نمایند. لذا از سال ۱۳۲۵ تا سال ۱۳۴۶ که سال فوت ایشان بود تعدادی کتاب را با سلیقه خود و با کمک دسته فردها و یادداشت هایی که از گذشتگان در کتابخانه سلطنتی به جای مانده بود استفاده کرده و فهرستی تهیه نمودند. متأسفانه دست اجل مهلت نداد که پژوهش و کار خود را به اتمام برسانند و به امر حق آن استاد ارجمند که در خوش نویسی استادی ماهر و در شناسایی خطوط مختلف و کتاب تبحر کاملی داشتند به حیات جاودانی پیوستند و در نتیجه فهرست تهیه شده ناتمام ماند.»

مهدی بیانی، فهرست ناتمام تعدادی از کتاب های کتابخانه ی سلطنتی، مقدمه بدری آتابای)

این هم نمونه ی دیگری از نادرست نویسی بدری آتابای! اگر در سال ۱۳۱۷ تمام کتاب های دربار به مخازن کتاب خانه ی ملی منتقل شده و در میان آن نزدیک به دوازده هزار کتاب غالباً نفیس و به ظاهر قدیمی، نسخه شاه نامه ی بایسنغری نبوده است، پس مسلماً این کتاب را نمی توان در زمره ی میراث های کهنه و حتی قاجاری کتاب خانه ی سلطنتی دانست. و متقابلاً چون آن کتاب ها در تغییرات و شرایط پس از جنگ جهانی دوم هرگز به دربار بازگردانده نشد، اگر بیانی در فاصله ی ۱۱ سال فقط توانسته است پانصد جلد کتاب جدیداً جمع آوری شده در کتاب خانه ی نو بنیان دربار را فهرست کند، پس این فهرستی از تمامی موجودی کتاب خانه ی دربار بوده است و نه فهرستی ناتمام، زیرا که فهرست بیانی، از دواوین عمده ی شعرایی، چون فردوسی و عنصری و قطران و ناصر خسرو و خیام و سنایی و انوری و سوزنی و خاقانی و مولانا و سعدی و حافظ، به ترتیب زمان، آغاز و به جنگ های نظم و نثر پراکنده از قرن سیزدهم و چهاردهم هجری، از قبیل نمونه ی المسدس میرزا لطفعلی صدر الافاضل ناشناس، با شرحی که در زیر آمده، پایان می یابد، که نشان از خوردن کفگیر به انتهای دیگ موجودی کتاب خانه ی سلطنتی در سال ۱۳۴۶ دارد، کتاب هایی که بار دیگر و در فاصله ی ۳۰ سال در قفسه های کتاب دربار جمع شده بود و اگر شاه نامه ی بایسنغری را در میان این فهرست جدید می یابیم و نه در میان کتاب های منتقل شده ی دربار رضا شاهی، پس ادعای باقی ماندن این نسخه از زمان تیمور، یک شوخی بی پرستی و یخ کرده و یک کلاشی واضح است که در نهایت ادعای نونویس و نوساز بودن شاه نامه در عهد صفویه را محکم و مستند و قابل قبول و بدون تردید می کند.

« این کتاب جنگی است که مولف غالب مطالب علمی و ادبی و تاریخی و دینی و اخلاقی و فلسفی نظم و نثر را، به شکل شش تایی در آن جمع کرده است و هیچ مطلبی در آن نیست که عدد شش در آن نباشد و از این رو با تفنن قطع کتاب را نیز به شکل مسدس کرد و رسم های هندسی که روی جلد ترسیم شده، شش تایی و طلا اندازی روی اوراق کتاب از قطر نیز مسدس است و به شش قلم و به شش رنگ نوشته شده است. آغاز متن کتاب: «چه گونه از عهده ی سپاس خدای سبحانه توانم برآمدن که هم توفیقم بخشید تا نامه ی مخمس را موافق امر قدر قدرت اعلی حضرت... سلطان احمد شاهنشاه قاجار... به انجام رساند» .»

(مهدی بیانی، فهرست ناتمام تعدادی از کتاب های کتابخانه ی سلطنتی، ص ۵۹۲)

اگر فهرست بیانی، که بر مینا و ترتیب توالی تاریخی و دورانی کتب تنظیم شده، از قدیم ترین نسخ شاه نامه آغاز و به این جنگ مسدس همه فن حریف در زمان احمد شاه ختم می شود، پس یا این فهرست حاوی فقط پانصد کتاب شعر را، برای آبرو داری فرهنگی دربار پهلوی «ناتمام» نام گذارده و یا انتظار می کشیده است که کتاب سازان تازه ای در دوران جدید ظهور و فهرست او را کامل کنند!!! در عین حال باید سپاس گذار خداوند بمانیم که کتاب خانه ی دربار، ۵۰۰۰ نسخه را در خود نگه نداشته بود، زیرا اگر فهرست کردن پانصد کتاب ۱۱ سال از عمر و دم و دستگاہ بیانی را بلعیده است، پس احتمالاً برای فهرست کردن پنج هزار کتاب باید که قرنی بیش از معمول آرزوی طول عمر می کرد. آیا ممکن است کتاب بیانی صرفاً برای هویت بخشیدن به شاه نامه ی نوساز بایسنغری تدوین شده باشد و آیا این تکرار ساخت کتاب «پاسارگاد» آستروناخ نیست؟!!!

نوشته شده توسط ناصر پورپیرار در دوشنبه ۱۴ اسفند ۱۳۸۵ و ساعت ۱۴:۳۰

[Telegram.me/naria2](https://t.me/naria2)

[Telegram.me/naserpurpirar](https://t.me/naserpurpirar)

[Telegram.me/naserpourpirar](https://t.me/naserpourpirar)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**